THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
3961105748

ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก

ท.จ.ว.

ชาตะ 3 กุมภาพันธ์ 2474

อนิจกรรม 11 มีนาคม 2526

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย ผู้เป็นประธานของเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

ขอประกาศแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวง ผู้ซึ่งจะได้พบประกาศนียบัตรนี้ให้ทราบว่า

คุณหญิงประภาศรี กำลังเอก

ซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว เป็นผู้มีความดีความชอบ สมควรจะพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าเป็นเกียรติยศได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ชั้นที่ ๒ ชื่อ ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ เป็นเกียรติยศสืบไป

พระราชทานตั้งแต่วันที่ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖ เป็นปีที่ ๓๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก

นายกรัฐมนตรี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเครื่องยศของท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก

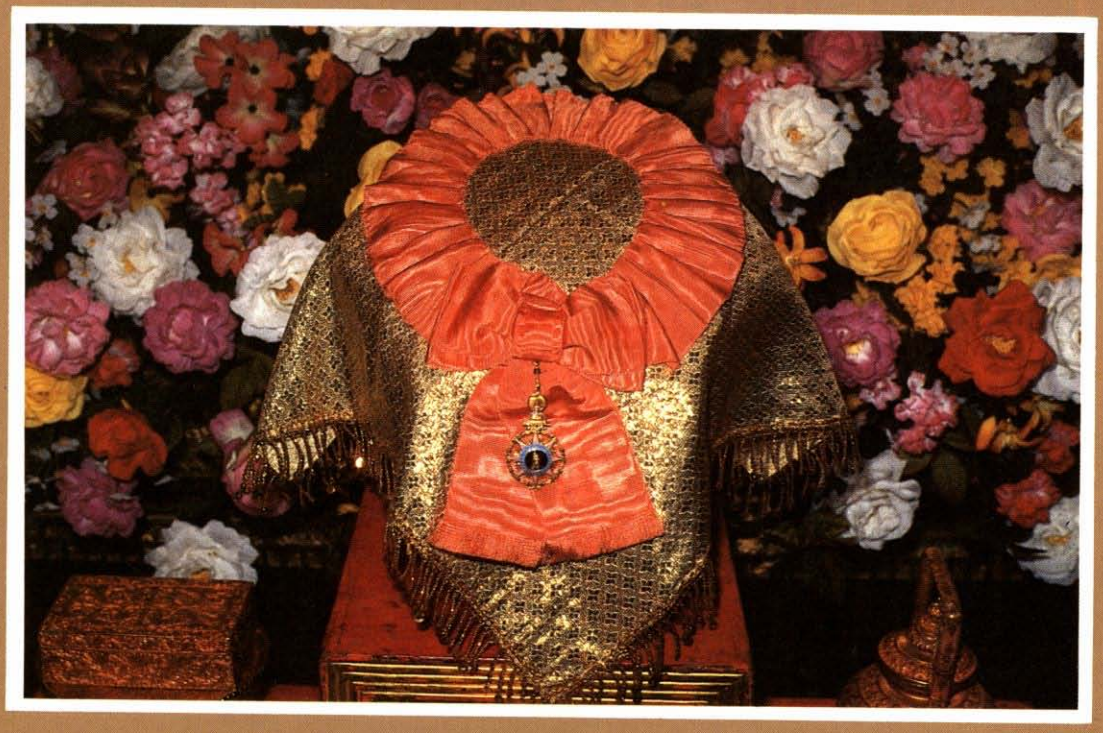

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ท.จ.ว.)

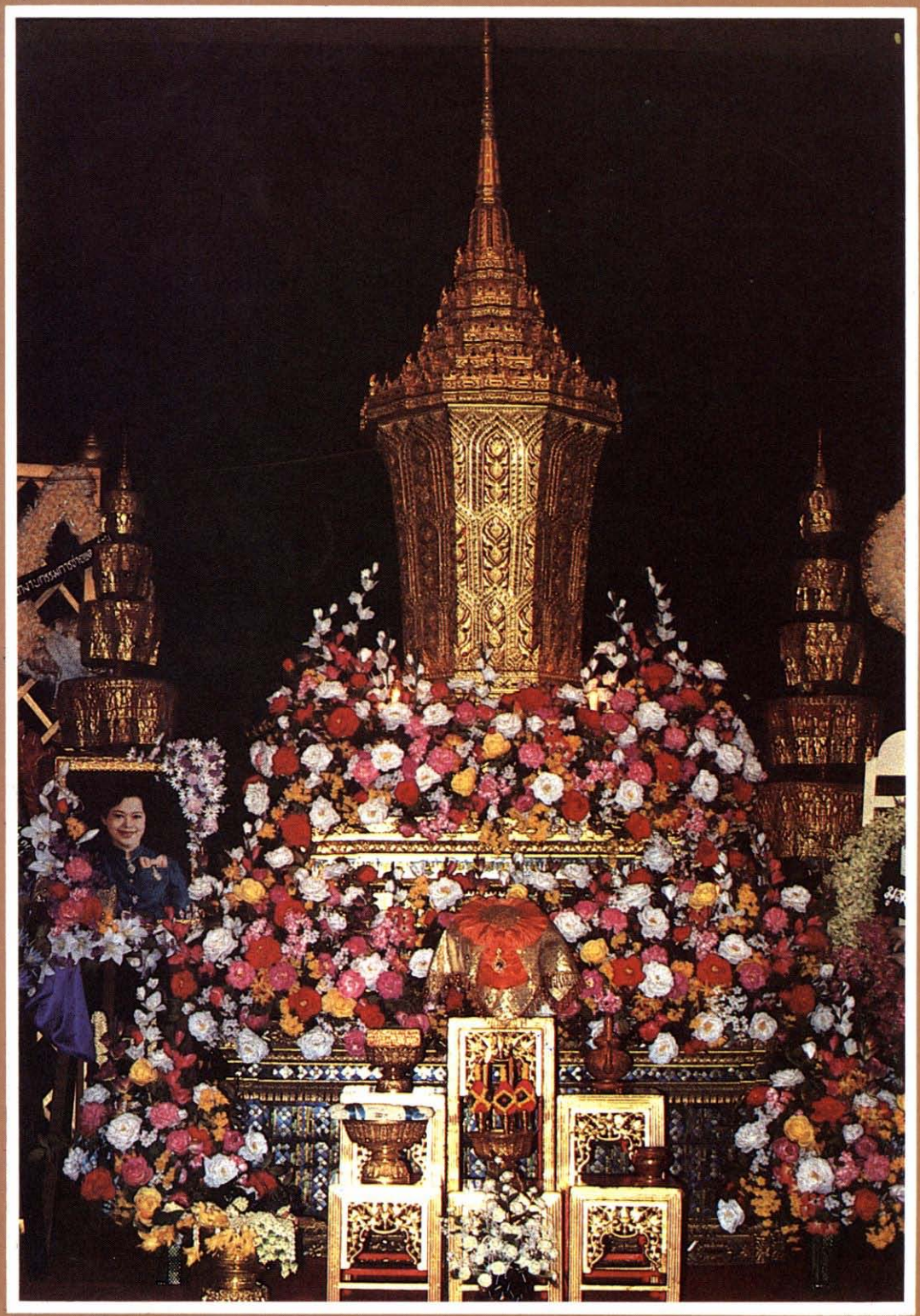

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ

ฉัตรเบญจาตั้ง ประดับ ณ ศาลา บัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2526 ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับศพไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ และได้ทรงพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ ทั้งได้พระราชทานโกศ แปดเหลี่ยมประกอบศพ พร้อมด้วยฉัตร เบญจา ตั้งประดับตามเกียรติยศ เมื่อถึงกำหนดพระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลา อิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ ด้วยพระองค์เอง นับว่าเป็นเกียรติยศอันสูงสุด และเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก และข้าพระพุทธเจ้า ตลอดจนทายาทเป็นล้นพ้น

หากมีญาณวิถีทางใด ที่ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก ได้หยั่งทราบถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเกียรติยศอันสูงยิ่งในวาระนี้ คงจะมีความปลาบปลื้มปิติโสมนัส เป็นอย่างยิ่ง

ข้าพระพุทธเจ้า พร้อมด้วย บุตรและธิดา ตลอดจนญาติมิตร ของท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก ใคร่ขอพระราชทาน พระบรมราชวโรกาส กราบถวายบังคม ณ เบื้องยุคลบาท ด้วยความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ อันหาที่สุดมิได้นี้ไว้ชั่วชีวิต

ด้วยเกล้าฯ ด้วยกระหม่อมฉันเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก

และบุตร ธิดา

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๒๔๔๑

สำนักพระราชวัง

๑๑ มีนาคม ๒๕๒๖

ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก พ.จ.ว. อายุ ๘๒ ปี ถึงอนิจกรรมด้วยโรคเนื้องอกในสมอง ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๖ เวลา ๐๑.๑๐ น.

วันเดียวกันนี้ เวลา ๑๙.๐๐ น. พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลาปัณณรสภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ ฉัตรเบญจาตั้งประดับ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ และพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์โดยตลอด มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด ๗ คืน

การนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยอัครราชกุมารี เสด็จแทนพระองค์ ไปในการพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ และประทานพวงมาลาวางที่หน้าโกศศพ.

บุญสม พิมพ์.
สน.ลงรับ ร.ท.

วัน	หน้าที่ หนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก
	เพื่อทราบ
	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้และเจ้าหนักงาน
	ที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๒ ๙๕๒

(แบบ ค.)
สำนักพระราชวัง

๑๑ มีนาคม ๒๕๒๖

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ หม่อมหลวงปีย์ มาลากุล กรมวังผู้ใหญ่ประจำพระองค์ ฯ เชิญพวงมาลาไปวางพระราชทานที่หน้าโกศศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก พ.จ.ว. ที่ศาลาปัณณรสภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๗.๓๐ น.

บุญชม/พิมพ์/ผล/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๒๘๕๗

สำนักพระราชวัง

๑๑ มีนาคม ๒๕๖๖

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา ไปในการสวดพระอภิธรรมศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก พ.จ.ว. ที่ศาลาปัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๙.๐๐ น.

บุญชม/พิมพ์/๒๒.๐๓/๑๙/พาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๒๔๕๘

สำนักพระราชวัง

๑๑ มีนาคม ๒๕๒๖

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี วางที่หน้าโกศศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ท.จ.ว. ที่ศาลาปัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๔.๓๐ น.

บุญสม/พิมพ์/๒๖ เม.ย.๒๖/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๒๕๑๖

สำนักพระราชวัง

๑๔ มีนาคม ๒๕๒๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ บำเพ็ญพระราชกุศล ๙ วัน พระราชทานเพลิง ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก น.จ.ว. ที่ศาลาปัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๖.๓๐ น. พระราชทานพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ วางที่หน้าโกศศพ พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ พระ ๔ รูปสวดธรรมคาถา พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

วันศุกร์ ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๐.๔๕ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปที่สวดพระพุทธมนต์แต่วันก่อนถวายพรพระ แล้วรับพระราชทานฉัน พระสงฆ์อีก ๑๐ รูปปัจจุกุล เป็นเสร็จการ.

บุญชม พิมพ์.
๒๕:๑๗ น.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๒๕๑๓

สำนักพระราชวัง

๑๖ มีนาคม ๒๕๒๖

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าบุษบาภรณวลัยลักษณ์ ไปในการบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วันพระราชทานเพลิง ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก พ.จ.ว. ที่หาดาปัณณรสภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๖.๓๐ น.

บุษบม ติมพ.

พาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๓๔๘

สำนักพระราชวัง

๑๙ เมษายน ๒๕๖๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ บำเพ็ญพระราชกุศล ๕๐ วัน พระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก น.จ.ว. ที่ศาลาบัณฑิตสภาภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

วันอาทิตย์ ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระสุพรหมมนต์ จบปัพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นฉายพรพระ รับพระราชทานฉัน พระสงฆ์อีก ๑๐ รูปปังสุกูล

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

บุญชม ศิมพ์.

ลงชื่อ พาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก
	เชิญพราม.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๔๙๖๘

สำนักพระราชวัง

๒๗ เมษายน ๒๕๖๖

การเปลี่ยงเครื่องสุกำศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก พ.จ.ว. ที่ศาลาปัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๑๔.๐๐ น. เจ้าพนักงานจัดการเปลี่ยงเครื่องสุกำศพ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ ฉัตรเบญจาตั้งประดับ แล้วเชิญบุพโพไปเผา ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

บุญชม ทิมพ์.
๒๖:๐๓๔ -พาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๔๔๗๐

สำนักพระราชวัง

๒๗ เมษายน ๒๕๖๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ท.จ.ว. ที่เมรุพลวง หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๑๗.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่พลับพลาอิศริยาภรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานผ้าไตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๕ ไตร และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ๕ ไตร ให้หายาหน้าไปพอดีโกศศพ พระสงฆ์ ๑๐ รูปปัจจุสุกาลเสร็จแล้ว ทรงจุดผักแดพระราชทานเพลิง สมควรแก่เวลาเสด็จพระราชดำเนินกลับ

แต่งกายเครื่องแบบปรดศิขาว ไว้ทุกข์.

บุษยมาส/พิมพ์ถูกต้อง/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๔๘๖๔

(แบบ ค.)
สำนักพระราชวัง

๒๗ เมษายน ๒๕๒๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทาน
พระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ท.จ.ว.
ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร
รายละเอียดมีแจ้งดังต้นหมายรับสั่งที่แนบมาพร้อมนี้.

บุญชม ฟิมพ์.
ลงชื่อ ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก
	เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่.....

สำนักพระราชวัง

๒๗ เมษายน ๒๕๒๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ท.จ.ว. ที่เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๑๖.๓๐ น. บำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ ณ ศาลาปัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ ๗๒ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ พระ ๔ รูปสวดธรรมคาถา พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

วันเสาร์ ที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๑๐.๔๕ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปที่สวดพระพุทธมนต์แต่วันก่อนถวายพรพระ แล้วรับพระราชทานฉัน

เวลา ๑๔.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปบังสุกุล เชิญโกศศพขึ้นรถยนต์ตามประเพณีจากศาลาปัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ไปยังเมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส หยุดรถตั้งกระบวนแห่ศพเวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาอิศริยาภรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานผ้าไตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๕ ไตร และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถอีก ๕ ไตร ให้หายาตนำไปหอคที่โกศศพ พระสงฆ์ ๑๐ รูปบังสุกุล เสร็จแล้ว ทรงจุดผักแคพระราชทานเพลิง สมควรแก่เวลาเสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันอาทิตย์ ที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๒๖ เวลา ๙.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตรและภัตตาหารเช้าหนึ่งในการเก็บอัฐิ.

แต่งกายเครื่องแบบปรกติขาว ไว้ทุกข์.

บุญชม ทิมพ์.

สิทธิศักดิ์ ทาน.

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก ก่อนเข้ารับการผ่าตัด ครั้งที่ 3 ณ ตึกศักดิเดช รพ. พระมงกุฎเกล้า

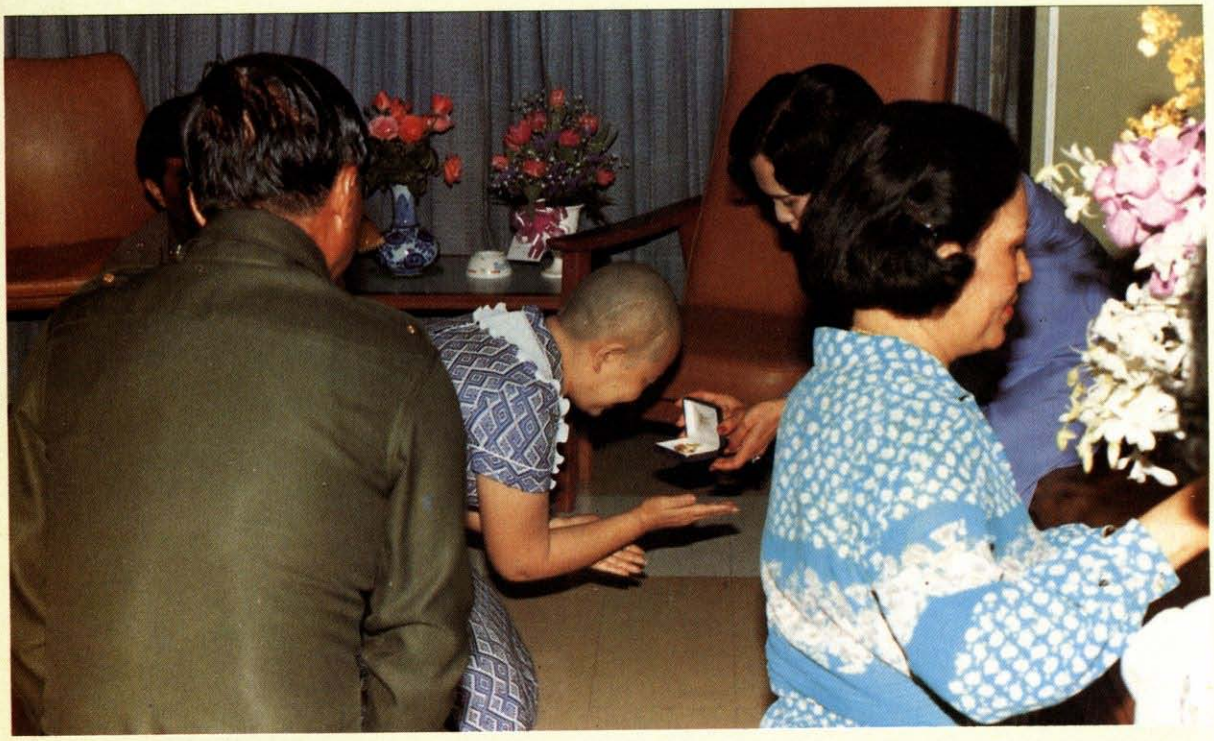

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประทานหลวงปู่ขาว(ขานหมาก) และเข็มกลัดฝังเพชร ซึ่งเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ ของพระองค์ท่าน แก่ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอกที่ รพ. พระมงกุฎเกล้า

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระปฏิสันถารกับท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก และครอบครัว

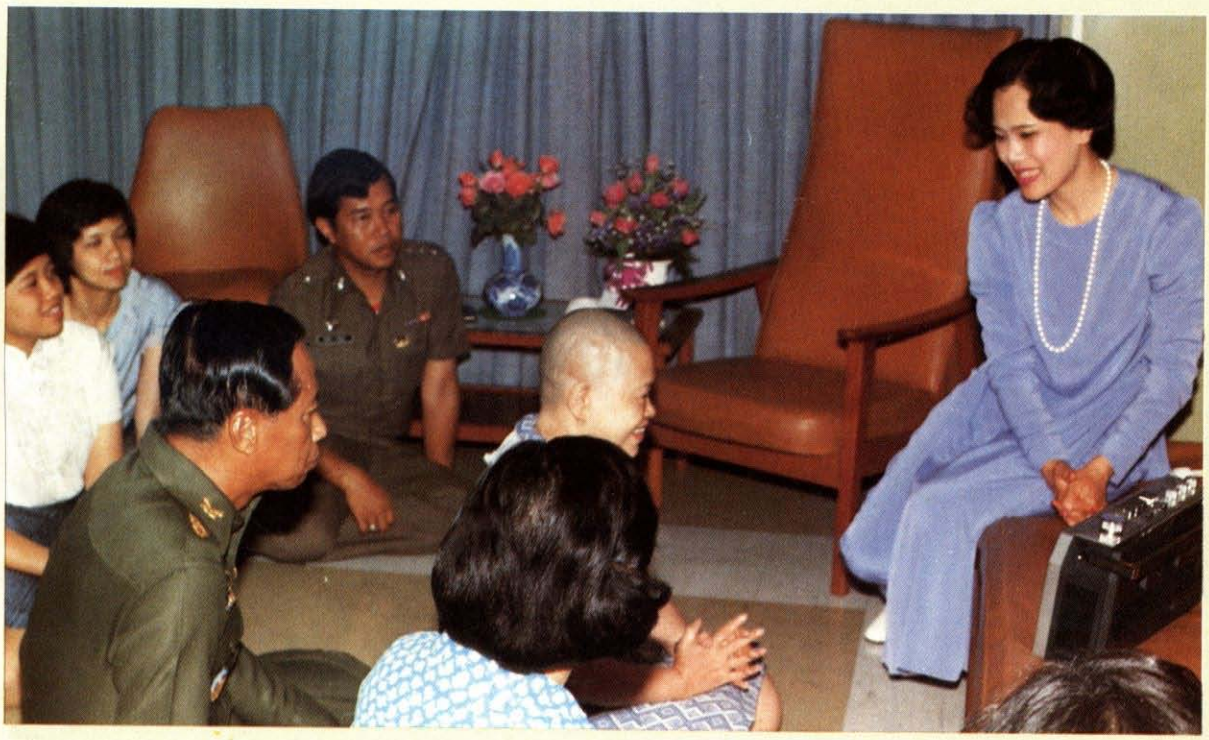

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา
THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
3961105748

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จประทานพวงมาลา หน้าโกศท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก ณ ศาลาบัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2526

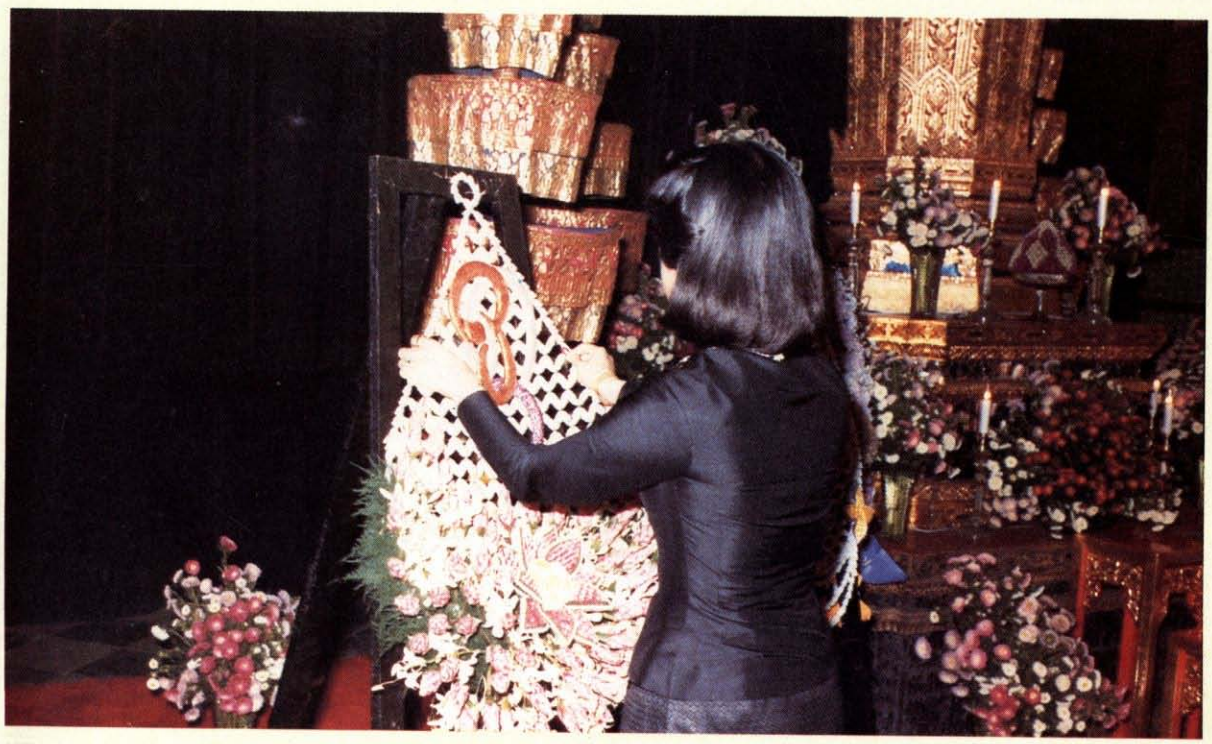

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ ไปในงานสวดพระอภิธรรมศพท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอกณ ศาลาบัณณรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เมื่อวันศุกร์ที่ 11 มีนาคม 2526

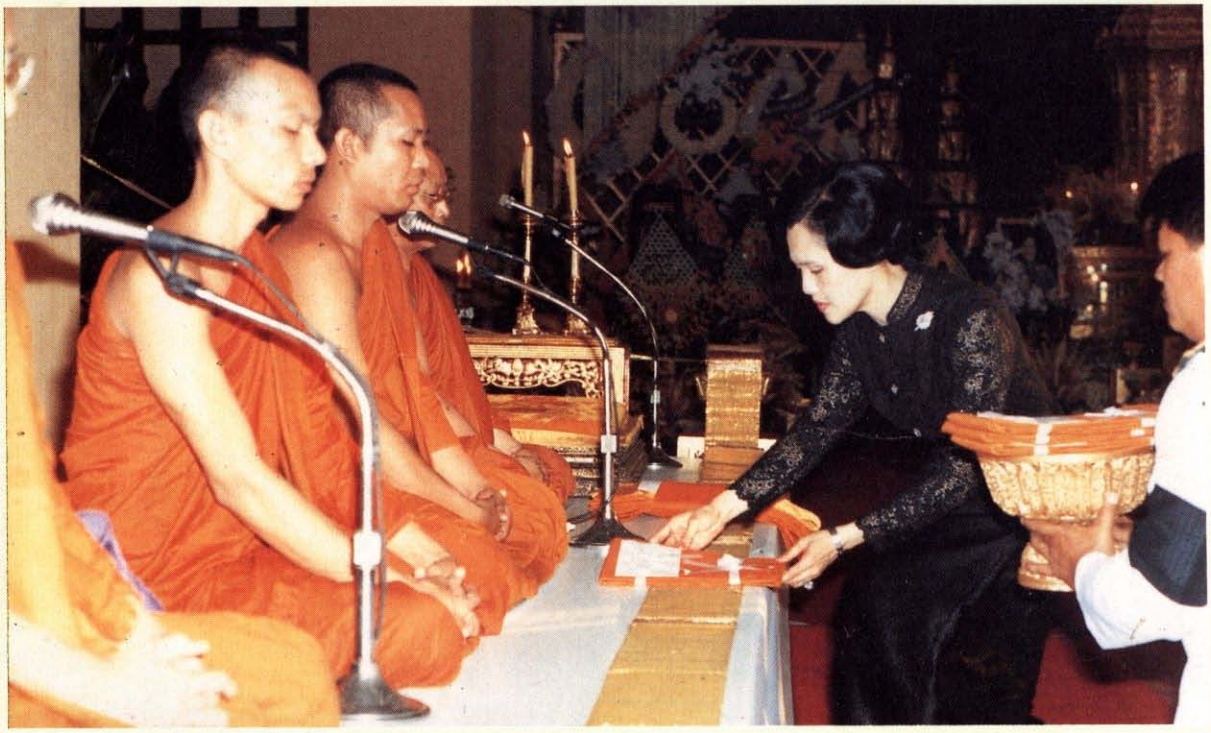

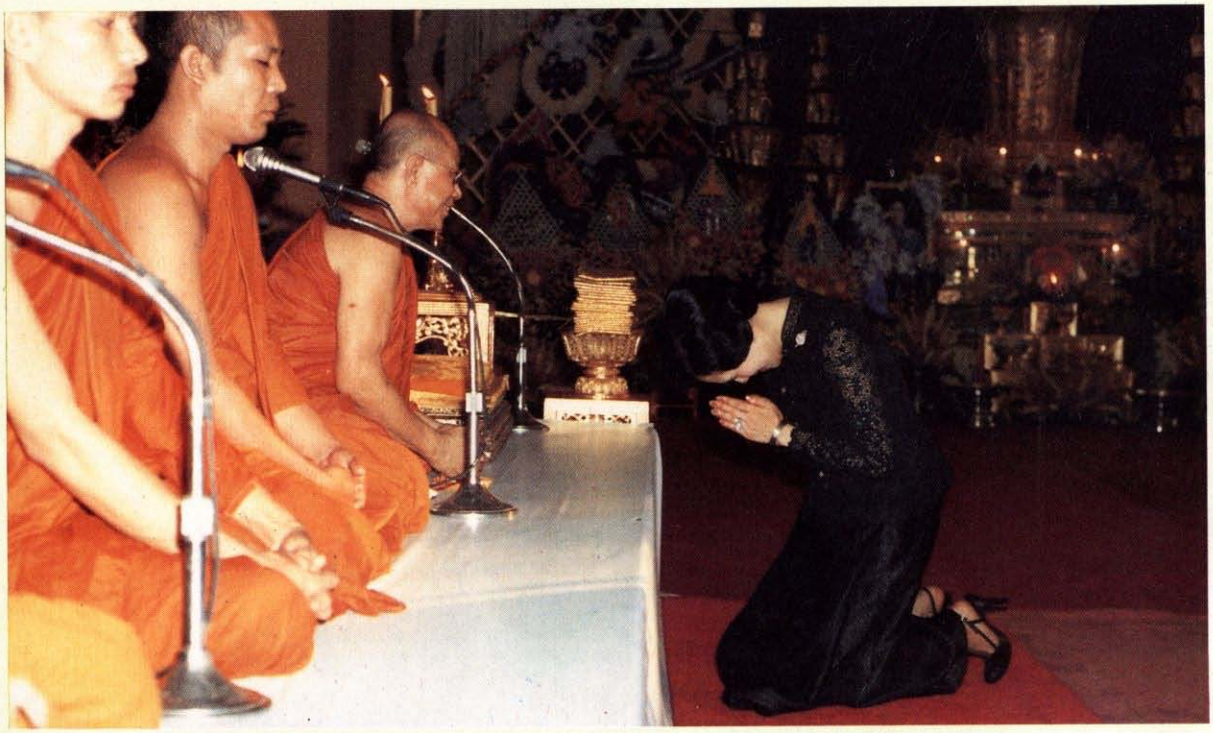

ประวัติ
ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ท.จ.ว.

ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก เกิดเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2474 ที่กรุงเทพ เป็นบุตรสาวคนสุดท้องในจำนวน 5 คน ของ เสวกโท พระประดับ ดุริยกิจ (แหยม วีณิน) อดีตเจ้ากรมพิณพาทย์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 กับ นางประดับ ดุริยกิจ (เพี้ยน วีณิน)สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนสตรีเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ แล้วทำการสมรสกับ พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2492 และมีบุตรธิดาด้วยกัน 3 คน คือ พ.ต.ต.ทินภัทร์, ร.ท.หญิง เวณิกา และ ร.ท. ฐิติวัจน์ กำลังเอก

ท่านผู้หญิง ประภาศรี เข้ารับราชการครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2498 ในแผนกผู้ตรวจการเทศบาล ศาลากลางจังหวัดธนบุรี แล้วย้ายมาปฏิบัติงานกองคลัง แผนกการเงิน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ 4 กันยายน 2504 ต่อจากนั้นก็ได้ย้ายมาปฏิบัติงาน ในแผนกบำเหน็จบำนาญ กระทรวงมหาดไทย จนกระทั่งลาออกจากราชการ เนื่องจากสุขภาพไม่ดี

ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก เป็นผู้ที่รักการประหยัด มีความรักครอบครัวเป็นอย่างมาก, อารมณ์สุขุมเยือกเย็น เป็นผู้ที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด มีความอดทนเป็นเยี่ยม ไม่เคยบ่นท้อถอย และกล่าวถึงการเจ็บป่วยให้บุคคลอื่นเกิดการวิตกเลยแม้แต่น้อย ท่านผู้หญิงล้มป่วยด้วยโรคเนื้องอกในสมองและได้รับการผ่าตัด ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎถึง 3 ครั้ง พร้อมยังได้เดินทางไปตรวจรักษา ณ โรงพยาบาล วอลเตอร์รีด สหรัฐอเมริกา ในขณะที่กลับมาพักฟื้น อีกระยะหนึ่ง ก็เกิดโรคแทรกซ้อน จนต้องเข้ารับการรักษาตัวที่ ร.พ. พระมงกุฎเกล้าอีกเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2526 จนถึงวันที่ 11 มีนาคม 2526 รวมเวลาในการที่รักษาตัวครั้งสุดท้าย 55 วัน และถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันศุกร์ที่ 11 มีนาคม 2526 เวลา 01.02 น. ด้วยอาการสงบ

ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นจตุตถจุลจอมเกล้า เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2523, ตติยจุลจอมเกล้า (ต.จ.) เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2525 และทุติยจุลจอมเกล้า วิเศษ (ท.จ.ว.) เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2526

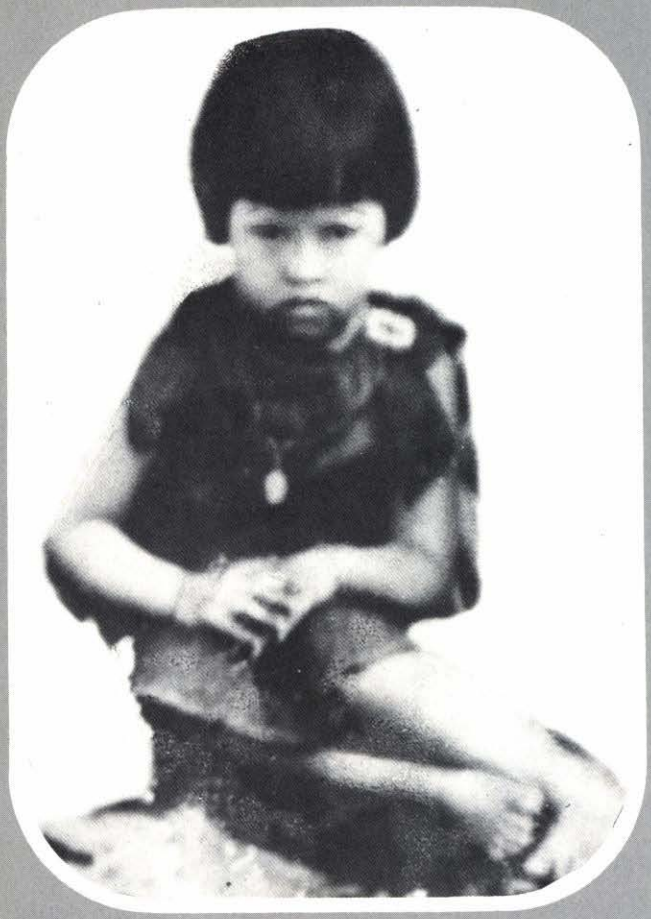

เมื่ออายุประมาณ 5 ปี

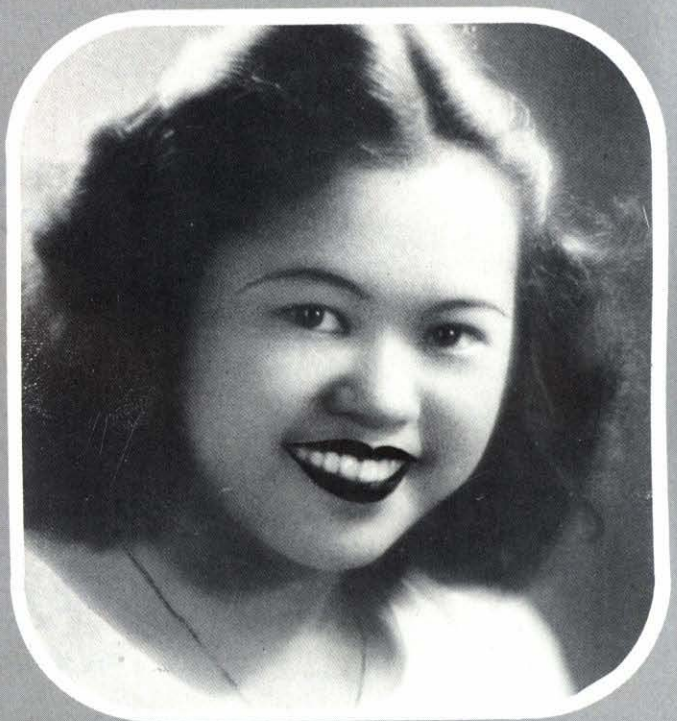

อายุ 18 ปี

อายุ 34 ปี

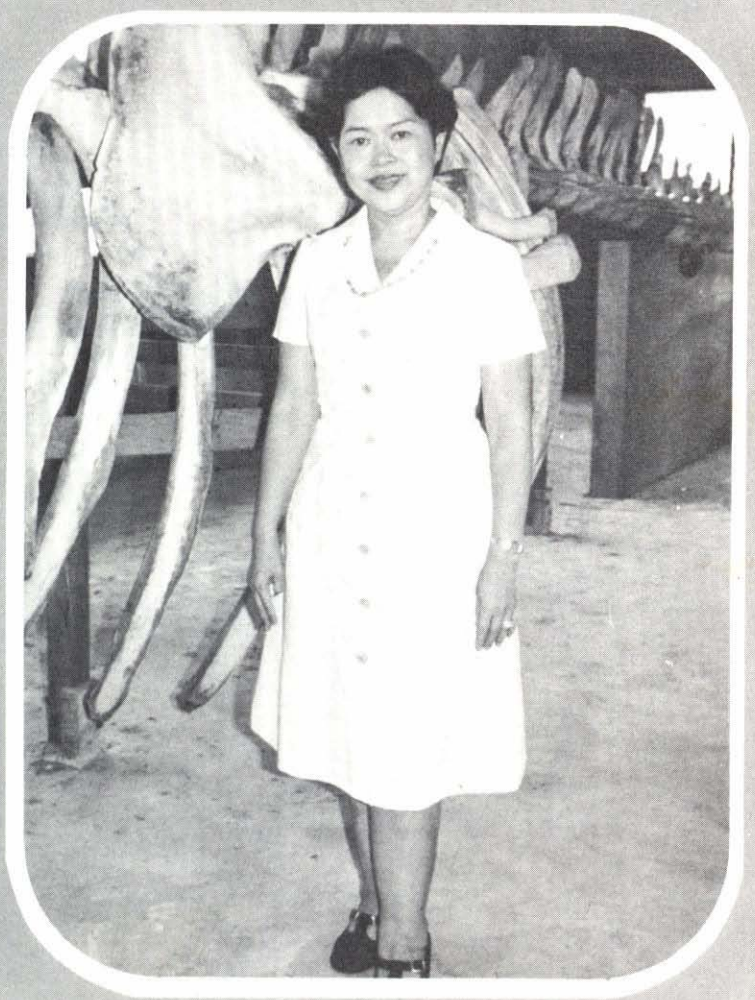

อายุ 49 ปี

"สามชีวิต ณ พลับพลาตรีมุข จังหวัดอยุธยา" 1 ต.ค. 2499

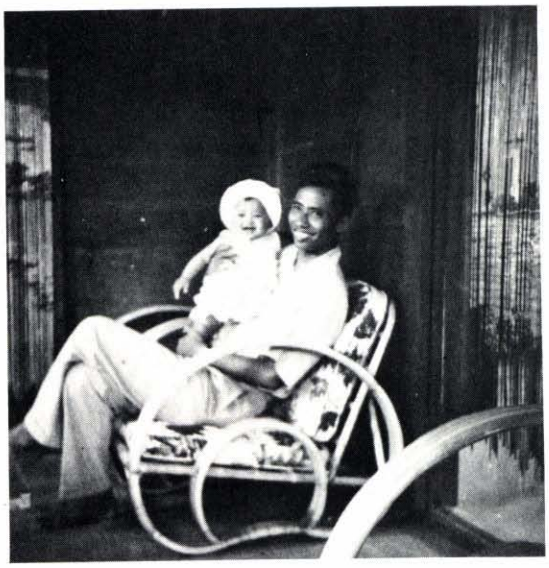

"พ่อกับอุ๊" 23 ก.ค. 2499

"อ๋อย-แม่-เอ็ก-อุ๊" 12 ส.ค. 2500

แม่ลูกข้างสระ

แม่กับลูกอ๋อย ตักบาตรตอนเช้า 14 ม.ค. 2499

แม่กับลูกอ๋อย "พ่อเป็นคนถ่ายจ๊ะ"

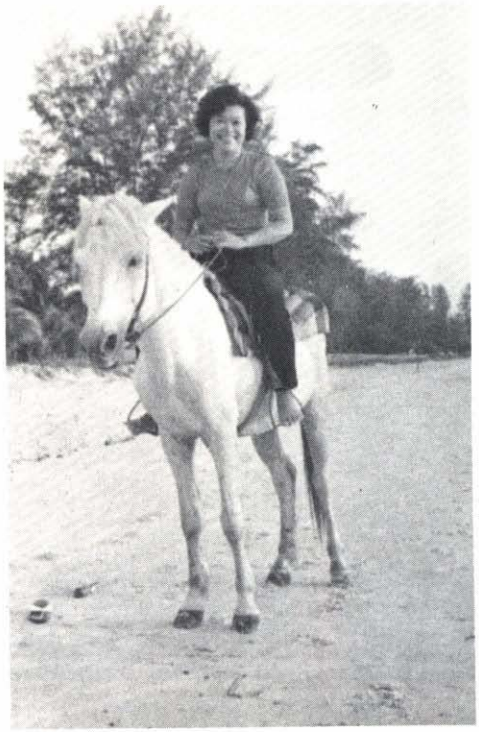

"หัวหิน" 25 เมษายน 2508

ท่านผู้หญิงกับครอบครัว

ท่านผู้หญิงกับพระพุทธศาสนา

วันแห่งความสำเร็จของลูก

สหรัฐอเมริกา 2525

สหรัฐอเมริกา 2525

ขณะเดินทางไปรักษาตัวยังประเทศสหรัฐอเมริกาปี 2525

คำไว้อาลัย

แด่

ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก

ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก เมื่อยังมีชีวิตอยู่เป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบร้อย สงบเสงี่ยม ไม่หรูหราฟุ่มเฟือย เฉกเช่นสตรีสมัยใหม่โดยทั่วไป ส่วนใหญ่ของการครองเรือน มักอุทิศเวลาให้เป็นประโยชน์ต่อการบำเพ็ญบุญ ไหว้พระ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก และดูแลเอาใจใส่ต่อสามี บุตรธิดา ภายในครอบครัวเยี่ยงเบญจกัลยาณีที่พึงปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่ดีพร้อม

ผมขอน้อมคารวะ ณ โอกาสแห่งความอาลัยรักนี้ด้วยการตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

พลเอก

(เปรม ติณสูลานนท์)

นายกรัฐมนตรี

หน้าว่าง

สมาคมแม่บ้านทหารบก
ARMY'S WIFE ASSOCIATION

สโมสรทหารบก
สีเสาเทวดี ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพฯ ๑๓
โทร. ๒๘๒-๙๖๕๔

ARMY OFFICER'S CLUB
SISAO THEVATE BKK-3 SRIAYUTHAYA RD.
TEL. 282-9654

ในโอกาสที่จะมีพิธีพระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก ณ วัดเทพศิรินทราวาส พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบก ได้กรุณาให้เกียรติแก่สมาคมแม่บ้านทหารบกในการเชิญนคำไว้อาลัยด้วยนั้น ดิฉันและคณะกรรมการฯ ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก เคยดำรงตำแหน่งกรรมการของสมาคมแม่บ้านทหารบกมาแล้วหลายสมัย แต่เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง เมื่อถึงวาระซึ่งท่านจะต้องรับภาระหน้าที่ในตำแหน่ง นายกของสมาคมแม่บ้านทหารบก ก็เป็นเหตุอันสุดวิสัยที่สุขภาพของท่านไม่เอื้ออำนวย ให้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนี้ได้

ดิฉันและคณะกรรมการของสมาคม ฯ ได้ไปเยี่ยมเยียน และเฝ้าถามอาการเจ็บป่วยของท่านอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่บ้านและที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ครั้งสุดท้ายพวกเราได้ไปเยี่ยมท่าน เมื่อบ่ายวันที่ ๑๐ มีนาคม และอีกไม่กี่ชั่วโมงต่อมาก็ได้ทราบว่าท่านได้ถึงแก่อนิจกรรมเสียแล้ว ยังความเศร้าโศกและอาลัยรักมาสู่ดิฉันและสมาชิกแม่บ้านทหารบกทุกคน เป็นอย่างยิ่ง

ในด้านส่วนตัว ดิฉันรู้จักคุ้นเคยกับท่านผู้หญิงมาเป็นเวลานาน ท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติอันงดงามเพรียบพร้อมไปด้วยคุณความดีทุกประการ ควรแก่การยกย่องและยึดถือเป็นแบบฉบับแก่ครอบครัวของทหารบกของเรา ท่านเป็นผู้ที่มีใจเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบทำบุญทำทาน และหากเป็นการเสียสละ เพื่อการบุญการกุศลแล้วท่านจะยินดีและปลื้มปิติเป็นอันมาก

ท่านผู้หญิง ประภาศรี ฯ ได้ถึงแก่อนิจกรรมในวัย และเวลาอันไม่สมควร ในขณะที่สมาชิกในครอบครัวกองทัพบกทุกคน ต้องการท่านเป็นผู้นำ เช่นนี้ ย่อมนำความเศร้าโศก เสียใจ อย่างสุดซึ้งมาสู่พวกเราทุกคน

ดิฉันขอน้อมจิตอธิษฐานต่อพระรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ขอให้กุศลผลบุญที่ท่านผู้หญิง ประภาศรี ฯ บำเพ็ญไว้ และที่ครอบครัวตลอดจนญาติสนิทมิตรสหายได้บำเพ็ญอุทิศให้ จงเป็นผลานิสงฆ์ให้ดวงวิญญาณอันประเสริฐ บริสุทธิ์ ของท่าน ผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

(คุณหญิง ทรัพย์สิดี ถาวรฉันท์)
นายกสมาคมแม่บ้านทหารบก
คณะกรรมการสมาคมแม่บ้านทหารบก

คำไว้อาลัย พ.ต.ต.ทินภัทร กำลังเอก

14 มกราคม 2526 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของลูก ตอนเช้าลูกได้ไปใส่บาตร และมากราบขอพรจากคุณแม่ คุณแม่ได้ให้พรแก่ลูกหลายประการ จากนั้นลูกได้ไปทำงาน กลับมาบ้านอีกครั้งเวลาประมาณ 12.00 น. ของ 15 มกราคม 2526 คุณแม่ไม่สบาย หลับไม่รู้สึกตัว มีเสมหะมาก อุ้กับลูกได้รีบพาไปส่งโรงพยาบาลพระ-มงกุฎฯ เข้าห้องฉุกเฉินและเมื่อได้รับการรักษาพยาบาลจากนายแพทย์ อาการของคุณแม่ก็ดีขึ้นจนสามารถรับฟังและพยักหน้ารับรู้ แต่พูดไม่ได้ คุณแม่รับการรักษาอยู่เป็นเวลา 2 เดือน โดยมีอาการแทรกซ้อนหลายประการทำให้คุณแม่ต้องจากลูกไป เมื่อ 11 มีนาคม 2526 เวลา 01.30 น. ซึ่งลูกนึกไม่ถึงเลยว่าพรของคุณแม่ที่ให้กับลูกในวันคล้ายวันเกิดลูกนั้น จะเป็นพรครั้งสุดท้าย และเป็นการได้พูดกันระหว่างคุณแม่กับลูก ครั้งสุดท้าย

ตลอดระยะเวลา 30 กว่าปีที่ผ่านมา คุณแม่กับลูกได้อยู่ร่วมกันมาตลอด คุณแม่เอาใจใส่ดูแลลูกอย่างสม่ำเสมอ ลูกมีเรื่องทุกข์ร้อน คุณแม่ก็จะให้คำปรึกษาที่ดีเสมอมา บัดนี้ ลูกไม่มีคุณแม่คอยให้กำลังใจ ไม่มีคุณแม่มาอบรมสั่งสอนต่อไปอีกแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม พระคุณของคุณแม่ซึ่งเอื้ออาทรต่อลูก ตลอดจนคำสั่งสอนยังติดตรึงอยู่ในจิตใจของลูกตลอดชั่วกาลนาน

บุญกุศลใดที่ลูกได้สร้างสมมา ลูกขอกราบอุทิศให้กับคุณแม่อันเป็นที่รักและบูชายิ่งของลูกด้วยเทอญ

พ.ต.ต. ทินภัทร กำลังเอก

คำไว้อาลัย ร.ท. หญิง เวณิกา กำลังเอก

ไม่มีการสูญเสียครั้งใดที่จะสร้างความอาลัยได้หนักหนาเท่ากับการสูญเสียสิ่งที่เรารัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ **"สิ่งที่รัก"** สิ่งนั้นคือ **"มารดา"** อันเป็นบุพการีผู้ให้กำเนิด

"แม่" คือ **"ผู้ให้"** ตลอดกาลสำหรับ **"ลูก"**...

"แม่" เป็นผู้ให้กำเนิด...ให้การเลี้ยงดูลูกมาตั้งแต่เล็ก ฟูมฟักมาจนโต...**"แม่"** ให้ความรัก – ความอบอุ่น – ความเมตตาปราณี ให้การเอาใจใส่ – อบรม – ดูแล

ตลอดชีวิตของแม่...แม่ **"ให้"** เวลาทั้งหมดแก่ลูก...มากจนแทบไม่มีเหลือไว้ให้กับตัวของแม่เอง

สุขภาพของแม่จึงไม่สู้แข็งแรง จนกระทั่งถึงวันนี้...

...วันที่แม่ของลูกต้องจากลูกไป!!

แม่เคยเล่าให้ลูกฟังเสมอตอนที่แม่กำลังตัดเสื้อให้ลูก ๆ ใส่อยู่บ้าน...อารมณ์แม่จะเบิกบานสดใสเป็นพิเศษเมื่อแม่เล่าถึงคุณพ่อ....

แม่กับพ่อแต่งงานกันเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2492 พ่อของลูกตอนนั้นเพิ่งติดยศร้อยตรี เป็นนายร้อยห้อยกระบี่สง่างามสมกับความเป็นผู้นำแห่งครอบครัว

และยังเล่าถึงความประทับใจในวันนั้น พ่อบอกกับแม่ว่า จะให้กระบี่หมั้นแม่เพราะไม่สามารถหาเพชรราคาแพงมาให้เหมือนอย่างคนอื่น

อาชีพทหารของพ่อทำให้พ่อต้องโยกย้ายไปอยู่ต่างจังหวัดบ่อยครั้ง ถึงที่นั่นจะ **"กันดาร"** แต่เมื่อที่ใดมีความรักความอบอุ่นและความเข้าใจดีต่อกัน ที่นั่นก็คือ **"วิมาน"** ตามไปให้พ่อด้วยทุกครั้ง...

แม่มีเกร็ดขำ ๆ จำมาเล่าให้ลูกฟังบ่อย ๆ ด้วยอารมณ์ดี

ครั้งหนึ่งพ่ออยู่สระบุรี แม่ไปเยี่ยมพ่อ...แม่บอกว่าแม่ตัวเล็กกว่าพ่อแยะ เลยใส่รองเท้าส้นสูงตอนนั้นเขากำลังนิยมให้สูง 3 – 4 นิ้ว พอไปถึงมีพลทหารมารับ บอกว่าเดี๋ยวก็ถึงแม่ก็เลยเดินไป ปรากฏว่าปวดเท้าไปเลยทีเดียว

ผลสุดท้ายเมื่อเจอพ่อแทนที่แม่จะมาเยี่ยมพ่อก็กลายเป็นพ่อต้องมาคอยเยี่ยมดูแลอาการแม่แทนเพราะแม่ปวดขา...

แม่ไม่ได้ "**ออเซาะ**" พ่อหรอก ....แม่บอกลูก...แต่รองเท้าส้นสูงตั้ง 3 – 4 นิ้วน่ะมันทำพิษเอากับแม่จริง ๆ ! เพราะทหารต่างจังหวัดนั้น ชินกับระยะทางคิดว่าไม่ไกลเดี๋ยวก็ถึง

แม่ไม่ใช่ **"แม่บ้าน"** ที่วัน ๆ ขลุกอยู่หน้าเตาหรือเอาแต่ใช้ผ้าขี้ริ้วถูกระดานอยู่อย่างเดียว...แม่ทำงานนอกบ้านมาตั้งแต่จบ ม.ศ. 3

งานที่แม่ทำเป็นงานบริษัทค้า ๆ ขาย ๆ ที่เยาวราช ตอนนั้นแม่หลอกบริษัทว่าเขาว่าแม่เป็นนางสาวแต่พอท้อง **"พี่อ๋อย"** แม่ก็เลยลาออก

ตอนท้องพี่อ้อยพ่ออยู่เกาหลี ไหนจะห่วงพ่อ ไหนจะห่วงลูกในท้อง แม่ของลูกทั้งวุ่นวายใจและวิตกสับสนดีที่ได้คุณยาย มาเป็นพี่เลี้ยงดูแล **"ท้องแรก"** ของแม่จึงไม่น่าวิตกเท่าใดนัก

แต่นั่นแหละมันไม่ราบรื่นอย่างที่หวัง...

ตอนคลอดพี่อ้อยที่โรงพยาบาลพระมงกุฎฯ ทางโรงพยาบาลกำลังปรับปรุง ตึกคลอดสมัยก่อนต้องใช้ไฟฟ้า ก่อนคลอดไฟเกิดดับและท้องแรกคลอดยาก ต้องใช้การผ่าตัดช่วย ความมืดทำให้แม่ตกจากเตียงคลอด ความแรงตอนตกลงมาทำให้แม่ตื่นจากสลบต้องดมยากันใหม่ทุลักทุเลกันไปทั้งหมอและทั้งคนไข้ ขนาดหมอต้องออกมาถามยายให้เลือกว่าจะเอาแม่หรือเอาลูก แต่ในที่สุด ทั้งแม่และพี่อ้อยก็ปลอดภัย...พี่อ้อยโชคร้ายหน่อยที่ตอนคลอดตาไปโดนคีมเข้า แต่ต่อมาก็ผ่าตัดเป็นปกติแล้ว

ยามว่างของแม่...แม่ชอบอยู่กับบ้านอ่านหนังสือวาดภาพและตัดเสื้อ แม่ตัดเสื้อเก่งลูก ๆ ทุกคนใส่เสื้อที่แม่ตัดให้ทั้งนั้น ทั้งลูกผู้หญิงและลูกผู้ชาย ใส่แล้วเวลาไปไหนก็อุ่นใจ มีความรู้สึกเหมือนมีแม่มาอยู่ด้วยใกล้ ๆ ตลอดเวลา

ลูกรู้ดีว่า **"สามี"** กับ **"ภรรยา"** ในครอบครัวนั้นก็เหมือน **"ลิ้น"** กับ **"ฟัน"** อาจจะมีการกระทบกันบ้าง... แต่ "ลิ้น" กับ "ฟัน" ของลูกคู่นี้ไม่ค่อย "กระทบ" กันดัง ๆ สักครั้ง!

ถ้ามีเรื่องให้แม่น้อยใจจริง ๆ ...แม่จะใช้วิธีเขียนเป็นจดหมาย แล้วส่งให้ **"ฟัน"** อ่าน...จดหมายของแม่จะบรรยายสาเหตุต่าง ๆ ชี้แจงเหตุผลอย่างละเอียด

พอพ่ออ่านแล้วจะรับ **"นโยบาย"** ของแม่ไปแก้ไขและปรับปรุง

ครอบครัวของลูกช่างสงบอบอุ่นดีเหลือเกิน

เมื่อยังสาวแม่ชอบเข้าครัวทำอาหารอร่อย ๆ ให้พ่อและลูก ๆ กินกันเสมอ มาระยะหลังหมอพบว่าแม่เป็นโรคโลหิตแข็งตัวช้า ลูก ๆ เลยไม่ค่อยจะได้ลิ้มรสมือแม่...เพราะแม่ขยาดที่จะอยู่ใกล้มีดหรือของมีคม

ครอบครัวเราอยู่ร่วมกันมาด้วยความสุขเช่นนี้ จนกระทั่งปี 2516 แม่เริ่มป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง แล้วต่อมาหมอก็พบว่าแม่มีเนื้องอกในสมอง หมอศัลยกรรมแนะนำให้ผ่าตัด

ลูกกำลังเรียนพยาบาลปี 3 เลยขอเข้าผ่าตัดแม่ด้วย ช่วยส่งเครื่องมือให้หมอ...ลูกเห็นก้อนเนื้องอกที่ทำร้ายแม่มาแต่แรก และตลอดมา...

ลูกดีใจที่ผลการตรวจเนื้องอกที่เลาะออกมาไม่ใช่ **"มะเร็ง"** ที่ทุกคนหวาดหวั่น มันเป็นเนื้องอกธรรมดา แต่มันก็ไม่น่าวางใจ!

หลังผ่าตัดแม่ของลูกแข็งแรงขึ้นเร็วมาก คนมาเยี่ยมแม่ก็ชอบเปิดหมวกอวดแผลผ่าตัดให้ดูแทบทุกคน เพียง 2-3 สัปดาห์ก็เริ่มเดินเหินไปไหนมาไหนได้เกือบปกติ

ตอนนี้แม่เริ่มศึกษาธรรมอย่างจริงจัง หัดเรียนวิปัสสนาคาถาชินบัญชรที่ว่ายากและยาวแม่ท่องได้หมด

อาการของแม่ทรงอยู่อย่างนี้ จนถึงปี 2524 แม่เริ่มมีอาการอ่อนเพลีย อารมณ์ของแม่ก็เริ่มเปลี่ยนไป ธรรมดาแม่เป็นคนมีอารมณ์เย็นและไม่เคยฉุนเฉียว จนเป็นที่รู้กันว่า ลูกน้องของพ่อกลัวความไม่พูดของแม่ แต่ระยะหลังแม่กลายเป็นคนหงุดหงิดง่ายผิดปกติ

เพราะเนื้องอกเริ่มขยายตัวเพิ่มอย่างรวดเร็ว ซึ่งจากผล C.T. แล้วปรากฏอย่างชัดเจน

หมอแนะนำให้ผ่าตัดอีกครั้ง ยังมีเลือดตกค้างก็เลยต้องผ่าตัดกันอีก หลังผ่าตัดแม่มีอาการแทรกซ้อน ก็พยายามรักษากันอย่างเต็มที่ จนอาการเริ่มดีขึ้น น้ำหนักตัวแม่ก็มากขึ้นเพราะต้องนอนอยู่กับที่นาน ๆ

พอค่อยยังชั่ว ลูก ๆ ก็พยายามจะลดน้ำหนักแม่ ต้มจับฉ่ายให้ทานเพื่อควบคุมอาหาร...ไป ๆ มา ๆ จับฉ่ายของแม่ก็เลยกลายเป็น "กับข้าวคนดัง" ของพ่อ ไปโดยไม่ได้ตั้งใจ

น้ำหนักของแม่ลดลงมาบ้าง แต่พอไปรักษาที่โรงพยาบาลวอเตอร์รีด อเมริกา บรรยากาศที่นั่นทำให้

แม่มีความสุขและเจริญอาหารอีก อาหารฝรั่งไขมันมาก น้ำหนักแม่ตอนนั้น ขึ้นไปถึง 67 ก.ก.

กลับเมืองไทยอาการแม่ทรงอยู่ได้ไม่นานก็กลับทรุดลงไปอีก แม่เข้ามานอนที่ ร.พ. พระมงกุฎอีกครั้ง ทุก ๆ คนพยายามสุดความสามารถที่จะช่วยเหลืออาการเจ็บไข้ของแม่

อาการแม่ดีขึ้นแล้วก็ทรุดลงสลับกันอยู่อย่างนี้ท่ามกลางความห่วงใยของลูก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง... "พ่อ" คู่ชีวิตของแม่

ความรักและความห่วงใยของพ่อที่มีต่อแม่นั้น มากมายจนลูกเห็นได้ชัดจากแววตาของพ่อทุกครั้งที่พ่อมาเยี่ยมแม่ก็พยายามขยับเปลือกตาแม้เพียงเล็กน้อย เพื่อให้พ่อรู้ว่าแม่ทราบว่าพ่อมาแล้ว

สายตาของพ่อที่จ้องปลอบแม่นั้น ถ่ายทอดความรัก ความเข้าใจ และความห่วงใยทั้งหมดออกมาจนเห็นได้ชัด

ถึงแม้ว่าจะพูดบอกกับใครไม่ได้...แต่ลูกก็รู้ว่า แม่รับรู้ความรู้สึกของพวกเราทุกคนที่มีต่อแม่

แม่รักและเข้าใจพวกเราตลอดมา ตราบจนวาระสุดท้ายของชีวิต...การจากไปของแม่เป็นการ **"ให้"** ความทรงจำยิ่งใหญ่ที่ไม่อาจลืมเลือนแก่ลูก...

"แม่" เป็น **"ผู้ให้"** มาตลอดชีวิต!!

ลูก ๆ จะระลึกถึงอดีตที่อบอุ่นในอ้อมกอดของแม่ชั่วนิรันดร์

ร.ท.หญิงเวณิกา กำลังเอก

แม่ขา...

วันนี้เป็นวันที่สิบของการสวดพระอภิธรรม ความเศร้าเงียบเหงายังไม่ห่าง จากใจของลูกทุกครั้งที่ไปงานศพ เมื่อกลับถึงบ้าน แม่เคยสอนลูกว่า ให้ใช้น้ำลูบหน้าจะได้ไม่ติดตาจำหน้าศพได้ แต่เมื่อถึงเวลานี้ ลูกไม่อยากทำเช่นนั้น มิใช่เพราะขัดคำสั่งของแม่ แต่ลูกไม่อยากลืม และจะไม่มีวันลืมเหตุการณ์เหล่านี้

ลูกจำได้ว่าหนึ่งนาฬิกาเศษของคืนวันที่สิบเอ็ด เป็นวันที่มีความสำคัญที่สุดในชีวิต ลูกได้พยายามจะย้อแย่ง สิ่งที่มีค่าที่สุดในชีวิตลูกไว้ ทุกครั้งที่ลูกเคยช่วยกับเจ้าหน้าที่ทั้งแพทย์และพยาบาลในการยืดเวลาสำเร็จ แต่คราวนี้หยุดไม่ได้เสียแล้วอาการของแม่ เครื่องวัดการเต้นของหัวใจแสดงว่าจะใกล้ศูนย์ ลูกสังเกตว่าพ่อพยายามกลั้นความรู้สึก แต่ลูกก็ทราบดีว่าทุกข์แสนสาหัส ลูกตกตะลึงอยู่พักใหญ่ ได้แต่งงว่า เป็นความจริงหรือนี่ ความรู้สึกต่าง ๆ พรั่งพรูขึ้นมาซ้อนกัน เพิ่งทราบชัดกับตนเองคราวนี้เพราะเมื่อเป็นพยาบาลได้อยู่ในระยะสั้นใจ ของผู้ป่วยหลายราย แต่ก็ไม่เจ็บซึ้งเหมือนครั้งนี้ ลูกช่วยจัดการแต่งศพ และนำไปเก็บที่ห้องเย็นตึกพยาธิ ซึ่งเป็นที่ทำงานของลูก ตลอดเวลาที่เข็นรถไปส่ง พ่อได้อยู่ใกล้ ๆ เสมอ ก่อนเก็บศพเข้าห้องเย็นพ่อได้ก้มลงจูบแม่ และกราบแม่ ซึ่งทำให้ลูกอยากจะร้องว่านี่แม่จากไปจริง ๆ หรือนี่....**ความรู้สึกของลูกนั้น**..ปวดร้าวเหลือเกิน...

ยิ่งมานึกย้อนถึงเรื่องเก่า ๆ ที่แม่เคยได้บันทึกเก็บไว้ ด้วยความเป็นคนละเอียด แม่ชอบเขียนบันทึก ซึ่งลูกได้มาพบบันทึกเก่า ๆ ของแม่ แม่เขียนเรื่องในตอนหลังนี้ ยิ่งอ่านก็ยิ่งภูมิใจคละกับความเศร้าอย่างอธิบายได้ยาก บางตอนที่แม่เขียนเรื่องลูกอุ๊ก่อนเกิด ซึ่งทำให้ลูกไม่มีวันลืมภาพยนตร์เรื่อง **"ชั่วฟ้าดินสลาย"** หรือบทเพลงของเพลงนี้ เพราะแม่ได้ชมก่อนลูกเกิด 1 วัน ดังจะคัดมาให้อ่านดังนี้

"เสาร์ที่ 21 มกราคม"

– วันนี้ไปดูหนังเรื่อง **"ชั่วฟ้าดินสลาย"** รู้สึกสนุกมาก หนังเลิกกลับบ้านนอนไม่ใคร่หลับ รู้สึกอึดอัดลุกขึ้นปัสสาวะตั้ง 3 – 4 ครั้ง ตื่นขึ้นไปอาบน้ำตามปกติ มาเปิดหม้อปัสสาวะเห็นมีเลือดอยู่ในหม้อ"

"วันอาทิตย์ที่ 22 มกราคม"

– อาบน้ำแต่งตัวเรียบร้อย สระผมด้วย รู้สึกปวดหลังและปวดอุจจาระ รีบบอกพี่ พี่ทิตย์จัดการนำรถออกทันที รีบไป ร.พ.วชิระ ตลอดเวลาที่นั่งรถรู้สึกเจ็บจิ๊ดจ๊าดเป็นบางระยะ ได้อยู่ห้องพิเศษ 2 รู้สึกสบายดีมาก ห้องโล่งและสะอาด ตลอดวันไม่มีความสบายใจเลย เจ็บท้องเป็นระยะแทบเข็ดขยาดเลย แต่รู้สึกว่ากำลังใจดีกว่าตอนคลอดอ่อยมาก เจ็บถี่ขึ้นจนกระทั่งพยาบาลเริ่มให้เบ่งและคลอดความเจ็บปวดหายไป แต่ริมฝีปากแตกหมดเพราะกัดไว้แน่น พยาบาลบอกกับเราว่า "สมใจแล้ว ผู้หญิงด้วย" และจำได้ว่าเราพูดออกมาคำเดียวว่า "จริง ๆ หรือคะ" แล้วก็หลับไป มารู้สึกอีกทีตอนเข้าห้องพัก รู้สึกดีใจมาก ลูกอุ้มน้ำหนักประมาณ 4000 กรัม แข็งแรงดี"

นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของบันทึก ซึ่งทำให้ลูกทุกคนได้เก็บไว้เป็นประวัติแห่งชีวิต ว่าเกิดอย่างไร

ถ้าจะพูดถึงความเป็นคนประหยัดของแม่ ก็อาจจะเล่าถึงการสอนลูกให้ถามตนเองเสมอว่า ของที่จะซื้อจำเป็นต่อการดำรงชีพหรือไม่ ถ้าไม่จำเป็นให้งดไว้ ทำให้ลูกจดจำจนขึ้นใจ

นอกจากนี้การมีอารมณ์ขันของแม่ ยังช่วยคลายบรรยากาศต่าง ๆ ได้ดี อาทิเช่น ขณะตอนเจ็บป่วย ใครจะเจาะเลือดตรวจฉีดยา อย่างไร แม่ทนเสมอ ไม่ร้องครวญ แต่เมื่อหาเส้นไม่ได้ด้วยความเป็นคนสมบูรณ์ ลูกรู้สึกยิ่งเจ็บแทน ทนดูไม่ได้ ต้องทำการผ่าหาเส้นเลือด เพื่อฉีดยา แต่แม่พูดให้ทุกคนคลายกังวลว่าแกะสลักแม่ ซึ่งทำให้ใคร ๆ ก็สงสาร และบรรยากาศดีขึ้น

ขณะนี้หลังจากกลับจากงานศพของแม่ ทุกคืนลูกมาค้างกับพ่อและต่างก็นั่งปรับทุกข์กันตามประสาพ่อลูก ซึ่งเข้าใจสภาพแห่งจิตใจกันได้ลึกซึ้งกว่าผู้อื่น พ่อได้พูดข้อความกินใจตอนหนึ่งที่ลูกจำได้อย่างแม่นยำ เพราะสามารถบรรยายความรู้สึกได้ตรงใจลูกที่สุด พ่อกล่าวว่า...

"เวลาป่วยแม้จะรู้สึกว่าอาการหนัก ไม่สามารถแก้ไขให้หายฟื้นได้ เราก็ยอมรับ แต่สิ่งที่ปรากฏขณะป่วยคือเราไปเยี่ยมได้สัมผัสตัวเธอได้ แม้จะไม่สามารถพูดได้ แต่ก็รับรู้ได้บ้าง การนอนนาน ๆ ทำให้เป็นแผล ร่างกายทนต่อเชื้อโรคไม่ได้ อาการมีแต่ทรงกับทรุด และในที่สุดวันที่เราต้องหัวใจสลายก็มาถึงเหมือนหัวใจถูกกระชากให้หยุดทันที เดี๋ยวนี้เธออยู่คนละโลกกับเราเสียแล้ว เธอไกลเกินกว่าเราจะเอื้อมถึงไม่สามารถพรรณนาได้ตรงกับความรู้สึกจริง ขณะนี้ก็ได้แต่จะคิดทำอะไรเพื่อเธอสักอย่าง ไว้เป็นอนุสรณ์ของความดีของเธอ ซึ่งสิ่งนี้จะได้เป็นประโยชน์แก่ปวงชน"

ลูกคิดว่า **"ตึกอุบัติเหตุ"** มีประโยชน์ต่อโรงพยาบาลดังที่พ่อคิดนี้ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อโรงพยาบาล และจะได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ได้ใช้อนุสรณ์สิ่งนี้ ลูกมีความรู้สึกว่าแม่คงจะมีความสุขมาก เพราะเมื่อมีชีวิตอยู่ก็ได้พยายามสร้างกรรมดี **เมื่อแม่หลับอย่างไม่มีวันตื่นเช่นนี้ แม่คงเป็นสุขเมื่อเราได้ร่วมใจกับท่านผู้มีจิตศรัทธา ได้ช่วยกันทำตึกนี้ให้สำเร็จ**

เวลา 400 วัน นับแต่นี้ไม่นานเกินรอ เมื่อสำเร็จใช้ประโยชน์ได้ ผลบุญกุศลคงช่วยให้แม่แช่มชื่น ลูกจะมิลืมเหตุการณ์ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ ชั่วฟ้าดินสลาย....

"ลูกอุ๊"

คำไว้อาลัย ร.ท. ฐิติวัจน์ กำลังเอก

แม่กับความทรงจำของเอ็ก

แม่จ๋า....รอยยิ้มของแม่ทำให้เกิดกำลังใจเมื่อท้อถอย ดวงตาของแม่ทำให้เกิดความสดชื่นและพวกเรารู้ถึงความเมตตาและความอบอุ่น เมื่ออยู่ในอ้อมแขนของแม่ แม่เป็นบุคคลที่เกิดมาเป็นผู้ให้ ภาพของแม่ยังฝังอยู่ในความทรงจำของเอ็กตลอดกาล

ยังจำภาพที่แม่จับให้เอ็กนั่งท่องหนังสือในขณะที่เอ็กอยากออกไปวิ่งเล่นกับเพื่อน ก่อนนอนแม่เคยให้เอ็กหนุนตักแม่จะเกาหลังให้แล้วก็เล่านิทาน ในนิทานของแม่จะมีคำสอนเสมอ เมื่อตอนที่เอ็กนอนป่วยแม่ก็พลอยไม่ได้หลับนอนไปด้วย เมื่อตอนที่เอ็กคิดว่าตนเองเป็นผู้แพ้หรือไม่มีเพื่อน แม่ก็จะอยู่ข้าง ๆ แล้วบอกว่า "แม่รักเอ็กนะลูก เราต้องทำให้ได้เหมือนพ่อ พ่อเป็นคนเข้มแข็งและมานะพยายาม" แม่ชอบยกตัวอย่าง (ถึงความลำบาก) ตอนที่แม่ยังไม่ได้แต่งงานให้เอ็กฟังและหน้าที่ของเอ็กในวัยเด็กที่แม่ย้ำอยู่เสมอก็คือ ต้องเรียนให้ดีที่สุด

เมื่อเอ็กอายุสัก 16-17 ปี แม่เริ่มไม่สบาย มีอาการชัก และแม่ก็เริ่มเข้าตรวจที่โรงพยาบาลตั้งแต่ตอนต้น นายแพทย์บอกว่าบางครั้ง อาจจะต้องทำการผ่าตัดสมอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้บ้านเราตกใจมาก ไม่ใช่เรื่องเล็กเลย ถ้าใครสักคนจะถูกผ่าศีรษะของตัวเอง อีก 2 ปีต่อมา แม่ก็ผ่านการผ่าตัดสมองมาได้ เอ็กไม่ค่อยอยากฟังว่าแม่ป่วยด้วยเนื้องอกส่วนไหนอย่างไร เอ็กทราบแต่เพียงว่าอยากให้แม่หายป่วยเท่านั้น

ความจริงชีวิตบ้านของเราน่ะอาภัพนัก ทุกคนในพวกเราชอบชีวิตที่สงบราบเรียบ ไม่มีใครทะเยอทะยานหรอก โดยเฉพาะตัวแม่ แม่เคยบอกว่าทุกคนเลือกที่เกิดไม่ได้ แต่ว่าเลือกที่จะเป็นคนดีได้ ดังนั้นไม่ว่าเราจะเกิดมาอย่างไร เราก็จะต้องเป็นคนดีให้ได้แม่จะวางตัวอยู่ในความสงบเสงี่ยมเสมอ**เช่น**ว่าตอนเช้าก่อนไปทำงานจะลุกขึ้นมาใส่บาตรหลังจากนั้นก็จะสวดมนต์ ขอให้พระคุ้มครองพ่อและพวกเรา พอตอนก่อนนอนแม่ก็จะสวดมนต์อีกทำเช่นนี้ทุกวัน เวลาที่แม่มีความสุขมากที่สุด ก็คือเวลาที่พ่อและลูก ๆ อยู่กันครบ ซึ่งน้อยครั้งที่จะเป็นไปได้ เพราะพ่อก็จะต้องออกราชการสนามที่ชายแดน พี่อุ้เป็นพยาบาลก็ต้องเข้าเวรตอนจบใหม่ ๆ ก็ต้องไปอยู่โคราช เอ็กเป็น นร.นายร้อย ก็ไม่ได้อยู่บ้าน ก็ต้องอยู่ใน ร.ร. มีพี่อ๋อยที่อยู่ใกล้ ๆ แม่ เอ็กยังจำวันนั้นได้ว่าเป็นเช้าวันเสาร์ พ่อนั่งรถทัวร์กลับมาจากเมืองเลย พี่อุ้กลับมาจากโคราช เอ็กกลับจาก ร.ร. และเราก็ได้พบกันหมด วันนั้นแม่มีความสุขมาก ทุกสิ่งทุกอย่างในบ้านดูเหมือนจะสดชื่นตามแม่ไปด้วยกันทั้งหมด แม่จะเล่าเรื่องของพ่อ ตอนมาจีบแม่ใหม่ ๆ แล้วแม่ก็มาร้องเพลงให้พวกเราฟัง อยากให้มีวันอย่างนี้ทุกวัน แต่ก็ไม่มีเสียแล้ว เอ็กถึงได้บอกไงว่าบ้านเราน่ะอาภัพนัก บางครั้งแม่ป่วยอยู่ ร.พ. พ่อก็ทิ้งภาระหน้าที่ซึ่งพ่อรับผิดชอบที่ชายแดนมาไม่ได้ ถึงแม้ว่าพ่อไม่ได้มาเยี่ยม แต่แม่ก็ไม่เคยบ่น แต่กลับบอกกับพวกเราว่า ให้เอาพ่อเป็นตัวอย่างให้รักเกียรติ รักหน้าที่เหมือนกับพ่อ จะหาใครรักพ่อเท่าแม่ไม่มีอีกแล้ว เมื่อเอ็กจบจาก ร.ร. นายร้อยฯ ก็มาประจำอยู่ที่ ร. 6 พัน 1 จ.ว.อุบลฯ เอ็กก็ไม่ค่อยได้กลับบ้าน ในปีแรกที่มารับราชการชีวิตของทหารเป็นชีวิตที่ระหกระเหิน ห่างบ้านห่างสิ่งที่ตนเองรักเสมอมา เอ็กตระหนักถึงพ่อดีในตอนนี้ว่าทำไมพ่อถึงไม่ค่อยอยู่บ้าน เอ็กไม่เคยน้อยใจในตัวพ่อ แต่เอ็กภูมิใจในตัวพ่อเสมอ พ่อเป็นทหารเต็มตัวไม่เคยสอนลูกให้ใช้บารมีของตนเองอวดอ้างกับใคร ลูกของพ่อและแม่จะต้องมีชีวิตที่สามัญที่สุด และยืนอยู่บนขาของตนเอง เอ็กได้ออกสนามเหมือนกัน และก็ไม่ได้มีอะไรที่พิเศษกว่าคนอื่น เอ็กเพลินอยู่กับหน่วยนี้ และเอ็กรักที่นี่ เอ็กติดต่อกับทางบ้านน้อยลง แล้วในที่สุดเอ็กก็ได้รับวิทยุให้กลับ กทม. ให้ไปเยี่ยมอาการของแม่ เมื่อไปถึง ร.พ. พระมงกุฎ แม่ได้ผ่าตัดไปแล้ว และยังไม่รู้สึกตัว การผ่าตัดของแม่ครั้งหลัง สร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวแม่เป็นอย่างมาก แม่ไม่สดใสเหมือนก่อน แม่จะไปไหนต้องคอยมีคนประคองและอยู่ในฐานะที่ช่วยตัวเองไม่ได้ เอ็กสะเทือนใจที่สุด แต่ไม่เคยปริปากกับใคร ไม่เคยมีใครทราบความรู้สึกที่อยู่ภายในตัวเอ็กได้ เอ็กเอาสิ่งเหล่านี้กลับมาอุบลฯ ต่อมาก็ได้ข่าวว่าแม่ไปรักษาที่อเมริกา แต่ในความรู้สึกของเอ็กแม่ไม่ดีขึ้นเลย เอ็กบอกแล้วว่า เอ็กไม่อยากให้ใครแย่งแม่ของเอ็กไป เอ็กมีแม่เพียงคนเดียว แล้วก็ไม่มีใครแทนที่ได้

เป็นไปตามคาด แม่เข้าโรงพยาบาลอีกและอยู่ในห้อง ไอ.ซี.ยู. ตลอดเวลา เป็นการเข้าห้อง ไอ.ซี.ยู. ครั้งสุดท้ายของชีวิตแม่ ทุกคนบอกให้เราปลง แม่คงไม่รอด ครอบครัวของเราได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระบรมราชินี และทูลกระหม่อมทุกพระองค์ ที่พระองค์ท่านทรงห่วงใย ถ้าแม่ทราบแม่คงดีใจก่อนที่แม่จะเข้าโรงพยาบาลครั้งสุดท้าย แม่เคยพูดว่า แม่อยากจะเข้าเฝ้า แม่ไปตัดชุดใหม่มาไว้ แม่อาจจะไม่ได้ใส่ชุดนี้ตอนที่แม่มีชีวิตอยู่ก็จริง แต่เอ็กอยากให้แม่รับรู้ว่า พวกเราทำตามประสงค์ของแม่แล้วแม่ได้เข้าเฝ้าแม่ใส่ชุดที่แม่ตัดใหม่ท่านเสด็จมาในงานของแม่ แม่คงดีใจนะจ๊ะ

ชีวิตของคนเราก็มีเท่านี้ ต่อสู้ดิ้นรน โลภ หวังลาภยศกันไปทำไม ไม่มีอะไรเหลืออยู่ นอกจากความดีและเกียรติยศที่เราสร้างกันไว้ แม่จ๋า...เอ็กจะเป็นลูกที่ดีของแม่เช่นเดิมจ๊ะ เอ็กจะไม่ให้แม่ผิดหวัง ถึงจะเรียกให้แม่กลับมาอีกไม่ได้ แต่แม่ก็จะอยู่กับเอ็กและพวกเราตลอดไป

รักแม่เสมอ

เอ็ก

กราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ดร.สันต์ ภัทรโยธิน
ที่ได้กรุณาให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิดงานในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ชัยสุขโกศล
ที่ได้กรุณาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดงานในครั้งนี้
ขอขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ดร.ประสาท เจียมจิตรานุกู

ด้วยสมบัติ ศฤงคาร คือ "บ้านแคบ"
เจ้าใจ" แนบต่อ "ใจ" ต่าง "สายสินธุ์"
ด้วย "ก้อนกรวด - เม็ดเกลือ" ที่เคยกิน
เจ้า ทั้งสิ้น มาร้อยสวม ต่าง "มงคล"
ทั้งทุกข์ - สุข ต่างล้วน เคยประสบ
ตั้งแต่ "พบ" จน "พราก" มากหลายหน
ร่วมกันสร้าง ตัวให้กลาย เป็นคน
"เธอ" อดทน ไม่บ่น ให้ระคายใจ
เจ้า เมตตา ปราณี เป็นที่ตั้ง
เป็น "แนวหลัง" ให้กำลัง อย่างสดใส
เป็น "แม่พระ" แสนประเสริฐ เลิศเกินใคร
เป็น ขวัญตา ขวัญใจ ในครัวบ้าน
เป็น ผู้ทำให้ "บ้าน" กลายจาก "บ้าน"
เป็น "วิมาน" ที่ทอง ผ่องใส ทั่ว
แต่วันนี้ ฟ้าใส กลายมืดมัว
เธอ จากตัว จากไกล ไม่คืนมา
หนังสือพิมพ์ ฉบับนี้ มีเพียงหมึก
ของจารึก ความอาลัย อาวรณ์หา
ด้วย "น้ำหมึก" เจือผสมกับ "น้ำตา"
กราบลาลา หน้าโกศ ผ่านตัวพิมพ์

ด้วยความเคารพรัก และอาลัย
ชัยรักดิ์ ศิริวัฒน์
บริษัท เนตา จำกัด และ หนังสือพิมพ์ซันเดย์มิเรอร์

หสพ.จำหน่ายมากที่สุดของประเทศ
ไทยรัฐ
△ ปีที่ 26 ฉบับที่ 9183 วันจันทร์ที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2526 ราคา 3.00 บาท △

ผมขอแสดงความเสียใจกับคุณอาทิตย์ กำลังเอก และครอบครัวด้วยครับ ในการสูญเสียท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ไปเมื่อไม่กี่วันมานี้

โดยข้อเท็จจริงแล้ว บุคคลภายนอกทั่ว ๆ ไป น้อยนักที่จะเคยได้ยินชื่อท่านผู้หญิงประภาศรี งานสังคมกรุยกรายไม่ค่อยจะปรากฏ และตามข่าวคราวในหน้าหนังสือพิมพ์ ดูเหมือนว่าท่านผู้หญิงไม่พึงประสงค์นัก

พูดกันง่าย ๆ ก็ได้ว่า ท่านผู้หญิงไม่ใช่บุคคลประเภทอยากดัง หรือชอบความซู่ซ่าของสังคม

ตอนท่านพลเอกอาทิตย์รับราชการอยู่ต่างจังหวัดก็เป็นเช่นนั้น แม้กระทั่งพลเอกอาทิตย์ผู้สามีย้ายเข้ามารับราชการในตำแหน่งใหญ่โตขึ้น มีความรับผิดชอบต่อสังคม และส่วนรวมมากขึ้น

ท่านผู้หญิงประภาศรีก็ยังเป็นท่านผู้หญิงที่ไม่ค่อยมีคนรู้จัก สมถะ ถ่อมตน ไม่จุ้นจ้านงานการของสามีอยู่เยี่ยงเดิม

พูดก็พูดเถอะ ถ้าเป็นผู้หญิงอื่น มีผัวใหญ่โตขนาดนี้ แม่เป็นกรี๊ดลั่นบ้านลั่นเมืองไปแล้ว

และชาวนินทาสโมสรเป็นต้องตั้งวงซุบซิบสรรเสริญเยินยอ (ต่อหน้า) รุมด่าลับหลังกันอร่อยปากไปแล้ว

ผมเองเป็นผู้ชายแท้ ๆ ยังชอบค้นแคะเรื่องพรรค์อย่างนี้มาเป็นอาหารปากอยู่เป็นประจำ ยิ่งมีใครมาป้องปากกระซิบว่า "นี่รู้แล้วอย่าพูดต่อนะ เหยียบทิ้งไว้ตรงนี้" เป็นต้องรี่เอาเข่าเกยตะแคงหูผึ่งทันที

คุณหญิง คุณนายเยอะแยะไปที่ผ่านรูหูผมมาแล้ว แต่สาบานได้ ไม่เคยได้ยินใครพูดถึงท่านผู้หญิงประภาศรีเลย

ต่อเมื่อคุณอาทิตย์เอามาพูดเองในรายการซึ่งไปสนทนากับแม่บ้านในเรื่อง "บทบาทของภรรยาผู้บริหารในอนาคต" นั่นแหละ ถึงได้ทราบและเข้าใจในตัวท่านผู้หญิงประภาศรีถูกต้องว่า การประพฤติตัวของภริยาผู้ใหญ่นั้นควรจะทำอย่างไรถึงจะไม่ให้เป็นที่มัวหมองถึงสามี และไม่เป็นที่ครหาของชาวบ้าน

ผู้ชายด้วยกันย่อมเข้าใจ การจะเอาเรื่องของภริยาไปสรรเสริญเยินยอต่อสาธารณชนนั้น เมินเสียเถอะชาตินี้ แค่ซื้อยังไม่อยากจะเอ่ย แต่ถ้าลองเอาไปพูดถึงแสดงว่า นั่นคือของแท้ไม่แปลกปลอม ขืนเมียใครแจ๊ด ๆ แจ๋ ๆ แถมชอบรับแขกหลังบ้านแล้วสามีเอาไปพูดชมอีกอย่าง มีหวังคนฟังได้ฮากันตกเก้าอี้ เรื่องนี้สามีไม่กล้าเสี่ยงหรอกครับ

แต่ที่คุณอาทิตย์เอามาพูด ทั้งคนฟัง ทั้งคนอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ และทั้งคนที่ฟังกันปากต่อปาก รวมทั้งคนที่มือคติและไม่มือคติเป็นการส่วนตัวกับคุณอาทิตย์ ผมเชื่อไม่มีใครคิดเขาะเย้ย ถากถาง เพราะมนุษย์เราถึงยังไงก็พอมีคุณธรรมในใจกันอยู่บ้างทั้งนั้น

เชื่อว่าภริยาของคุณอาทิตย์เป็นบุคคลที่ชายทั่ว ๆ ไปอิจฉา เพราะชายใดได้ภริยาที่ประพฤติตัวเยี่ยงนั้นถือว่าเป็นลาภอันประเสริฐอย่างหนึ่งในชีวิต

ถ้าข้าราชการทั่ว ๆ ไปอบรมบ่มนิสัยภริยาให้รู้จักวางตัว ให้รู้จักการควรไม่ควรในกิจการงานของสามี ให้รู้จักการเข้าสังคมที่ถูกต้อง และซื่อสัตย์สุจริต ผมว่าจักเป็นมงคลแก่ชีวิตตัวเอง และแก่ตัวสามีเป็นที่สุด

แต่คิดแล้วก็น่าเจ็บใจ พูดไปก็เหมือนโลกนี้ช่างเต็มไปด้วยความอยุติธรรม คนดี ๆ มักอยู่ไม่ได้นาน ผมก็ไม่รู้จะพูดว่าอย่างไร นอกจากบอกว่าเสียดาย และเสียใจแทนครอบครัวของคุณอาทิตย์ทุก ๆ คน

เปลว สีเงิน

สักวา อาดูรย์ พูนเทวษ
มาด่วนดับ ลับร่าง วายวางชีพ์
ด้วยโรคร้าย หมายปลิด ลิขิตฆาต
เห็นสิ่งใด ใจพี่ ยิ่งขื่นขวน
แม้เจ้าลับ ดับพราก ไปจากพี่
จากใจมั่น บรรเจิด ขอเทิดทูน
ยามทุกข์ยาก พากย์พจน์ เจ้าอดกลั้น
ยามพี่ผิด คิดอภัย ให้คำเตือน
เป็น "แม่พระ" ประเสริฐ แสนเลิศล้น
เจ้าร่วมทุกข์ สุขสอด ตลอดมา
ทรัพย์ศฤงคาร บ้านเรือน เพื่อนร่วมสร้าง
เจ้าก็ด่วน แดดับ ลับแรมไกล
เมื่อสิ้นเพื่อน เหมือนพี่ นี้สิ้นสุด
ว่าความดี ต้องสั่งสม ให้กลมเกลียว
พี่จักมอบ นอบกาย ถวายชีวิต
รองบาทบงส์ องค์กษัตริย์ ขัตติยา
ขอความดี ปฏิบัติ ตามสัจจะ
มาประดับ กับความดี ที่จอมใจ
เป็นพลว ปัจจัย ที่ใหญ่ยิ่ง
ที่ญาติมิตร อุทิศแผ่ แต่ละคน
"สบเกษม เปรมสุนทร์ วิบุลสุข
เสวยทิพ เทพสวรรค์ สุวรรณปรางค์
ใดประสงค์ จำนงหวัง จงพรั่งพร้อม
สถิตย์ศรี ปรีดา สถาวร
เนื่องดวงเนตร น้องข้า "ประภาศรี"
สุดที่พี่ ปกป้อง คุ้มครองนวล
ดั่งใจขาด จากอก วิตกหวน
ก่อกำสรวล โศกศรี ทวีคูณ
แต่ความดี เจ้ามิจาง สร้างเสื่อมสูญ
เป็นมิ่งมูล แห่งพี่ "แม่ศรีเรือน"
ช้ำปลอบขวัญ พี่ชิ้ง ประหนึ่ง "เพื่อน"
หาใครเหมือน ไม่มีแล้ว นะแก้วตา
ลูกทุกคน อิงบุญ อุ่นเกษา
อนิจา ขาดเพื่อน เหมือนขาดใจ
แทบทุกอย่าง ปรากฏ เริ่มสดใส
ทิ้งพี่ให้ ผจญ แต่ลำเดียว
ใจอยากหยุด แต่ก็ยั้ง ยังเฉลียว
อย่าเสียเที่ยว ที่เกิด กำเนิดมา
มุ่งอุทิศ เพื่อชาติ ศาสนา
เพื่อประชา มั่นคง ธำรงไทย
เสียสละ พิศาล ดั่งขานไข
ประดิษฐ์ไว้ แต่ประเดิม เพิ่มประดน
รวมสรรพสิ่ง ศรัทธา มหากุศล
จงส่งผล บรรดาล วิญญาณนาง
กังวลทุกข์ วิบัติ อย่าขัดขวาง
อย่าเสื่อมสร่าง โสตถี ทวีพร
แหนแห่ห้อม เนืองนับ ล้วนอัปสร
จิรันดร นิรันดร์ กัลปา ฯ เอย"

แด่เธอผู้เป็นที่รักยิ่ง...

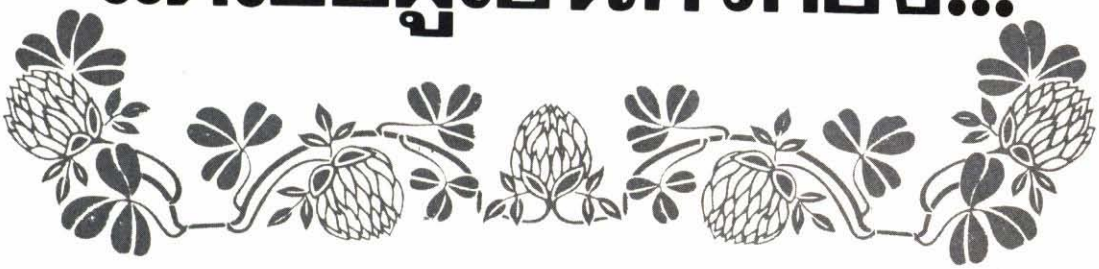

ครอบครัวของเรามีอยู่ด้วยกัน 5 ชีวิต คือ พ่อแม่และลูก วันใดที่เรารับประทานอาหารพร้อมกัน พวกเราทุกคนจะมีความสุขอย่างยิ่ง! ภาพของเธอที่หัวเราะกับลูก ๆ และพ่ออย่างมีความสุข เป็นภาพที่พวกเราไม่เคยลืม เธอเป็นสมบัติอันล้ำค่าของพวกเรา ครั้งใดที่ผมหรือลูกจะต้องเดินทางไปราชการอยู่ห่างไกล เธอเธอไม่เคยแสดง หรือบ่นให้ทราบถึงความห่วงใยที่เธอมีต่อผมและลูกอย่างลึกซึ้ง แต่เธอก็สวดมนต์ขอพรให้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองผมและลูกมาโดยตลอด เธอไม่เคยเบื่อต่อสิ่งที่เธอทำและปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรกลายเป็นความสุขทางใจของเธอ ราชการของบ้านเมืองทำให้ผมและลูก ๆ ต้องเดินทางกันเป็นประจำ ทำให้เราต้องอยู่ห่างกัน เวลามาพบกันก็มักจะมากันคนละทีไม่ใคร่จะพร้อมหน้ากันเลย ดังนั้น ถ้าวันใดเราได้อยู่พร้อมหน้ากันทั้งครอบครัวจึงเป็นความสุขของพวกเราอย่างมาก พวกเราทุกคนจะกลายเป็นเด็ก ๆ สนุกสนานนอนกลิ้งเกลือกด้วยความสนุกสำราญยิ่ง **"ขอให้เรามีความสุขเพียงเท่านี้เราไม่ปรารถนาสิ่งใดเลย!"** เธอผู้เป็นแม่ของลูกได้พูดอยู่เสมอและพูดอยู่บ่อย ๆ ว่า เธอทนไม่ได้ถ้าจะให้เธออยู่โดยขาดความสุขอย่างนี้ ถ้าเป็นไปได้ **ขอให้เธอตายก่อนผม "เธอจะได้ไม่ทรมานใจ" ผมก็ได้แต่หัวเราะ! และพูดเล่น ๆ เสมอว่า "จะเป็นไปได้อย่างไร? เมื่อเธออ่อนกว่าผมถึง 5 ปี ผมก็ต้องตายก่อนเธอซิ!" เราพูดเล่นกันเช่นนี้ โดยไม่คิดว่า "อีกหลายปีต่อมาจะกลายเป็นความจริง!"** ทำให้ครอบครัวของเราต้องสูญเสียสมบัติอันล้ำค่าไปโดยที่วัยยังไม่สมควร เธอควรจะอยู่เป็นกำลังใจให้พวกเราทั้งหลายไปได้อีกนาน แต่เธอก็ต้องจากผมและลูก ๆ ไป ผมได้พยายามอย่างที่สุดที่จะแย่งชีวิตของเธอไว้เพื่อให้อยู่กับเรานาน ๆ ! แต่ใครจะเอาชนะโชคชะตาได้ ในที่สุดผมก็ต้องพบกับความพ่ายแพ้ ต้องเสียใจ เสียน้ำตา เมื่อชีวิตของเธอออกจากร่าง!**ไม่เคยมีความเสียใจครั้งใดจะยิ่งใหญ่เท่าครั้งนี้! "ความเข้มแข็งมั่นคงสลายไปจากตัวและจากใจ ผมพึ่งจะรู้จักคุณค่าของหัวใจแตกสลายด้วยตนเองก็ครั้งนี้ ถึงแม้จะเตรียมตัวเตรียมใจไว้แล้วล่วงหน้าก็ยังไม่สามารถหักห้ามใจได้เลย"**

รักน้องสาวที่น่า
เอ็นดูของพี่เสมอ

ด.ช.วิเอก.
๒๔ ก.พ.๒๕

เพื่อนต่างภาพ หวังว่าเธอ
คงไม่ลืม ฉันนะ

ป.วิ...
29/พค/๒๙

"11 มีนาคม 26" เป็นวันที่เธอได้จากพวกเราไปก่อนที่จะครบรอบแต่งงานปีที่ 34 เพียง 2 เดือน คือ "12 พฤษภาคม 26" ทุกครั้งที่ครบรอบแต่งงานเราจะทำบุญกันเงียบ ๆ และรับประทานอาหารกันระหว่างพ่อ แม่และลูก ๆ เป็นความสุขของเราอย่างนี้มาช้านาน **บัดนี้เราจะมีความสุขได้อย่างไร?** เมื่อ "12 พฤษภาคม ปีนี้" **เราขาดเธอผู้เป็นบุคคลสำคัญของชีวิต!** ผมจึงจัดการทำบุญเลี้ยงพระ และระลึกถึงเธอผู้เป็นดวงใจ **สุดที่จะกล่าวได้ตรงกับความรู้สึกถึงคุณค่า ที่เธอมีต่อชีวิตของผมและลูก** ๆ เราทำบุญเพื่อระลึกถึงเธอไม่ทราบว่าเธอจะหยั่งทราบถึงความรู้สึกของพวกเราหรือไม่? **ถ้าเธอทราบ และเธอจะสามารถขอชีวิตจากพรหมลิขิตได้ เธอคงไม่อยากจากพวกเราไป และให้ความทุกข์อยู่ในใจของพวกเราเช่นทุกวันนี้.....**

ผมได้เคยพูดอยู่เสมอเมื่อเธอไม่สบายว่า **"ผมไม่ปรารถนาสิ่งใดเลย ขอเพียงชีวิตของเธอไว้ ผมพร้อมจะสละทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าอำนาจวาสนาใด ๆ ก็ไม่ต้องการ ขอเพียงให้เธออยู่เป็นสมบัติของเราไปนาน ๆ!"** เป็นคำกล่าวจากความรู้สึกที่แท้จริง แม้จะเป็นไปไม่ได้ แต่ก็เป็นความรู้สึกของผม ที่ทราบอยู่ว่าเป็นความจริง เธอสะสมความดี ความอ่อนหวาน ความเสียสละ ให้กับผมและลูก ๆ อย่างมีเมตตา และมั่นคงตลอดมา **ตลอดชีวิตเธอไม่เคยบ่นหรือย่อท้อต่อความยากจน** แม้กระทั่งเธอป่วยต้องเข้ารับการผ่าตัด ต้องรับการทรมานกายและใจในการรักษาอย่างช้านาน จนเธอต้องสิ้นชีวิตไป เธอก็ไม่เคยบ่นให้ผมฟังถึงความทรมานและท้อถอย เธอได้แต่เพียงยิ้มและเอามือผมไปกอด บางทีก็พูดตลก ๆ ให้ผมคลายความเป็นห่วง เพราะเธอทราบดีว่าถ้าเธอบ่นก็จะทำให้ผมต้องกลัดกลุ้ม และกระวนกระวายใจ เธอเสียสละความสุข เพื่อความสุขของผู้อื่นโดยแท้จริง! แต่เธอคงไม่ทราบว่า แม้เธอจะไม่พูดให้ผมเป็นทุกข์ แต่ความจริงที่ผมทราบอาการจากนายแพทย์ทำให้ผมได้มีความทุกข์ สงสารเธออย่างที่สุด ที่โรคร้ายต้องคอยทำลายเธอ

ผมแต่งงานกับเธอเมื่อ "12 พฤษภาคม 2492" ซึ่งมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเวลาประมาณ 34 ปี การครองชีวิตแม้จะต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ การครองชีพต้องเป็นไปด้วยความยากลำบากมาตลอดเพราะของแพงและเงินเดือนน้อย แต่เธอก็เป็นแม่บ้านที่อดทนอย่างยิ่ง! ไม่เคยปริปากบ่นถึงความทุกข์ยาก เมื่อเธอมีลูกคนแรก ผมก็ต้องจากไปราชการสงคราม ณ ประเทศเกาหลี ทั้ง ๆ ที่วันเดินทางลูกคนแรกอยู่ในท้องประมาณ 8 เดือน เธอเป็นห่วงผมอย่างมาก แต่ผมจำเป็นต้องไปรบ และการไปรบนอกประเทศ ทำให้ผมได้รับเงินค่าเครื่องแต่งกายมาจำนวนหนึ่งประมาณ 3 พันบาท เงินก้อนนี้เองที่ผมมอบให้เธอไว้สำหรับใช้จ่ายในการคลอดลูกคนแรก มิฉะนั้นผมเองก็ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร? จึงจะแก้ปัญหาชีวิตได้! ในขณะที่อยู่ในประเทศเกาหลี ผมได้ส่งเงินมาให้เธอตลอดเวลา เพราะอยู่ในสนามรบไม่มีโอกาสได้ใช้เงิน อาหารการกินในสนามรบก็มี **เสบียง**อาหารพร้อมอยู่แล้ว และชีวิตในสนามรบผมเกรงว่าถ้าผมตายในสงครามเธอและลูกจะลำบาก เพราะฐานะของเรายากจน จึงพยายามส่งเงินที่ได้รับมาให้เพื่อเธอจะได้รวบรวมไว้ใช้เมื่อจำเป็น เธอก็เป็นแม่บ้านที่ประเสริฐจริง ๆ ที่รวบรวมเงินซึ่งผมส่งมาให้โดยไม่ใช้เลย เมื่อผมกลับจากสงคราม จึงมีเงินจำนวนหนึ่งซึ่งในขณะนั้นก็นับว่ามากพอสมควรสำหรับฐานะของเรา เมื่อผมไปอยู่ในประเทศเกาหลีได้เพียง 2 เดือน เธอก็คลอดลูกคนแรก เธอเล่าให้ฟังว่าลูกคนแรกคลอดยากมาก จนหมอที่ทำคลอดต้องถามคุณแม่ว่า จะเอาแม่ไว้หรือจะเอาลูก? แต่คุณแม่ของเธอก็ตอบว่าต้องการทั้งแม่

ความรักนั้นมันคงมั่นไหนหนอ
สักครั้งอย่าได้ท้อแท้ใจ
หมอกจันทร์ยังมีหมดไปสักวัน"

(ก่อนที่เขาเต่า อ.หัวหิน)

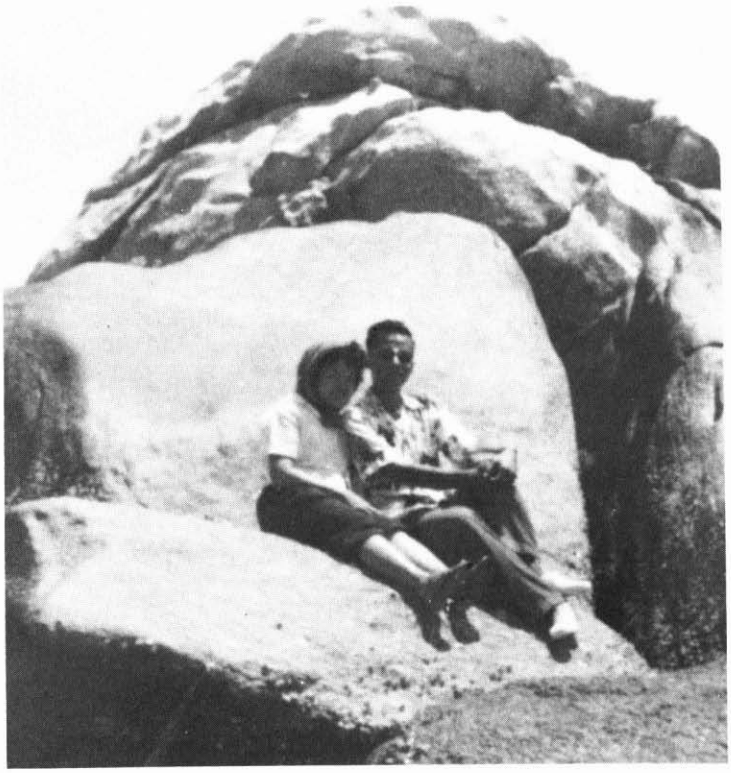

"สองคู่รวมชมดวงจันทร์ด้วยกัน" (ก่อนที่เขาเต่า อ.หัวหิน) 23 พ.ค. 99

และลูก! ซึ่งในที่สุดแม้จะคลอดลำบากอย่างไร เราก็ได้ทั้งแม่และลูกโดยปลอดภัย แต่เธอก็ต้องซอกช้ำจากการคลอด และต้องนอนพักฟื้นอยู่หลายเดือน ผมก็ได้แต่เป็นห่วงแต่ก็ต้องทำการรบ ข่าวคราวใด ๆ กว่าจะได้รับก็เป็นเวลานาน ผมทราบข่าวของเธอในการคลอดลูกจากเพื่อนที่อยู่ข้างหลังแนวรบ ส่งข่าวไปให้ผมทราบ ซึ่งขณะนั้นผมอยู่ในแนวรบ เป็นข่าวสั้น ๆ เพียงว่า **"เธอคลอดลูกแล้ว เป็นผู้ชาย!"** เพียงเท่านั้นเอง ผมทรมานด้วยความคิดถึงและต้องทำการรบอย่างหนัก แต่เธอก็ต้องทรมานร่างกายด้วยความบอบช้ำจากการคลอดลูก และต้องคิดถึงผมอย่างมากเช่นเดียวกัน จนกระทั่งหนึ่งปีผ่านไป ได้มีการผลัดเปลี่ยนกำลัง ผมจึงได้เดินทางกลับประเทศไทย ผมจึงได้พบเธออย่างมีความสุข และได้เห็นหน้าลูก ซึ่งเกิดขณะที่ผมอยู่ ณ ประเทศเกาหลี ลูกเห็นหน้าผมก็ร้องใหญ่ผมไม่เคยอุ้มลูกมีความรู้สึกแปลกและดีใจ แต่ก็ขัดเขินมาก ดีใจที่พบเธอเพราะห่างเหินไปเสียนาน สำหรับเธอคงดีใจมาก

ชีวิตของเราต้องแยกจากกันอยู่เสมอ เพราะผมต้องไปรับราชการต่างจังหวัด เธอคงอยู่ที่กรุงเทพฯ เลี้ยงลูกและทำงานเพื่อช่วยค่าครองชีพ เธอออดทนต่อความลำบากทุกอย่างเธอออดออมเพื่อความอยู่รอดและเพื่อความสุขของลูกที่จะโตขึ้น **"เธอเป็นลูกคนสุดท้องของพ่อแม่ที่มีลูกอยู่ทั้งสิ้น 5 คน คุณพ่อของเธอเสียชีวิตไปตั้งแต่เธออายุเพียง 8 ขวบ"** เธอต้องอยู่ลำพังภายใต้การเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดของแม่ เธอจึงรักแม่ของเธอมากคุณแม่ของเธอก็เมตตากับผมมากเช่นเดียวกัน และคุณแม่ก็อยู่กับครอบครัวของผมจนกระทั่งท่านได้สิ้นชีวิตไปด้วยการดูแลของผมและเธออย่างดีที่สุด! เธอรักแม่ของเธอมากเมื่อคุณแม่สิ้นชีวิตใหม่ ๆ เธอก็เสียใจมาก เธอเคยกล่าวกับผมว่า **"ต่อไปนี้เธอมีผมคนเดียวเท่านั้นเป็นที่พึ่ง"** ตลอดชีวิตเธอทุ่มเทความรักให้กับผมและลูก ๆ อย่างสุดหัวใจ ผมคิดอยู่เสมอว่า **"ชีวิตนี้ผมคงลืมเธอไม่ได้เลย เธอให้ทุกสิ่งทุกอย่างโดยไม่คำนึงว่าเธอจะต้องได้รับอะไร เธอเคารพและเชื่อฟังผมมากไม่เคยทำสิ่งใดให้เป็นที่ลำบากใจ** โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานของผม แล้วเธอจะไม่เกี่ยวข้องและรับรู้อะไรทั้งสิ้น มีแต่ให้กำลังใจมาตลอด ยามใดที่ผมมีทุกข์เธอจะปลอบใจขณะที่เธอปลอบใจผมนั้นเธอจะมีลักษณะ เข้มแข็งแทบไม่น่าเชื่อว่าจะมีได้ เพราะบุคลิกของเธอเป็นคนอ่อนโยนและเยือกเย็น ความเข้มแข็งและตัดสินใจอย่างแน่วแน่ทำให้ผมไม่เคยลืมได้เลย อย่างในชีวิตที่ผมรับราชการช่วงของชีวิตตอนหนึ่ง ทำให้ผมต้องอับเฉา ทั้ง ๆ ที่ทำงานอย่างเต็มความสามารถแต่การทำงานตรงไปตรงมา และยึดมั่นในความคิดของตัวเองมากไปจนมองไปว่าเป็นการทำงานที่แข็งเกินไปไม่รู้จัก "ลู่ตามลม" นอกจากนั้นยังมีภรรยาที่อยู่กับบ้าน ไม่ไปหาใครหรือสมาคมกับใคร ๆ จึงไม่มีโอกาสแสดงให้คนอื่นภายนอกทราบถึงความจริงใจหรือสนับสนุนผมให้ก้าวหน้าในชีวิตราชการได้ ผมจึงต้องติดขั้นไม่สามารถจะเลื่อนตำแหน่งได้และต้องเป็นพันโทอยู่นานถึงประมาณ 8 ปี

ขณะนั้นผมมีความเบื่อต่อราชการที่ไม่ก้าวหน้าทั้ง ๆ ที่พยายามทำงานอย่างดีที่สุดผมจึงขอลาออกเพื่อจะไปประกอบอาชีพทางองค์การทหารผ่านศึก คิดว่าจะได้รับเป็นรายได้ 2 ทาง ก็จะช่วยค่าครองชีพได้มาก แต่เมื่อปรึกษากับเธอ เธอกลับไม่เห็นด้วย และพยายามปลอบใจผมอย่างมาก ผมบอกกับเธอว่าผมมองไม่เห็นทางที่จะก้าวหน้าไปได้เลย อะไรต่ออะไรดูช่างมืดไปหมด เธอก็บอกว่าทนมาตั้งนานแล้วขอให้ทนต่อไป ผมก็เชื่อเธอ ต่อมามีผู้ใหญ่มาบอกกับผมว่า ทางตำรวจตระเวนชายแดนมีตำแหน่งถ้าขอโอนไปก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะก้าวหน้าได้ และได้เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งสูงกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้แน่นอน ผมก็เห็นด้วย เพราะตอน

นั้นคิดอยู่เสมอว่า จบจากร.ร.จปร.ทั้งที่รับราชการมาแล้วได้เป็นพันเอกก็ไม่เสียชื่อ เพราะติดขั้นอยู่ตอนเป็นพันโท จนเพื่อน ๆ ก้าวไปพ้นหมดแล้ว ดูเหมือนว่าตัวเรานี้คงไม่มีฝีมือเสียเลย ไปตั้งต้นที่กรมตำรวจคงจะดี ผมคิดแล้วผมก็ลองหารือกับเธอดูและเชื่อว่าครั้งนี้เธอคงจะเห็นด้วย เพราะพี่ชายของเธอก็เป็นตำรวจ คงจะไม่ขัดข้อง แต่เธอกลับยืนยันกับผมอย่างเด็ดเดี่ยวว่าไม่เห็นด้วย ตอนนั้นผมแทบจะไม่เชื่อหูตัวเอง เธอไม่มีเหตุผลอะไรทั้งนั้นนอกจากพูดว่า **"เธออยู่กับผมตั้งแต่เป็นร้อยตรี และมีชีวิตอยู่กับทหารมาตลอด ถ้าชีวิตจะหยุดลงเพียงแค่นี้ ก็ให้คิดว่าเป็นกรรมเก่าไม่ขอยอมเปลี่ยนทางเดิน!"** ผมพยายามพูดเท่าไหร่เธอก็ไม่ยอมเปลี่ยนความคิด คือความแน่วแน่และเด็ดเดี่ยว! ถ้าเธอไม่ยืนยันกับผมชีวิตผมคงหันเหไปอีกทางหนึ่ง ดังนั้นวันนี้ที่ผมระลึกถึงเธอจึงต้องระลึกความสำคัญของเธอที่มีต่อชีวิตของผมและความสำคัญอันนี้ก็ไม่มีใครทราบเลยนอกจากเรา 2 คนเท่านั้น "คือผมและเธอ" **ถ้าไม่เป็นเพราะความเด็ดเดี่ยวของเธอผมคงไม่มีโอกาสเป็น ผู้บัญชาการทหารบกเช่นทุกวันนี้แน่นอน!**

แม้เธอจะไม่ปรากฏตัวในสังคมไม่มีชื่อเสียงเหมือนสตรีท่านอื่น แต่เธอก็เป็นยอดสตรีในหัวใจของพวกเราคือ พ่อและลูก ๆ อีก 3 คน เธอคอยดูแลผมและลูก ๆ อยู่เสมอ แม้เธอจะป่วยมากจนคุมสติแทบไม่ได้ แต่เมื่อเธอลืมตาขึ้นมาคำแรกที่จะกล่าวกับลูกสาวที่พยาบาลอยู่อย่างใกล้ชิดบางทีก็จะกล่าวกับลูกสะใภ้ที่พยาบาลแม่ของสามีดุจแม่ของตัวเอง คำกล่าวนั้นก็คือ **"หาข้าวให้พ่อเขากินแล้วหรือลูก"** กล่าวแล้วก็หลับตา แสดงว่าความรู้สึกภายใต้ความสำนึกนั้นห่วงใยโดยตลอด เธอจะอยู่ ณ แห่งใด พิภพใดก็ตาม เธอก็คงจะทราบด้วยญาณว่า **"สามีของเธอได้รักเธอมิได้น้อยกว่าที่เธอรักเขาเลย และได้เขียนบันทึกนี้ด้วยความรู้สึกและน้ำตาของลูกผู้ชายโดยตลอด เพราะเมื่อเขียนก็ต้องระลึกถึงความหลัง เมื่อนึกขึ้นมาก็เกิดความเสียดายและเสียใจ จะแปลกอะไรถ้าหากผมจะหลั่งน้ำตาให้กับความรักต่อเธอผู้อยู่ในดวงใจของผมนานแสนนาน....."**

เมื่อผมเป็นพันตรีเต็มขั้น และต้องไปเป็นหัวหน้าแผนกที่กองวิทยาการศูนย์การทหารราบ เพื่อเลื่อนตำแหน่ง และเป็นพันโทที่จังหวัดลพบุรี ขณะนั้นได้มีตำแหน่งผู้บังคับกองพันในกรุงเทพฯว่างลง เพื่อนนายทหารที่ไปอยู่จังหวัดลพบุรีด้วยกันขณะนั้นได้ถูกขอตัวมาดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับกองพันในกรุงเทพฯ หลายท่านด้วยกัน ผมเองเคยเป็นรองผู้บังคับกองพันอยู่ในกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ก็คิดว่าตนเองคงมีส่วนได้รับการพิจารณา แต่เมื่อไม่มีผู้ขอก็คงย้ายไม่ได้ แต่ในที่สุดมณฑลทหารบกที่ 1 กำลังจะจัดตั้งกองพันทหารราบ มณฑลทหารบกที่ 1 ขึ้นมาใหม่ โดยให้มีภาระกิจรับผิดชอบในการรักษาความสงบในกรุงเทพฯ จึงได้ขอตัวผมมาช่วยราชการเพื่อจัดตั้งหน่วยใหม่นี้ ผมมาทำงานเขียนอัตราจัดตั้งกองพันใหม่ ตอนนั้นต้องทำงานเองทั้งสิ้น ผมก็ได้อาศัยภรรยา ซึ่งเธอพิมพ์ดีดเก่งมากได้ช่วยพิมพ์หนังสือและพิมพ์อัตราที่จัดตั้งกองพันเสนอไปยังกองทัพบก ขณะนั้นจนจัดตั้งกองพันได้สำเร็จ สมัยนั้นกองพันมีชื่อว่า "กองพันบริการมณฑลทหารบกที่ 1" เธอได้มีส่วนช่วยผมอย่างมากในการทำงานเป็นเลขานุการที่ทำงานนอกเวลาจนงานผมสำเร็จ ซึ่งผู้ใต้บังคับบัญชาขณะนั้นทราบกันเป็นอย่างดี เธอจึงเป็นที่รักเคารพสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชาของผมอย่างมาก แม้กระทั่งในเรื่องความเมตตาของเธอต่อผู้น้อยนั้น เธอจะมีมากจนบางทีผมเองก็ปันอยู่เสมอว่ามากเกินไป แต่เธอก็บอกว่าสงสาร แล้วเธอก็ทำ เธอก็ช่วยเหลือ เช่นมีอยู่ครั้งหนึ่ง คนขับรถประจำ

บ้านพักใน ร.1 พัน 3

ตำแหน่ง ตอนกลางคืนก็ไปหารายได้พิเศษด้วยการขับรถรับจ้าง ระหว่างที่รอคอยผู้โดยสารอยู่ตามโรงแรม ก็ชอบเล่นการพนัน ตำรวจก็จับไปโรงพักและมีความอับอาย ก็ไม่บอกว่าเป็นพลขับรถของหน่วย ภรรยาผมทราบเข้าก็ไปเยี่ยม ซึ่งเป็นเวลาประมาณตีสองแล้ว ดึกมาก ผมก็ห้ามว่าอย่าไปเลย "ดึกแล้วปล่อยให้เขาขังเสียบ้างจะได้เข็ดหลาบ!" แต่เธอก็ไม่ฟังรีบขึ้นรถไปเยี่ยมที่สถานีตำรวจ ขอประกันเขาก็ไม่ให้ประกัน เพราะไม่ได้เตรียมหลักทรัพย์ไป เธอก็เอายากันยุงไปฉีดให้ เพราะเกรงว่าจะนอนไม่ได้ในห้องขัง เมื่อเธอกลับมาผมก็บ่นว่าดึกดื่นแล้วไม่ควรจะไปยุ่งกับคนผิด เธอก็ไม่ว่าอะไรบอกว่าสงสาร นี่เป็นลักษณะประจำตัวของเธอ เพราะฉะนั้นถ้าใครอยู่ใกล้เธอแล้วถูกบ่นถูกว่า คน ๆ นั้นก็ต้องเหลือคนจริง ๆ เมื่อเธอสิ้นชีวิต ผู้ที่อยู่ใกล้เธอทุกคนที่ดูแลเธออยู่จึงเสียใจ เสียดายและอาลัยอย่างลึกซึ้ง ทุกวันนี้**ทุกคนอยู่อย่างเงียบเหงาและต้องพยายามทำใจให้ได้กันทั้งนั้น "ความทุกข์ทางใจนี้ช่างทรมานจริง ๆ เหลือที่จะหักห้ามให้เป็นปกติได้ในเร็ววัน!"** ยิ่งมองเห็นอะไรภายในบ้าน ก็ดูเหมือนว่ามองเห็นภาพของเธออยู่ในความทรงจำไปทั่วทุกแห่ง.....

ชีวิตที่เราอยู่ร่วมกัน เธอเป็นคนแข็งแรงไม่ค่อยจะเจ็บไข้บ่อยนัก ผมเองยังมีเจ็บไข้บ่อยกว่าเธอเสียด้วยซ้ำไป แม้เธอจะมีโรคประจำตัวอยู่บ้างคือ เป็นโรคที่โลหิตแข็งตัวช้า แต่เราทราบก็ระมัดระวังไม่ให้เธอถูกของมีคมเวลาเข้าครัวทำกับข้าว ถ้าจะต้องหั่นเนื้อด้วยมีด ผมก็ต้องรับภาระทำเอง ให้เธอเป็นเพียงผู้ปรุง แม้กระทั่งถ้าจะแกงเผ็ด ผู้ที่จะตำน้ำพริก หรือคั้นพริก ผมต้องทำเอง เพราะเธอจะแพ้ความเผ็ดร้อน ถ้าถูกพริกเม็ดจะขึ้นตามผิวหนัง หน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ผมก็ต้องระมัดระวัง เพราะไม่อยากให้เธอต้องไม่สบาย เราอยู่กันอย่างนี้ไม่มีอะไรเป็นปัญหา วันที่ผมรู้สึกว่าเธอผิดปกติคือประมาณ "พ.ศ.2516" เดือนอะไรผมก็จำไม่ได้ จำได้แต่เพียงว่า ผมปฏิบัติราชการสนามอยู่ที่ "ภูพานน้อย อำเภอนาแก" จังหวัดนครพนม แล้วผมก็เดินทางกลับมาเยี่ยมบ้าน ทุกคนก็ดีใจที่ผมเดินทางมากรุงเทพฯ ไม่มีอะไรปรากฏให้เห็นความผิดปกติ ขณะที่ผมนอนอยู่จนเกือบเช้ามืด เธอก็มีอาการเกร็งทั้งตัวและกัดฟันแน่น ผมตกใจมากตื่นขึ้นหายง่วงเงียหมด พยายามเขย่าตัวเธอก็ไม่รู้สึก ผมเกรงว่าเธอจะกัดลิ้นตัวเอง ก็เอามือของผมสอดไปในปากพยายามจะง้างปากเธอก็ไม่สำเร็จ เธอก็กัดมือผมแน่น! ตอนนั้นผมรู้สึกเจ็บมือมากเหลือเกิน ก็ต้องยอมให้เธอกัด เพราะเกรงเธอจะกัดลิ้นด้วยความไม่รู้สึกตัว และจะทำให้ลิ้นขาด ผมพยายามควานหาไม้ข้างตัวเพื่อจะเอามาสอดในปากแทนมือผม เพราะภายในห้องนอนไม่มีใครเลย ผมจะวิ่งออกไปเรียกให้คนตามหมอก็ไม่ได้เพราะถูกกัดมืออยู่ ในที่สุดก็ควานหาไม้บรรทัดได้ ผมก็เอาไม้บรรทัดมางัดปากของเธอแทนมือ ผมจึงพอมีอิสระทำอะไรได้ ผมจึงสั่งให้คนไปตามหมอมาทันที ลักษณะของเธอมีอาการคล้ายคนผีเข้า กายของเธอเหมือนถูกลมอัดเข้าไป จับตรงไหนแข็งเกร็งไปหมด พอมาถึงก็วัดความดันประมาณ 200 เศษ หมอเองก็ตกใจ เพราะไม่ทราบสาเหตุ ครู่ใหญ่ ๆ อาการของเธอก็ค่อย ๆ คลายลง แล้วก็ฟื้นขึ้นลืมตาดู แล้วก็ถามว่ามีอะไรกันบ้าง ทำไมถึงเจ็บปากไปหมด ผมจึงเล่าให้ฟังถึงอาการต่าง ๆ ซึ่งเธอก็แปลกใจ เพราะไม่มีอาการผิดปกติมาก่อนเลย ต่อจากนั้นจึงให้เธอมาทำการตรวจที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า หมอก็พยายามหาสาเหตุต่าง ๆ ก็ไม่พบสิ่งใดที่ผิดปกติ ก็เพียงแต่ให้ยารับประทาน เพื่อแก้อาการชัก อาการต่าง ๆ ก็ไม่มีอะไรผิดปกติมากนัก ต่อมาอีกประมาณ 1 ปี ผมก็กลับจากสนามชายแดนมาเยี่ยมบ้าน ก็พาเธอและลูกไปนั่งริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ที่บ้านเพื่อนแถวจังหวัดนนทบุรี เธอมีความสุขมากเพราะเป็นวันลอยกระทง พระจันทร์เต็มดวงก็สนุกสนานดีดึกพอสมควรก็กลับบ้าน ยังไม่ปรากฏอาการ.....

แต่พอตอนเช้ามืด เกิดอาการชักน้ำลายฟูมปาก ตอนนี้ก็ต้องปฐมพยาบาลเรียกหมอมาได้ทันฉีดยาแก้ชัก ชั่วครู่หนึ่งก็ฟื้น หลังจากนั้นก็เลยทำการรักษากันอย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น เพราะอาการคล้าย ๆ เป็นลมชักแบบลมบ้าหมู มีน้ำลายฟูมปาก แต่ตรวจหาสาเหตุเท่าไรก็ยังไม่พบ เพียงแต่คาดว่าอาจมีก้อนเนื้ออะไรกดประสาททำให้ชักเท่านั้นก็ให้ยารักษาไปตามอาการ หมอที่รักษาประจำก็คือ พ.อ.นายแพทย์บัวจันทร์ฯ ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ต่อจากอาการชักครั้งที่ 2 ประมาณ 3 ปี ก็มีเครื่องตรวจสมองด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ผมก็ให้เธอไปตรวจผลที่ได้รับและทราบจากนายแพทย์ก็คือ มีก้อนเนื้องอกและกดประสาท หมอบัวจันทร์อธิบายอาการให้ฟังและขอให้ผมตัดสินใจ ผมตกใจไปหมด เพราะหมอจะต้องผ่าตัดสมองเพื่อเอาก้อนเนื้องอกออกมิฉะนั้นจะเป็นอันตรายมากอาจถึงเป็นอัมพาต การผ่าตัดสมองเป็นเรื่องใหญ่สำหรับชีวิตของเราที่อยู่กันไม่เคยมีอะไรจะร้ายแรงเท่านี้ สงสารเธอเป็นที่สุด และเธอก็ยังมีโรคโลหิตแข็งตัวช้าซึ่งเป็นอันตรายอย่างมาก สำหรับการผ่าตัดใหญ่ เมื่อไม่มีทางหลีกเลี่ยงผมก็ต้องตัดสินใจยินยอมให้หมอผ่าตัดและผมก็พูดออกไปกับหมอว่า "ทำให้ภรรยาผมหายนะ และอย่าให้ภรรยาผมเป็นอะไรไปด้วย" หมอก็บอกว่าจะพยายามจะทำสุดความสามารถ และก็เริ่มให้การรักษาด้วยการให้ยาเพื่อให้โลหิตแข็งตัวเป็นปกติ ในที่สุด ก็ทำได้สำเร็จด้วยความพยายามของนายแพทย์ ต่อไปก็เป็นหน้าที่ของผม ว่าทำอย่างไร? จะพูดให้เธอเข้าใจ และไม่ให้เธอตกใจ เพราะไม่ว่าใครถ้ารู้ว่าต้องผ่าสมองก็ต้องตกใจทุกคน ผมค่อย ๆ อธิบายขึ้น ชี้แจงให้ทราบ ว่าถ้ารักผมรักลูก อยากจะอยู่กับเราให้นาน ๆ ก็ต้องทำการรักษาและจะรักษาให้หายได้ด้วยการผ่าตัดเท่านั้น เธอเข้าใจและก็ยอมทำทุกอย่าง เธอน่ารักตรงที่ฟังเหตุผลและมีความมั่นใจอย่างยิ่งไม่มีอาการหวาดกลัวเลย แม้ผมจะทราบว่านายแพทย์ ได้รักษาโรคโลหิตแข็งตัวช้าได้สำเร็จแล้ว แต่ผมก็ไม่วางใจวันที่จะทำการผ่าตัดผมได้เตรียมทหารที่พร้อมจะสละเลือด เพื่อช่วยชีวิตเธอไว้ถึง 50 คน เพราะไม่แน่ใจวันที่เธอจะเข้าห้องผ่าตัด ผมได้ไปกับเธอบีบมือเธอและปลอบใจให้เธอสบายใจ และมั่นใจในความปลอดภัย ทั้งนายแพทย์บัวจันทร์ พร้อมด้วยแพทย์ผู้ช่วยก็ทำการผ่าตัดเธอได้สำเร็จและปลอดภัย โดยให้เลือดไปเพียง 2 ขวดเท่านั้น โล่งอกไปทีเหมือนใครยกภูเขาออกไปจากอก ผลการตรวจก้อนเนื้อทราบว่าไม่ใช่เนื้อร้ายก็สบายใจ คิดว่าคงพ้นทุกข์กันเสียที เธอก็หายเร็วและก็แข็งแรงดี ผมที่ต้องถูกโกนทิ้งไปเมื่อตอนผ่าสมองก็เริ่มงอกออกแทนที่ ดกดำและหยิกกว่าเก่า เวลาที่เธอหายแล้วเธอคุยกับใครจะต้องชี้ให้ดูสมองที่ถูกผ่า ด้วยความภาคภูมิใจที่ผ่าแล้วพบความสำเร็จ "หมอบัวจันทร์" เองก็ดีใจที่คนไข้กำลังใจดีและได้รับความสำเร็จอย่างน่าพอใจ แต่ต้องให้ยาควบคุมกันมาตลอด และเธอไม่มีอาการชักรุนแรงเช่นที่เคยเป็นแต่เพียงในความรู้สึกบางครั้งมีหวิว ๆ ใจ และมีกลิ่นคล้ายยางมะตอยไหม้เท่านั้นเอง ซึ่งหมอบัวจันทร์ที่รักษาเป็นประจำก็บอกว่าเป็นอาการหนึ่งของการชักก็ต้องให้ยารับประทานเป็นประจำ อาการอื่นก็คงเป็นปกติ คงไปทำงานได้เช่นเดิม จนกระทั่งเวลาผ่านไปอีก 5 ปี คือใน พ.ศ.2525 ได้สังเกตดูมีอาการอ่อนเพลียเพิ่มมากขึ้นและอาการรู้สึกหวาบหวิว และมีกลิ่นในความรู้สึกนั้นมีบ่อยมากขึ้นเมื่อเพิ่มยาแก้ชักก็มักจะง่วง หมอก็เลยให้ไปตรวจด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ทางสมองก็พบก้อนเนื้องอกมาอีกบริเวณใกล้ ๆ ที่เดิม

J-5958

ที่เคยผ่าตัดไปแล้ว หลังจากอ่านผลการตรวจแล้วหมอก็นัดพบกับผม เพื่อแจ้งอาการและการตัดสินใจอีก ผมบอกตรง ๆ ว่าผมตัดสินใจยากเหลือเกิน คราวนี้ผมมีลางสังหรณ์อย่างหนึ่งในใจว่า "ไม่ใช่เรื่องธรรมดาเสียแล้ว!" การที่เนื้องอกแล้วงอกซ้ำอีก แสดงว่าต้องผิดปกติอย่างมาก ผมตัดสินใจเสี่ยงชีวิตในสนามรบยังรู้สึกสบายใจกว่าที่ผมต้องตัดสินใจให้เธอต้องผ่าตัดอีกเป็นครั้งที่ 2 ผมจะพูดกับเธออย่างไร? แม้ผมจะกังวลและห่วงเธอสักเท่าใด ผมก็แสดงออกให้เธอเห็นไม่ได้ ลูกสาวเป็นพยาบาลก็ช่วยผมได้มาก ช่วยชี้แจงให้แม่เข้าใจ และผมก็อธิบายให้เธอเข้าใจว่าโรคอย่างนี้เกิดขึ้นก็รักษาได้ บางคนผ่าตัดหลายครั้งก็ไม่เป็นไร เธอเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักของพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์อยู่แล้ว เธอก็เข้าใจได้ดีและไม่มีอาการหวาดหวั่นให้เห็นเลย ผมก็สบายใจอย่างมากที่เธอแข็งแรงก่อนที่จะผ่าตัดผมก็พาเธอไปเที่ยวงานที่แม่บ้านกองพลทหารม้าที่ 6 จัดที่บริเวณคลองจั่นหัวหมาก เธอมีความสุขที่ไปพร้อมกับผมและลูก ซื้อของในงานมาหลายชิ้น และอยู่ในงานนานมากนับว่าเป็นการออกงานครั้งสุดท้ายในประเทศไทย ก่อนที่เธอจะอาการทรุดหนักและเสียชีวิตในเวลาต่อมา รุ่งขึ้นเธอก็ต้องเข้าไปนอนที่ร.พ.พระมงกุฎ เตรียมการผ่าตัดโดยเข้าห้องพักที่ตึกศักดิเดช ชั้น 4 การผ่าตัดครั้งนี้ในความรู้สึกของผมเป็นครั้งสำคัญ และชี้ถึงโชคชะตาในอนาคต ผมจึงขอพักที่ตึกศักดิเดช ชั้น 4 ด้วยเพื่อจะได้ดูแลเธออย่างใกล้ชิด เธอต้องโกนศีรษะหมด เธอทำใจได้อย่างสบายกำลังใจเธอดีมาก ทำให้ผมซึ่งกังวลใจก็พลอยสบายใจไปด้วย ในตอนเย็นใกล้พลบค่ำ โดยที่ไม่มีใครทราบหรือคาดคิดมาก่อน ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมต่อทุกชีวิตในครอบครัวของเรา โดยเฉพาะเธอนั้นสุดที่จะปลาบปลื้มปิติโสมนัส จนไม่สามารถจะพรรณนาได้ นั่นก็คือ **สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จมาเยี่ยมถึงห้องพักที่เธอพักรักษาก่อนเข้าผ่าตัด** พระองค์ท่านได้พระราชทาน พระหลวงปู่ขาว (ชานหมาก) และเข็มกลัดฝังเพชรเป็นฉายาลักษณ์ของพระองค์ท่านให้กับเธอ ซึ่งเธอได้นำติดตั้งไว้ และเธอถือว่าเป็นมงคลอย่างยิ่งสำหรับเธอ และเธอได้สวมสร้อยคอพระหลวงปู่ขาวไว้กับตัวเธอ จนวิญญาณของเธอได้จากพวกเราไป การเสด็จมาเยี่ยมของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้สร้างกำลังใจให้กับเธออย่างมากมาย เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่ง และยังได้พระราชทานน้ำพระพุทธมนต์ หลั่งบนศีรษะของเธอ ผมเห็นเธอได้กราบพระบาท ด้วยความซาบซึ้ง เวลาที่กล่าวถึงในหลวงและพระราชินีนาถของเธอ เธอจะต้องยกมือพนมทุกครั้ง เมื่อเธอสวดมนต์ไหว้พระเธอก็ต้องระลึกถึงในหลวง และพระราชินีนาถทุกครั้ง ทุกวันซึ่งเธอบอกว่าเป็นความสุขของเธอ รุ่งเช้าผมได้ช่วยกันเข็นเตียงเธอไปยังห้องผ่าตัด ผมได้จับมือเธอไว้ตลอดเวลา เธอกอดมือผมไว้แน่น ผมก็บอกเธอว่าให้สวดพระคาถาชินบัญชรที่เธอสวดเป็นประจำ ผมอยู่กับเธอจนเธอเข้าห้องผ่าตัด สบายใจอยู่บ้างก็ตรงที่ลูกสาวได้เข้าไปอยู่ด้วย และเป็นผู้ช่วยส่งเครื่องมือให้แพทย์ผ่าตัด และลูกสาวนี้เองก็คอยส่งข่าวให้ผมทราบโดยตลอด เพราะผมคอยอยู่ตรงหน้าห้องผ่าตัดด้วยความกระวนกระวายใจ และ ณ โอกาสนี้ด้วยความห่วงใย และมีพระมหากรุณาธิคุณต่อเธอ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานแพทย์มาช่วยเหลืออีก 2 ท่าน ด้วยกันคือนายแพทย์จรัสฯ จากร.พ.จุฬาฯ และนายแพทย์รุ่งธรรมฯ จากร.พ.ศิริราช ทั้งสองท่านนี้ก็ได้ร่วมมือ และสนใจจริง ๆ ผมต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างมาก การผ่าตัดใช้เวลานานหลายชั่วโมงแล้ว หมอก็ออกมาบอกว่าเรียบร้อยแล้ว พอเข็นเตียงเธอออกมาเราก็ช่วยกันพาเธอไปไว้ที่ห้อง I.C.U. เพื่อรอดูอาการหลังผ่าตัดคิดว่าคงไม่มีปัญหา

เมื่อวันเดินทางไปรักษาตัวยังสหรัฐอเมริกา

อะไร แต่ปัญหาก็มีขึ้นจนได้ เพราะชีพจรเริ่มไม่เป็นปกติ ความดันต่ำ ในที่สุดหมอก็ต้องขอให้ผมตัดสินใจอีก ผมกังวลใจมากแสนที่จะกลุ้มใจไม่ทราบว่าอะไรจะเกิดขึ้นอีกถ้าตัดสินใจช้าไปเล็กน้อย ชีวิตของเธอก็คงสิ้นสุดไปแล้ว ก่อนที่ผมจะตัดสินใจ ผมก็ซักถามหมอจินดาที่เป็นหมอดมยาสลบว่าสภาพอย่างนี้มั่นใจหรือไม่ว่าวางยาแล้วเธอจะไม่สิ้นใจ หมอจินดาให้คำยืนยันว่าไม่เป็นไร ผมก็หมดห่วงไปได้เกี่ยวกับการวางยาสลบ และผมก็ถามหมอบัวจันทร์ว่า การที่จะตัดสินใจผ่าอีกเป็นครั้งที่ 2 นี้ จะผ่าอะไรและจะทำอะไร เพราะถ้าผ่ามากกว่านี้ก็จะทำให้เกิดอาการเป็นอัมพาตแน่นอน หมอบัวจันทร์ก็ยืนยันว่าจะไม่ผ่าอะไร แต่จะขอเปิดดูเพื่อให้แน่ใจว่ามีอะไรที่ทำให้เกิดอาการของประสาทจนผิดปกติ เมื่อแน่ใจเช่นนี้ผมก็ยอมให้ผ่าตัดอีกครั้ง ซึ่งรอยการผ่าตัดครั้งที่ 3 นี้ได้เอากระโหลกศีรษะตรงที่ชิดสมองอยู่ออกเพื่อให้การกดดันภายในได้คลี่คลายออกมาได้ทางด้านสมองจะได้ไม่ไปกดประสาทส่วนที่ควบคุมระบบต่าง ๆ ของหัวใจ การผ่าตัดคราวนี้ได้หาย ปรากฏว่าอาการดีขึ้นจนออกจากห้อง I.C.U. ได้ และไปพักฟื้นที่ตึกศักดิเดช ซึ่งผมก็ต้องระลึกในพระมหากรุณาธิคุณของล้นเกล้าล้นกระหม่อมทั้ง 2 พระองค์ และทูลกระหม่อมทุกพระองค์ที่ได้พระราชทานแจกันดอกไม้มาเยี่ยมอยู่ตลอดเวลา และยังมีท่านที่เคารพ ญาติสนิทมิตรสหายและผู้ใต้บังคับบัญชาได้มาเยี่ยมเยียนด้วยความห่วงใยและกังวลใจ อย่างมากมายซึ่งผมต้องขอบพระคุณอยู่ในใจผมตลอดมา เมื่ออาการค่อยยังชั่ว เธอก็ออกจากโรงพยาบาลได้ และเมื่อ "5 พฤษภาคม 2525" เธอก็เข้าไปรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ "ตติยจุลจอมเกล้า" ที่พระที่นั่งดุสิตมหาประสาท

การรักษาต่อมาด้วยความห่วงใยอย่างแท้จริง และเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างที่สุดมิได้ ล้นเกล้าล้นกระหม่อมได้พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ให้ส่งเธอไปตรวจรักษาเพิ่มเติมที่โรงพยาบาล "วอลเตอร์รีด" สหรัฐอเมริกา ผมได้ให้เธอเดินทางไปกับบุตรสาวที่เป็นพยาบาล และหลานสาวที่เป็นแพทย์ และพระองค์ท่านได้พระราชทาน ให้นายแพทย์จรัสฯ แห่งโรงพยาบาลจุฬาฯ ได้เดินทางไปด้วย เพื่อติดต่อกับนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรคนี้โดยเฉพาะที่สหรัฐอเมริกา เธออยู่รักษาตัวเพิ่มเติมที่โรงพยาบาลวอลเตอร์รีด ประมาณ 1 เดือน ทางโรงพยาบาลก็ให้การรักษาและแนะนำให้เดินทางกลับได้ ผมจึงได้ขออนุมัติเดินทางไปรับเธอด้วยตัวเอง และพาเธอเดินทางกลับ และถือโอกาสพาเธอไปเที่ยวตามรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา รู้สึกว่าเธอมีความสุขมาก **"ผมเข็นรถนั่งพาเธอไปชมน้ำตกไนแองการา และที่อื่น ๆ อีกหลายแห่ง ผมค่อย ๆ พาเธอเดินทางมาใกล้เมืองไทยทีละน้อย เพื่อมิให้ร่างกายเธอเปลี่ยนแปลงเร็วเกินไป เพราะเวลาแตกต่างกันมาก แห่งสุดท้ายที่เดินทางคือกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น พักอยู่ที่นี่ประมาณ 2 คืน ตอนเช้าพาเธอออกไปเดินตามถนนผ่านพระราชวังที่กรุงโตเกียว เธอยังกล่าวว่าคล้าย ๆ วังสระประทุม คงเห็นต้นไม้มาก ๆ ก็เลยดูคล้าย ๆ กัน จากประเทศญี่ปุ่นก็เดินทางกลับถึงประเทศไทย นับว่าเป็นการเดินทางที่อยู่ใกล้ชิดกันมาก และเรียกได้ว่าเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิต ถ้าผมไม่ได้เดินทางไปรับเธอเอง เราคงไม่มีโอกาสเช่นนี้ และคงเสียใจที่ไม่ได้สร้างความสุขให้กับชีวิตของเธอ!"** เมื่อกลับมาแล้วก็รักษากันอย่างต่อเนื่อง แต่น้ำหนักของเธอเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คุณหมอจรัสก็มาดูแลอาการอย่างใกล้ชิด พวกเราก็พยายามประคับประคองอย่างสุดความสามารถ คุณหมอบัวจันทร์ มาเยี่ยมเป็นประจำ รวมทั้งนายแพทย์อื่น ๆ อีกหลายท่าน ที่ได้กรุณาเอาใจใส่ จากอาการที่เดินเล่นได้ภายในบ้านจนเดินไม่ได้ ต้องนอนอยู่บนเตียง เรา

ก็ไม่เคยท้อถอยที่จะเอาใจใส่ เธอไม่เคยบ่นถึงความเบื่อหน่ายอย่างไร? เมื่อเธอพบผมจะต้องเอามือไปกอดทุกครั้งอย่างมีความสุข และอีกไม่นานนักเธอก็มีอาการไม่รู้สึกตัว ต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลพระมงกุฎเข้ารักษาในห้อง I.C.U. แพทย์และพยาบาลได้ช่วยกันรักษาอย่างเต็มความสามารถ ทุกคนทำด้วยใจมิใช่ทำด้วยหน้าที่หรือเพื่อเป็นการเอาใจผม **"แต่ทำด้วยความห่วงใย และปรารถนาจะช่วงชิงชีวิตของเธอไว้ให้ได้ เธออยู่ในห้อง** I.C.U. **ถึง 55 วัน ในที่สุดเธอก็ต้องจากพวกเราไป จากผมและลูก ๆ ไปด้วยความสงบ"** เมื่อหัวใจเธอหยุดเต้น คล้ายกับหัวใจของผมจะหยุดไปด้วย ผมก้มลงกราบเธอด้วยรักอย่างสุดหัวใจ **"ผมไม่อาจห้ามน้ำตาไว้ได้ น้ำตาของลูกผู้ชายที่ไม่เคยหลั่งไหลมานานกว่า 40 ปี ก็ต้องหลั่งไหลให้กับเธออย่างไม่รู้สึกตัว ลูก ๆ ก็อยู่กันพร้อมหน้า ทุกคนพยายามที่จะหักห้ามใจ แต่ทุกคนก็ต้องเสียน้ำตาให้เธอ....เมียที่แสนดี... และแม่ที่แสนจะน่ารักและบูชาของลูก ๆ ทุกคน ต่อหน้าคนอื่นเราก็เพียงหลั่งน้ำตาที่เราห้ามไม่ได้ แต่ลับหลังคน พ่อและลูก ๆ ก็กอดคอกันร้องไห้ ร้องอย่างหมดหัวใจ ร้องอย่างสิ้นอาย มีความรู้สึกอย่างเดียวคือเสียดายอาลัยอย่างเหลือที่จะทนทาน แม้จะเสียใจอย่างไร แต่หน้าที่ซึ่งจะทำต่อไปยังมี** ลูกสาวก็ช่วยทำความสะอาดศพ ผมทนดูไม่ได้ เมื่อทำทุกสิ่งเรียบร้อยแล้ว ผมและลูก ๆ ทุกคนรวมทั้งลูกน้องที่รักใคร่ เจ้าหน้าที่และผู้ที่รักใคร่นับถือผู้หนึ่งที่ร่วมไปด้วยก็คือ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และอีกผู้หนึ่งที่เป็นมิตรในยามยาก ผู้นั้นก็คือ คุณหญิงภรรยารองเจ้ากรมแพทย์ทหารบก คณะของเราได้ร่วมกันเข็นรถศพของเธอจากห้อง I.C.U. เข้าลิฟท์และเข็นต่อไปยังตึกของสถาบันพยาธิ เพื่อนำเธอเข้าไว้ในห้องเย็น เตรียมไว้สำหรับฉีดยาในวันรุ่งขึ้น ก่อนที่จะเข็นร่างของเธอเข้าในห้องเย็น ผมได้จูบตรงแก้มเธอ แล้วกราบเธอก่อนที่จะจากเธอไป สิ้นเธอความเงียบเหงาก็เกิดขึ้น ผมไม่มีจิตใจจะดูแลสิ่งของใด ๆ ทุกคนเดินกลับและไม่พูดอะไรกันเลย ต่างคนต่างคิด และสิ่งที่คิดแน่ ๆ ก็คือคิดถึงเธอ และคำถามต่อมาในใจก็คือ "ทำไมถึงต้องเป็นเธอ!"

เธอเป็นผู้หนึ่งที่จงรักภักดีอย่างแน่นแฟ้นและคงที่ ขณะที่เธอพักรักษาตัวอยู่ในห้อง I.C.U. นั้น สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้เสด็จมาเยี่ยมด้วยพระองค์เอง ด้วยมีพระมหากรุณาธิคุณต่อเธออย่างมาก เมื่อเสด็จมาประทับข้าง ๆ เตียงเธอ ผมได้พยายามกระซิบที่ข้างหู เพื่อบอกให้เธอทราบ เธอพยายามจะลืมตา แต่ตาเธอลืมไม่ขึ้น ผมจึงบอกว่าถ้ารู้สึกตัวก็ขอให้ขยิบตา เธอก็ขยิบตาและทำตามคำบอกได้หลาย ๆ ครั้ง เป็นที่ประหลาดใจแก่ทุกคน สมปรารถนาของเธอทุกอย่าง เพราะเธอพร่ำบ่นอยากจะเข้าเฝ้าฯ อยากจะกราบพระบาททั้ง 2 พระองค์ เมื่อตอนเธอกลับจากสหรัฐอเมริกา แต่ผมก็หาโอกาสพาเธอมาเฝ้าไม่ได้ เมื่อเธอป่วยมาก และรู้สึกตัวเมื่อสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จมาเยี่ยม จึงทำให้เธอปลาบปลื้มมาก เพราะสังเกตเห็นชีพจรเต้นเร็วขึ้นกว่าเดิม พระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อผมและเธอตลอดทั้งลูก ๆ ทุกคน เป็นสิ่งที่ลืมไม่ได้เลยในชั่วชีวิตของพวกเรา เมื่อเธอสิ้นลมหายใจ และความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ล้นเกล้าล้นกระหม่อมทั้งสองพระองค์ก็ได้มีพระมหากรุณาธิคุณ รับศพเธอไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทานน้ำอาบศพให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ เป็นผู้แทนพระองค์เสด็จมาพระราชทานให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าก็ให้ผู้แทนพระองค์นำน้ำพระราชทานอาบศพด้วย นอกจากนั้นทุกพระองค์ได้พระราชทานพวงมาลา เพื่อเป็นเกียรติยศอย่างยิ่งสำหรับเธออีกด้วย **"พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษให้กับเธอ พร้อมกับพระราชทานโกศแปดเหลี่ยมและฉัตร**

สหรัฐอเมริกา 2525

เบญจาตั้งประดับเกียรติยศ ประกอบกับปี่กลองชนะประโคมตลอดเวลาและพระราชทานน้ำอาบศพ และในตอนค่ำของ 11 มีนาคม 2526 สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์พร้อมกับพระสวามี ได้เสด็จมาในพิธีสวดพระอภิธรรมและได้ทรงนำเครื่องราชอิสริยาภรณ์ "ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ" มาพระราชทานให้กับเธอที่หน้าโกศศพของเธอด้วยพระองค์เอง" พร้อมด้วยเครื่องยศท่านผู้หญิงครบตามประเพณี "วิญญาณของเธอจะอยู่ ณ ที่ใดคงจะซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น"

ศพของเธออยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทานสวดอภิธรรมให้ 7 วัน และบำเพ็ญกุศลครบรอบ 50 วัน, 100 วัน และพระราชทานเพลิง 18 มิถุนายน 2526 ล้นเกล้าล้นกระหม่อมได้มีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานเพลิงด้วยพระองค์เอง ณ วัดเทพศิรินทร์

ชีวิตของเธอจบบทบาทแล้ว เหลือแต่ชีวิตของพวกเราที่จะต้องทำต่อไปตามหน้าที่อย่างดีที่สุด ขอให้ "วิญญาณของเธอได้โปรดพิทักษ์รักษาคุ้มครองเราด้วย"

"นิเยหิ วิปปะโยโค ทุกโข" "ความพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รัก ที่พอใจก็เป็นทุกข์" สิ่งใดที่เคยได้ล่วงเกินซึ่งกันและกันไปบ้าง แม้จะโดยไม่เจตนาก็ตาม ขอได้โปรดอโหสิกรรมซึ่งกันและกัน เพื่อวิญญาณของเธอจะได้ไปสู่สุขคติภพ ด้วยความบริสุทธิ์และผ่องใส กรรมดีที่ร่วมทำกันไว้ในชาตินี้ คงจะช่วยทำให้เราได้พบกันอีกในชาติต่อไป ขอให้เธอจงมีความสุขเถิด.....

จากพี่ที่เธอรัก

อาทิตย์

ประวัติการเจ็บป่วย
ของ
ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก

ความเจ็บป่วยของท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก เริ่มต้นด้วยอาการได้กลิ่นเหม็นและตัวลอยชั่วขณะ ซึ่งเป็นอาการของโรคลมชักอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกตามศัพท์แพทย์ว่า เท็มเปอรัลโลบ เอพิเล็บซี่ (Temporal lobe epilepsy) เมื่อประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งขณะนั้นท่านมีอายุได้ 42 ปี ท่าน ผบ.ทบ.ยังดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับการกรมผสมที่ 23 อยู่ที่นครราชสีมา ท่านได้รับการตรวจ X-Rays กระโหลกศีรษะและตรวจสมองโดยใช้กัมมันตภาพรังสี (Radioisotope Brainscan) ซึ่งทุกอย่างอยู่ในเกณฑ์ปกติ การตรวจวัดคลื่นสมองพบว่ามีความผิดปกติเล็กน้อยของสมองส่วนที่อยู่เหนือขมับด้านขวา แพทย์ได้ให้ยาก่อนนอนเพื่อควบคุมอาการชักนี้

เมื่อต้นปี 2517 ระหว่างเดือน มกราคม กับ กุมภาพันธ์ท่านได้เข้ารพ.พระมงกุฎเกล้าเนื่องจากประจำเดือนมาผิดปกติและเส้นโลหิตฝอยตามตัวเปราะ แตกง่าย ชอบเป็นจ้ำ ๆ เหมือนพลาะย้ำตามตัวเสมอ แพทย์ทางกองสูตินารีเวชได้แนะนำทำการรักษาโดยฉายแสงโคบอลต์ต่อรังไข่ของท่าน แทนการผ่าตัดเพื่อลดฮอร์โมน อาการชักแบบได้กลิ่นเหม็นไหม้ก่อนตัวลอยยังคงเป็นอยู่เรื่อย ๆ แพทย์จึงได้รับปรึกษาเพื่อหาสาเหตุของอาการลมชักแบบนี้ ซึ่งปกติแล้วเป็นอาการเนื่องจากความผิดปกติของสมองส่วนเท็มเปอร์รัลข้างใดข้างหนึ่งของสมองใหญ่

เนื่องจากสมัยนั้นการตรวจสมองโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ยังไม่มีใช้ในประเทศไทย การค้นหาสาเหตุของลมชักชนิดนี้สามารถทำได้แต่คนไข้จำเป็นต้องรักษาในโรงพยาบาลเป็นเวลาร่วมสิบวัน เพื่อวินิจฉัยค้นหาสาเหตุจากผลการตรวจคลื่นสมองซึ่งบ่งชี้ถึงความผิดปกติของสมองส่วนเท็มเปอร์รัลข้างขวา ในกรณีของท่านเนื่องจากโลหิตออกแล้วหยุดยาก ก่อนทำการตรวจจึงได้ปรึกษาแพทย์ทางโลหิตวิทยา เพื่อค้นหาสาเหตุและร่วมควบคุมอาการนี้เสียก่อนเพื่อป้องกันอาการแทรกซ้อนทางโลหิตไหลไม่หยุด การค้นหาสมุหฐานของโรคลมชักประกอบด้วยการฉีดสารทึบแสงเข้าเส้นโลหิตแดง ที่เลี้ยงสมองและถ่ายภาพรังสีเอ็กซ์เป็นชุด และการฉีดลมเข้าช่องไขสันหลังให้ขึ้นไปในสมองและถ่ายภาพรังสีเอ็กซ์ เพื่อแสดงถึงโพรงต่าง ๆ ในสมองและช่องรอบสมอง เป็นวิธีที่ยังความทรมานต่อคนไข้ ซึ่งท่านอดทนและให้ความร่วมมืออย่างดี จากผลการตรวจโดยละเอียดนี้พบว่าโพรงสมองส่วนเท็มเปอร์ด้านขวาของท่านโตกว่าข้างซ้ายเล็กน้อย การวินิจฉัยโรคขณะนั้นคือโรคลมชักชนิดเท็มเปอร์ ซึ่งมักเกิดภายหลังสมองอักเสบด้วยเชื้อไวรัสเพราะยังไม่พบก้อนเนื้องอกในสมอง ในส่วนนี้จึงได้ให้การรักษาแบบโรคลมชักก่อน และให้คำแนะนำต่อท่านว่าให้มาตรวจรักษาอย่างใกล้ชิด ซึ่งท่านก็ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดสม่ำเสมอตลอดมา พร้อมด้วยยาป้องกันเส้นโลหิตฝอยเปราะบาง ซึ่งสามารถกำจัดพลายย้ำได้

ตามปกติแล้วผู้ป่วยด้วยโรคแบบนี้เมื่อสงสัยว่ามีเนื้องอกในสมองจำเป็นต้องตรวจสมองซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยวิธีฉีดลมและฉีดสารทึบแสงเข้าสมองอย่างที่ทำครั้งแรกทุก $\frac{1}{2}$ 1 ปี ท่านได้อ้อนวอนและขอร้องให้ตรวจโดยวิธีอื่นนอกจากสองวิธีดังกล่าวเพราะท่านทนเจ็บปวดเนื่องจากการตรวจโดยสองวิธีนี้ไม่ไหว จึงเพียงให้ท่านได้รับการตรวจคลื่นสมองและตรวจสมองโดยใช้กัมมันตภาพรังสี ทุก ๆ ปี ผลการตรวจคลื่นสมองยังคงยืนยันมีความผิดปกติบริเวณเดิม แต่ผลการตรวจสมองโดยใช้กัมมันตภาพรังสียังคงไม่มีสิ่งผิดปกติ

แม้ว่าได้ให้ยากันอาการชักใหม่และท่านก็รับประทานยาตามสั่งอย่างเคร่งครัดก็ตาม อาการได้กลิ่นเหม็นไหม้และตัวลอยยังคงเกิดขึ้นโดยเฉพาะเวลาท่านตื่นเต้นหรืออ่อนเพลีย ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มป่วย ท่านยังคงรับราชการอยู่ที่กองคลังกระทรวงมหาดไทย หน้าที่ของท่านคือจ่ายเงินเดือนแก่ราชการบำนาญภายหลังเกษียณจากราชการแล้ว ท่านไปทำงานสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะอาการชักแบบที่ท่านเป็นเกิดขึ้นภายในเสี้ยววินาทีเท่านั้น ผู้อื่นใกล้ชิดถึงสังเกตก็บอกได้ยากมาก

กลางปี 2518 ภายหลังจากรับการผ่าตัดริดสีดวงทวารหนักได้ประมาณสองสัปดาห์ ท่านเกิดชักกระตุกทั้งตัวนานประมาณสองนาที ได้แนะนำให้ท่านรับการตรวจพิเศษอย่างครั้งแรก แต่ท่านได้ขอร้องปฏิเสธการตรวจแบบนี้ เพราะทนความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นจากวิธีการตรวจไม่ไหว การตรวจสมองโดยใช้กัมมันตภาพรังสีอีกครั้ง แต่ผลก็ยังคงเหมือนครั้งที่แล้วมา คือไม่พบสิ่งปกติจากการตรวจโดยวิธีนี้ การตรวจคลื่นสมองก็ยังคงผิดปกติที่บริเวณเดิม

ตลอดเวลาของการป่วยเจ็บท่านไม่มีอาการปวดศีรษะเลย ท่านเป็นคนละเอียดรอบคอบทุกครั้งที่มารับการตรวจ ท่านจดบันทึกอาการตัวลอยของท่านอย่างละเอียดทุกวัน ๆ ละสองครั้งหรือบางครั้งเว้นเป็นสัปดาห์ ถึงเป็นครั้ง มาแสดงให้ข้าพเจ้าดูทุกครั้ง ระยะนี้แม้ท่านได้รับยากันอาการชักจำนวนมากต่อวันจนทำให้ท่านมีอาการง่วงจัดระหว่างทำงานอาการตัวลอยในตอนแรก ควบคุมได้แต่ต่อมาเกิดถี่มากขึ้นเรื่อย ๆ

ในปี 2520 การตรวจสมองโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องแรกได้ติดตั้งขึ้นในโรงพยาบาลเอกชนเป็นแห่งแรกในกรุงเทพฯ ข้าพเจ้าจึงได้เรียนปรึกษากับท่าน ผบ.ทบ. ขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่ง ผบ.กรมผสมที่โคราช เพื่อส่งท่านไปตรวจสมองเพราะเป็นวิธีตรวจสมองโดยละเอียดสามารถได้ภาพถ่ายรังสีเอ็กซ์แบบผ่านสมองเป็นชั้น ๆ หนาชั้นละ 10 มม. การตรวจนี้ไม่ทำให้ผู้ป่วยทรมานแต่อย่างใด เพียงนอนนิ่ง ๆ ประมาณ 10 นาทีเท่านั้น ผลการตรวจครั้งนี้จึงพบมีส่วนของสมองที่มีความหนาแน่นต่ำกว่าเนื้อสมองปกติบริเวณเท็มเปอร์อยู่ด้านขวาตรงบริเวณที่สงสัยมีพยาธิภาพตลอดมา ข้าพเจ้าจึงเรียนท่านทราบว่าจำเป็นต้องเข้าโรงพยาบาลเพื่อการตรวจพิเศษและรักษาโดยการผ่าตัดสมอง ครั้งนี้ผลการตรวจพิเศษยืนยันว่ามีก้อนเนื้องอกอยู่บริเวณที่สงสัยในกลางเดือน สิงหาคม 2520 ได้ทำการผ่าตัดสมองและตัดส่วนที่เป็นเนื้องอกในเท็มเปอร์ด้านขวาออก การผ่าตัดเป็นไปอย่างเรียบร้อย ลูกสาวคนเดียวของท่านซึ่งขณะนั้นยังเป็นนักเรียนพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ได้ขอเข้าช่วยส่งเครื่องมือระหว่างผ่าตัดคุณแม่ด้วย ผลการตรวจชิ้นเนื้อที่สถาบันพยาธิกรมแพทย์ทหารบก พบว่าบางส่วนของเนื้องอกนี้ได้กลายเป็นเนื้อร้าย เนื้องอกชนิดนี้เมื่อเริ่มกลายเป็นเนื้อร้ายถ้าให้การรักษาทางรังสีช่วย ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะมีชีวิตอยู่ได้ประมาณ $1\frac{1}{2}$ ปี ถึง 3 ปี ข้าพเจ้าได้เรียนให้ครอบครัวท่านโดยละเอียดโดยไม่ให้ท่านทราบ

หลังการผ่าตัดท่านฟื้นจากยาสลบและสามารถออกจากเตียงได้ในเร็ววัน แผลผ่าตัดหายดีได้ปรึกษารังสีแพทย์และท่านได้รับการรักษาต่อโดยการฉายรังสีโคบอลท์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ปีแรกหลังผ่าตัดสมองสามารถไปทำงานที่กองคลัง กระทรวงมหาดไทยได้เป็นปกติ และยังได้แนะนำเพื่อนร่วมงานในกองซึ่งมีอาการคล้ายท่านให้มารับการรักษา ปรากฏว่า รายดังกล่าวเป็นเส้นโลหิตพองในสมอง ข้าพเจ้าได้ทำการผ่าตัดสมองให้ที่ รพ.พระมงกุฎเกล้า ซึ่งปัจจุบันหายเป็นปกติดีแล้ว ขณะนี้ยังรับราชการอยู่

ท่านปรารภเสมอว่าขออย่าได้ผ่าตัดสมองของท่านอีก ทั้งที่ ข้าพเจ้าทราบดีที่ได้แต่ปลอบโยนท่าน เพราะเนื้องอกชนิดนี้มักงอกขึ้นอีกบางรายต้องผ่าตัดซ้ำ ๆ เป็นระยะ ๆ ถึง 10 ครั้ง

ในระหว่างปี 2521-22 อาการตัวลอยภายหลังได้กลิ่นเหม็นไหม้เกิดขึ้นอีก เป็นมาเรื่อย ๆ ทั้งที่ท่านรับประทานยากันอาการชักอยู่สม่ำเสมอตลอดมา ข้าพเจ้าแนะนำให้ท่านเข้ารับการตรวจสมองโดยเครื่องคอมพิวเตอร์อีก แต่ท่านยังผลัดไปเรื่อย ๆ เพราะความที่ท่านกลัวจะต้องทำผ่าตัดอีก

เมื่อ ม.ค. 2523 ทั้งที่ได้เพิ่มยากันอาการชักจนเต็มที่ ทำให้ท่านมีอาการง่วงซึมมาก ท่านก็ยังมีอาการชักแบบตัวลอยเกือบทุกวัน จึงยอมรับการตรวจอีกครั้ง ปรากฏว่า มีเนื้องอกเกิดขึ้นอีกเล็กน้อยในส่วนลึก บริเวณที่ผ่าตัดเดิม รังสีแพทย์ได้ฉายแสงโคบอลท์เพิ่มเติมอีกครั้ง ผลคือ อาการชักแบบตัวลอยของท่านหายไป ปลายปี 2523 ได้ทำการตรวจสมองโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ใหม่ ไม่มีพบเนื้องอกเหลืออยู่เลย ยังความปีติยินดีต่อ ครอบครัวของท่านเพราะคณะแพทย์ผู้รักษาอย่างยิ่ง

ประมาณกลางเดือน เม.ย. 2524 ท่านเกิดมีอาการเจ็บชายโครงขวา ตัวเหลืองและจากการตรวจพบว่าตับของท่านโตเล็กน้อย สงสัยคงเกิดจากฤทธิ์ยากันชักที่รับประทานอยู่เป็นประจำ เพราะมีฤทธิ์ต่อตับ ผลการตรวจคอมพิวเตอร์ของตับพบว่าไม่มีก้อนทูมอยู่ในตับ จึงเปลี่ยนยากันชักใหม่ให้ท่าน ซึ่งท่านก็สบายดีเรื่อยมา จนถึงเดือน มีนาคม 2525 ท่านเริ่มมีอาการเหม็นไหม้และตัวลอยอีกเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ไม่มีอาการปวดศีรษะแต่อย่างใด ได้ทำการตรวจสมองโดยเครื่องคอมพิวเตอร์อีกครั้งปรากฏว่ามีก้อนเนื้องอกเกิดใหม่ที่เดิมและเบียดบังสมองไปด้านซ้าย ท่านจึงเข้ารักษา ในรพ.พระมงกุฎเกล้า อีกครั้ง ในครั้งนี้สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดเกล้าให้ศาสตราจารย์ จรัส สุวรรณเวลา ศัลยแพทย์ประสาท รพ.จุฬาลงกรณ์มาเป็นที่ปรึกษาร่วมรักษาท่าน การผ่าตัดสมองครั้งที่สองนี้ กระทำกันเมื่อ 18 มีนาคม 2525 ประมาณ 4 ปีครึ่งหลัง ครั้งแรกการผ่าตัดได้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยโดยผ่าตัดตามแผลเดิมได้ตัดส่วนที่เป็นเนื้องอกในสมองออกเกือบทั้งหมดออก ยังคงเหลือไว้แต่ส่วนที่ติดกับสมองส่วนลึกซึ่ง ศาสตราจารย์ จรัส สุวรรณเวลา เห็นด้วยว่าควรละไว้ ถ้าตัดออกจะทำให้เกิดอัมพาตซีกซ้ายหลังผ่าตัดได้ วันแรกหลังผ่าตัดท่านฟื้นจากยาสลบและรู้ตัวดี แต่วันรุ่งขึ้นท่านมีอาการซึมลงและมีอาการชักกระตุกของใบหน้าด้านซ้ายบริเวณมุมปากตลอดเวลา ม่านตาด้านขวาเริ่มเบิกกว้างและไม่รู้สึกตัว สงสัยว่าอาจเกิดจากสมองบวมหรือโลหิตตกใน ภายหลังผ่าตัดสมองจึงได้เรียนปรึกษาท่าน ผบ.ทบ.ทราบ และได้ทำการผ่าตัดฉุกเฉิน โดยเปิดเข้าสมองตามรอยแผลเดิมอีกครั้ง ไปตรวจสมองดูปรากฏว่าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงจากการผ่าตัดเมื่อสองวันก่อนได้ตัดสินใจเอากระโหลกศีรษะที่ใต้บริเวณผ่าตัดออกเพื่อผลลดหย่อนการกดของสมอง หลังจากฟื้นจากยาสลบอาการของท่านดีขึ้น แต่มีอาการอ่อนแรง (อัมมะพฤกษ์) ของซีกซ้าย ของลำตัวอยู่สองสัปดาห์

เนื่องจากมีน้ำหล่อเลี้ยงไขสันหลังออกจากจมูกด้านขวาหลังผ่าตัด ท่านจึงได้รับยาปฏิชีวนะเข้าเส้นโลหิต 6 สัปดาห์

การตรวจสมองโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ในเดือน เมษายน 2525 ณ รพ.จุฬาลงกรณ์ ผลปรากฏว่าเป็นที่พอใจของคณะแพทย์ผู้รักษาทั้งที่พบว่ามีเนื้องอกเหลือค้างอยู่เล็กน้อยในส่วนลึกของสมอง ผลการตรวจชิ้นเนื้อของสมองทางพยาธิวิทยา คงเป็นแบบเดิมเหมือนเมื่อ 5 ปีก่อน ครั้งนี้ร่างกายของท่านอ่อนเพลีย ต้องใช้เวลานานกว่าจะฟื้นคืนเหมือนเดิมและสามารถเคลื่อนไหวได้ปกติ

คณะแพทย์ผู้ให้การรักษาปรึกษากันถึงปัญหาการรักษาหลังผ่าตัด ปัญหามีอยู่ว่าควรจะตามด้วยการฉายแสงโคบอลท์อีกครั้งหรือไม่ เพื่อกำจัดส่วนเนื้องอกที่ยังค้างอยู่ ในที่สุดได้มีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าให้ท่านเดินทางไปโรงพยาบาลวอลเตอร์รีด ที่วอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกา เมื่อเดือน พฤษภาคม 2525 โดยให้ศาสตราจารย์ จรัส สุวรรณเวลา ติดตามไปส่งพร้อมกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่เราได้ทำไว้แล้วทั้งหมด เพื่อปรึกษาถึงการรักษาขั้นต่อไปกับประสาทศัลยแพทย์ที่วอลเตอร์รีด คณะแพทย์ที่นั่นได้ให้ความเห็นว่าไม่ควรให้การรักษาโดยการฉายแสงโคบอลท์อีก แต่ควรติดตามด้วยการตรวจสมองโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ทุก 1-2 เดือน หากเนื้องอกเกิดขึ้นอีกอาจจำเป็นต้องผ่าตัดอีกครั้ง หรือให้ยา ซี.ซี.เอ็น.ยู. ซึ่งเป็นยากำจัดเนื้อร้ายของสมองชนิดใหม่

ท่านได้พักรักษาตัวอยู่ที่สหรัฐอเมริกาอยู่เดือนเศษ และได้ทัศนาจรในที่ต่าง ๆ ด้วยก่อนกลับได้รับการตรวจสมองด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ผลคงเดิม ภายหลังกลับจากสหรัฐฯ น้ำหนักท่านเพิ่มมากขึ้นและลำบากต่อการเคลื่อนไหวท่านจึงอยู่แต่ในบ้าน

ท่านยึดมั่นในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าตลอดมา หมั่นสวดมนต์ เช้า-เย็น ตั้งแต่ท่านสบายดีสม่ำเสมอ บทคาถาชินะบัญชรนั้นท่านท่องได้ขึ้นใจซึ่งยากที่ผู้ใดจะทำได้ คณะแพทย์ผู้ให้การรักษาได้ดูแลให้การรักษาอย่างใกล้ชิด ได้ทำการตรวจสมองของท่านโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ รพ.จุฬาลงกรณ์เดือนละครั้งมาตลอด ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงจนถึงปลายเดือน สิงหาคม 2525 เนื้องอกในสมองส่วนเดิมได้กระจายตัวขึ้นมาอีก ตัวท่านเองและท่าน ผบ.ทบ. ต่างก็ลงความเห็นว่าจะไม่ผ่าตัดอีก ดังนั้นจึงเริ่มให้ยาเพื่อยับยั้งการเจริญเติบโตของเนื้อร้ายในสมองนี้ทุก 6 สัปดาห์ ซึ่งท่านรับอยู่ได้รวม 3 ครั้ง ด้วยกัน

ผลการตรวจคอมพิวเตอร์ต่อสมองของท่านแสดงให้เห็นว่า เนื้องอกในสมองหยุดยั้งเท่าเดิม ร่างกายของท่านอ่อนแอลงทั้งที่น้ำหนักตัวของท่านยังมากอยู่ ความต้านทานของร่างกายต่ำ ระยะหลังท่านมีอาการของโรคไข้หวัดแทรกและไอมาก เมื่อคืนวันที่ 15 ม.ค. 26 อาการของท่านทรุดหนักหายใจไม่ออกจำเป็นต้องเข้ารักษาในห้อง ไอ.ซี.ยู. รพ.พระมงกุฎเกล้า ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจตลอดและอยู่ในห้อง ไอ.ซี.ยู. ได้ 55 วัน ท่านก็จากไปอย่างสงบ ทั้งที่คณะแพทย์ได้ให้การรักษาและดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

โดย พ.อ. บัวจันทร์ สกุลณะมรรคา
รพ.พระมงกุฎเกล้า

การรบที่แพ้แต่ต้องสู้

"ทำไมรักษากันตั้ง 54 วัน อาการถึงไม่ดีขึ้นเลย"

"ทำไมถึงตื้อดึงรักษาคนไข้เนื้องอกในสมองระยะสุดท้าย ให้ทนทุกข์ทรมานอยู่ถึง 54 วัน"

เป็นคำถามที่เราได้รับเสมอ อันหลังดูเหมือนบ่อยกว่า

เป็นการยากที่จะอธิบายให้เข้าใจ ดูเหมือนบุคคลที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์เท่านั้นที่อาจจะเข้าใจได้ชัดเจน

โดยคำสั่งของท่านผู้บัญชาการทหารบกผ่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า รายงานการเจ็บป่วยครั้งสุดท้ายของ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก อันนี้จึงถูกเขียนขึ้นมา เพราะยังมีผู้อยากทราบอีกมาก

เราขอกราบคารวะและขออนุญาตต่อดวงวิญญาณของท่านผู้หญิงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เป็นข้อห้ามที่เคร่งครัดอันหนึ่งของแพทย์ที่จะนำประวัติการเจ็บป่วย ของคนไข้ใด ๆ มาเปิดเผย นอกจากเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในด้านวิชาการเราหวังว่าข้อเท็จจริง ที่จะเรียนให้ทราบต่อไปคงจะให้ความรู้และแนวความคิดบางประการแก่ท่านผู้อ่านได้บ้าง ทั้งหมดเป็นแก่นความจริง ซึ่งดลบันดาลให้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลง โดยอำนาจการรักษาพยาบาล, ความรู้และคติธรรมทางการแพทย์ที่เรามีอยู่และเชื่อมั่นยึดถือในปัจจุบัน มิได้เกิดจากอารมณ์และจิตใจอันอ่อนไหวของมนุษย์แต่อย่างใด

วันแรก

สมองของมนุษย์ซึ่งมีวิวัฒนาการอย่างยอดเยี่ยม แยกมนุษย์ออกมาอยู่เหนือสัตว์ทั้งปวง ได้สร้างระบบป้องกันตัวเองไว้อย่างดี สารพิษแปลกปลอมหรือแม้แต่ยาจะซึมผ่านจากเลือดสู่เนื้อเยื่อและเซลล์ของสมองได้ยากยิ่ง ซี.ซี.เอ็น.ยู. ยารักษาเนื้อร้ายตัวใหม่ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นตัวเดียวซึ่งซึมเข้าสู่สมองได้ดี จึงเป็นความหวังสุดท้ายที่จะต่อสู้กับเนื้อร้ายในสมอง เนื้อร้ายซึ่งกลับเป็นซ้ำอีกภายในระยะเวลาไม่กี่เดือนหลังจากการผ่าตัด ซึ่งค่อนข้างจะสำเร็จสมบูรณ์ในเดือนมีนาคม 2525 หลังจากได้ยาไปสามชุดใหญ่ จากการติดตามผลด้วยซี.ที.สแคน หน้าตาของเจ้าเนื้อร้ายกลับดูดุร้าย, น่ากลัว และแข็งแรงกว่าเก่าอีก ผลของยาอันเดียวที่เห็นได้ คือ เม็ดเลือดขาว ซึ่งเป็นแนวหน้าในการต่อสู้เชื้อโรคทั้งหลายลดลงอย่างมาก ยาแรงฆ่าเนื้อร้ายได้ก็ไปทำลายเซลล์อ่อนของไขกระดูก ซึ่งสร้างเม็ดเลือดได้เช่นกัน

อาการสมองบวมเป็นมากขึ้น ต้องเพิ่มขนาดยาลดบวมเป็นครั้งคราว แรงกดจากเนื้อร้ายในสมองด้านขวาทำให้แขนขาข้างซ้ายอ่อนแรงลงเรื่อย ทุกคนให้การปรนนิบัติรักษาดีเป็นพิเศษมากขึ้น เพราะรู้ดีว่าโอกาสที่จะรับใช้ท่านผู้หญิงอย่างนี้คงจะมีอีกไม่นานนัก

วันที่ทุกคนรู้ว่ามีอยู่ แต่ไม่ต้องการพบก็มาถึง หลังจากมีไข้จากการอักเสบของระบบหายใจส่วนบนมา 3-4 วัน วันที่ 16 มกราคม 2526 เวลา 21.00 น. อาการปวดศีรษะ, อาเจียนและไม่ค่อยรู้สึกตัวเกิดขึ้น และเป็นข้อบ่งชี้ว่ามีสมองบวมความดันในสมองขึ้นสูงอย่างเฉียบพลัน อาการหอบและหายใจลำบากที่เกิดขึ้นร่วมด้วยทำให้หนักหนาเกินกว่าจะรักษาพยาบาลต่อที่บ้านได้ ทำให้ท่านผู้หญิงต้องจาก "บ้าน" มาและไม่ได้กลับไปเห็นอีกเลย

2.30 น. 16 มกราคม 2526 ห้องแยกของ ไอ.ซี.ยู. ศัลยกรรม ห้องซึ่งท่านผู้หญิงเคยอยู่เมื่อการผ่าตัดสมองครั้งที่แล้วก็มีโอกาสได้รับใช้อีกครั้งหนึ่ง ลองดูรายงานของพยาบาลเมื่อแรกรับ

ไข้ 37.5 องศาเซลเซียส ชีพจร 80 ครั้ง/นาที หายใจ 20 ครั้ง/นาที

ความดันโลหิต 140/100 มิลิเมตรปรอท

"รับใหม่จากห้องฉุกเฉิน เรียกไม่ค่อยรู้สึกตัว เสมหะเหนียวจำนวนมาก ดูดเสมหะไม่ค่อยออก ให้ออกซิเจน 6 ลิตร/นาที ทางจมูก ม่านตาโต 2 มิลลิเมตรทั้งสองข้าง และมีปฏิกิริยาหดตัวต่อแสงดีพอสมควร"

7.45 น. 16 มกราคม อาการทางสมองซึมลงไปอีก อาการหอบเหนื่อยเป็นมากขึ้น มีเสมหะอุดตันในลำคอดูดไม่ออก กรรมวิธีการช่วยชีวิตอันแรกก็จำเป็นต้องเริ่มขึ้น ท่อช่วยหายใจก็ถูกสอดใส่เข้าทางจมูกผ่านเข้าทางกล่องเสียงไปยังหลอดลมใหญ่ ท่ออันนี้ป้องกันการอุดตันของทางเดินหายใจจากเสมหะและลิ้นตก เป็นหัวใจสำคัญที่สุดอันหนึ่งในการประคองชีวิต 54 วันสุดท้ายของท่านผู้หญิง แต่ท่ออันนี้ก็ได้ตัดสิทธิมนุษย์ชนในการติดต่อสื่อสารหรือแม้แต่ร้องแสดงความรู้สึกโดยสิ้นเชิง

ตอนค่ำวันที่ 16 มกราคม เครื่องช่วยหายใจก็ถูกนำมาใช้โดยต่อเข้ากับท่อช่วยหายใจ และเราจำเป็นต้องพึ่งเครื่องมือนี้ตลอดเวลาของการรักษาพยาบาล เราสามารถหยุดใช้เพียงสองครั้ง ครั้งละไม่กี่ชั่วโมงเท่านั้น

วิเคราะห์ข้าศึก

ในการรักษาพยาบาลคนไข้อาการหนัก เราจำเป็นต้องแยกแยะปัญหาต่าง ๆ ของคนไข้ โดยละเอียดสำหรับท่านผู้หญิงเราวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. เนื้อร้ายในสมอง วินิจฉัยแน่นอนมา 6 ปี กลับเป็นซ้ำอีกหลังการผ่าตัดครั้งที่สองเมื่อ 9 เดือนที่แล้ว การรักษาด้วยยาไม่ได้ผล อาจเป็นระยะสุดท้ายหรือใกล้ระยะสุดท้ายของโรค

2. สมองบวม ความดันในสมองเพิ่มขึ้นเฉียบพลัน เป็นผลให้หมดสติไม่รู้สึกตัว

3. ชักแบบลมบ้าหมู เป็นมา 10 ปี ต้องควบคุมด้วยยามาตลอด

4. ระบบหายใจล้มเหลว เนื่องจากกล้ามเนื้อสำหรับการหายใจอ่อนแรง, เสมหะอุดตัน, สมองสั่งการผิดพลาด และมีการอักเสบของปอดขวาซึ่งกลาง

5. ภูมิต้านทานของร่างกายต่ำลง เนื่องจากจำนวนและสมรรถภาพการทำงานของเม็ดเลือดขาวลดลง เนื่องจากถูกทำลายและถูกกดโดยยารักษาเนื้อร้ายและยาคอรติโคสเตอรอยด์ ซึ่งใช้ลดสมองบวม

6. การอักเสบติดเชื้อ

ปอดอักเสบ

- ทางเดินปัสสาวะอักเสบ โดยเชื้อแบคทีเรียและเชื้อยีสต์แคนดิดา

7. อาการแทรกซ้อนของยาคอรติโคสเตอรอยด์ ยานี้มีฤทธิ์กว้างขวาง หมอเถื่อนหรือหมอแผนปัจจุบันที่ประพฤติตัวเองเป็นหมอวิเศษ มักจะฉีดหรือใส่ยานี้ไปในยาชุด เพราะจะทำให้คนไข้รู้สึกสบายขึ้นรวดเร็ว เมื่อมีฤทธิ์กว้างขวางผลแทรกซ้อนก็มีมากมาย เป็นยาตัวเดียวที่สามารถใช้ลดอาการบวมของสมองในระยะยาว อาจจะพูดได้เต็มปากว่าชีวิตของท่านผู้หญิง ในระยะหลาย ๆ เดือนหลังสามารถประคับประคองให้คงอยู่ได้ด้วยยาคอรติโคสเตอรอยด์ ท่านผู้หญิงได้รับยานี้ในขนาดสูงกว่าเดิมหลายเท่าตัวเมื่อเข้าโรงพยาบาล นอกจากภูมิต้านทานที่ลดลง อาการข้างเคียงที่สำคัญที่เกิดขึ้น ได้แก่

- มีไขมันสะสมในร่างกายมากขึ้น เกาะหนาบริเวณหน้าอก คอ หน้าท้องและต้นขา
- น้ำตาลในเลือดสูง
- กล้ามเนื้ออ่อนแรงทั่วตัว ซึ่งเป็นมากจนเป็นปัญหาซึ่งเราแก้ไม่ตกในภายหลัง

8. สมรรถภาพตับต่ำกว่าปกติ เป็นผลจากตับอักเสบจากการแพ้ยากันชักบางชนิดที่เคยใช้

9. สถานภาพในสังคมและครอบครัว เป็นอดีตข้าราชการกระทรวงมหาดไทย เป็นคุณหญิงผู้บัญชาการทหารบก เป็นมารดาของบุตรชาย 2 คน บุตรหญิง 1 คน ทุกคนได้รับการศึกษาดีมีฐานะมั่นคงในราชการ บุตรสะใภ้ซึ่งดูแลใกล้ชิดก็ได้รับการศึกษาดี กำลังทำปริญญาโททางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญที่สุด จากการแสดงออกของญาติทุกคน ท่านผู้หญิงเป็น **"ปูชนียบุคคล"** ของครอบครัว

หมอสมัยนี้ค้าขายหาเงินเก่ง จริยธรรมดูจะอ่อน ๆ ลงไปบ้าง การดูแลการรักษาหรืออย่างน้อยความรู้สึกในใจที่มีต่อคนไข้แต่ละคนดูจะไม่เท่าเทียมกันตามที่เคยสาบานไว้ อำนาจบารมีหรืออำนาจเงินของคนไข้ หรือญาติคนไข้จะทำให้จิตใจของหมอหวั่นไหวได้โดยง่าย แต่ยังมีสิ่งที่มีอิทธิพลมากกว่านั้น การแสดงออกของความรัก, ความเคารพบูชา, ความรู้สึกอันละเอียดอ่อนห่วงใยของญาติที่มีต่อคนไข้และอาการเจ็บป่วย ความเชื่อมั่นไว้วางใจของคนไข้หรือญาติที่มอบให้หมอ สิ่งเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่จะทำให้หมอระแวดระวังดูแลคนไข้เป็นพิเศษ คณะกรรมการแพทย์ซึ่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลตั้งขึ้นมา รวมทั้งแพทย์อาสาสมัครช่วยอีกหลายท่าน ในตอนแรกก็ตื่นเต้นเพราะยำเกรงในสถานภาพในสังคมอันสูงส่งของท่านผู้หญิง เวลาผ่านไปเราก็ถูกล้างสมอง เราเริ่มเจ็บปวดเดือดร้อนแทนญาติ ดูเหมือนท่านผู้หญิงจะกลายมาเป็นปูชนียบุคคลของเราที่ต้องทุ่มเทความสามารถทั้งมวลให้การรักษาพยาบาลให้ดีที่สุด

การรบยกแรก

ปัญหาเร่งด่วนอันแรกของเราคือการลดความดันในสมอง เราเริ่มให้เด็กซาเมธาโซน ซึ่งเป็นคอรติโคสเตอรอยด์ ในขนาดสูงเข้าเส้นให้กลีเซอรอล ซึ่งจะไปเพิ่มความเข้มข้นของสารละลายในเลือดเพื่อจะไปดูดซับน้ำออกมาจากสมองซึ่งบวม เราให้ยาปฏิชีวนะที่เหมาะสมอย่างเต็มที่ เราเฝ้าดูจำนวนน้ำตาลและสารแร่ธาตุต่าง ๆ ในเลือดอย่างใกล้ชิด ให้อาหารและแคลอรี่อย่างเต็มที่ทางสายสวนกระเพาะ สายระโยงระยางของอีเล็คโทรดสามอันถูกติดไว้ที่หน้าอกและต่อไปยังเครื่องมอนิเตอร์ คลื่นไฟฟ้าจากหัวใจเพื่อเฝ้าดูอัตราและรูปแบบการเต้นของหัวใจใกล้ชิด น้ำเกลือก็ถูกหยดช้า ๆ ลงสู่เส้นเลือดดำที่แขน เป็นทางสำหรับให้อาหารแร่ธาตุและยาเข้าเส้น เครื่องช่วยหายใจราคาแพงเท่ากับรถญี่ปุ่นสองคัน ก็ถูกต่อกับท่อช่วยหายใจ ทำงานเป็นจังหวะตามการหายใจของคนไข้ ดูเหมือนว่าเราจะพร้อมรบแล้ว ทั้งหมดนี้เป็นรูปแบบการต่อสู้แบบไม่มีขอบขีดจำกัด เพื่อช่วงชิงชีวิตของคนอาการหนัก ซึ่งเราหวังให้รอดกลับไปมีคุณภาพชีวิตที่ดีดังเดิม

เครื่องช่วยหายใจ เป็นความก้าวหน้าที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของการแพทย์ นับแต่ปอดเหล็กใหญ่เทอะทะซึ่งเราใช้รักษาคนไข้โปลิโอ ที่หายใจไม่ได้ เมื่อ 30 ปีก่อน เครื่องช่วยหายใจในปัจจุบันถูกดัดแปลงสร้างจนมีสมรรถภาพยอดเยี่ยม สามารถทำงานเสริมเมื่อถูกกระตุ้นด้วยการหายใจเข้าของคนไข้เอง สามารถทำงานได้เองโดยอัตโนมัติตามอัตราจังหวะที่ตั้งไว้เมื่อคนไข้ไม่สามารถหายใจได้เลย สามารถกำหนดจำนวนมิลลิลิตรของลมที่เข้าไปในปอดแต่ละครั้ง สามารถปรับระดับความเข้มข้นของออกซิเจนได้ตามความเหมาะสม สามารถปรับระดับความดัน ภายในระบบหายใจเพื่อเพิ่มการดูดซึมของออกซิเจนเข้าสู่เส้นเลือดให้มากขึ้น ระบบการเตือนภัยเมื่อมีการรั่ว, การอุดตันของระบบหายใจหรือเมื่อการหายใจช้าผิดปกติก็ทำไว้อย่างดีเยี่ยม นอกจากนี้ยังเตือนเมื่อความเข้มข้นหรืออุณหภูมิของลมหายใจผิดปกติไป

เครื่องช่วยหายใจได้เพิ่มอำนาจการรักษาพยาบาล คนไข้ระบบการหายใจล้มเหลวซึ่งจะต้องตายในสมัยก่อนได้รอดชีวิตกลับมานับไม่ถ้วน แต่การใช้เครื่องมือนี้เพื่อยืดชีวิตคนไข้ที่ตายไปแล้วหรือสมควรตายให้พ้นทุกข์ต่อไปโดยไร้จุดหมาย ทำให้เกิดการโต้แย้งทางการแพทย์ขึ้นมา อันนี้เอง เป็นการกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับคติธรรม, กฎเกณฑ์และกฎหมาย เกี่ยวกับความตายขึ้นมา สมัยก่อน ๆ ในด้านกฎหมายและด้านความจริงคนจะตายเมื่อหยุดหายใจและหัวใจหยุดเต้น คนไข้ที่สูญเสียความสามารถของสมองไป การสั่งการก็จะหยุด คนไข้ก็จะหยุดหายใจตายไปเช่นกัน ความสามารถที่เกิดขึ้นใหม่ทำให้เราสามารถประคองชีวิตของคนซึ่ง "สมองตายแล้ว" อยู่ต่ออีกนานนับสัปดาห์หรือเดือน เป็นการมีชีวิตต่อแบบซึ่งมักจะเรียกกันว่า "พืชผัก" เพราะเป็นชีวิตที่ปราศจากสมองอันประเสริฐของมนุษย์ จุดเริ่มต้นของการโต้แย้งในสหรัฐอเมริกา หลังจากมีคดีต่อสู้ในศาลกันหลายครั้ง คำจำกัดความของ "ความตาย" ของมนุษย์ก็เปลี่ยนจากหยุดหายใจ หัวใจหยุดเต้น กลับกลายมาเป็นตายเมื่อ "สมองตาย" ซึ่งหมายถึงว่าเมื่อได้ตรวจและรักษาอย่างดีที่สุดแล้ว พบว่าสมองได้ถูกทำลาย จนไม่สามารถฟื้นคืนดีได้อีก มีอาการแสดง เช่น ไม่มีการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ไม่หายใจเอง ไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อถูกกระตุ้น ตาไม่กลอกม่านตาขยายไม่หดตัวเมื่อกระตุ้นด้วยแสง การตรวจพิเศษว่าไม่มีเลือดไปเลี้ยงสมอง ไม่มีคลื่นไฟฟ้าของสมองเลยอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ในสถานที่ที่กฎหมายยอมรับแพทย์ก็สามารถหยุดใช้เครื่องช่วยชีวิตที่จะประคองชีวิตของผู้ป่วยต่อไปอย่างไร้จุดหมาย คำจำกัดความเรื่อง "สมองตาย" เป็นที่ยอมรับของแพทย์ทั้งหมด แต่ก็ยังขัดกับกฎหมายบ้านเมืองของประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ รวมทั้งของประเทศไทยเองด้วย

อาการของท่านผู้หญิงทรงอยู่ตลอดวันที่ 16 มกราคม สมมุติฐานของเราคิดว่าอาการทางสมองที่ทรุดลงอย่างรวดเร็ว น่าจะเป็นผลกระทบจากการอักเสบติดเชื้อ, ระบบหายใจล้มเหลวซึ่งทำให้สมองขาดอ๊อกซิเจน หวังว่าเมื่อเราสามารถควบคุมสิ่งเหล่านี้ได้แล้ว ท่านผู้หญิงน่าจะฟื้นคืนไปสู่สภาพปกติดั้งเดิมของท่านได้

ตอนสายของวันที่ 17 มกราคม ท่านผู้หญิงมีอาการชักเกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่ให้ยาควบคุมอยู่ การชักเป็นติดต่อกันนานและรุนแรงมากจนต้องใช้ยาระงับชัก จำนวนมากมายฉีดเข้าเส้น จากไม่ค่อยรู้สึกตัว ท่านผู้หญิงก็เข้าสู่ภาวะโคม่าค่อนข้างจะลึก พวกเราไม่รู้จะทำอะไรต่อดีเลยวุ่นวายจะเข็นเครื่องเอกซเรย์มาฉายปอดดูเล่น ท่านผู้บัญชาการทหารบกซึ่งอยู่ด้วยตอนนั้น ดูเหมือนจะไม่ยอมให้สิ่งใดไปรบกวนหรือระคายเคืองท่านผู้หญิงอีกต่อไป ตอบปฏิเสธว่า "เมื่อคนไข้เป็นอย่างนี้แล้ว เอ็กซ์เรย์ตรงไหนก็คงจะไม่มีประโยชน์อะไร"

พวกเราคงยังไม่มีวันเข้าใจความผูกพันทางจิตใจ ของคนที่ต่อสู้ชีวิตร่วมกันมาสามสิบปีได้ เราทราบแต่ว่าท่านดูแลท่านผู้หญิงมาอย่างดีตลอด นับตั้งแต่วันชักครั้งแรก ซึ่งท่านยอมให้ท่านผู้หญิงกัดมือของท่านแทนที่จะกัดลิ้นตัวเอง จนถึงวันที่ทราบว่าเป็นเนื้องอกในสมอง จนการผ่าตัดครั้งที่หนึ่ง, ครั้งที่สอง ท่านคงทราบธรรมชาติและการทำนายของโรคอย่างดี เราไม่ประหลาดใจที่ท่านไม่เห็นด้วยกันกับการผ่าตัดครั้งที่สาม ดูเหมือนสิ่งสุดท้ายที่ท่านต้องการจะทำให้ท่านผู้หญิงคือ คอยป้องกันไม่ให้ใครมาสร้างความเจ็บปวดระคายเคืองต่อท่านผู้หญิง นับแต่วันนั้นมาก็เป็นที่แจ่มชัดว่า การผ่าการเจาะหรือกรรมวิธีใด ๆ ที่จะสร้างความเจ็บปวดรบกวนแก่ท่านผู้หญิงเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำอย่างยิ่ง

18 มกราคม ยังมีไข้สูง โคม่า เราเฝ้าคอยดูไม่มีใครกล้าทำนายว่าต่อไปจะเกิดอะไรขึ้น

19 มกราคม ทุกคนประหลาดใจที่ท่านผู้หญิงนั้นคืนสติขึ้นมา และเป็นวันที่ท่านผู้หญิงมีความรู้สึกแจ่มใสที่สุดในระยะ 54 วันที่อยู่โรงพยาบาล ท่านสามารถเข้าใจคำพูดของท่าน ผบ.ทบ.ได้ ทำตามคำสั่ง เช่น หลับตา, ลืมตา, บีบมือได้ แต่พวกเราดีใจอยู่ได้ไม่นาน คืนนั้นเองไข้กลับสูงขึ้นมาก ชีพจรเต้นเร็ว 130 ครั้ง/นาที ระดับความรู้สึกก็กลับเลวลงไปเรื่อย ๆ

เราเริ่มค้นหาสาเหตุ พบว่าน้ำตาลในเลือดสูง ระดับเกลือโซเดียมในเลือดสูง แต่ก็สูงไม่มากพอที่จะทำให้อาการสมองเลวลง เราวัดความเข้มข้นของสารละลายในเลือดพบว่าสูงขึ้นไปเกือบสองเท่าของค่าปกติ เราจับผู้ร้ายได้ กลีเซอรอลยาลดสมองบวมเริ่มคายพิษออกมา คงเป็นเพราะตับไม่ค่อยดีและเราให้หลายวันเกินไป **เพราะ**ไม่กล้าหยุดให้ ทำให้มันคั่งค้างอยู่ในตัวมากเกินไป ความเข้มข้นของสารละลายที่เพิ่มขึ้นมากจะทำให้การทำงานของเซลล์สมอง และอวัยวะอื่น ๆ เสียไปหมด เราหยุดให้กลีเซอรอล เพิ่มขนาดเด็กซาเมธาโซนเพื่อลดสมองบวมอีกหลายเท่าตัว ความพยายามที่จะให้น้ำเข้าไปในตัวเพิ่มขึ้นเพื่อลดความเข้มข้นของสารละลาย และเพิ่มการขับถ่ายกลีเซอรอลทางไต ดูเหมือนจะทำให้อาการเลวลง เพราะกลีเซอรอลได้กระจัดกระจายไปอยู่ตามเนื้อเยื่อ, เซลล์ทั่วร่างกายหมด ทำให้อุ้มน้ำที่ให้เข้าไป ทำให้สมองและเนื้อตัวบวมมากขึ้น พวกเราหมดปัญญาก็ทำตามที่ครูสอนไว้ "Sit Tight, Wait And See" ปล่อยให้เวลาและธรรมชาติของร่างกายช่วยรักษาบ้าง กลีเซอรอลค่อย ๆ **เผาผลาญ**ในร่างกายและลด อย่างช้า ๆ ท่านผู้หญิงก็ยังโคม่าในระดับลึก ยังใช้เครื่องช่วยหายใจตลอด

เวลา การอักเสบติดเชื้อต่าง ๆ ดูเหมือนจะควบคุมได้เพราะไม่มีไข้ แต่ทุกคนอึดอัดเพราะไม่รู้ว่าจะเกิดอะไร ขึ้น

การประกาศยอมแพ้ครั้งแรก

24 มกราคม อาการแทรกซ้อนที่เราเฝ้าระแวดระวังก็เกิดขึ้น เมื่อเราค้นพบเพนนิซิลลิน ยาปฏิชีวนะตัวแรกเมื่อสามสิบปีเศษมาแล้ว เราก็คิดว่าเราชนะโรคและโลกแล้ว หมอบางคนเหี้ยมหาญถึงฉีดเพนนิซิลลินเข้ากล้าม โดยไม่ฆ่าเชื้อโรคที่ผิวหนังด้วยแอลกอฮอล์ก่อน ในปัจจุบันเรามียาปฏิชีวนะใช้มากกว่าร้อยชนิด ค่ายาตามโรงพยาบาลต่าง ๆ เป็นค่ายาปฏิชีวนะเสียมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ บรรยากาศและฝุ่นละอองของโรงพยาบาลเต็มไปด้วยยาปฏิชีวนะ แทนที่โรงพยาบาลจะสะอาดไร้เชื้อโรค เชื้อที่หัวอ่อนก็ตายไป ตัวที่เก่งกว่าก็สร้างความต้านทานยาขึ้นมา เจริญแพร่กันได้มากขึ้น เพราะไม่มีคู่แข่งที่จะแย่งที่อยู่อาหาร เชื้อพวกนี้ นอกจากจะกระจายเปรอะเปื้อนอยู่ในโรงพยาบาล คนไข้ที่รอดจากโรงพยาบาลจะกลับบ้านพร้อมกับเชื้อพวกนี้ในลำไส้ นำไปเผยแพร่ต่อชุมชนและเชื้อพวกนี้ยังเก่งพอที่จะถ่ายทอดภูมิต้านทานยาไปยังเชื้อแบคทีเรียตัวอื่น ๆ ได้ด้วย สถิติจำนวนเชื้อซึ่งดื้อยาจากการเพาะเชื้อในห้องทดลองของโรงพยาบาลต่างเพิ่มขึ้นอย่างน่าสพึงกลัว ดูเหมือนว่าในขณะที่เราเอาตัวรอดเราทำลังสร้างโลกที่เป็นอันตรายไว้ให้ลูกหลานเรา

10.00 น. เกิดไข้สูง หนาวสั่น ความดันโลหิตตก ปัสสาวะไม่ออก ตามร่างกายมีจุดจ้ำเลือด ซึ่งแสดงถึงเส้นเลือดฝอยอักเสบเต็มไปหมด ทั้งหมดนี้เป็นอาการช็อคจากโลหิตเป็นพิษจากเชื้อแกรมเนดาทิพ เชื้อแกรมเนดาทิพเป็นแบคทีเรียตัวยาว ๆ ย้อมติดสีแดง อาศัยอยู่ในลำไส้ของมนุษย์ มีหน้าที่ย่อยอาหาร ในคนปกติไม่มีพิษสงอะไร แต่เชื้อพวกนี้ดื้อยาได้เก่ง เป็นสาเหตุตายที่สำคัญของคนไข้ป่วยเรื้อรังและคนไข้ซึ่งภูมิต้านทานต่ำ

เรารักษาช็อคอย่างเต็มที่ เปลี่ยนยาปฏิชีวนะเป็นชนิดแรงกว่าเก่า ซึ่งเรายังฉลาดพอที่จะสงวนไว้ใช้ในยามจำเป็น การรักษาดูเหมือนจะไม่ได้ผลเท่าไหร่ เราทราบจากสถิติและประสบการณ์โรคแทรกซ้อนอันนี้ในคนที่มีภูมิต้านทานต่ำ อัตราตายอาจสูงถึง 80 เปอร์เซ็นต์

เที่ยงเศษ พวกเราอยู่พร้อมหน้า เรียนเชิญท่าน ผบ.ทบ. มาเพื่อประกาศขอยอมแพ้เป็นทางการ ไม่มีใครกล้าพูดอะไรออกมา ศาสตราจารย์ นายแพทย์ จรัส สุวรรณเวลา ซึ่งกรุณามาช่วยดูแลและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ตลอดเวลา จึงต้องเป็นคนเรียนให้ทราบถึงความรุนแรงของโรคแทรกซ้อนที่กำลังเกิด โรคแทรกซ้อนซึ่งมีมาแล้วเกือบทุกระบบ อาการทางสมองซึ่งความหวังที่จะฟื้นดูริบหรี่เต็มที่ อาจารย์เรียนเหตุผลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวโรคดั้งเดิมซึ่งรักษา ไม่หายเรียนถึงระดับคุณภาพของชีวิต ซึ่งไม่ค่อยสมบูรณ์ทั้งก่อนเข้าโรงพยาบาลและที่จะได้มาถ้าเราช่วยชีวิตครั้งนี้ได้ แต่ทุกอย่างดูเหมือนจะไม่จำเป็น ท่านแข็งแกร่งมั่นคง และเข้าใจ ทุก ๆ อย่างที่ผ่านมามากกว่าที่เราคิด ท่านกล่าวขอบใจ ปลอบโยนเห็นอกเห็นใจในความอุตสาหะพยายามที่ล้มเหลวของพวกเรา

ความดันโลหิตในตอนบ่ายวันนั้น พอจะรักษาให้คงที่อยู่ด้วยยา ทุกคนดูเหมือนพร้อมที่จะรับจุดจบที่กำลังจะเกิดขึ้น ตกตอนเย็นความดันโลหิตตกลงไปจนวัดไม่ได้ ชีพจรเบาเร็วคลำไม่ชัด มือไม้ ผิวหนังเขียวคล้ำ เนื่องจากการไหลเวียนของเลือดเสียไป หลวงพ่อซึ่งท่านมีเมตตาเดินทางมาด้วยตนเองจากต่างจังหวัดทุกวันเพื่อใช้พลังจิตช่วย ดูเหมือนญาณวิถีกล้าของท่านคงจะรับความคิดความกลัวและภาวะวิกฤติของท่านผู้หญิงได้หมด ก่อนจะเดินทางกลับก็ปลอบโยนท่านผู้หญิงและพวกเราด้วยสัจธรรมของชีวิตและกรรมต่าง ๆ และบอกให้เราระมัดระวังตั้งแต่เวลาหนึ่งทุ่มถึงเที่ยงคืน และเราก็รู้ดีว่าทุกอย่างคงเป็นไปอย่างที่ท่านทำนายไว้

ความสำนึกผิดบางประการทำให้เราหันหน้าเข้ามาปรึกษาอย่างจริงจังอีกครั้ง ทั้งรับฟังความคิดเห็นของ "ลูกอี๊" ซึ่งเป็นพยาบาลด้วยปัญหาของแพทย์ที่เสียสละไปทำงานในท้องถิ่นทุรกันดารมีอันเดียวคือ ไม่สามารถให้การรักษาพยาบาลที่ดีเยี่ยมแก่คนไข้ได้ แต่ในโรงพยาบาลใหญ่ ๆ พลานุภาพ การรักษาพยาบาลดูเหมือนจะไร้ขอบเขต การรักษาซึ่ง "มากเกินไป" ซึ่งทนทุกข์ทรมานด้วยโรคเรื้อรังรักษาไม่หาย ดูคล้ายจะเป็นการตัดสิทธิมนุษย์ในการที่จะได้รับการตายซึ่ง รวดเร็ว, สะอาด, ไร้ทุกข์ทรมานและในสภาพที่คงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของมนุษย์ อาจจะเป็นการขัดกับจริยธรรมพอ ๆกับทอดทิ้งไม่ดูแลคนป่วยและอาจจะทำร้ายจิตใจของญาติพี่น้องได้พอ ๆ กัน

การตัดสินใจว่า "รักษาต่อ" หรือ "หยุดยา" เป็นการตัดสินใจที่ยากยิ่ง เพราะไม่เคยมีข้อบ่งชี้หรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูลทางสถิติและความรู้ทางการแพทย์ที่มีสะสมไว้ในปัจจุบัน ประสบการณ์ของแพทย์ผู้รักษาประกอบกันกับความเห็นของญาติทั้งหมดนี้ดูจะเป็นการยุติธรรมต่อคนไข้อย่างยิ่ง ทั้งแพทย์ผู้รักษาหรือญาติก็ตาม น้อยครั้งที่จะบอกความจริงของโรคที่เป็นอยู่ อนาคตและความตายที่จะมาถึงแก่ผู้ป่วย ทุกคนดูเหมือนจะลืมไปว่าผู้ป่วยมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะรู้ความจริง, รู้ถึงความตายที่จะมาถึง เพื่อจะได้ปฏิบัติภารกิจที่คั่งค้างให้เสร็จสิ้นและเลือกวิธีตายที่ตนปรารถนาได้

ถึงท่านผู้หญิงจะอยู่ในภาวะโคม่าค่อนข้างจะลึก แต่ยังสามารถหายใจเองได้ แน่นอนยังไม่จัดอยู่ในขั้น "สมองตาย" การฟื้นคืนสติในวันที่ 19 มกราคม เป็นข้อบ่งชี้อันหนึ่งว่า พยาธิสภาพในสมองยังไม่ใช่ระยะสุดท้าย อาการทางสมองที่ทรุดลงในคราวนี้ อธิบายได้จากสาเหตุแทรกซ้อนอื่น ซึ่งยังไม่ได้แก้ไขให้เรียบร้อย และคงต้องการเวลาที่จะให้สมองฟื้นคืนมา ยังมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ชัดเจนว่าเรายังต้องรักษาต่อให้เต็มที่

เหตุผลข้างเคียงอีกอันหนึ่งคือ "ลูกอุ๋" กำลังสอบไล่, และท่าน ผบ.ทบ.คงต้องมีภาระกิจสำคัญในวันกองทัพไทย ที่ 25 มกราคม แล้วก็ภาวะบ้านเมืองในตอนนั้นดูค่อนข้างจะวุ่นวาย

เรามีความเห็นเป็นเอกฉันท์เราสู้ต่อ ท่าน ผบ.ทบ.โดยเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของเราว่าเป็น "การรบซึ่งรู้แน่ว่าจะต้องแพ้ แต่ต้องสู้" เราถ่ายทอดความเจนจัดของทุกคนในการรักษาช็อค เราเพิ่มเปอร์เซ็นต์ของอ๊อกซิเจนในเครื่องช่วยหายใจ เพราะรู้ว่าการซึมผ่านของก๊าซจะเลวลงในภาวะช็อคแบบนี้ เราชนะท่าน **ผู้หญิงฟื้น**จากช็อค ผิวพรรณหน้าตาก็แดงเรื่อสดใสดี หัวใจและร่างกายท่านผู้หญิงช่างแข็งแรงทนกับภาวะช็อคได้นานเหลือเกิน เราเฝ้ากันอยู่จนหลังเที่ยงคืนเลยเวลาที่หลวงพ่อท่านเตือนไว้ ระบบอาวุโสที่เรามีอยู่ก็นำมาใช้ประโยชน์ผู้มีอาวุโสมากก็แยกย้ายกันไปนอน ผู้มีอาวุโสน้อยก็เฝ้าต่อไป ปกติเราจะทิ้งกองหน้าของเราไว้ใกล้ท่านผู้หญิงหนึ่งคนเสมอ เพราะอาการทุกอย่างเปลี่ยนแปลงเร็วมาก และเราอยากลดความห่วงกังวลของท่าน ผบ.ทบ. เมื่อท่านไปปฏิบัติภาระกิจใกลเพราะทราบจากพนักงานวิทยุว่าท่านดูเหมือนจะสบายใจเมื่อทราบว่ามีหมอคอยดูแลอยู่ใกล้ ๆ

เราชนะแล้วในวันนี้ แต่พรุ่งนี้เล่า

ปาฏิหาริย์เกิดได้ในฉับพลัน

25 มกราคม วันกองทัพไทย วันสำคัญยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิต 54 วันสุดท้ายของท่านผู้หญิง

การรบติดพันตั้งแต่เมื่อวานยังไม่มีผลแพ้ชนะเด็ดขาด ทุกคนรู้ถึงวันหยุดราชการ ทุกคนที่ไม่ติดภาระกิจที่อื่นก็มากันพร้อมหน้า สัญญาณเตือนด้วยความดันโลหิตจากช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ทำให้เราเฝ้าติดตามดูใกล้ชิด พอเที่ยงอาการช็อคอย่างชัดเจนก็เริ่มขึ้นอีก ยารักษาช็อคชั้นดีที่เราให้ดูเหมือนจะไม่ได้ผลเท่าไหร่ หัวใจเต้นน่ากลัว 150-160 ครั้งต่อนาที ความดันโลหิตดูเหมือนจะต่ำลงไปเรื่อย ๆ เราก็เปลี่ยนรูปแบบการรักษาไปเรื่อย ๆ เหมือนกัน หลังสี่โมงเย็นเราก็ชนะช็อคอีกครั้ง สิ่งประหลาดที่เกิดขึ้นคือหัวใจซึ่งเต้นเร็วมากมาตลอดหลายวันไม่เคยเต้นต่ำกว่า 120 ครั้งต่อนาที กลับมาดูสงบมั่นคง เต้นในอัตราปกติ เพียง 80 ครั้ง/นาที

สองทุ่ม พวกเรายังอยู่ครบ เพราะยังไม่หายตื่นเต้นกับเหตุการณ์เมื่อตอนกลางวัน ท่าน ผบ.ทบ.มาถึง ดูท่านแจ่มใสผิดปกติและแจ้งข่าวว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ จะมีพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเสด็จมาเยี่ยมในค่ำวันนั้น ท่านรองเจ้ากรมแพทย์ทหารบก คงได้กราบทูลถวายรายงานวิกฤติการณ์ต่าง ๆ โดยละเอียดตลอดเวลา เรารีบจัดระเบียบทำความสะอาดห้องซึ่งยุ่งเหยิงจากการต่อสู้คุเดือดมา 2 วันและนั่งภาวนาขออย่าให้มีภาวะวิกฤติอะไรเกิดขึ้นใหม่เลย

ประมาณสองทุ่มเศษ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาถึง และเสด็จเข้าไปเยี่ยมถึงเตียงท่านผู้หญิงมีกระแสพระราชดำรัสกับท่านผู้หญิง ทรงรับสั่งให้เปิดเทปพระโอวาทของสมเด็จพระญานสังวรให้ฟัง ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าประทับอยู่เป็นเวลานาน พวกเราซึ่งเฝ้ารับเสด็จอยู่ข้างนอกห้อง ชักเป็นกังวล เพราะคุณหมอบัวจันทร์ซึ่งเป็นหัวหน้าทีม ซึ่งเข้าไปเฝ้าถวายรายงาน คงตื้นตันในพระมหากรุณาธิคุณ จนลืมตรวจชีพจรหรือความดันโลหิตว่ายังปกติดีอยู่หรือไม่ เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินกลับ เรารีบเข้าไปดูท่านผู้หญิง พบว่าอาการทุกอย่างอยู่ในสภาพดีเยี่ยม และแล้วดูเหมือนจะเป็นปาฏิหาริย์ซึ่งเกิดขึ้นในฉับพลัน ท่านผู้หญิงกลับฟื้นรู้สึกตัวขึ้นมาอีก สามารถรับรู้เสียง กระพริบตาและกลอกตาอย่างมีความหมาย เราตื่นเต้นเพราะไม่เคยคิดเลยว่าสมองซึ่งไม่ปกติอยู่แล้ว มาถูกพายุภัยพัดกระหน่ำ อีกนับครั้งไม่ถ้วน จะกลับฟื้นคืนดีมาอีกได้

เรารุกคืบหน้าไปอีกระยะหนึ่งแล้ว จะทำอะไรต่อไป

เลือดนักรบเดือดพล่านเมื่อพายุสงบ

26 มกราคม ไฟแห่งความหวังซึ่งเกือบมอดสนิทแล้ว ก็กลับคุโชนขึ้นมาอีก เรามีความเห็นว่าถ้าให้เวลาสมอง น่าอาจจะกลับดีขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ เราวิเคราะห์ ตรวจกันละเอียดอีกครั้ง พบว่ายาคอร์ติโคสเตอรอยด์ ซึ่งให้มานานและได้รับในขนาดที่สูงมากเมื่อเข้าโรงพยาบาลทำให้กล้ามเนื้อทั่วตัวอ่อนเปลี้ยอย่างมาก มากอย่างที่เราไม่เคยพบในคนไข้รายอื่น ๆ มาก่อนเลย เราเริ่มกังวล ถ้าท่านผู้หญิงรู้สึกตัวมากกว่านี้ ท่อช่วยหายใจซึ่งใส่ทางจมูกคงจะรบกวนทำความรำคาญให้ท่านอย่างมาก เราจะต้องพยายามรักษากล้ามเนื้ออ่อนแรงให้ได้เพื่อหยุดใช้เครื่องช่วยหายใจและเอาท่อช่วยหายใจออกให้ได้ หลังจากนั้น ท่านผู้หญิงอาจมีโอกาสกลับไปใช้ชีวิตมีความสุขกับบ้านอย่างน้อยอีกสักระยะหนึ่ง เราเริ่มมีจุดมุ่งหมายหลักแล้ว ไม่ได้เป็นเพียงการต่อสู้วันต่อวันเพียงเพื่อช่วยชีวิตเท่านั้น อย่างแต่ก่อน ถึงแม้ว่าจุดมุ่งหมายเราจะอยู่ไกลและริบหรี่เต็มที เพราะกล้ามเนื้ออ่อนแรงแบบนี้ถึงแม้จะเป็นน้อยกว่านี้ มักจะกินเวลาหลายสัปดาห์หรือเดือนกว่าจะหายเป็นปกติ

เราเริ่มลดขนาดยาคอรติโคสเตอรอยด์ และเปลี่ยนเป็นชนิดที่มีผลต่อกล้ามเนื้อน้อยที่สุด เปลี่ยนยากันชัก เป็นชนิดที่ไม่ทำให้ง่วงซึม เราเฝ้าติดตามการเปลี่ยนของร่างกายของเลือดอย่างใกล้ชิด ยา, อาหาร, น้ำหยดที่เข้าไปในร่างกาย จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เราวัดขีดความสามารถการหายใจของท่านผู้หญิงทุกวัน

เราระดมกำลังของเราทั้งหมดและทุ่มเข้ารบแล้วตอนนี้

อาการทางสมองของท่านผู้หญิงดีขึ้นเรื่อย ๆ ไข้ลง ทุกอย่างราบรื่น เราชักมีเวลา "เอ็กเซอรไซส์" ฝีปากและสมองโดยการโต้แย้งทางด้านวิชาการบ่อยขึ้น ความคงรู้ถึงทาง ผบ.ทบ. วันหนึ่งพวกเรานั่งกันอยู่หลายคน ท่านเดินเข้ามานั่งด้วยและปรารภขึ้นลอย ๆ ว่า "มากหมอก็มากความนะ การรักษาพยาบาลคนไข้หนักอย่างนี้ต้องทำไปพร้อม ๆ กันหมดทุกระบบ อย่ามุ่งหนักไปในระบบใดระบบหนึ่งโดยเฉพาะมีอะไรให้ปรึกษาหารือกันให้ดี" พวกเราชักอายและไม่กล้าทำอะไรรบกวนใจท่านอีก

เรากำลังสร้างระบบการรักษาที่แปลกประหลาดขึ้นมา เราชักขาดหมอ เรามีแต่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรค คนไข้โดยเฉพาะท่านที่มีชื่อเสียงดัง ๆ อวัยวะในร่างกายจะถูกจัดสรรปันส่วนให้ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ กันแบ่งไปดู ในวันแรกท่านก็จะดีใจและพอใจ ที่โรงพยาบาลนี้มีหมอแยะหลายแผนกขยันเอาใจใส่มาดูแล แต่หลายวันเข้า ก็ชักรำคาญ ที่ทุก ๆ เช้าจะต้องตอบคำถามซึ่งคล้าย ๆ กัน ของหมอซึ่งเรียงหน้าเข้ามาเยี่ยม 4-5 ระบบ คำแนะนำและข้อห้ามต่าง ๆ ชักจะขัด ๆ กัน วันดีคืนดีเมื่อโคจรมาพบกันก็ลืมตัวถกเถียงปัญหาต่าง ๆ กัน ต่อหน้าคนไข้ หลังจากอดใจมาหลายวัน ท่านผู้ใหญ่ท่านหนึ่งก็ตะโกนใส่พวกหมอที่กำลังทะเลาะกันว่า "พวกคุณตกลงกันให้ได้เสียที ว่าจะเอายังไงกับผมแน่"

31 มกราคม 6.00 น. สิ่งที่เราระวังป้องกันมิให้เกิดขึ้นจนได้ ท่อช่วยหายใจซึ่งใส่ไว้เกิดหลุดออกมาขณะพลิกตัว แต่ด้วยความสามารถของหมอที่อยู่เฝ้าและหมอดมยาก็สามารถใส่เข้าไปใหม่ได้ทันท่วงที เป็นเรื่องเขย่าขวัญพอสมควร เพราะเราไม่แน่ใจว่าการอุดตันหรือการหลุดครั้งต่อไป กล่องเสียงและหลอดลมอาจจะบวมมากจนใส่กลับเข้าไปไม่ได้ เราเรียนขออนุญาตท่าน ผบ.ทบ.เพื่อทำการเจาะคอ แต่การแสดงออกด้วยวาจาและสีหน้าที่ท่านขอไม่ให้เราทำ ดูเหมือนท่านจะเจ็บปวดแทนท่านผู้หญิงอย่างมาก ไม่เป็นไรไม่มีอะไรที่หมอทหารไทยจะทำไม่ได้ เรารู้ว่าท่อแบบนี้ถ้าดูแลดี ๆ อาจจะเอาไว้ได้นาน 4-6 สัปดาห์ และดูเหมือนเราจะเก่งกว่านั้นด้วยซ้ำไปเพราะเราเอาไว้ได้นานถึง 54 วัน

3 กุมภาพันธ์ วันคล้ายวันเกิดท่านผู้หญิง เป็นวัน**แรง**ซึ่งต้องระวังตามคำทำนาย กลับเป็นวันซึ่งราบรื่น และท่านผู้หญิงมีระดับความรู้สึกแจ่มใสดีเป็นพิเศษวันหนึ่ง ตอนแรกเราวางแผนที่หาแชมเปญมาดื่มฉลองกัน แต่พอได้ฟังท่าน ผบ.ทบ. เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ฟังเมื่อท่านมีเวลาว่าง รู้สึกว่าหมอคนไหนเมาเหล้าเก่ง ท่านจะจดจำแม่นเป็นพิเศษ เราเลยเลิกล้มความตั้งใจนั้นไป

วันเวลาผ่านไปอย่างสงบราบเรียบ สิ่งตื่นเต้นตอนนี้มีอยู่อย่างเดียว คือการแทงเส้นให้น้ำเกลือ ซึ่งหายากเข้าทุกวัน เพราะท่านผู้หญิงป่วยมาหลายครั้งเส้นเลือดดำใหญ่ ๆ ดี ๆ ถูกใช้ไปจนหมดแล้ว

ระดับความรู้สึกของท่านผู้หญิง ดีขึ้นช้า ๆ และตอนหลัง ๆ ดูเหมือนจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก เรายังไม่สามารถลดขนาดคอรติโคสเตอรอยด์ได้มากอย่างต้องการ ท่านผู้หญิงยังนอนนิ่งไม่เคลื่อนไหว การวัดสมรรถภาพของการหายใจบอกเราว่าคงอีกนานกว่าจะหยุดใช้เครื่องช่วยหายใจได้ ทุก ๆ ครั้งที่เราได้ยินเสียง "แม่คะ" , "แม่,แม่ครับ" เพียงเพื่อให้ท่านผู้หญิงขยับเปลือกตาตอบรับ หรือเห็น ความสดชื่นรื่นเริงเมื่อแอบเอายาไทยมาป้อนเพราะท่าน ผบ.ทบ.ไม่ยอมให้มาตีกับยาฝรั่ง แล้วท่านผู้หญิงกลืนได้ดี เรากลับรู้สึกหนาวอยู่ในใจเพราะเวลาที่ผ่านไปอย่างรวดเร็วพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้า ที่เกิดขึ้นน้อยมากในระยะนี้ ความหวังที่จะกลับดีตามเดิมลงไปใกล้สูญมากขึ้นทุกที ตราบใดที่ท่านผู้หญิงต้องนอนนิ่งใช้เครื่องช่วยหายใจ มีสายระโยงระยางอยู่ และยังได้รับคอร์ติโคสเตอรอยด์ขนาดสูงอยู่อย่างนี้ จะต้องมีโรคแทรกซ้อนอันใหม่เกิดขึ้นแน่ ความสงบเช่นนี้เป็นเพียงท้องทะเลเรียบก่อนพายุร้ายเท่านั้นเอง เราเริ่มสำนึกในข้อจำกัดของความรู้ทางการแพทย์ที่มีอยู่ในปัจจุบันในโลกนี้ เรายังไม่อาจเอาชนะสัจธรรม และธรรมชาติได้

พายุร้ายลูกใหม่ โรคแทรกซ้อนใหม่ เริ่มแพ้

9 กุมภาพันธ์ หลังจากมีไข้หนาวสั่นขึ้นมาตอน 6.00 น. อาการช็อคก็ปรากฏให้เห็นชัดเจนตอน 11.00 น. เป็นการช็อคจากเชื้อแกรมเนกาทิฟเช่นเคย เราต้องเฝ้ารักษาช็อคอยู่เต็มที่อยู่ถึง 11 ชั่วโมง จึงจะพอวางใจได้ ระดับความรู้สึกและสติก็ลดลงตามไปด้วย เม็ดเลือดขาวซึ่งเคยสูงหมื่นเศษลดลงเหลือ 1100/คิวบิคมิลลิเมตร ทำให้เราคาดคะเนได้ว่าเป็นเชื้อแกรมเนกาทิฟที่เรียกว่า ปสูโดโมแนส เป็นเชื้อซึ่งรุนแรงและดื้อยาที่สุด ผลการเพาะเชื้อพบว่าเป็นเชื้อตัวนี้จริงและแถมยังดื้อยาทุกชนิดที่มีอยู่ในประเทศไทยตอนนั้น ทางออกของเราคือให้ยาปฏิชีวนะที่ดีที่สุด 2 ตัว ควบกันเพื่อให้ไปเสริมฤทธิ์กันซึ่งอาจจะได้ผล เราเริ่มค้นหาแหล่งที่ทำให้เกิดการอักเสบติดเชื้อขึ้น พบว่าเกิดจากแผลบริเวณขาหนีบ, ซอกขา และบริเวณก้นกบ คนไข้ ซึ่งมีภูมิต้านทานต่ำ คนไข้ซึ่งได้รับยาปฏิชีวนะซึ่งมีฤทธิ์กว้างขวาง การติดเชื้อราจะเกิดขึ้นโดยง่าย สำหรับท่านผู้หญิงเราพบว่ามีการอักเสบจากเชื้อราบริเวณซอกขา ซึ่งเป็นที่อับชื้น ทั้ง ๆ ที่เราให้การรักษาตั้งแต่ต้นรอยถลอกอันผิวเผินของผิวหนังกลับกลายเป็นแผลตื้น ๆ ตกสะเก็ด เราลองแกะสะเก็ดดูปรากฏว่ามีหนองอยู่ข้างใต้ เราต้องกลับมาให้ความสนใจกับแผลบริเวณนี้ รวมทั้งรอยถลอกบริเวณก้นกบและหลังจากการเสียดสีกับที่นอน เราทำแผล, เปลี่ยนน้ำยาปิดแผลวันละหลายครั้ง และไม่ได้นึกเลยว่าจะกลายเป็นปัญหาสำคัญยิ่งใหญ่จนแก้ไม่ตก

ปัญหาที่สำคัญอีกอันหนึ่งคือเราไม่สามารถหาเส้นเลือดดำเพื่อให้น้ำเกลือได้อีกแล้ว และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ยาปฏิชีวนะในขนาดสูง เราทราบท่าทีของท่าน ผบ.ทบ.ต่อการผ่าการเจาะดีตั้งแต่ต้นแล้ว เราใช้วิธีส่งแพทย์หญิงคนเดียวของทีมซึ่งมีโอกาสรับใช้ใกล้ชิดมานานเป็นผู้ขออนุญาต ซึ่งเก่งพอสมควร ท่านคงทนการรบเร้าอ้อนวอนไม่ไหวก็หลุดปากมาว่า "ถ้าจำเป็นก็เอา" เราก็ยึดถือว่าเป็นคำสั่งในวันที่ 11 กุมภาพันธ์เราก็เชิญศัลยแพทย์หลอดเลือดซึ่งมีอยู่ไม่กี่คนในประเทศไทยมาทำการผ่าตัดใส่สายเข้าไปในหลอดเลือดดำซึ่งสำเร็จเรียบร้อยดีหลังเหงื่อแตกอยู่พักใหญ่ เพราะเส้นหายากมาก และพยาบาลทุกคนก็ได้รับคำสั่ง , คำขู่เข็ญบังคับให้ดูแลสายนี้ให้ดีเท่าชีวิต

12 กุมภาพันธ์ มีอาการสมองบวมอย่างรุนแรง ต้องเพิ่มขนาดคอร์ติโคสเตอรอยด์ และใช้กลีเซอรอลช่วย ซึ่งได้ผลระดับความรู้สึกกลับมาเป็นปกติ

14 กุมภาพันธ์ อาการคงที่ดีหลังได้รับเลือดสด ซึ่งทหารมาช่วยสละให้ในการรักษาคนไข้หนัก เลือดซึ่งมีคนสละให้เป็นหัวใจที่สำคัญอันหนึ่ง เลือดและส่วนประกอบต่าง ๆ ของเลือดจะช่วยชีวิตให้คนไข้ผ่านภาวะวิกฤติไปจนถึงระยะที่สามารถสร้างเลือดทดแทนได้เอง

ถึงแม้สติสัมปชัญญะของท่านผู้หญิงจะค่อนข้างจะดีในตอนนี้แต่ไม่มีความก้าวหน้าไปกว่าเดิมเลย กล้ามเนื้อซึ่งอ่อนแรงก็ไม่มีวี่แววที่จะดีขึ้น เราเริ่มกังวลห่วงใยเกี่ยวกับความเจ็บปวด , ภาระของญาติ เราเริ่มลังเลว่าจะเป็นการถูกต้องไหมที่จะประคองชีวิตในสภาพเช่นนี้ไปอีกนานเท่านาน เราจะหยุดการรักษาหรือจะรักษาแบบทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ ได้หรือไม่ คำตอบคือไม่ได้ ตราบใดที่ท่านผู้หญิงยังมีระดับความรู้สึกที่ดีก็เป็นข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่จะต้องรักษาอย่างเต็มที่ต่อไป อย่างที่อาจารย์ จรัส สุวรรณเวลา แนะนำไว้ การกระทำซึ่งผิดไปจากข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ จะทำให้เราไม่สามารถตอบคำถามคนอื่น ๆ ได้ว่าทำไมทำอย่างนั้น ตัวท่าน ผบ.ทบ.เอง ก็ดูเหมือนจะปลงตกไปก่อนหน้าพวกเรานานแล้ว มักจะให้ความเห็นสั้น ๆ ว่า "อยู่ได้ก็เพราะเลือดเพราะยา" ท่านทราบการทำนายโรคดี ท่านไม่ต้องการให้ท่านผู้หญิงฟื้นคืนสติสมบูรณ์ จนสามารถรับรู้ความทุกข์ความเจ็บปวดความรำคาญที่มีอยู่ ท่านต้องการให้เรารักษาเต็มที่ รวมทั้งอนุญาตการรักษาด้วยวิธีไสยศาสตร์หรือพลังจิตอื่น ๆ เพื่อ "ให้ทุกคนสบายใจ" สิ่งสุดท้ายที่ท่านมีเจตนาแน่วแน่ก็คือ ขออยู่ด้วยเมื่อถึงช่วงสุดท้ายของท่านผู้หญิง

ถึงแม้จะท้อแท้และเริ่มถอยหลังแล้ว เราก็ทำหน้าที่ของเราอย่างเต็มที่ต่อไป เราสามารถลดคอร์ติโคสเตอรอยด์ต่อไปได้อีกเรื่อย ๆ บางครั้ง เราก็ตื่นเต้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่ดี เช่น

22 กุมภาพันธ์ เราสามารถหยุดใช้เครื่องมือหายใจให้หายใจเองได้ นานถึง 5 ชม.

23 กุมภาพันธ์ อาการทั่วไปไม่ค่อยดีนัก ไม่กล้าหยุดใช้เครื่องช่วยหายใจ

24 กุมภาพันธ์ สามารถหายใจเองได้นาน 3 ชั่วโมง

เรารายงานท่าน ผบ.ทบ. ให้ทราบเมื่อท่านเข้ามาเยี่ยม ท่านยืนพิจารณาดูท่านผู้หญิงสักพักหนึ่งแล้วให้ความเห็นว่า "จะไหวหรือปลายนิ้วยังกระดิกไม่ได้เลย" แล้วก็เป็นอย่างที่ท่านคิด เราไม่สามารถเอาเครื่องช่วยหายใจออกได้อีกเลย

สิ่งที่รบกวนจิตใจเราอยู่ตลอดเวลาในตอนนั้น คือแผลเกิดอาการแทรกซ้อนจากตุ่มใสของ "เริม" ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัสขึ้นมาเองบริเวณซอกขาและใกล้เคียง จากตุ่มใสกลายเป็นรอยถลอกเล็ก ๆ ซึ่งคนธรรมดา 2-3 วันก็หาย กลับได้รับเชื้อ กลายเป็นฝี กลายเป็นเนื้อตาย เราทำแผลครั้งหนึ่งนานเป็นชั่วโมงเศษ เราปรึกษาขอความช่วยเหลือจากศัลยกรรมพลาสติค เราแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เราเปลี่ยนยาใส่แผล เม็ดเลือดขาว สมรรถภาพต่ำและเนื้อเยื่อต่าง ๆ หลังจากถูกกด ด้วยคอร์ติโคสเตอรอยด์ ดูเหมือนจะไม่รู้จักต่อสู้และซ่อมแซมตัวเองเลย น้ำตาลในเลือดซึ่งสูงก็เป็นอาหารอย่างดีสำหรับเชื้อโรคซึ่งดื้อด้านยา แผลเป็นมากและกินลึกเข้าไปทุกที การรักษาแผลแบบนี้มีอยู่วิธีเดียวคือเข้าห้องผ่าตัดใหญ่ ทำการตัดเนื้อตายออกอย่างกว้างขวาง และคงต้องกินเวลาเป็นเดือน ๆ กว่าจะรักษาหาย ทุกคนรู้ดีเพราะส่วนใหญ่ของทีมก็เป็นศัลยแพทย์ แต่เราไม่ได้พูดถึงเพราะเราไม่อยากทำร้ายจิตใจใครอีกต่อไป

การถอยตามหลักสูตรยุทธศาสตร์

เราได้ให้เวลาแก่สมอง และกล้ามเนื้อซึ่งอ่อนแรง ให้ฟื้นคืนตัวมานานพอแล้ว พอที่จะเชื่อมั่นได้ว่าไม่มีการรักษาที่วิเศษใด ๆ ในโลกนี้จะแก้ไขได้อีกแล้ว โรคแทรกซ้อนที่มีอยู่ก็เป็นมากจนเกินกว่าจะรักษาได้ เราและญาติทุกคนพร้อมแล้วที่จะเห็นท่านผู้หญิงละทิ้งร่างกายซึ่งทรุดโทรมไร้สมรรถภาพ

27 กุมภาพันธ์ ตอนเช้าอาการช็อคเกิดขึ้นอีก เรารักษาช็อค และประคองสมองที่ทรุดลงไว้ด้วยการเพิ่มขนาดยาคอร์ติโคสเตอรอยด์ เราทราบว่าท่าน ผบ.ทบ. มีภารกิจเร่งด่วนที่จะต้องไปต่างจังหวัดอีก 3 วัน เราทราบเจตนาอันแรงกล้าของท่านที่จะอยู่ด้วยเมื่อถึงวาระสุดท้ายของท่านผู้หญิง

ระดับความรู้สึกของท่านผู้หญิงดีขึ้นหลังได้ยา เรารักษาต่อตามข้อบ่งชี้ทางการแพทย์

2 มีนาคม 21.00 อาการช็อคเกิดขึ้น ท่าน ผบ.ทบ. สั่งให้รักษาให้เต็มที่ไปก่อนเพื่อคอย "ลูกอุ๊" ที่กำลังจะเดินทางกลับจากการฝึกภาคสนาม

5 มีนาคม อาการทางสมองทรุดลง ท่านผู้หญิงไม่หายใจระดับความรู้สึกลดลง "ลูกอุ๊" และ "ลูกเอ็ก" เดินทางกลับมาถึง "ลูกอุ๊" เมื่อเห็นสภาพและโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ ของแม่ ขอร้องให้เราหยุดยาช่วยชีวิตทั้งหมด เราทราบความรู้สึกของ "ลูกอุ๊" ดี แต่เราทำไม่ได้ เราไม่กล้าทำตัวเป็นพระเจ้าที่จะหยิบยื่นความตายให้ใครตามใจชอบ ตราบใดที่สมองยังทำงานอยู่ เราจำเป็นต้องให้การรักษาประจำที่ทำอยู่ต่อไป เราเพียงให้ยาบางอย่างเพื่อมิให้รู้สึกเจ็บปวดเท่านั้น เราให้ทุกอย่างอยู่ในการตัดสินของเวลาและกรรม

7 มีนาคม อาการทรุดลงไปอีก หัวใจเต้นช้าลงเหลือ 36-50 ครั้งต่อนาที เราเขียนความเห็นและแผนการรักษาในประวัติคนไข้ไว้ดังนี้

1. การรักษาที่ทำมาอย่างเต็มที่เป็นเวลา 52 วัน เพียงพอที่จะสรุปได้ว่า ระดับความรู้สึกอัมพาต , และอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรงจะไม่ดีขึ้นไปกว่านี้อีก

2. ท่อช่วยหายใจ ซึ่งใส่มานานถึง 52 วัน คงจะไม่สามารถเอาออกได้ ถ้าไม่ได้รับการเจาะคอ เพราะคงมีอาการบวมและเนื้อตายจากการกดทับ เกิดขึ้นแล้วในหลอดลมและกล่องเสียง

3. โรคแทรกซ้อนต่าง ๆ มีมากเกินไป โดยเฉพาะแผลจะต้องได้รับการผ่าตัดใหญ่และจะต้องรักษากันเป็นแรมเดือน

4. ญาติทุกคนทราบและยอมรับ การทำนายโรคและอนาคตของผู้ป่วยดีทุกคนแล้ว

แผนการรักษา เนื่องจากสภาวะทางสมองยังไม่ถึงระดับสมองตาย จึงยังไม่มีข้อบ่งชี้ที่จะหยุดการรักษา คงต้องให้การรักษาพยาบาลต่อไปเรื่อย ๆ แต่จะละเว้นการกระทำใดที่จะทำให้ผู้ป่วยเจ็บปวด , ทรมาน หรือกรรมวิธีใด ๆ ที่จะประคองชีวิตต่อโดยไร้จุดหมาย เราเฝ้าดูต่อไปเรื่อย ๆ

9 มีนาคม ความดันโลหิตไม่คงที่ หัวใจเต้นช้า ท่าน ผบ.ทบ.ไปราชการที่สระบุรี เราพยายามประคองชีวิตไว้คอยท่านกลับ ในตอนกลางคืนอาการทุกอย่างทรุดลงมาก การไหลเวียนของเลือดเสียไปหมด ผิวหนังเขียวคล้ำ ทุกคนเฝ้าดูเพราะแน่ใจว่าจะต้องเกิดอะไรขึ้นแน่ ทุกคนเริ่มเศร้าสลด แต่แล้วดูเหมือนจะมีพลังแอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ การไหลเวียนของเลือด อาการต่าง ๆ กลับดีขึ้นเอง ทุกอย่างกลับกลายเป็นเพียงการซ้อมใหญ่

ภาระกิจสุดท้าย

10 มีนาคม หลังจากที่มีความดันโลหิตค่อนข้างจะต่ำมาตลอดคืน ม่านตาทั้งสองข้างก็ขยายและไม่มีปฏิกิริยาต่อแสง ไม่มีการหายใจเอง ความดันโลหิตต่ำมาก ท่าน ผบ.ทบ.มาเยี่ยมแต่เช้าตรู่ เพราะจะต้องตามเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถไปภูหลวง ท่านรับฟังรายงานทั้งหมดอย่างเงียบ ๆ ไม่แสดงความเห็น ก่อนจะออกไปจากห้องท่านสั่งสั้น ๆ ว่า "ดึงไว้ให้ถึงค่ำ ๆ หน่อยนะ" ดูเหมือนท่านเชื่อว่าเราทำได้ เราต้องทำได้ เพราะให้เกิดอะไรขึ้นตอนกลางวัน แผนการเดินทางทั้งหมดคงจะต้องเปลี่ยนแปลง เราทำได้ด้วยความช่วยเหลือของยารักษาช็อคหลายชนิด

ในตอนค่ำเมื่อทราบว่าท่าน ผบ.ทบ. เดินทางกลับมาถึง เราก็หยุดยาช่วยชีวิตทั้งหมด ถึงแม้สมองจะเสื่อมสูญไปแล้ว หัวใจที่ซื่อสัตย์ก็ยังคงทำงานต่อไปเรื่อย ๆ

หลังเที่ยงคืน การเปลี่ยนแปลงของระบบไหลเวียนเลือดและหัวใจซึ่งเต้นช้าลง ทำให้เราต้องรีบรายงานท่าน ผบ.ทบ. ซึ่งเพิ่งกลับไป พวกเรา - คณะแพทย์และญาติเกือบทุกคน มากกว่าสิบคน เข้าไปอยู่ในห้องแคบ ๆ ทุกคนสงบและมั่นคง พร้อมที่จะต้อนรับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น ไม่มีความสำนึกผิดหรือความสงสัยหลงเหลืออยู่ในหัวใจของใครอีกต่อไป เราได้ปฏิบัติหน้าที่ของเราอย่างดีที่สุดแล้วต่อร่างกายและวิญญาณของท่านผู้หญิง เราได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเคารพ ภายในกรอบของความรู้ทางการแพทย์ , คติธรรมและจริยธรรม ซึ่งเชื่อมั่นกันอยู่ในปัจจุบัน

ไม่มีใครพูดอะไร , ไม่มีใครได้ยินเสียงการทำงานของเครื่องช่วยหายใจดังตามจังหวะที่ตั้งไว้ ตาของทุกคนจับอยู่ที่เครื่องมอนิเตอร์คลื่นไฟฟ้าบนมอนิเตอร์จากหัวใจซึ่งตั้งอยู่ที่หัวนอนนั้น นอกจากพระพุทธรูปองค์เล็กซึ่งตั้งบูชามา 54 วันแล้ว ยังประดับด้วยประกายนุ่มนวลของช่อดอกไม้ดอกใหญ่ สีขาว ขลิบสายชมภูม่วง เป็นดอกไม้ที่เราไม่รู้จักชื่อ เพราะเป็นดอกไม้ป่า ดอกไม้จากภูหลวง ดอกไม้ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชทานมาแด่ท่านผู้หญิง

เส้นแสงสีเขียวแววับซึ่งวิ่งขึ้นลงอยู่บนจอของมอนิเตอร์ บอกให้เราทราบว่า ดูเหมือนจะอ่อนแรงลงตามลำดับ

11 มีนาคม 01.02 น. หัวใจซึ่งแข็งแกร่งซื่อสัตย์ ทำงานมาตลอดชีวิตเพื่อให้สายเลือด สายชีวิตแก่เซลล์และเนื้อเยื่อทุกแห่งหน

ในร่างกาย หัวใจซึ่งเคยมีจังหวะการเต้นอันมั่นคง เคยให้ เคยสร้างความเชื่อมั่นและบุคคลิกที่แข็งแกร่งแก่ทารกซึ่งมาซุกอยู่กับอก ก็ถึงเวลาที่จะได้พักผ่อนไปตลอดกาล

ร่างของท่านผู้หญิงเมื่อหลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการทั้งปวง ก็ถึงเวลาที่จะได้พักผ่อนไปตลอดกาล ดอกไม้ช่อนั้นถูกอัญเชิญมาประจงวางบนหน้าอก วางเหนือหัวใจของท่านผู้หญิง และจะคงอยู่เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมของทุกคนที่รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณตลอดไป

เราเขียนข้อเขียนนี้ด้วยความสำนึกในความคารวะต่อร่างกายและดวงวิญญาณ ของท่านผู้หญิง และด้วยความเคารพในเกียรติยศ จิตใจและความรู้สึกของญาติทุกคนอยู่ตลอดเวลา ข้อความทั้งหมดเป็นความจริง ซึ่งแสดงถึง ปัญหาต่าง ๆ ในการรักษาผู้ป่วยอาการหนัก และเป็นการแสดงข้อคิดบางประการในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เรากราบขออภัยไว้ล่วงหน้าต่อข้อความซึ่งอาจจะ กระทบกระเทือนต่อจิตใจ ของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่ผู้อ่านก็ตาม ทั้งหมดเกิดขึ้นโดยเจตนคติบริสุทธิ์ที่จะให้ความรู้ , ความคิดแด่ท่านผู้อ่าน

ขณะเขียนข้อความนี้ ตึกอุบัติเหตุได้ทำการตอกเสาเข็มเสร็จสิ้นลงแล้ว ตึกนี้คงจะแตกต่างไปจากทัชมาฮาล ซึ่งอัคมาร์มหาราชสร้างเป็นอนุสรณ์แด่มเหสี ซึ่งสิ้นพระชนม์ แตกต่างในด้านความสวยงาม มหัศจรรย์ แตกต่างที่ทัชมาฮาลสร้างขึ้นมาด้วยอำนาจ , ด้วยหยาดเหงื่อแรงงาน , หรือแม้แต่ชีวิตของประชาชนผู้ยากไร้และถูกกดขี่ แต่ตึกอุบัติเหตุจะสำเร็จขึ้นมาด้วยน้ำใจและศรัทธา จะเป็นแหล่งปลดทุกข์และให้ชีวิตแก่ประชาชนซึ่งทุกข์เข็ญ คณะแพทย์ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการรักษาพยาบาลท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก มาจากหลายแผนกและสาขาวิชา รู้ดีว่าภาระกิจของเรายังไม่เสร็จสิ้น เรามีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น ที่จะทุ่มเทความสามารถและความรู้ทั้งมวลที่มีอยู่เพื่อประสิทธิภาพอันยิ่งยงของตึกอุบัติเหตุ ตราบชั่วชีวิตทหารของเรา

คณะแพทย์ผู้รักษา โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

โรคเนื้องอกในสมอง

เซลล์ (Cell) คือ หน่วยย่อยที่สุดของสิ่งมีชีวิตที่มีกระบวนการในการดำรงชีวิตเกิดขึ้นได้ สมองของคนเราประกอบด้วยเซลล์หลายชนิดด้วยกัน เซลล์ที่สำคัญคือ เซลล์ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ ของระบบประสาทและเซลล์อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นโครงสร้างของสมอง, ช่วยเป็นทางผ่านสำหรับนำน้ำและอาหารมายังเซลล์สมอง เซลล์พวกนี้เราเรียกว่า เกลียเซลล์ (Glia cell)

ธรรมดาเซลล์ในร่างกายทั่ว ๆ ไปจะมีการแบ่งตัวเกิดขึ้นเสมอเพื่อแทนเซลล์ส่วนที่ถูกทำลายไป เมื่อใดก็ตามที่การควบคุมการแบ่งตัวของเซลล์เกิดผิดปกติขึ้น ทำให้มีเซลล์เกิดเพิ่มมากกว่าปกติก็จะทำให้เกิดเป็นเนื้องอกขึ้นมา เนื้องอกของเกลียเซลล์เราเรียกว่า ไกลโอมา (Glioma) ซึ่งมีทั้งชนิดที่เป็นเนื้องอกธรรมดาและเนื้องอกชนิดร้าย เนื้องอกธรรมดา คือ เนื้องอกที่มีเซลล์รูปร่างคล้ายเซลล์เดิมมาก และมีการแบ่งตัวช้า ๆ ตรงกันข้ามกับเนื้อร้ายซึ่งมีเซลล์ที่มีลักษณะแปลก ๆ และแบ่งตัวได้รวดเร็วมาก

เนื้องอกของร่างกายเราตามระบบอวัยวะอื่น ๆ ถ้าเป็นชนิดธรรมดาก็จะมีอาการค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป ตรงกันข้ามกับเนื้อร้าย หรือที่เราเรียกกันว่ามะเร็ง ซึ่งมักจะมีอาการได้รวดเร็ว แต่มีระบบประสาทอาจจะมีข้อยกเว้น แม้แต่เนื้องอกธรรมดาก็อาจจะทำให้เกิดอาการได้รวดเร็วถ้าไปเกิดในตำแหน่งที่สำคัญ เช่น ไปเกิดที่ตำแหน่งของสมองบริเวณควบคุมการเคลื่อนไหวของแขนขา ก็อาจจะทำให้เกิดอาการชักหรืออาการอ่อนแรงของส่วนนั้นเป็นอาการนำตั้งแต่เนื้องอกยังมีขนาดเล็ก ตรงกันข้ามเนื้องอกที่ไปอยู่ในสมองส่วนไม่สำคัญผู้ป่วยอาจจะไม่มีอาการผิดปกติเลยในระยะแรก จนกระทั่งเนื้องอกนั้นมีขนาดใหญ่มากจึงทำให้มีอาการที่เกิดจากการเพิ่มความดันในกระโหลกศีรษะ

สมองอยู่ในกระโหลกศีรษะ ซึ่งมีพื้นที่จำกัดไม่สามารถขยายออกได้ ดังนั้น เมื่อเกิดมีเนื้องอกในกระโหลกศีรษะเพิ่มขึ้น ผู้ป่วยอาจจะมีอาการจากความดันที่เพิ่มขึ้นนี้ เช่น ปวดศีรษะ, อาเจียน, ตามัว เป็นต้น เนื้องอกในช่องสมองบางชนิดอาจจะลอยไปอุดทางเดินน้ำหล่อสมองและไขสันหลัง ทำให้เกิดการคั่งขึ้นถ้าเป็นมาก ๆ อาจจะกดการหายใจ ทำให้ผู้ป่วยหยุดหายใจได้ เนื้องอกบางชนิดโดยเฉพาะเนื้อร้ายอาจจะทำให้เกิดอาการตกเลือดได้ ซึ่งจะยิ่งทำให้ผู้ป่วยมีอาการเลวลงไปอีก

เนื้องอก ไกลโอมา แทบทุกชนิดชอบที่จะแทรกเข้าไปในเนื้อประสาทได้ทั่ว มีขอบเขตของก้อนไม่ชัดเจนทำให้การผ่าตัดเอาออกหมดได้ยาก มีโอกาสที่จะกลับมาเป็นใหม่ได้ง่าย ๆ ยกเว้น พวกที่บังเอิญไปพบตั้งแต่ระยะแรกจริง ๆ และอยู่ในสมองส่วนไม่สำคัญ ซึ่งสามารถจะตัดส่วนนั้นทิ้งไปได้ผู้ป่วยก็อาจจะหายขาดได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะไม่หายขาด ถ้าเป็นชนิดธรรมดามักจะอยู่ได้ประมาณ 5 ปี หลังจากได้รับการวินิจฉัยและรักษา แต่ถ้าเป็นชนิดร้ายถ้าไม่ได้รับการรักษามักจะตายภายใน 9-12 เดือน ถ้าได้รับการผ่าตัดรักษาก็จะยืดอายุไปได้อีกระยะหนึ่ง

เนื้องอกที่เกิดจากเซลล์ประสาทพบได้น้อยมาก ตรงกันข้ามกับ ไกลโอมา ซึ่งเป็นเนื้องอกภายในกระโหลกศีรษะที่พบได้มากที่สุด (ประมาณ 40%) เนื้องอกสมองอีกชนิดที่พบรองลงมาจากเนื้องอก ไกลโอมา คือ มะเร็งที่แพร่กระจายจากที่อื่นมายังสมอง ซึ่งพบประมาณ 16%

เนื้องอกในกระโหลกศีรษะ ยังมีอีกหลายชนิด ที่สำคัญคือ เนื้องอกของเยื่อหุ้มสมอง, เนื้องอกของเส้นประสาทสมองเนื้องอกสองชนิดนี้มีการพยากรณ์โรคดีกว่า พวกเนื้องอก ไกลโอมา เพราะแทบทั้งหมดเป็นธรรมดาและมักจะอยู่เป็นก้อนแยกจากเนื้อสมอง ทำให้สามารถผ่าตัด เอาออกได้หมด ผู้ป่วยจะหายขาดได้

อาการ และอาการแสดงของเนื้องอกในสมอง นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 หัวข้อ ดังนี้ คือ :-

1. อาการทั่ว ๆ ไป อันเกิดจากความดันในกระโหลกศีรษะเพิ่มขึ้น
2. อาการเฉพาะที่ อันเป็นผลจากเนื้องอกของสมองเอง
3. อาการทางสมอง และประสาท ที่อาจทำให้แพทย์วินิจฉัยหรือเข้าใจผิด ถึงตำแหน่งจริงของเนื้องอกที่เกิดขึ้น
4. อาการของสมองส่วนต่าง ๆ สุดแล้วแต่ว่าเนื้องอกจะเกิดขึ้นที่ส่วนใดของสมอง

อาการข้อที่ 1

อาการทั่ว ๆ ไป อันเกิดจากความดันในกระโหลกศีรษะเพิ่มขึ้น

ตามปกติเมื่อเนื้องอกเกิดขึ้นในสมอง จะมีผลทำให้สมองบวมน้ำ มากน้อยสุดแล้วแต่ว่าเนื้องอกนั้น เป็นเนื้อร้ายมากน้อยแค่ไหน เมื่อเนื้องอกนั้นร้ายมาก และโตเร็วมาก สมองก็จะบวมน้ำมาก และเกิดขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว และเนื่องจากรอยเชื่อมกระโหลกศีรษะในผู้ใหญ่ไม่สามารถจะขยายได้อีกต่อไป จึงทำให้ความดันในกระโหลกศีรษะเพิ่มขึ้นอย่างเฉียบพลัน ไม่มีเวลาพอที่จะให้สมองส่วนอื่นที่ปราศจากเนื้องอกปรับตัว จึงทำให้เกิดอาการดังต่อไปนี้ คือ

ก. ปวดศีรษะ ชนิดที่ผู้ป่วยไม่เคยปวดมาก่อน มักจะมีลักษณะแบบหัวจะระเบิดออกมา เหมือนอย่างที่ผู้ป่วยหลายท่านเล่าให้ฟัง ส่วนใหญ่แล้ว ก็จะปวดบริเวณหน้าผาก, นัยน์ตา, ขมับสองข้าง หรือท้ายทอยก็ได้ ผู้ป่วยมักจะปวดตอนเวลาหลังตื่นนอนเช้า และบางครั้งก็จะปวดตอนดึก ๆ จนกระทั่งผู้ป่วยไม่สามารถจะหลับนอนได้ เมื่อตะวันผ่านไป อาการปวดจะค่อย ๆ ดีขึ้น

ข. อาการมึนงง บางครั้ง ก็รู้สึกว่าบ้าน หรือตัวเองหมุน ไม่สามารถทรงตัวได้ จะต้องจับอะไรไว้ หรือนั่ง หรือนอนลง จึงจะทุเลา

ค. คลื่นไส้ บางครั้งเมื่อปวดศีรษะมาก ๆ ผู้ป่วยจะมีอาเจียนร่วมด้วย

ง. ในผู้ป่วยบางราย เมื่อเป็นมากเข้า ก็จะมีอาการคอแข็ง เอี้ยวคอลำบาก และที่มีอาการคลุ้มคลั่งเลย ก็เป็นไปได้

จ. เนื้องอกสมอง ที่เติบโตในเวลาอันรวดเร็ว อาจกระตุ้นสมองทำให้เกิดอาการชักได้ ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่

ฉ. สำหรับในเด็ก เนื่องจากรอยเชื่อมกระโหลกศีรษะยังปิดไม่สนิท เมื่อมีความดันในสมองเพิ่มขึ้น กระโหลกก็จะแยกออก ทำให้ขนาดเส้นรอบวงศีรษะโตกว่าปกติ หรือที่เรียกว่าเด็กหัวโต นั่นเอง

ช. เนื่องจากความดันของสมองสูงขึ้น และไปกดเส้นประสาทตา ก็อาจจะทำให้นัยน์ตาฝ้า เห็นภาพไม่ชัด บางครั้งก็เห็นภาพซ้อน และถ้าเป็นมากก็อาจจะทำให้ตาบอดได้

อาการข้อที่ 2

เป็นอาการเฉพาะที่ อันเป็นผลจากเนื้องอกของสมองเอง

เนื้องอกของสมอง อาจจะกดส่วนของสมองที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของแขนและขาได้ สุดแล้วแต่ว่าส่วนไหนจะถูกกดมากกว่ากัน บางครั้งผู้ป่วยก็จะมีอาการแขนอ่อนแรงอย่างเดียว หรือมีขาอ่อนแรงด้วย แต่น้อยกว่า, แขนหรือขาที่อ่อนแรงนั้น มักจะเกิดขึ้นในด้านที่ตรงกันข้ามกับด้านของเนื้องอกในสมอง ในบางครั้งผู้ป่วยก็จะมีอาการของขาไม่มีแรงทั้งสองข้าง ร่วมกับการถ่ายปัสสาวะโดยไม่รู้ตัว หรือกลั้นไม่อยู่ เมื่อปวดปัสสาวะก็จะต้องถ่ายทันที มิฉะนั้น ปัสสาวะก็จะเร็ดออกมา ในผู้ป่วยบางคน ก็จะรู้สึกแขนใช้การมิได้เต็มที่ เช่น ถือแก้ว แล้วจะสั่น ไม่มีแรงทำ และในที่สุดแก้วอาจจะหลุดออกจากมือ การเดินของผู้ป่วยก็จะผิดปกติได้เช่นกัน เช่น การเดินที่เชื่องช้าลง เวลาก้าวเท้าจะไม่ค่อยออก บางท่านก็ไม่ทราบว่าจะก้าวเท้าไหนออกก่อน ผู้ป่วยบางคนก็จะมาหาแพทย์ด้วยเรื่องพูดไม่ชัด ไม่เข้าใจว่าคนอื่นพูดอะไร หรือตัวเองใช้คำพูดที่ผิด ๆ พูดลิ้นคับปาก บางท่านก็มาหาแพทย์ด้วยเรื่องชัก ซึ่งอาจจะชักในหลายรูปแบบ เช่น มีอาการกระตุกของแขนเฉย ๆ หรือชักหมดสติทั้งตัว อาการอีกอย่างหนึ่งที่เกิดจากเนื้องอกในสมอง คือ อาการอัมพาตของเส้นประสาทสมอง โดยเฉพาะที่พบบ่อย คือ คู่ที่หก และคู่ที่สาม ทำให้ผู้ป่วยมีอาการตาเหล่ หนังตาตก และเห็นภาพซ้อนได้ ถ้าเป็นอัมพาตของเส้นประสาทสมองคู่ที่ห้า ผู้ป่วยก็จะมีอาการชาที่ใบหน้า ปากเบี้ยว ส่วนประสาทคู่ที่สิบสอง ผู้ป่วยจะมีลิ้นแฟบ แลบลิ้นไม่ออก เป็นต้น

สำหรับอาการข้อที่ 3

ก็คือ อาการที่เกิดขึ้น ซึ่งมิใช่เกิดจากก้อนเนื้องอกโดยตรง แต่เป็นผลจากสมองดีส่วนรอบ ๆ เนื้องอก บวมและยื่นออกไปกดทับสมอง หรือเส้นประสาทส่วนอื่น ดังเช่น :- เนื้องอกบริเวณสมองส่วนทัดดอกไม้ ทำให้สมองส่วนดีบวม และยื่นออกไปกดทับเส้นประสาทสมองคู่ที่สาม ทำให้ผู้ป่วยมีอาการหนังตาตก และมองเห็นภาพซ้อน ด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ สมองส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมสายตา ก็อาจจะถูกกด ทำให้มองไม่เห็นภาพไปซีกหนึ่งได้ นอกจากนี้ เส้นประสาทสมองเส้นอื่น ๆ ที่ยังไม่เคยกล่าวมา เช่น เส้นประสาทสมองคู่ที่เจ็ด ทำให้หลับตาไม่ลง, หน้าเบี้ยว คู่ที่แปด ทำให้หูดึง หรือหนวก หรือมีอาการของการทรงตัวผิดไป ทำให้มีอาการเวียนศีรษะ รู้สึกว่าบ้านหมุน ทำให้ผู้ป่วยต้องนอนหลับตานิ่ง ๆ จึงจะดีขึ้น เป็นต้น

อาการทางสมองข้อสุดท้าย คือ อาการที่เกิดขึ้น สุดแล้วแต่ว่าเนื้องอกจะไปอยู่ที่ส่วนใดของสมอง โดยทั่วไปแล้วสมองจะแบ่งออกไปเป็นส่วน ๆ ตามหลักกายวิภาคศาสตร์ คือ :-

ก. สมองส่วนหน้า (FRONTAL LOBE)

ข. สมองส่วนกลาง (PARIETAL LOBE)

ค. สมองส่วนหลัง (OCCIPITAL LOBE)

ง. สมองส่วนทัดดอกไม้ (TEMPORAL LOBE)

จ. ต่อมใต้สมอง (PITUTARY GLAND)

ฉ. ก้านสมอง (BRAIN STEM)

ช. สมองส่วนท้ายทอย (CEREBELLUM)

เมื่อเนื้องอกเกิดที่สมองส่วนหน้า ผู้ป่วยจะมีอาการสมองเสื่อม เริ่มด้วยจากคนที่สำราญ ร่าเริง ก็จะกลายเป็นคนที่เพิกเฉย ปราศจาก

อารมณ์ ทำอะไรเชื่องช้า ความจำเสื่อม และบางครั้งปัสสาวะไม่รู้ตัว การตัดสินอะไรบางอย่างก็ผิดไป บางคนในทางตรงกันข้ามกลับมีอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย บางคนก็มีอาการเพ้อเจ้อ พูดจาไม่รู้เรื่อง จับใจความไม่ได้ ความคิดความอ่านก็ผิดไป เหมือนคนที่เป็นโรคจิต โรคประสาท บางคนกลับมีอาการก้าวร้าว หวาดระแวง และทำร้ายผู้อื่น นอกจากอาการทางด้านจิตใจแล้ว ผู้ป่วยอาจมีอาการแขนขาเกร็ง หรือจะมีอาการชักหมดสติทั้งตัวก็ได้ ผู้ป่วยบางคนก็มีอาการอัมพาตของแขนขา ด้านตรงข้ามกับเนื้องอกในสมอง นอกจากนี้แล้ว เนื้องอกที่เกิดในสมองส่วนหน้า อาจจะทำให้ผู้ ป่วยเดินเชื่องช้า บางครั้งก็ก้าวเท้าไม่ออก เนื้องอกบางครั้งอาจจะกดทับประสาทคู่ที่หนึ่ง ทำให้การดมกลิ่นอาหาร หรือกลิ่นอื่น ๆ เสียไป หรือคู่ที่สองทำให้ตามัวตาบอดได้

สำหรับอาการที่เกิดจากเนื้องอกที่สมองส่วนกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นอาการที่เกี่ยวกับความรู้สึกสัมผัสส่วนใหญ่ เช่น ผู้ป่วยจะมีอาการนิ้วมือชา จับของแล้วไม่รู้สึกบางครั้งก็ไม่สามารถจะใช้นิ้วมือจับของได้ตามต้องการ หรือก็ไม่ทราบว่าของที่อยู่ในมือนั้นคืออะไรผู้ที่มีพยาธิสภาพของสมองส่วนกลางอยู่นาน ๆ ก็อาจจะทำให้การเจริญเติบโตของแขนข้างหนึ่งเล็กกว่าอีกข้างหนึ่งได้

บางท่านก็มีอาการปวดแสบปวดร้อนของแขนขา หรือซีกหนึ่งของลำตัวมากกว่าอีกซีกหนึ่ง ผู้ป่วยบางคนก็ไม่สามารถบอกแยกแขนซ้ายแขนขวาได้ เช่น บอกให้ยกแขนซ้ายขึ้น ก็กลับยกแขนขวาขึ้น เป็นต้น บางท่านก็รู้สึกว่ามีอะไรไต่ตามเนื้อตามตัว ถ้าเนื้องอกเกิดขึ้นที่สมองส่วนท้ายของสมองส่วนกลาง ผู้ป่วยก็จะแสดงอาการ เขียนหนังสือ, สะกด, อ่านหนังสือ หรือคำนวณเลขไม่ได้

เนื้องอกที่เกิดขึ้นในบริเวณสมองส่วนท้าย ผู้ป่วยก็จะมีปัญหาในด้านสายตาเสียส่วนใหญ่ กล่าวคือ อาจจะมองไม่เห็นภาพไปซีกหนึ่ง หรือมองเห็นภาพหลอน หรืออาจจะมีตาลายมองเห็นแสงสีในรูปแปลก ๆ เช่น เป็นวงกลม, เป็นเส้น หรือเป็นรูปคล้ายดวงดาวก็ได้

หัวข้อต่อไป คือ อาการที่เกิดจากเนื้องอกในส่วนของสมองบริเวณทัดดอกไม้ ผู้ป่วยเหล่านี้จะมาด้วยอาการชักในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น อาจจะมีอาการหมดสตินิ่งไปพักหนึ่ง แล้วค่อยรู้สึกตัว บางครั้งขณะนั่งทำงานอยู่ ก็มีอาการตาเหม่อลอย หรือบางทีก็มีความรู้สึกว่าในสภาพสิ่งแวดล้อมหรือสถานที่ที่ตัวอยู่นั้น เป็นสถานที่ที่ตัวเองรู้จักดีทั้ง ๆ ที่ตัวเองไม่เคยไปหรือรู้จักมาก่อน บางครั้งก็รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนแปลกถิ่นไม่เคยรู้จักเลย ทั้ง ๆ ที่ตัวเองคุ้นเคยกับมันดี นอกจากนี้แล้ว ผู้ป่วยก็อาจจะแสดงอาการของประสาทหลอน เช่น มองเห็นภาพหลอน หรือได้ยินเสียงแปลก ๆ เช่น เสียงกระดิ่ง, เสียงคนมากระซิบหู หรือได้ยินเสียงกลองอยู่ในหู เป็นต้น ผู้ป่วยที่มีอาการชักจากเนื้องอกของสมองส่วนทัดดอกไม้นั้น บางครั้งก็มีอาการนำทางด้านกระเพาะลำไส้มาก่อน เช่น รู้สึกลำไส้ปั่นป่วนเสียดแทงบริเวณกระเพาะ แน่นขึ้นหน้าอก บางครั้งก็มีอาการตกใจกลัวและที่น่าแปลก และสำคัญคือ ผู้ป่วยบางท่านจะมาบอกกับแพทย์ว่าเขาได้กลิ่นอะไรแปลก ๆ เป็นกลิ่นที่ไม่สบอารมณ์ หรือเหม็นมาก ๆ เช่นเหม็นเหมือนศพเน่า หรืออะไรที่คล้าย ๆ กัน ทั้งที่ตัวเองไม่เคยมีประสพการณ์มาก่อน อาการที่ได้กลิ่นแปลก ๆ นั้น จะเป็นอยู่ประมาณ 2-3 วินาที ก็หายไป แล้วก็อาจจะเป็นอีก ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนผู้ป่วยทนไม่ได้ และต้องมาปรึกษาแพทย์

ต่อมใต้สมองและสมองส่วนข้างเคียง เป็นต่อมไร้ท่อที่มีความสำคัญมากต่อร่างกายในการควบคุมระดับน้ำตาล ในเลือด ควบคุมการเจริญเติบโตของร่างกาย ควบคุมการเจริญของอวัยวะเพศ และนอกจากนี้ ยังควบคุมความรู้สึกหิวหรืออิ่ม ด้วย ดังนั้น เมื่อเกิดเนื้องอกขึ้น ท่านผู้อ่านก็คงจะคาดคะเนได้ว่า ผู้ป่วยจะเกิดอาการอะไรได้บ้าง แต่จะขอกล่าวสรุปในเรื่องที่สำคัญ ๆ เช่น ผู้ป่วยบางท่านจะมีตัวเตี้ย แบบคนแคระ, บางท่านก็จะมีความรู้สึกหิวตลอดเวลา ทำให้อ้วนมาก แต่อวัยวะเพศอาจจะเล็ก ผู้ป่วยบางท่านก็มีอาการของต่อมใต้สมองทำงานน้อยกว่าปรกติ ทำให้อวัยวะเพศเจริญช้า หรือไม่โตเลย ในผู้หญิงก็จะมีเต้านมเล็ก, ประจำเดือนคลาดเคลื่อนหรือขาดไป ในผู้ชายเสียงจะแหลมขึ้น ผิวหนังบางและทั้งสองเพศ ขนตามอวัยวะเพศจะหมดไป

ต่อไปก็เป็นอาการของเนื้องอกของก้านสมอง อาการบางอย่างกระผมได้กล่าวไปบ้างแล้วในข้างต้น แต่จะขอเน้นอาการและอาการแสดงที่สำคัญ คือ ผู้ป่วยจะมีอาการอัมพาตของเส้นประสาทต่าง ๆ เพราะในก้านสมองนั้นเป็นจุดต้นกำเหนิดของเส้นประสาทเหล่านี้ ผู้ป่วยอาจจะมีอาการตาเหล่ ซึ่งอาจจะเหล่นอก หรือเหล่ในสุดแล้วแต่เส้นประสาทเส้นใดเป็นอัมพาตไป เมื่อเนื้องอกกดเส้นประสาทที่ไปเลี้ยงแขนขา ผู้ป่วยก็จะมีอาการแขนขาไม่มีแรง นอกจากนี้แล้วผู้ป่วยอาจจะมีอาการหน้าชา รู้สึกว่าใบหน้าหนาคล้ายกับเวลาถอนฟันและถูกฉีดด้วยยาชา บางครั้งก็มีอาการปวดแปร็บที่ในหน้าหรือลิ้นแฟบ เวลาแลบออกมาแล้วเบี้ยวไปข้างใดข้างหนึ่งกลืนอาหารลำบาก เหล่านี้เป็นต้น ผู้ป่วยอาจจะมีกรามเบี้ยว, เวลาอ้าปากเคี้ยวอาหารไม่มีแรง

อาการสุดท้าย คือ อาการที่เกิดจากเนื้องอกในบริเวณสมองส่วนท้ายทอยเนื่องจากสมองส่วนนี้ทำหน้าที่ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการควบคุมการทรงตัว, การเดิน, การใช้แขนขา ให้เป็นไปด้วยความราบรื่น และละเอียดอ่อน

ดังนั้น เมื่อเกิดพยาธิสภาพขึ้น ผู้ป่วยก็จะมีอาการเดินลำบาก มักจะเซไปมาข้างใดข้างหนึ่ง หรือเดินด้วยเท้าชิดเข้าหากันไม่ได้ นอกจากนี้ ก็จะมีอาการมือสั่น มือถือช้อนป้อนอาหารเข้าปากตัวเองไม่ได้ หรือไม่ก็เวลาจับปากกาเขียนแล้ว จะสั่น เขียนไม่เป็นตัวบางท่านก็จับปากกาไม่ได้เลย และเนื่องจากเนื้องอกในบริเวณนี้ อาจกดเส้นประสาทสมองคู่ที่แปดได้ ผู้ป่วยก็จะมีอาการหูตึง หรือหูหนวกข้างใดข้างหนึ่ง หรือทั้งสองข้าง

การรักษาเนื้องอกสมองทางศัลยกรรม

การผ่าตัดสมองในประเทศไทย เจริญทันสมัยขึ้นมากในสองทศวรรตนี้ แต่เดิมมาพอผู้ป่วยถูกแนะนำให้รับการผ่าตัดสมอง หรือไขสันหลังมักหวาดกลัวไปก่อนเสมอเพราะโอกาสรอดชีวิตมีน้อย หรือกลัวทนทุกข์ทรมานเพราะเป็นคนทุพพลภาพตลอดชีวิต ต่างกับปัจจุบันนี้เกือบทุกสถาบันการแพทย์ในประเทศไทยสามารถทำการผ่าตัดระบบประสาทได้อย่างปลอดภัย

ผู้ป่วยที่มีอาการและการแสดงบ่งชี้ถึงโรคเนื้องอกในสมอง จำเป็นที่จะต้องปรึกษาประสาทแพทย์หรือประสาทศัลยแพทย์ เพื่อได้รับการวินิจฉัยให้ถูกต้อง และค้นหาสมุหฐานของโรค ตำแหน่งของก้อนทูมในสมองที่แน่นอนเสียก่อนจึงทำการผ่าตัดสมองเพื่อเอาก้อนทูมนั้นออกตรวจทางจุลทัศน์ เพื่อทราบแน่ชัดเสียก่อนว่าเป็นก้อนเนื้อชนิดใด ถ้าเป็นชนิดเนื้องอกธรรมดา ถ้าผ่าตัดเอาออกหมดทั้งก้อนก็จะหายขาด แต่ถ้าเป็นชนิดที่เป็นเนื้อร้ายหรือมะเร็ง จำเป็นต้องได้รับการรักษาเพิ่มเติมหลังผ่าตัดแล้ว เช่น ฉายรังสีโคบอลท์และหรือใช้สารเคมีที่มีฤทธิ์ต่อมะเร็ง เพื่อยืดชีวิตผู้ป่วยไปได้อีกระยะหนึ่งเท่านั้น

การตรวจหาก้อนทูมในสมองต้องผ่านกรรมวิธีการตรวจพิเศษนอกเหนือจากการตรวจร่างกายทางระบบประสาทธรรมดา

ขั้นตอนการตรวจพิเศษ แบ่งเป็นสองระยะ

1. การตรวจพิเศษสำหรับผู้ป่วยนอกโรงพยาบาล (OPD.CASES)

1.1 การตรวจทางรังสีเอ็กซ์ธรรมดา

1.1.1 ตรวจกระโหลกศีรษะสามารถบ่งชี้ถึงก้อนทูมที่เปียดบังสมอง หรือชนิดที่มีหินปูน (CALCIFIED TUMOUR) เกาะที่ก้อน

1.1.2 ตรวจปอด (CHEST X-RAY) ถ้าพบมะเร็งในปอดด้วยแสดงว่าก้อนทูมในสมองกระจายมาจากปอด ซึ่งพบได้บ่อยมาก

1.2 การตรวจคลื่นสมอง (E.E.G.) บริเวณที่มีคลื่นสมองแบบเดลต้า (DELTA-BRAIN WAVES) บ่งชี้ถึงความผิดปกติภายใต้ อาจเป็นเนื่องจากเนื้อสมองส่วนนั้นถูกกดหรือมีก้อนทูมแอบแฝงอยู่

1.3 ตรวจด้วยสารกัมมันตภาพรังสี (RADIO-ISOTOPE BRAIN SCAN) เป็นวิธีที่ใช้กันมากก่อนการค้นพบวิธีตรวจโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ การตรวจประกอบด้วยการฉีดสารกัมมันตภาพรังสีจำนวนเล็กน้อยเข้าร่างกาย แล้วถ่ายภาพรังสีเอ็กซ์ที่สมอง เนื้องอกบางอย่างสามารถจับกัมมันตภาพรังสีไว้ได้ 100% แต่บางอย่างจับได้น้อยมากหรือไม่ได้เลย แล้วแต่ชนิดของเนื้องอก

1.4 ตรวจโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ (COMPUTERIED TOMOGRAPHIC BRAIN SCAN หรือ C.T.BRAIN SCAN)

1.4.1 โดยใช้รังสีเอ็กซ์ช่วย เป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีใช้อยู่ในประเทศเราแล้วหลายแห่งด้วยกัน เป็นวิธีตรวจที่ไม่ทำให้ผู้ป่วยเจ็บปวดแต่อย่างไร และสามารถบอกตำแหน่งและขนาดของเนื้องอกได้ค่อนข้างแน่นอน

1.4.2 โดยใช้สนามแม่เหล็ก (NUCLEAR MAGNETIC FIELD) เป็นวิวัฒนาการจากการตรวจแบบที่กล่าวมาแล้ว แต่ไม่ต้องใช้รังสีเอ็กซ์ เครื่องมือชนิดนี้ปัจจุบันยังไม่มีในประเทศไทย

2. การตรวจพิเศษสำหรับผู้ป่วยในโรงพยาบาล

เมื่อตรวจพบก้อนเนื้อในสมองแล้วผู้ป่วยจำเป็นต้องเข้ารักษา ในโรงพยาบาลเป็นคนไข้ใน (INPATIENT) การตรวจต่อไปนี้ยังความเจ็บปวดและทรมานคนไข้บ้าง แต่ไม่ทำให้เกิดอันตรายอะไรมากมายนัก

2.1 การใช้สารโปร่งแสงหรือทึบแสงฉีดเข้าโพรงสมอง (PEG, VENTRICULO GRAM) สมัยก่อนใช้กันมากแทน C.T. BRAIN SCAN สามารถบอกถึงขนาดและตำแหน่งก้อนทูมได้ชัดเจน

2.2 การฉีดสารทึบแสงเข้าในเส้นโลหิตไปเลี้ยงสมอง (CEREBRAL ANGIO-GRAM) วิธีนี้สามารถแสดงถึง เส้นโลหิตที่ไปหล่อเลี้ยงก้อนทูมนั้น เพื่อสะดวกแก่การชี้นำในการผ่าตัด

การผ่าตัดสมอง

การผ่าตัดสมองกระทำโดยศัลยแพทย์ระบบสมองโดยเฉพาะ หรือที่เรียกว่าประสาทศัลยแพทย์ สมัยปัจจุบันนี้วิสัญญีแพทย์ หรือหมอดมยาสลบมีความชำนาญมากขึ้น จึงช่วยให้การผ่าตัดสมองเป็นไปได้อย่างราบรื่นและปลอดภัยเกือบเหมือนการผ่าตัดระบบอื่น ๆ ทั่วไป ไม่เสี่ยงต่ออันตรายแต่อย่างใด ระยะหลังผ่าตัดผู้ป่วยมักฟื้นตัวเร็ว ถ้าไม่มีอาการแทรกซ้อนสามารถกลับบ้านได้ภายในหนึ่งถึงสองสัปดาห์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า
(The Most Illustrious Order of Chulachomklao)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้านี้ พระบาทสมเด็จฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสร้างขึ้น เมื่อ จุลศักราช 1235 (พ.ศ. 2416) เพื่อพระราชทานแก่บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และผู้มีความชอบต่อแผ่นดิน ทั้งนี้ โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า นับตั้งแต่สถาปนากรุงเทพมหานครมา 4 รัชกาล เป็นเวลาถึง 90 ปีเศษ มิได้มีการรบราฆ่าฟันแย่งชิงราชสมบัติกันให้เกิดเดือดร้อนแต่ประการใด และในการที่พระองค์ได้เสวยราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินเป็นอันดับที่ 5 ซึ่งยังทรงพระเยาว์ และมีพระชนมายุน้อยกว่าพระเจ้าแผ่นดินรัชกาลก่อน ๆ บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ขุนนางข้าราชการต่าง ๆ ก็มิได้มีความรังเกียจ ทั้งนี้ ก็เพราะต่างมีใจระลึกถึงพระเดชพระคุณของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน เพื่อเป็นการตอบสนองคุณความดีนี้ สมควรที่จะได้มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขึ้นอีกชนิดหนึ่ง เพื่อพระราชทานแก่บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการที่สืบเนื่องกันมา และให้พระราชทานสืบตระกูลได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงบรรดาท่าน ผู้ที่ได้รักษาแผ่นดินมาแต่กาลก่อน ตลอดจนถึงท่านที่ได้ทะนุบำรุงแผ่นดินในปัจจุบัน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ขึ้น ซึ่งในครั้งนั้นเรียกว่า "เครื่องราชอิสริยยศสำหรับตระกูล" และคงให้มีแต่เฉพาะฝ่ายหน้าเท่านั้น ต่อมากฎหมายนี้ได้แก้ไขอีกสามครั้ง คือ เมื่อจุลศักราช 1248 (พ.ศ. 2429) ครั้งหนึ่ง พ.ศ. 2432 แก้เปลี่ยนเป็นเรียกว่าเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ครั้งหนึ่ง และ ร.ศ. 110 (พ.ศ. 2434) อีกครั้งหนึ่ง

ถึง พ.ศ. 2436 ในวาระสมโภชสิริราชสมบัติครบ 25 ปี บริบูรณ์ของพระองค์ท่าน ได้ทรงพระราชดำริเห็นสมควร ที่จะได้รวบรวมพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ และที่ได้ทรงแก้ไข ให้มารวมเป็นฉบับเดียวกัน และเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเดิมเสียทั้งหมด และให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ เรียกว่า "พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า รัตนโกสินทรศก 112"ประกาศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) และได้กำหนดให้มีสำหรับพระราชทานฝ่ายในเพิ่มขึ้น ซึ่งกฎหมายนี้ได้แก้ไขอีกหลายครั้ง และได้ใช้ตลอดมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จึงได้แก้ไขเพื่อเหมาะสมแก่กาลสมัย เมื่อพ.ศ. 2484 โดยให้ยกเลิกกฎหมายเดิมเสียทั้งหมด แล้วตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ เรียกว่า "พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า พุทธศักราช 2484" โดยแบ่งเป็นฝ่ายหน้าและฝ่ายใน

และต่อไปนี้ จะกล่าวเฉพาะเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า สำหรับพระราชทานฝ่ายในเท่านั้น

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าสำหรับพระราชทานฝ่ายใน แบ่งเป็น 4 ชั้น 5 ชนิด ดังนี้

ชั้นที่ 1

ปฐมจุลจอมเกล้า - Knight Grand Cross (First Class) of The Most Illustrious Order of Chulachomklao (Ladies) - ใช้อักษรย่อว่า ป.จ. มีจำนวน 20 สำรับ ประกอบด้วย ด้วย

1. ดวงตราขนาดย่อม ด้านหน้าเป็นแฉกแปดแฉก ลงยาสีชมพู มีรัศมีทองตามระหว่างแฉก มีใบชัยพฤกษ์ประดับเพชรโดยรอบ ลงยาสีเขียว กลางดวงมีพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอบลงยาสีขาบ มีอักษรทองว่า "เราจะบำรุงตระกูลวงศ์ให้เจริญ" เบื้องบนมีจุลมงกุฎประดับเพชรรัศมี ลงยาสีเขียว สีแดง สีขาบ สีขาว ด้านหลังดวงตราเหมือนอย่างด้านหน้า แต่ที่กลางดวงตราเป็นรูปช้างไอราพต ลงยาสีขาว บนหลังช้างเป็นรูปตรีศูล ลงยาสีขาว ที่ขอบมีอักษรทองว่า "รัตนโกสินทรศก 112" รอบขอบเป็นรูปจักรลงยาสีขาวพื้นแดง ห้อยกับแพรแถบสีชมพู กว้าง 7.5 เซนติเมตร สะพายบ่าซ้ายเฉียงลงทางขวา หรือห้อยกับแพรแถบสีชมพู กว้าง 5 เซนติเมตร ผูกเป็นรูปแมลงปอประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

2. ดาราขนาดย่อม เป็นรัศมีทองแปดแฉก เงินแปดแฉก กลางดาราพื้นสีชมพูมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ "จ.จ.จ." ทองประดับเพชร ขอบลงยาสีขาบและมีอักษรทองว่า "เราจะบำรุงตระกูลวงศ์ให้เจริญ" รอบขอบเป็นเพชรสีรุ้งเงิน ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย

ชั้นที่ 2 มี 2 ชนิด

1. ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ - Knight Grand Commander (Second Class, Higher Grade) of The Most Illustrious Order of Chulachomklao (Ladies) - ใช้อักษรย่อว่า ท.จ.ว. มีจำนวน 100 ดวง เป็นดวงตราเหมือนชั้นที่ 1 แต่ไม่ประดับเพชร ห้อยกับแพรแถบสีชมพู กว้าง 7.5 เซนติเมตร สะพายบ่าซ้ายเฉียงลงทางขวา หรือห้อยกับแพรแถบสีชมพู กว้าง 5 เซนติเมตร ผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

2. ทุติยจุลจอมเกล้า - Knight Commander (Second Class, Lower Grade) of The Most Illustrious Order of Chulachomklao (Ladies) - ใช้อักษรย่อว่า ท.จ.มีจำนวน 100 ดวง เป็นดวงตราห้อยกับแพรแถบผูกเป็นรูปแมลงปอ เหมือนทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

ชั้นที่ 3

ตติยจุลจอมเกล้า - Companion (Third Class, Lower Grade) of The Most Illustrious Order of Chulachomklao (Ladies) - ใช้อักษรย่อว่า ต.จ. มีจำนวน 150 ดวง เป็นดวงตราเหมือนทุติยจุลจอมเกล้า แต่ย่อมกว่า ห้อยกับแพรแถบสีชมพู กว้าง 4 เซนติเมตร ผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

ชั้นที่ 4

จตุตถจุลจอมเกล้า - Fourth Class of The Most Illustrious Order of Chulachomklao (Ladies) - ใช้อักษรย่อว่า จ.จ.มีจำนวน 150 ดวง เป็นดวงตราเหมือนดวงตราปฐมจุลจอมเกล้า แต่เป็นตราเงินกะไหล่ทอง ไม่มีแฉกและรัศมี ลงยาสีขาบ ห้อยกับแพรแถบสีชมพู กว้าง 4 เซนติเมตร ผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับเสื้อที่หน้าบ่าซ้าย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ซึ่งพระราชทานสำหรับพระบรมราชินี มีลักษณะอย่างที่พระราชทานแก่ฝ่ายใน แต่ดวงตราและดาราประดับเพชรทั้งสิ้น

ส่วนที่จะพระราชทานแก่พระราชวงศ์หรือผู้มีเกียรติชาวต่างประเทศ อาจพระราชทานได้โดยไม่อยู่ในจำนวนดังกล่าว และไม่มีการพระราชทานสืบตระกูล

เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ ต้องส่งคืน เมื่อผู้ได้รับพระราชทานวายชนม์หรือทรงเรียกคืน

อนึ่ง ในเรื่องการใช้คำนำนามสตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้คำนำนามสตรี พ.ศ. 2460 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามสตรีเพิ่มเติม พ.ศ. 2464 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการใช้คำนำนามสตรีตามพระราชนิยมไว้ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. สตรีที่สามีมีบรรดาศักดิ์ชั้นพระยา แม้ผู้นั้นจะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในหรือมิได้รับพระราชทานก็ดี ให้ใช้คำว่า "คุณหญิง" เป็นคำนำนามประกอบด้วยราชทินนามของสามี

- **ปฐมจุลจอมเกล้า - ป.จ.** 1. ดวงตราห้อยกับสายสะพาย 2. ดารา 3. ดวงตราห้อยกับแพรแถบ
- **ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ - ท.จ.ว.** 1. ดวงตราห้อยกับสายสะพาย 2. ดวงตราห้อยกับแพรแถบ

ทุติยจุลจอมเกล้า - ท.จ.

ตติยจุลจอมเกล้า - ต.จ.

จตุตถจุลจอมเกล้า - จ.จ.

● กาทองทรงกระบอกพร้อมถาดทอง

กาทองทรงมันพร้อมโต๊ะทอง ●

● กาทองลายสลักพร้อมถาดทอง

คณโฑทองคำลายสลักพร้อมพานทอง

คณโฑทองคำเกลี้ยงพร้อมพานทอง

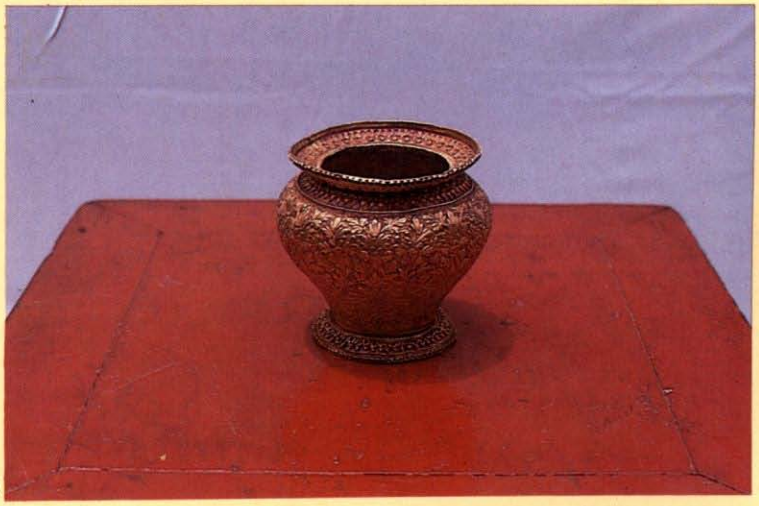

กระโถนทองคำลายสลัก

● กระโถนทองคำแกลี้ยง

พานทองคำทรงกลมลายสลัก
เครื่องประกอบพร้อม ●

● พานทองคำย่อเหลี่ยมลายสลัก
เครื่องประกอบพร้อม

หีบหมากไม้แดง หุ้มทองคำลงยา

หีบหมากทองคำลายสลัก

มาลาเส้าเสทิ้น

เสื้อทรงประพาสคอบัว

รัดประคต

ดาบฝักทองคำลายสลัก

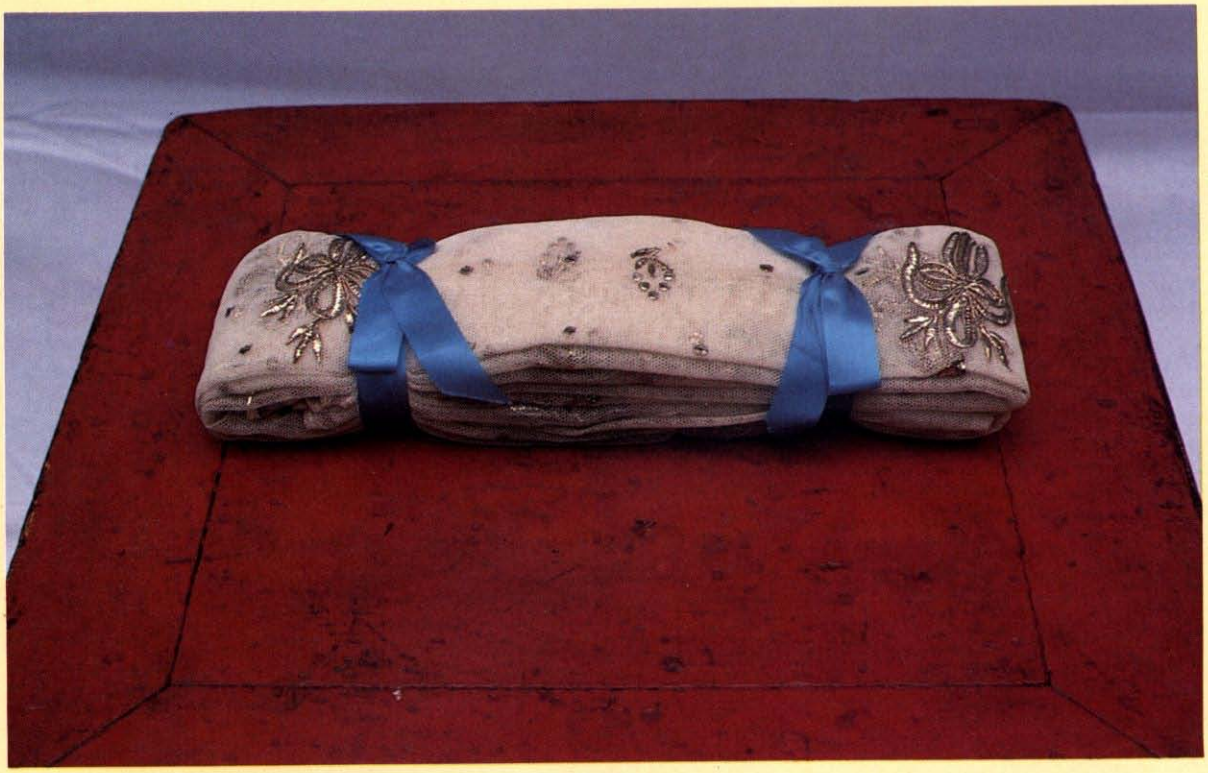

● ผ้าปั๊กทองแล่ง

● ขันทองคำเกลี้ยง

2. สตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน แม้มีสามีที่มีบรรดาศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระยา ก็ให้ใช้คำว่า "คุณหญิง" เป็นคำนำนามได้ด้วย และให้ใช้ราชทินนามของสามีเข้าประกอบ

3. สตรีที่มีสามีบรรดาศักดิ์ชั้นเจ้าพระยา และเป็นผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องยศด้วยแล้ว ให้ใช้คำว่า "ท่านผู้หญิง" เป็นคำนำนามประกอบด้วยราชทินนามของสามี แต่ถ้ายังไม่ได้รับพระราชทานเครื่องยศอย่างท่านผู้หญิง ให้ใช้คำนำนามเหมือนภริยาชั้นพระยา ตามข้อ 1

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสตรีที่จะใช้คำนำนามว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง" ได้ จะต้องเป็นผู้มีสามีและสามีจะต้องเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ด้วย ถ้าสามีไม่มีบรรดาศักดิ์ แม้จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในชั้นใดก็ตาม ก็ไม่อาจใช้คำนำนามว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง" ได้ และจะต้องเป็นเอกภริยาด้วย

4. สตรีผู้ที่เนื่องในพระราชวงศ์ (คือ หม่อมราชวงศ์ และหม่อมหลวง) แม้สามีจะเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ หรือได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในก็ตาม ให้สตรีผู้เป็นเชื้อราชตระกูลคงใช้บรรดาศักดิ์เดิมของตน เว้นแต่ผู้นั้นจะได้รับพระราชทานเครื่องยศเป็นท่านผู้หญิงแล้ว จึงให้ใช้คำว่า "ท่านผู้หญิง" เป็นคำนำนามแทน

หม่อมห้ามเจ้านาย ถ้าเป็นผู้ที่มิได้เนื่องในพระราชวงศ์ ให้ใช้คำว่า "หม่อม" นำนามของตนประกอบด้วยนามสกุลของสามี ถ้าเป็นผู้ที่เนื่องในพระราชวงศ์ ให้คงใช้บรรดาศักดิ์เดิมของตน

คำว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง" นี้ ให้พึงเข้าใจว่า ใช้เฉพาะสำหรับผู้อื่นกล่าวถึงเท่านั้น ถ้าจะเขียนนามของตนเอง ไม่ต้องใส่คำว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง"

5. สตรีที่เป็นนางพระกำนัล หรือพนักงาน ถ้าบิดามีบรรดาศักดิ์ตั้งแต่พระยาขึ้นไปอย่างหนึ่ง หรือได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในอีกอย่างหนึ่ง ให้ใช้คำนำนามว่า "คุณ" ตลอดเวลาที่รับราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ หรือดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกของเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นอยู่

ต่อมาหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลมีนโยบายที่จะไม่ขอพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้แก่ข้าราชการ สำนักพระราชวังซึ่งเป็นผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้ เห็นว่า คำนำหน้านามไม่ถือว่าเป็นบรรดาศักดิ์ เมื่อรัฐบาลมิได้มีการขอพระราชทานบรรดาศักดิ์แล้ว การใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าก็ควรอนุโลมโดยมิต้องถือบรรดาศักดิ์ของสามีเป็นเกณฑ์ ซึ่งรัฐบาลก็ได้ถือตามที่สำนักพระราชวังเสนอโดยถือเป็นหลักว่า สตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จตุตถจุลจอมเกล้าขึ้นไป ให้ใช้คำนำนามว่า "คุณหญิง" แต่ถ้าได้รับตั้งแต่ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษขึ้นไป ให้ใช้คำนำว่า "ท่านผู้หญิง"

สบ. ทบ. (รวบรวมมาจาก หนังสือ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย ฉบับสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2523)

รายสนามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษขึ้นไป และมีสิทธิใช้คำนำหน้านามว่า "ท่านผู้หญิง" มีดังนี้.-

1. ท่านผู้หญิง ละเอียด พิบูลสงคราม	ป.จ.	เมื่อ พ.ศ. 2496
2. ท่านผู้หญิงุ พูนสุข พนมยงค์	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2482
3. ท่านผู้หญิง บุญหลง พหลพลพยุหเสนา	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2485
4. ท่านผู้หญิง มานวราชเสวี	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2493
5. ท่านผู้หญิง วิจิตรา ธนะรัชต์	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2503
6. ท่านผู้หญิง ประยงค์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2504
7. ท่านผู้หญิง จงกล กิตติขจร	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2507
8. ท่านผู้หญิง สุรณรงค์	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2508
9. ท่านผู้หญิง ละมุล บริรักษ์เวชชการ	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2509
10. ท่านผู้หญิง พรพรรณ ทวีวงศ์ถวัลยศักดิ์	ท.จ.ว	เมื่อ พ.ศ. 2511
11. ท่านผู้หญิง ไสว จารุเสถียร	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2511
12. ท่านผู้หญิง ดุษฎี มาลากุล ณ อยุธยา	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2516
13. ท่านผู้หญิง พงา ธรรมศักดิ์	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2518
14. ท่านผู้หญิง พัว อนุรักษ์ราชมนเทียร	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2519
15. ท่านผู้หญิง มณีรัตน์ บุนนาค	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2519
16. ท่านผู้หญิง อุศนา ปราโมช ณ อยุธยา	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2519
17. ท่านผู้หญิง ทินะประภา อิศรเสนา ณ อยุธยา	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2521
18. ท่านผู้หญิง ศัลวิธานนิเทศ	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2521
19. ท่านผู้หญิง สุประภาดา เกษมสันต์	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2521
20. ท่านผู้หญิง กุณฑี ไกรฤกษ์	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2521
21. ท่านผู้หญิง เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2521
22. ท่านผู้หญิง ชวนชื่น หุตะสิงห์	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2522
23. ท่านผู้หญิง โฉมศรี วินิจฉัยกุล	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2524
24. ท่านผู้หญิง อรอวล อิศรางกูร ณ อยุธยา	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2525
25. ท่านผู้หญิง มนัสนิตย์ วณิกกุล	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2525
26. ท่านผู้หญิง บุษบา ลดาวัลย์	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2525
27. ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก	ท.จ.ว.	เมื่อ พ.ศ. 2526

เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2526

เครื่องยศ สบ. ทบ. รวบรวม

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขึ้น ในปีจุลศักราช 1235 (พ.ศ. 2416) เพื่อพระราชทานแก่บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และผู้มีความชอบต่อแผ่นดิน เรียกว่า "เครื่องราชอิสริยยศสำหรับตระกูล" ในครั้งนั้น พระราชทานแต่เฉพาะฝ่ายหน้าเท่านั้น และเมื่อ ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) ได้กำหนดให้มีสำหรับพระราชทานฝ่ายในเพิ่มขึ้น และได้มีการแก้ไขอีกหลายครั้ง ต่อมา พ.ศ. 2484 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเดิม และได้ตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ เรียกว่า "พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า พุทธศักราช 2484" โดยแบ่งเป็นฝ่ายหน้าและฝ่ายใน

ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า จะได้รับพระราชทานเครื่องยศประกอบด้วย การพระราชทานเครื่องยศนี้ ได้กระทำเป็นพระราชประเพณีมาแล้ว ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งปรากฏอยู่ในตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สยาม และตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

ในปัจจุบัน ยังคงถือเป็นพระราชประเพณี ให้มีเครื่องยศประกอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า แต่ไม่ได้พระราชทานให้ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าไปขอถ่ายภาพประกอบเครื่องยศนั้น ๆ ได้ตามสิทธิ์ที่พึงมี ทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน เครื่องยศประกอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า มีดังต่อไปนี้

ก. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ หรือ ปฐมจุลจอมเกล้า (ฝ่ายหน้า) มีเครื่องยศประกอบ คือ

1. กาทอง
   1.1 กาทองทรงกระบอกพร้อมถาดทอง เฉพาะราชสกุล

หรือ 1.2 กาทองทรงมัน พร้อมโต๊ะทอง

2. คณโฑทองคำ พร้อมพานทอง
   2.1 คณโฑทองคำลายสลัก เฉพาะราชสกุล

หรือ 2.2 คณโฑทองคำเกลี้ยง

3. กระโถนทองคำ
   3.1 กระโถนทองคำลายสลัก เฉพาะราชสกุล

หรือ 3.2 กระโถนทองคำเกลี้ยง

4. พานทองเครื่องประกอบพร้อม ได้แก่
   4.1 พานทองคำลายสลัก
      4.1.1 พานทองคำทรงกลมลายสลัก เฉพาะราชสกุล

หรือ 4.1.2 พานทองคำย่อเหลี่ยมลายสลัก

   4.2 มณฑปทองคำลายสลัก 2 มณฑป
   4.3 ซองพลูทองคำลายสลัก

4.4 ซองบุหรี่ทองคำลายสลัก

4.5 ตลับภู่ (ใส่สีผึ้ง) ทองคำลายสลัก

4.6 มีดด้ามทองคำลายสลัก

4.7 จอกหมากทองคำลายสลัก 2 จอก

5. หีบหมากไม้แดงหุ้มทองคำลงยา

6. ชุดเครื่องแต่งกาย ประกอบด้วย

6.1 มาลาเส้าเสทิ้น

6.2 เสื้อทรงประพาสคอบัว

6.3 รัดประคต

6.4 ดาบฝักทองคำลายสลัก

ข. ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ หรือทุติยจุลจอมเกล้า (ฝ่ายหน้า) มีเครื่องยศประกอบคือ

1. กาทอง

1.1 กาทองลายสลักพร้อมถาดทอง เฉพาะราชสกุล

หรือ 1.2 กาทองทรงมันพร้อมโต๊ะทอง

2. คณโฑทองคำพร้อมพานรอง

2.1 คณโฑทองคำลายสลักเฉพาะราชสกุล

หรือ 2.2 คณโฑทองคำเกลี้ยง

3. กระโถนทองคำ

3.1 กระโถนทองคำลายสลักเฉพาะราชสกุล

หรือ 3.2 กระโถนทองคำเกลี้ยง

4. พานทองเครื่องประกอบพร้อม เช่นเดียวกับ ข้อ ก. 4

ค. ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ฝ่ายหน้า) มีเครื่องยศประกอบคือ

1. กาทอง

1.1 กาทองลายสลักพร้อมถาดทอง เฉพาะราชสกุล

หรือ 1.2 กาทองทรงมันพร้อมโต๊ะทอง

ง. ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า (ฝ่ายใน) มีเครื่องยศประกอบคือ.

1. กาทอง เช่นเดียวกับ ข้อ ค.1

2. หีบหมากทองคำลายสลัก

3. กระโถนทองคำ

3.1 กระโถนทองคำลายสลักเฉพาะราชสกุล

หรือ 3.2 กระโถนทองคำเกลี้ยง

4. ผ้าปักทองแล่ง

5. ขันทองคำเกลี้ยง

จ. ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ฝ่ายใน) และเป็นท่านผู้หญิงมีเครื่องยศประกอบคือ

1. กาทอง เช่นเดียวกับ ข้อ ค.1

2. หีบหมากทองคำลายสลัก

3. กระโถนทองคำ เช่นเดียวกับข้อ ง.3

4. ผ้าปักทองแล่ง

ฉ. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทุติยจุลจอมเกล้า หรือตติยจุลจอมเกล้า (ฝ่ายใน) เป็นผู้มีตำแหน่งเฝ้าและเป็นท่านผู้หญิง มีเครื่องยศประกอบเช่นเดียวกับ ข้อ จ.

เรื่องตำนานพระโกศ และ หีบศพบรรดาศักดิ์

กรมพระสมมตอมรพันธ์ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และสมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์

ช่วยกันทรงเรียบเรียง

ตำนานพระโกศ

พระโกศที่ทรงพระบรมศพ และพระศพเจ้านาย กับโกศพระราชทานสำหรับศพข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์สูง ซึ่งมีอยู่ในเวลานี้ 14 อย่าง โดยเรียงลำดับยศเป็นดังนี้

1. พระโกศทองใหญ่
2. พระโกศทองรองทรง นับเสมอพระโกศทองใหญ่
3. พระโกศทองเล็ก
4. พระโกศทองน้อย
5. พระโกศกุดั่นใหญ่
6. พระโกศกุดั่นน้อย
7. พระโกศมณฑปใหญ่
8. พระโกศมณฑปน้อย
9. พระโกศพระองค์เจ้า เดิมเรียกว่า โกศสิบสอง
10. พระโกศพระองค์เจ้า เดิมเรียกว่าโกศลังกา
11. โกศราชินิกุล
12. โกศเกราะ
13. โกศแปดเหลี่ยม
14. โกศโถ

เรื่องตำนานพระโกศทั้งปวงนี้ มีปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารบ้าง ต้องสันนิษฐานเอาบ้าง มีเนื้อความดังแสดงต่อไปนี้ เรียงลำดับตามสมัยที่สร้าง

ที่ 1 โกศแปดเหลี่ยม มีอยู่ 4โกศด้วยกันแต่**โกศหนึ่งนั้น** เก่ามากไม่ทราบตำนานว่าสร้าง**ครั้งไร** สังเกตทำนองลวดลายเห็นเป็นอย่างเดียว กับช่างครั้งรัชกาลที่ 1 แต่ฝีมือทำนั้นหยาบมาก ถ้าจะกะเอาว่าสร้างครั้งกรุงธนบุรี ก็เห็นว่าจะเป็นการสมควร ด้วยเหตุข้อ 1 ยุคนั้นเวลาว่างการทัพศึกมีน้อย งานพระเมรุต้องรีบชิงทำในเวลาว่างอันเป็นเวลาสั้น จึงต้องเร่งทำเอาแต่พอให้ใช้ได้ทันงาน จะให้งดงามถึงที่ไม่ได้ ข้อ 2 โกศ แปดเหลี่ยมนี้เป็นอย่างเดียวกันกับพระโกศกุดั่นอันมีตำนานปรากฏว่าสร้างเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ 1 โกศแปดเหลี่ยมต้องมีอยู่ก่อนแล้ว พระโกศกุดั่นทำเอาอย่างพระโกศกุดั่นนั้นเป็นไปไม่ได้ ใช้ประกอบศพที่ต่ำศักดิ์เป็นเทียมสูง เข้าใจว่าโกศแปดเหลี่ยมนี้เก่าแก่กว่าโกศชนิดอื่นหมด ด้วยยอดเป็นหลังคา คงเป็นแบบแรกที่แปลงมาจากเหมตั้งแต่ครั้งกรุงเก่า ยังอีก 3โกศนั้นโกศ **หนึ่ง** ก็ไม่ทราบแน่ว่าสร้างเมื่อไร แต่สังเกตฝีมือเห็นว่าคงทำราวรัชกาลที่ 3 หรือที่4เหตุที่ทำขึ้นอีกก็คงเป็นด้วยโกศเดียวไม่พอใช้อีก**โกศหนึ่ง**กรมหมื่นปราบปรปักษ์ทำขึ้นในรัชกาลที่ 5 ใช้ประกอบศพหม่อมแม้น ในสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นคราวแรกด้วยประสงค์ให้งามสะอาด เพราะโกศเก่าใช้มานานยับเยินมากอีก**โกศหนึ่ง**กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ ขอพระบรมราชานุญาตทำถวายในรัชกาลนี้ ใช้ประกอบศพเจ้าจอมมารดาสังวาลเป็นเดิม ด้วยประสงค์ความงามเช่นเดียวกัน

ที่ 2 โกศโถ มีอยู่2โกศ โกศ**หนึ่ง**นั้นเก่ามาก ลวดลายและฝีมือเหมือนกับโกศแปดเหลี่ยมใบเก่า เห็นได้ว่าทำรุ่นราวคราวเดียวกัน ไม่ปรากฏตำนานว่าสร้างเมื่อไร ได้ยินแต่กล่าวกันว่าเป็นโกศเก่าแก่ ใช้มาแต่ในรัชกาลที่ 1 แล้ว คำกล่าวเช่นนี้ประกอบกับฝีมือที่ทำรุ่นเดียวกับโกศแปดเหลี่ยม ชักให้น่าเชื่อขึ้นอีกว่าโกศแปดเหลี่ยมแลโกศโถทั้ง 2 อย่างนี้ สร้างแต่ครั้งกรุงธนบุรี เหตุใดจึงเรียกโกศโถก็เข้าใจไม่ได้รูปก็ไม่เห็นเหมือนโถ ทรงอย่างโกศแปดเหลี่ยมนั้นเอง แต่เหลากลมยอดเป็นทรงมงกุฎเหมือนชฎาละคอนคงทำทีหลังโกศแปดเหลี่ยม แลเห็นจะใช้เป็นยศสูงกว่าโกศแปดเหลี่ยม ทุกวันนี้ใช้สำหรับพระราชทานพระราชาคณะและข้าราชการที่มีบรรดาศักดิ์ได้รับพระราชทานโกศเป็นชั้นต้นอีกโกศ**หนึ่ง**เป็นของทำเติมขึ้นใหม่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอลังการ เป็นผู้ทำ โดยรับสั่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมพระยาบำราบปรปักษ์เมื่อในรัชกาลที่ 5 เพราะโกศเดียวไม่พอใช้

ที่ 3 พระโกศกุดั่น 2 พระโกศ สร้างในรัชกาลที่ 1 เมื่อปีมะแมจุลศักราช 1161 (พ.ศ. 2342) ทรงพระศพสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุดาวดี และเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์ เมื่อทรงพระศพสมเด็จพระพี่นางหุ้มทองคำทั้ง 2 พระโกศ ตามคำที่ว่ากันว่า พระโกศกุดั่นนั้นชำรุดหายไปเสียองค์**หนึ่ง**สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯกรมพระยาบำราบปรปักษ์ ทรงค้นหาได้มาแต่ตัวพระโกศจึงทรงนำฝาแลฐานใหม่ประกอบเข้าพระโกศองค์นี้เรียกว่า "กุดั่นใหญ่" ฝีมือทำซึ่งปรากฏอยู่ที่กาบพระโกศนั้นงามอย่างยิ่งสมกับที่มีตำนานว่าเป็นของทำในรัชกาลที่ 1 อีกองค์ เรียกว่า "กุดั่นน้อย" องค์นี้ที่ว่าไม่ได้ชำรุดสูญหาย แต่ดูทำนองลายในกาบไม่ค่อยเทียมทันเสมอกันกับพระโกศกุดั่นใหญ่ อันมีตำนานว่า ทำพร้อมกัน อาจจะเป็นตัวแทนเสียแล้วก็

ได้ พระโกศทั้ง 2 องค์นี้เกียรติยศใช้ต่างกัน ทุกวันนี้ถือว่าพระโกศกุดั่นใหญ่เกียรติสูงกว่าพระโกศกุดั่นน้อย แลพระโกศกุดั่นน้อยนี้ กรมหมื่นปราบปรปักษ์ได้ทรงสร้างขึ้นเมื่อในรัชกาลที่ 5 อีกองค์ 1

ที่ 4 พระโกศไม้สิบสอง มีตำนานว่าสร้างในรัชกาลที่ 1 เมื่อปีกุน จุลศักราช 1165 (พ.ศ.2346) ทรงพระศพกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ครั้งนั้นหุ้มทองคำ ในบัดนี้พระโกศไม้สิบสองมี 2 องค์ ว่าเป็นของเก่า 1 องค์ เป็นของสร้างเติมขึ้นใหม่อีก 1 องค์ แต่ไม่ได้ความว่าสร้างเติมขึ้นเมื่อไร และทั้ง 2 องค์นั้นรูปทรงก็ไม่เหมือนกัน องค์หนึ่งยอดเป็นทรงมงกุฎ อีกองค์หนึ่งยอดเดิมเป็นทรงปริกต่อแก้เป็นทรงมงกุฎ เห็นได้ว่าทำใช้ต่างคราว ต่างชั้นมิได้ถ่ายอย่างออกจากกัน แลมิได้มีประสงค์จะใช้แทนกันหรือตั้งคู่กัน แต่หากคราวใดคราวหนึ่งต้องการตั้งคู่จึงจะต่อยอดขึ้นพอให้ดูเทียมกันไปได้ สังเกตดูรูปทรงลวดลายทั้ง 2 องค์ไม่เห็นสมเป็นฝีมือช่างในรัชกาลที่ 1 สักองค์เดียว

ที่ 5 พระโกศทองใหญ่ สร้างในรัชกาลที่ 1 เมื่อปีมะโรง จุลศักราช 1170 (พ.ศ.2351) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้รื้อทองที่หุ้มพระโกศกุดั่นมาทำพระโกศทองใหญ่ขึ้นไว้ สำหรับพระบรมศพของพระองค์ เมื่อทำพระโกศองค์นี้สำเร็จแล้ว โปรดให้เอาเข้าไปตั้งถวายทอดพระเนตรในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในปีนั้นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงศรีสุนทรเทพ สิ้นพระชนม์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระอาลัยมาก แลจะใคร่ทอดพระเนตรพระโกศทองใหญ่ออกพระเมรุตั้งพระเบญจา จึงโปรดให้เชิญพระโกศทองใหญ่ประกอบพระศพสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงศรีสุนทรเทพเป็นครั้งแรก จึงเลยเป็นประเพณีในรัชกาลต่อมา ที่พระราชทานพระโกศทองใหญ่ให้ทรงพระศพอื่นเป็นพิเศษนอกจากพระบรมศพได้ มีบัญชีจดไว้ในห้องพระอาลักษณ์ ลงมาจนถึงรัชกาลที่ 4 กรมพระสมมตอมรพันธ์พบบัญชีนั้น ได้ทรงจดต่อมาอีกชั้นหนึ่งแล้วได้จดต่อเมื่อจะพิมพ์อีก จนถึงปัจจุบัน มีอย่างนี้

ในรัชกาลที่ 1

1. สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ

ในรัชกาลที่ 2

2. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
3. สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์
4. สมเด็จพระสังฆราช (สุก เดิมเป็นสมเด็จพระญาณสังวร อยู่วัดราชสิทธาราม) เป็นพระอาจารย์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
5. เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรี
6. เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพวดี

ในรัชกาลที่ 3

7. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
8. กรมหมื่นสุรินทรรักษ์
9. เจ้าฟ้ากรมขุนอิศรานุรักษ์
10. สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพย์
11. พระองค์เจ้าลักขณานุคุณ
12. สมเด็จพระศรีสุริเยนทรา บรมราชินี
13. สมเด็จพระศรีสุราลัย
14. กรมหลวงเทพพลภักดิ์
15. กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์
16. กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ

ในรัชกาลที่ 4

17. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
18. สมเด็จพระนางโสมนัส
19. สมเด็จกรมพระปรมานุชิต
20. กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ เมื่อชักพระศพ
21. สมเด็จกรมพระยาเดชาดิศร
22. กรมหลวงมหิศวรินทรามเรศร์ เมื่อชักพระศพ
23. สมเด็จพระเทพศิรินทรา บรมราชินี
24. กรมหมื่นวิษณุนาถนิภาธร

กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ จะพระราชทานพระโกศทองใหญ่ แต่ขัดข้องด้วยกรมพระพิทักษ์ฯ พระรูปใหญ่โต ต้องต่อลองสี่เหลี่ยมทรงพระศพ แลสร้างพระโกศมณฑปประกอบจึงทรงพระโกศมณฑปตลอดงาน

25. พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
26. กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาศ

ในรัชกาลที่ 5

27. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
28. กรมหลวงวงศาธิราชสนิท เมื่อชักพระศพ

29. กรมพระเทเวศร์วัชรินทร์ เมื่อชักพระศพ
30. สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์
31. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระเทพนารีรัตน์
32. พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าเสวภาคย์นารีรัตน์
33. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาบำราบปรปักษ์
34. สมเด็จกรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์
35. สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ
36. สมเด็จกรมพระยาสุดารัตนราชประยูร
37. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระจักรพรรดิพงศ์
38. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนศรีธรรมราชธำรงฤทธิ์
39. สมเด็จเจ้าฟ้าศิราภรณ์โสภณ

ในรัชกาลที่ 6

40. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
41. กรมหลวงวรเสรฐสุดา
42. พระอรรคชายาเธอฯ กรมขุนอรรควรราชกัญญา
43. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนพิจิตรเจษฎจันทร์
44. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสวรรคโลกลักษณวดี
45. กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช เมื่อชักพระศพ
46. กรมพระสมมตอมรพันธ์ เมื่อชักพระศพ
47. สมเด็จพระศรีพัชรินทรา บรมราชินีนาถ
48. สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ
49. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อออกพระเมรุ
50. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ เมื่อออกพระเมรุ
51. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย เมื่อออกพระเมรุ
52. สมเด็จกรมพระยาเทวะวงศวโรปการ เมื่อออกพระเมรุ
53. สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนครราชสีมา เมื่อออกพระเมรุ
54. สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกัญญา เมื่อออกพระเมรุ

ในรัชกาลที่ 7*

55. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
56. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ เมื่อออกพระเมรุ
57 สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้า สุขุมาลยมารศรี พระอรรคราชเทวี

*บัญชีต่อไปนี้ จดเพิ่มเติมขึ้นใหม่

58. สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศวรเดช
59. พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปฏิวรดา เมื่อออกพระเมรุ
60. สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ เมื่อออกพระเมรุ
61. สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศร เมื่อออกพระเมรุ

ในรัชกาลที่ 8

62. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมขุนอู่ทองเขตขัตติยนารี เมื่อออกพระเมรุ
63. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เมื่อออกพระเมรุ
64. สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร

ในรัชกาลที่ 9

65. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
66. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เมื่อออกพระเมรุ
67. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรควรพินิจ เมื่อออกพระเมรุ
68. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร เมื่อออกพระเมรุ
69. สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
70. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ พระราชอุปัชยาจารย์ เมื่อออกพระเมรุ

ที่ 6 พระโกศพระองค์เจ้า* เรียกกันแต่แรกว่าโกศลังกา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริสร้างขึ้นทรงพระศพสมเด็จเจ้าฟ้าอาภรณ์ แต่ครั้งยังทรงผนวช เป็นลองสี่เหลี่ยมหุ้มผ้าขาว ยอดเป็นฉัตรระบายผ้าขาว เมื่อในรัชกาลที่ 4 โปรดฯ ให้ใช้ทรงพระศพพระเจ้าลูกเธอที่ทรงพระเยาว์ ครั้นมีพระโกศมณฑปน้อย พระโกศนี้ใช้สำหรับทรงพระศพพระองค์เจ้าวังหน้าแลพระองค์เจ้าตั้ง มาถึงในรัชกาลที่ 5 สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาบำราบปรปักษ์ จึงทรงคิดทำประกอบนอกขึ้น มีรูปทรงคงเดิม แปลงแต่ยอดเป็นทรงชฎาพอก ต่อมากรมหมื่นปราบปรปักษ์ทำเติมขึ้นใหม่อีกพระโกศหนึ่ง จึงมีอยู่ในเวลานี้ 2 พระโกศด้วยกัน

ที่ 7 พระโกศทองน้อย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้กรมพระเทเวศร์วัชรินทร์สร้างขึ้นตามแบบอย่างพระโกศทองใหญ่ เมื่อในรัชกาลที่ 4 ปีกุน จุลศักราช 1213 (พ.ศ.2394) สำหรับทรงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อผลัดพระโกศทองใหญ่ไปแต่ง ก่อนออกงานพระเมรุ เมื่อทรงพระบรมศพหรือตั้งงานพระศพคู่กับพระโกศทองใหญ่แล้ว หุ้มทองคำ ถ้าใช้งานอื่นไม่หุ้ม กรมพระสมมตอมรพันธ์ ทรงจดคราวที่ได้หุ้มทองคำไว้ มีอยู่ในท้ายบัญชีพระโกศทองใหญ่อย่างนี้

*ปัจจุบันนี้เรียกว่า พระโกศราชวงศ์

ทรงพระโกศทองน้อยหุ้มทองชั่วคราว

ในรัชกาลที่ 4

1. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชกาลที่ 5

2. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

3. สมเด็จเจ้าฟ้ากรรณาภรณ์เพ็ชรรัตน์

พระโกศทองน้อยนี้ เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (ม.ร.ว.ปุ้ม มาลากุล ณ อยุธยา) สร้างเมื่อในรัชกาลที่ 5 อีกองค์หนึ่ง

ที่ 8 พระโกศมณฑปน้อย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติสร้างขึ้นตั้งแต่ในรัชกาลที่ 4 สำหรับทรงพระศพพระเจ้าลูกเธอที่ยังทรงพระเยาว์ เมื่อครั้งพระศพสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงวิสุทธิกษัตริย์ พระโกศนี้หุ้มทองคำเฉพาะงาน

ที่ 9 พระโกศมณฑปใหญ่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้กรมขุนราชสีหวิกรมคิดอย่างสร้างขึ้นแต่ในรัชกาลที่ 4 เมื่อปีกุนจุลศักราช 1225 (พ.ศ.2406) เอาแบบมาแต่พระโกศมณฑปน้อยทรงพระศพกรมพระพิทักษ์เทเวศร์ ด้วยกรมพระพิทักษ์เทเวศร์พระรูปใหญ่โต พระศพลงลองพระโกศสามัญไม่ได้ ต้องทำลองสี่เหลี่ยมขึ้นโดยเฉพาะ จึงโปรดให้สร้างพระโกศมณฑปนี้สำหรับประกอบลองสี่เหลี่ยม พระโกศมณฑปใหญ่นี้ต่อมาสร้างขึ้นอีกองค์หนึ่งแต่จะสร้างขึ้นเมื่อใดไม่ทราบแน่

ที่ 10 โกศเกราะ สร้างขึ้นแต่ในรัชกาลที่ 4 เมื่อปีกุน จุลศักราช 1225 (พ.ศ.2406) สำหรับศพเจ้าพระยานิกรบดินทร์ (โต กัลยาณมิตร) ด้วยท่านอ้วน ศพลงลองสามัญไม่ได้ ต้องทำลองสี่เหลี่ยม จึงโปรดให้ทำโกศขึ้นประกอบที่เรียกว่า "โกศเกราะ" เพราะลายสลักเป็นเกราะรัด

ที่ 11 โกศราชนิกุล พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้กรมขุนราชสีหวิกรม สร้างขึ้นแต่ในรัชกาลที่ 4 เมื่อปีขาล จุลศักราช 1228 (พ.ศ.2409) พระราชทานให้ประกอบศพพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุนนาค) ก่อนผู้อื่น

ที่ 12 พระโกศทองเล็ก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้กรมหมื่นปราบปรปักษ์ สร้างขึ้นในรัชกาลที่ 5 เมื่อปีกุน จุลศักราช1249(พ.ศ.2430) ทรงพระศพสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ เป็นทีแรก แล้วได้ใช้ทรงพระศพเจ้านายต่อมามีบัญชีกรมพระสมมตอมรพันธ์ทรงจดไว้ในท้ายบัญชีพระโกศทองใหญ่อย่างนี้

พระโกศทองเล็ก

1. สมเด็จเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์
2. สมเด็จเจ้าฟ้าตรีเพ็ชรรุตมธำรง
3. เจ้าฟ้านภาจรจำรัสศรี
4. กรมขุนสุพรรณภาควดี
5. พระองค์เจ้าอุรุพงศรัชสมโภช

ที่ 13 พระโกศทองรองทรง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้กรมหมื่นปราบปรปักษ์ สร้างขึ้นแต่ในรัชกาลที่ 5 เมื่อปีชวด รัตนโกสินทร์ศก119(พ.ศ 2443) พระโกศองค์นี้ นับเหมือนกับพระโกศทองใหญ่ สำหรับใช้แทนพระโกศทองน้อยเวลาที่จะต้องหุ้มทองคำ เพื่อจะไม่ให้ต้องหุ้มเข้าแลรื้อออกบ่อย ๆ นับศักดิ์เสมอพระโกศทองใหญ่

ยังมีเครื่องประดับสำหรับพระโกศอีกหลายอย่าง เช่น พระโกศทองใหญ่ มีดอกไม้เพชร เป็นพุ่มข้าวบิณฑ์ ดอกไม้ไหว เฟือง ดอกไม้เอว ของเหล่านี้ประดับครบทุกอย่าง แก่พระบรมศพ ถ้าพระราชทานให้ทรงพระศพเจ้านายโดยปรกติไม่มีเครื่องประดับ ถ้าพระราชทานเครื่องประดับด้วย มีเป็นชั้นๆ กัน ชั้นต้นประดับพุ่มข้าวบิณฑ์กับเฟือง ชั้นสูงรองแต่พระบรมศพประดับดอกไม้เอวด้วยอีกอย่างหนึ่ง พระโกศเจ้านายก็มีเครื่องประดับยอดพุ่มข้าวบิณฑ์แลเฟือง ต่อมาทรงบรรดาศักดิ์สูงจึงใช้เครื่องประดับ ถ้าพระราชทานให้ทรงศพเจ้านายชั้นต่ำลงมาหรือขุนนาง ไม่ใช้เครื่องประดับ

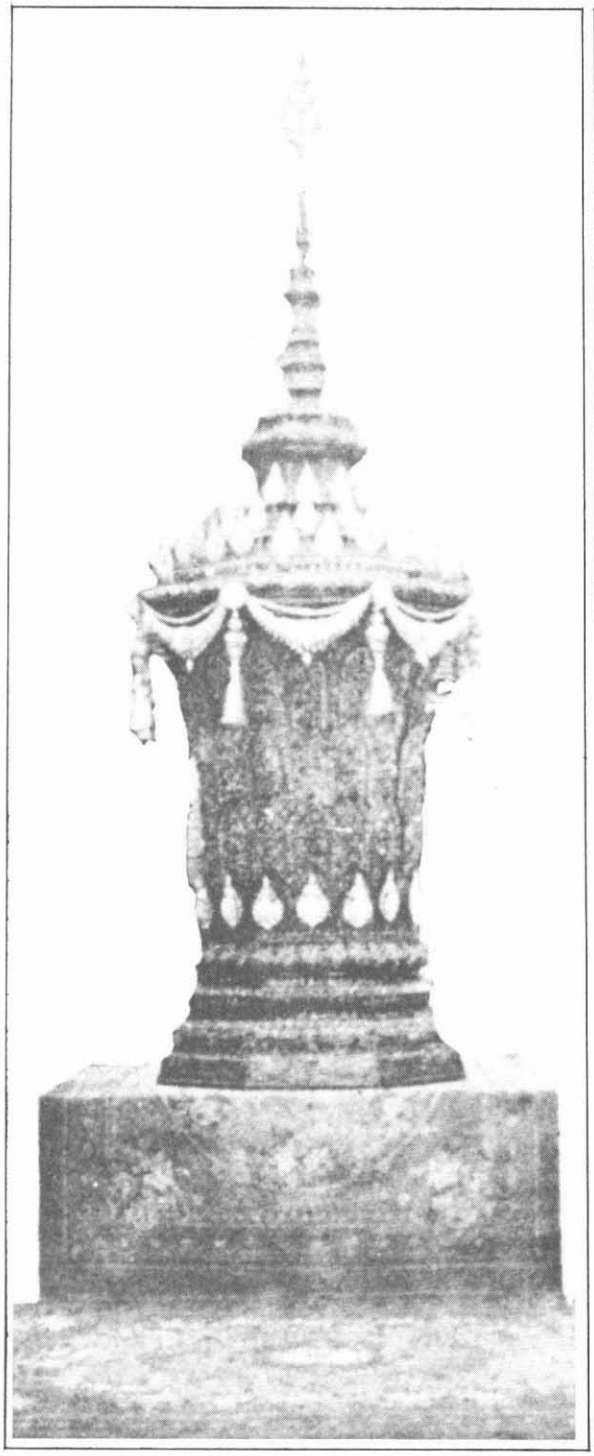

พระโกศทองใหญ่

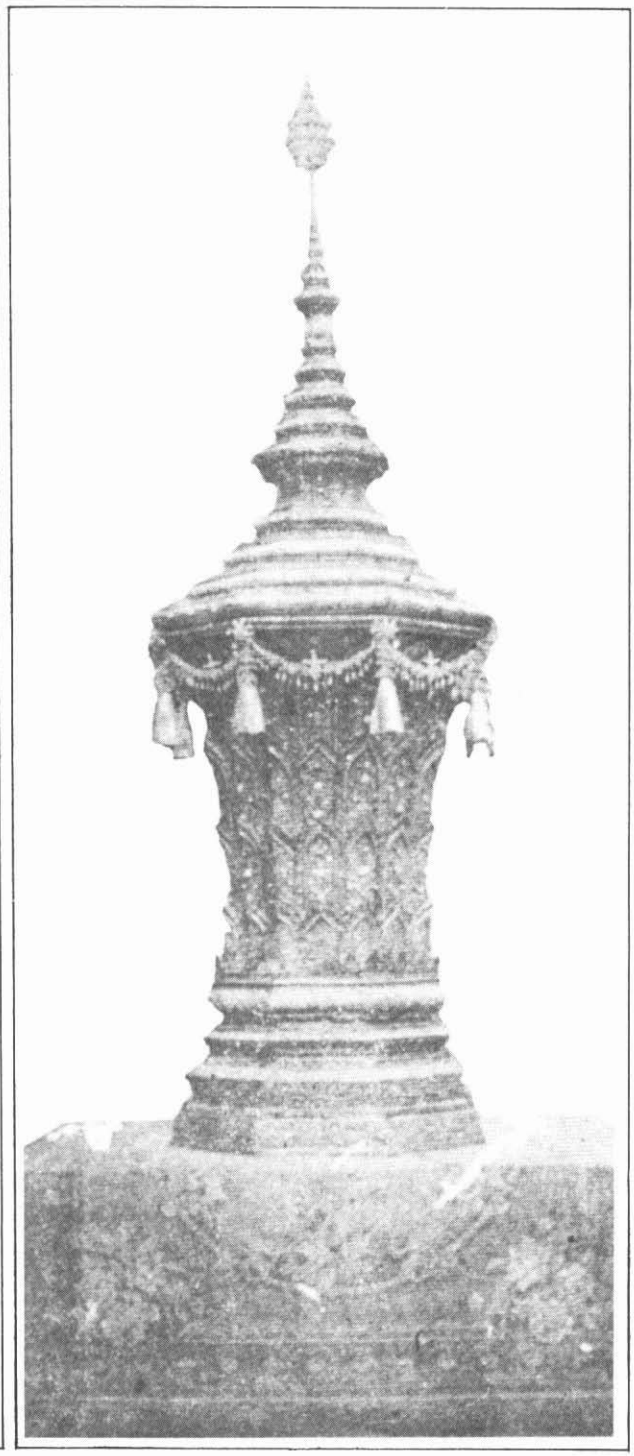

พระโกศทองเล็ก

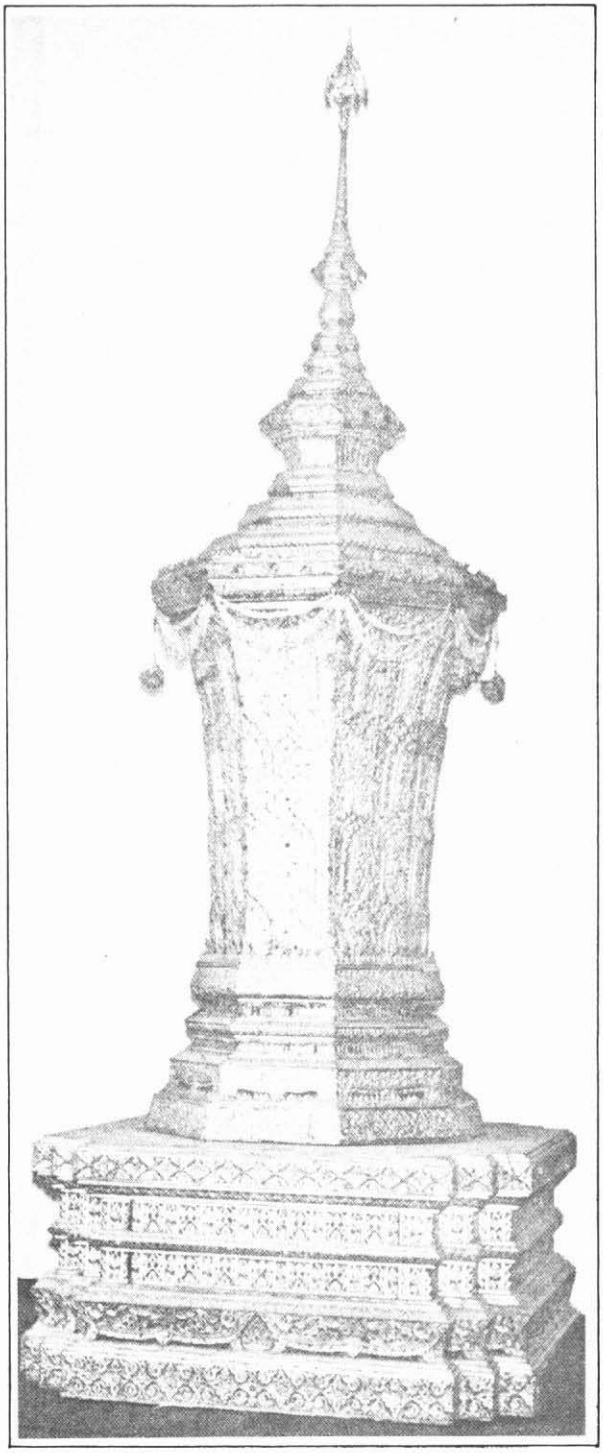

โกศทองน้อย

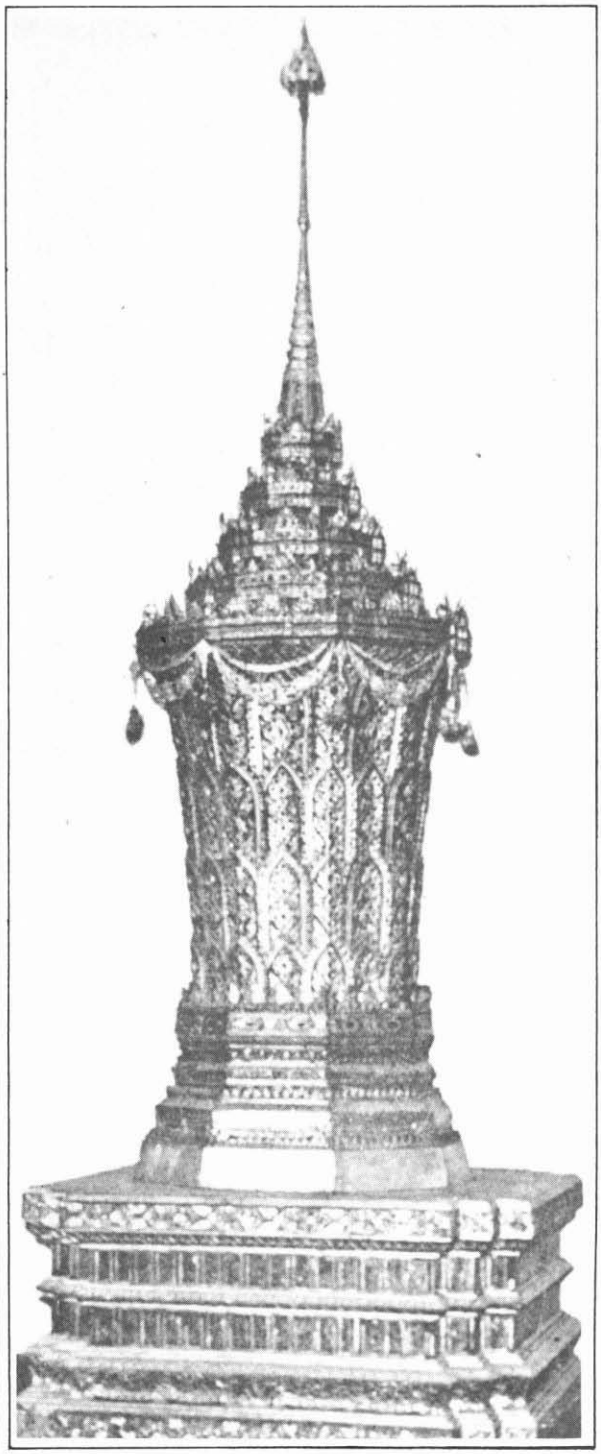

โกศกุดั่นใหญ่

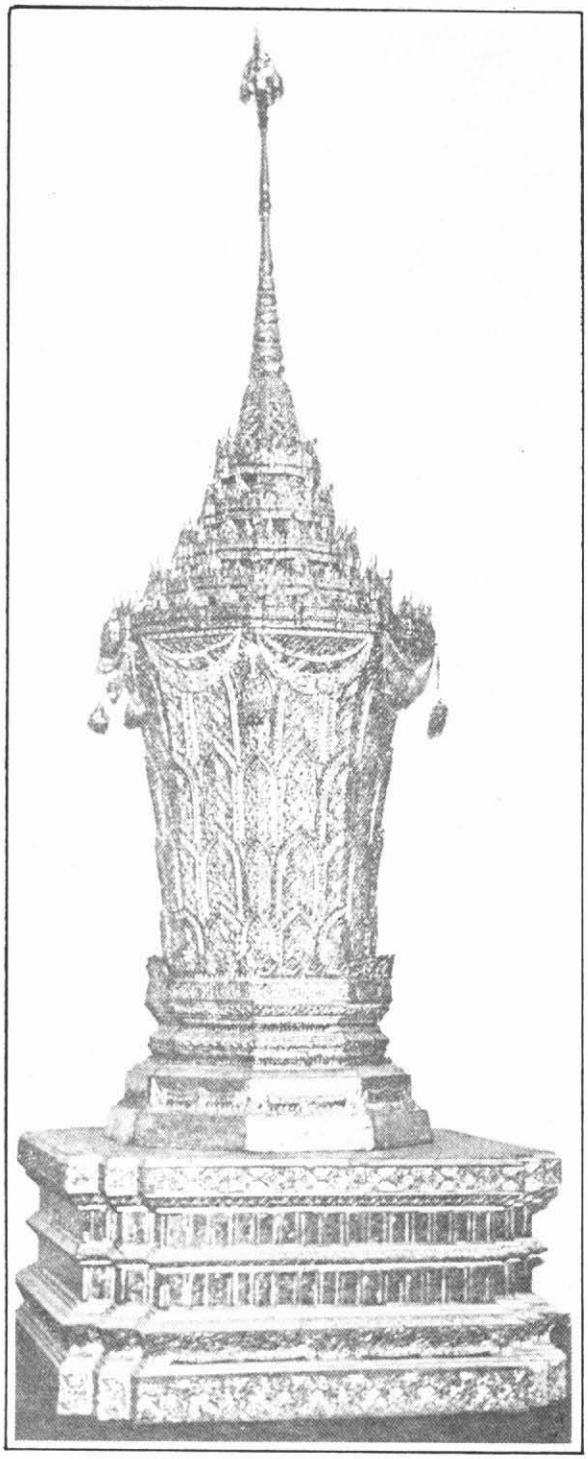

โกศกุดั่นน้อย

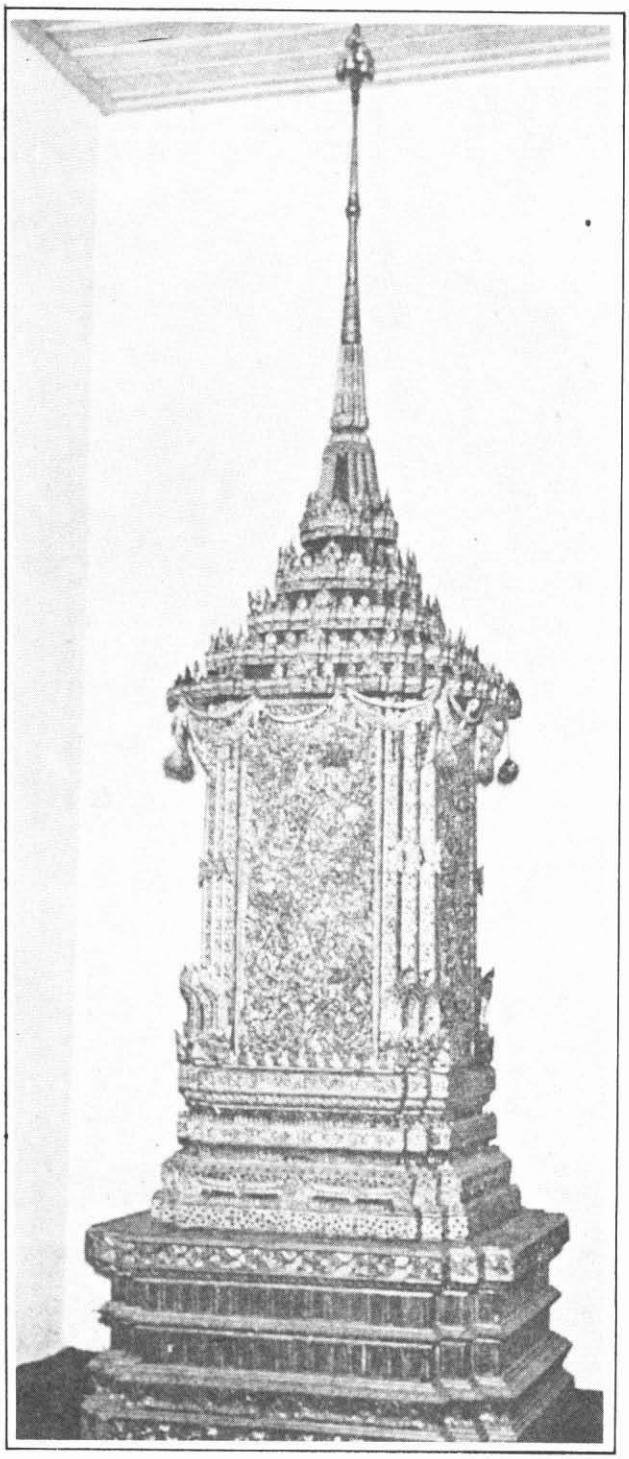

โกศมณฑป

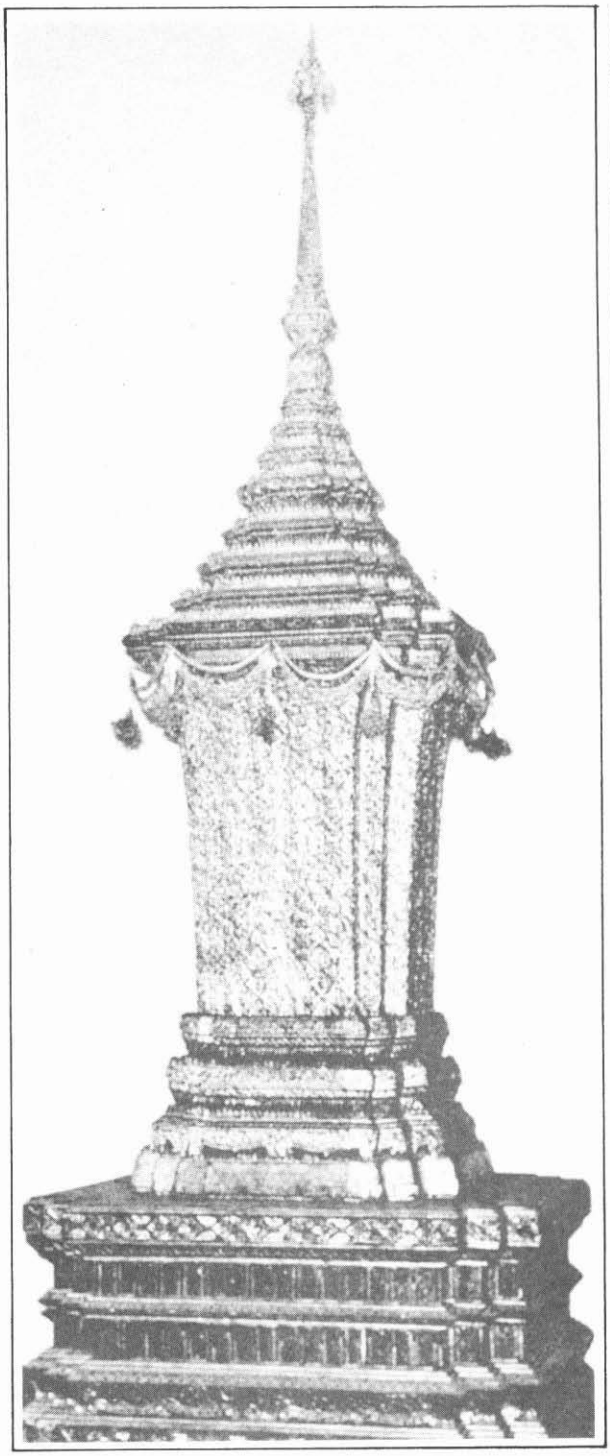

โกศไม้สิบสอง

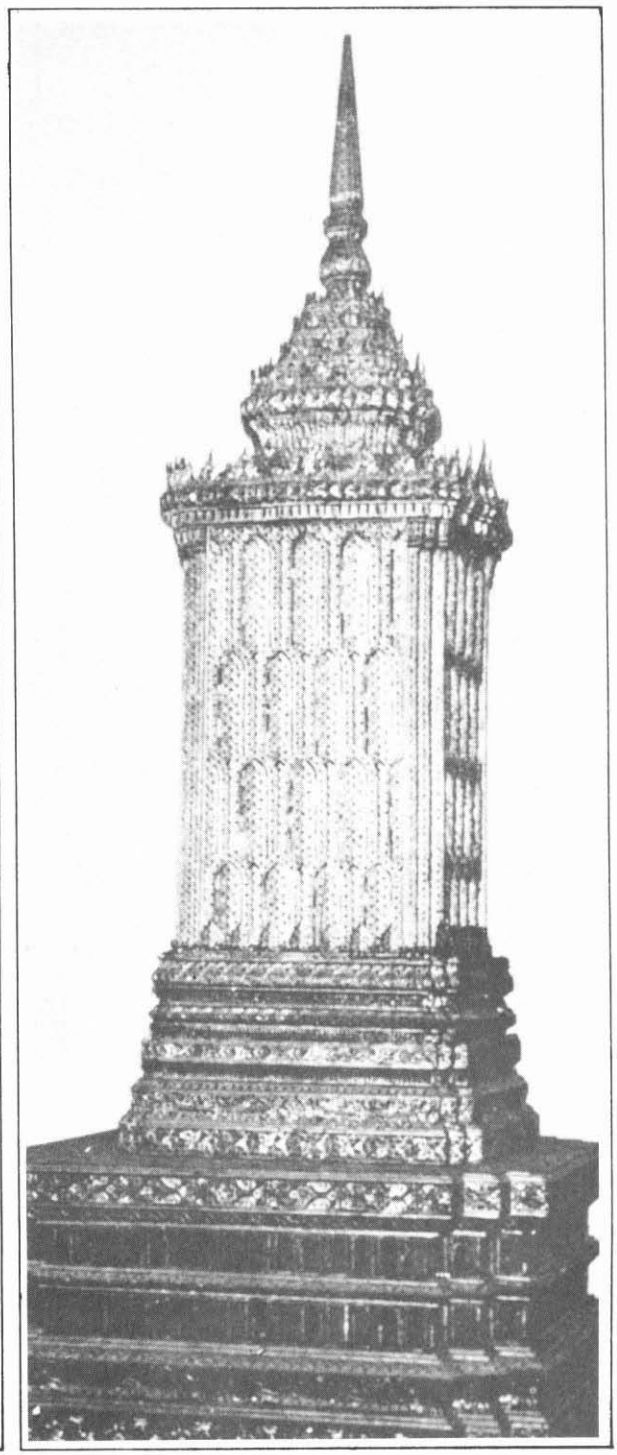

โกศราชวงศ์

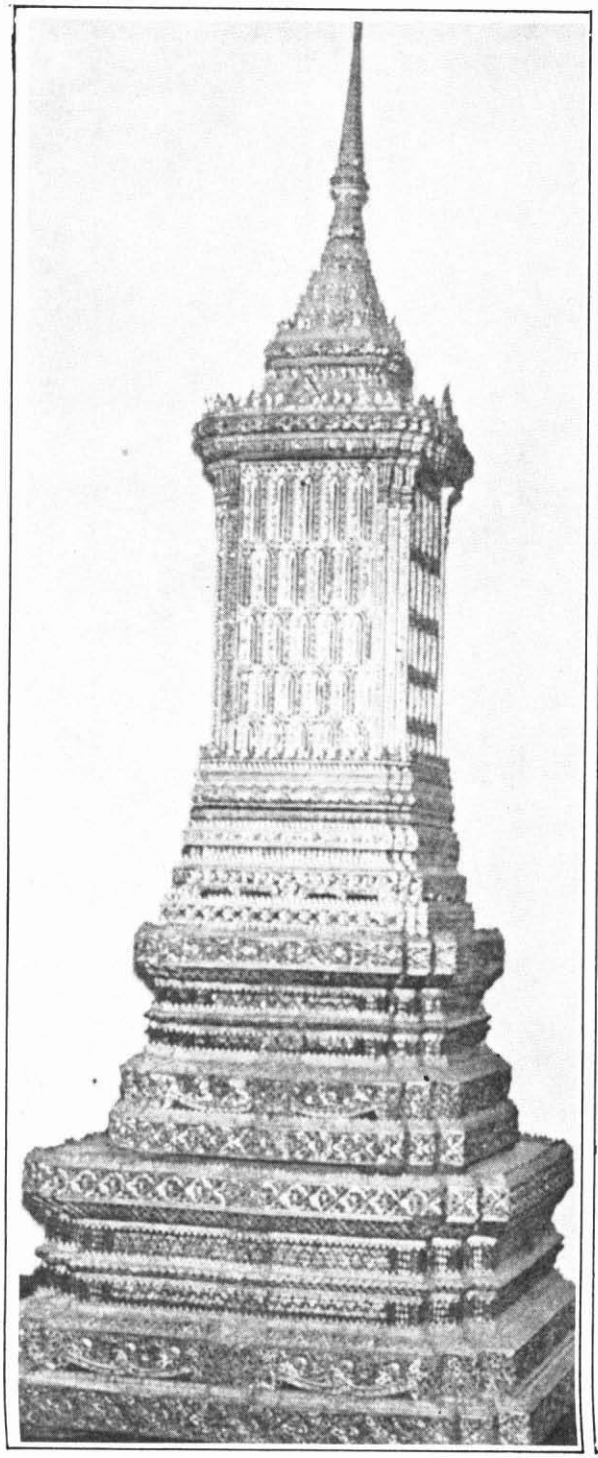

โกศราชวงศ์เล็ก

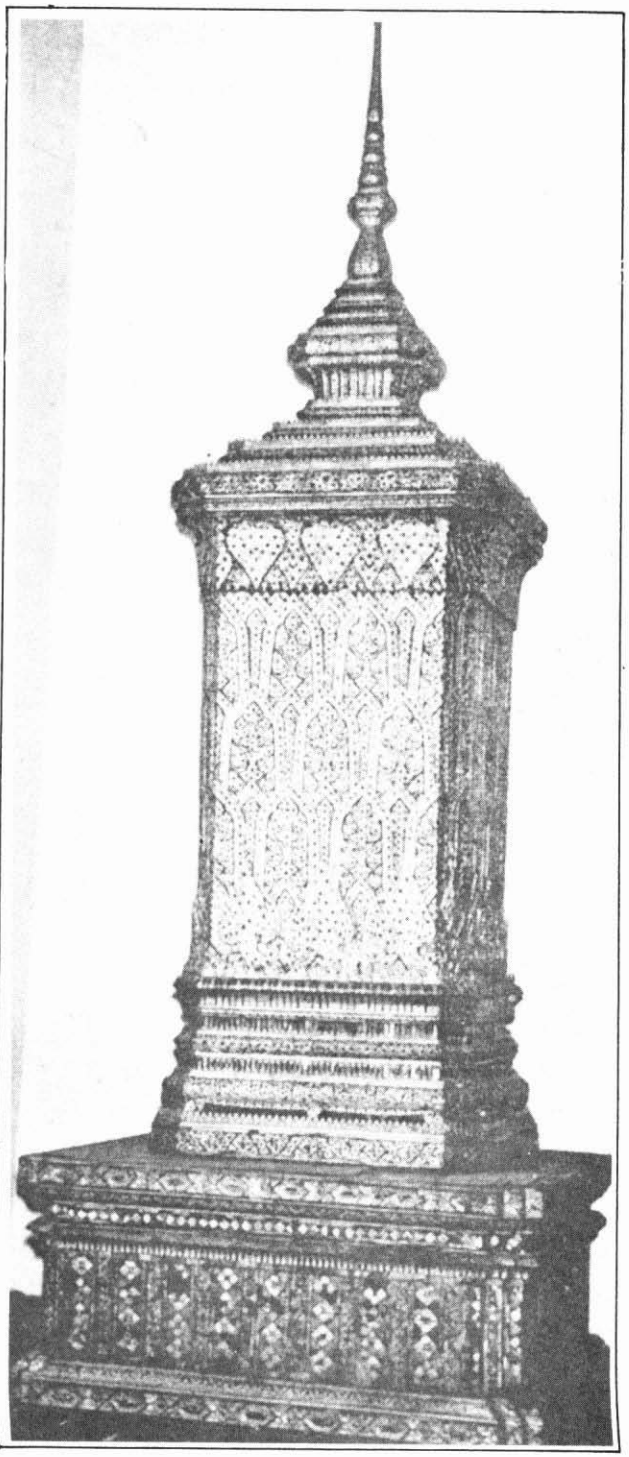

โกศราชินิกุล

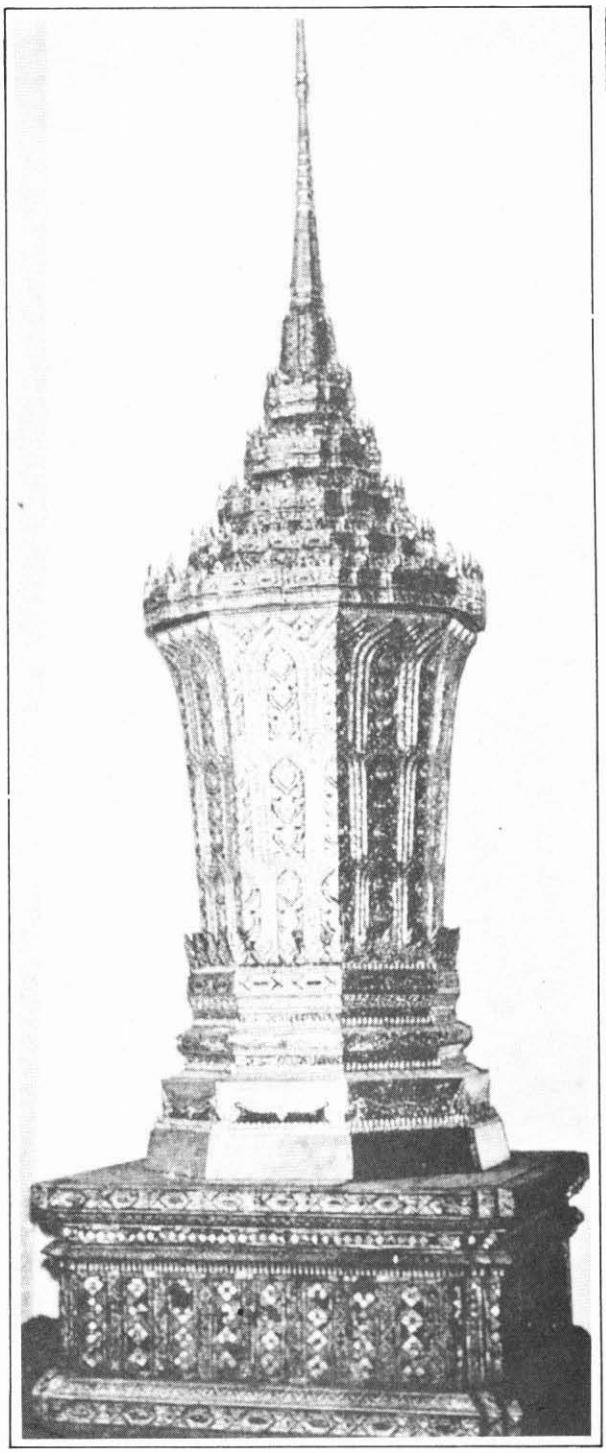

โกศแปดเหลี่ยม

โกศโถ

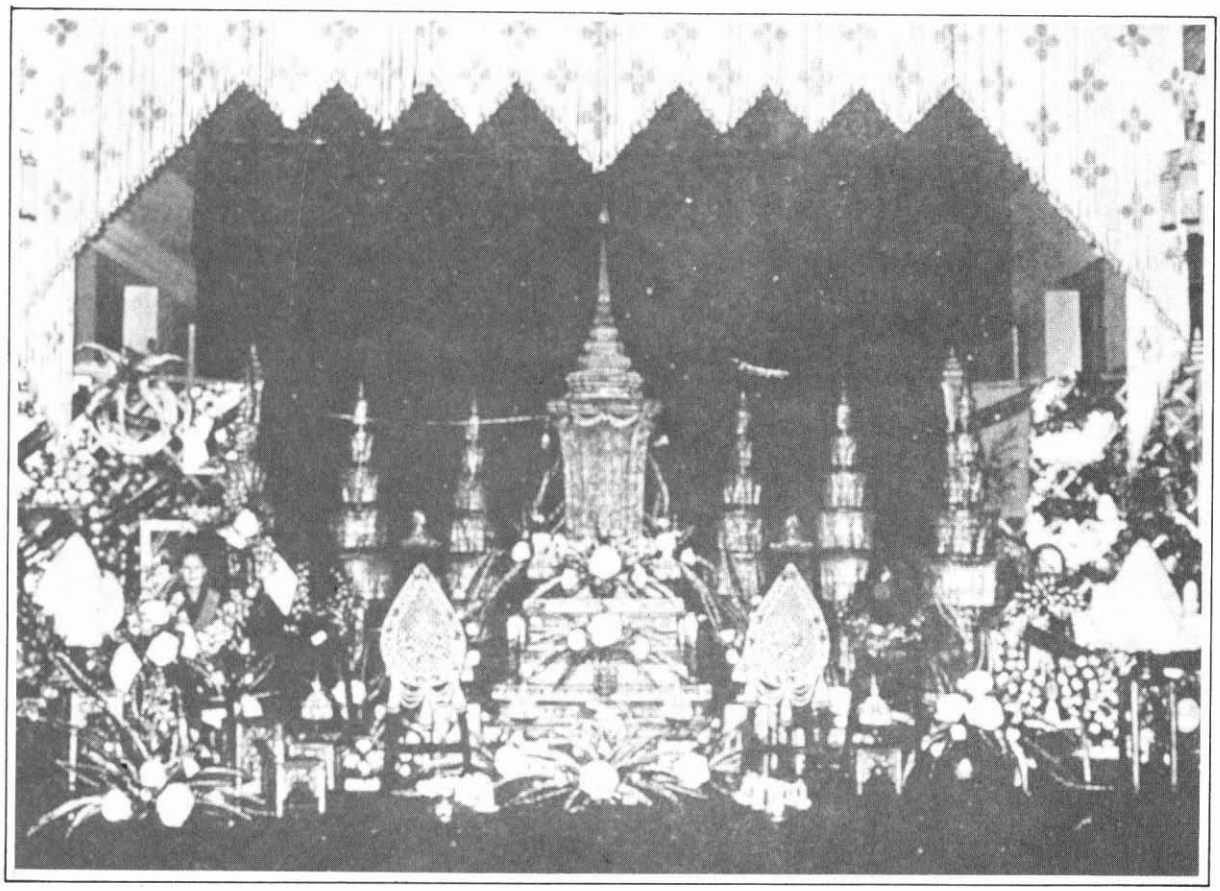

การตั้งศพบำเพ็ญกุศล

(ในภาพเป็นโกศไม้สิบสอง สถานที่ตั้งกว้างและเพดานสูงพอ จึงเชิญโกศขึ้นตั้งบนชั้นลายสลัก 2 ชั้น แวดล้อมด้วยฉัตรเบญจาประกอบเกียรติยศ 6 คัน)

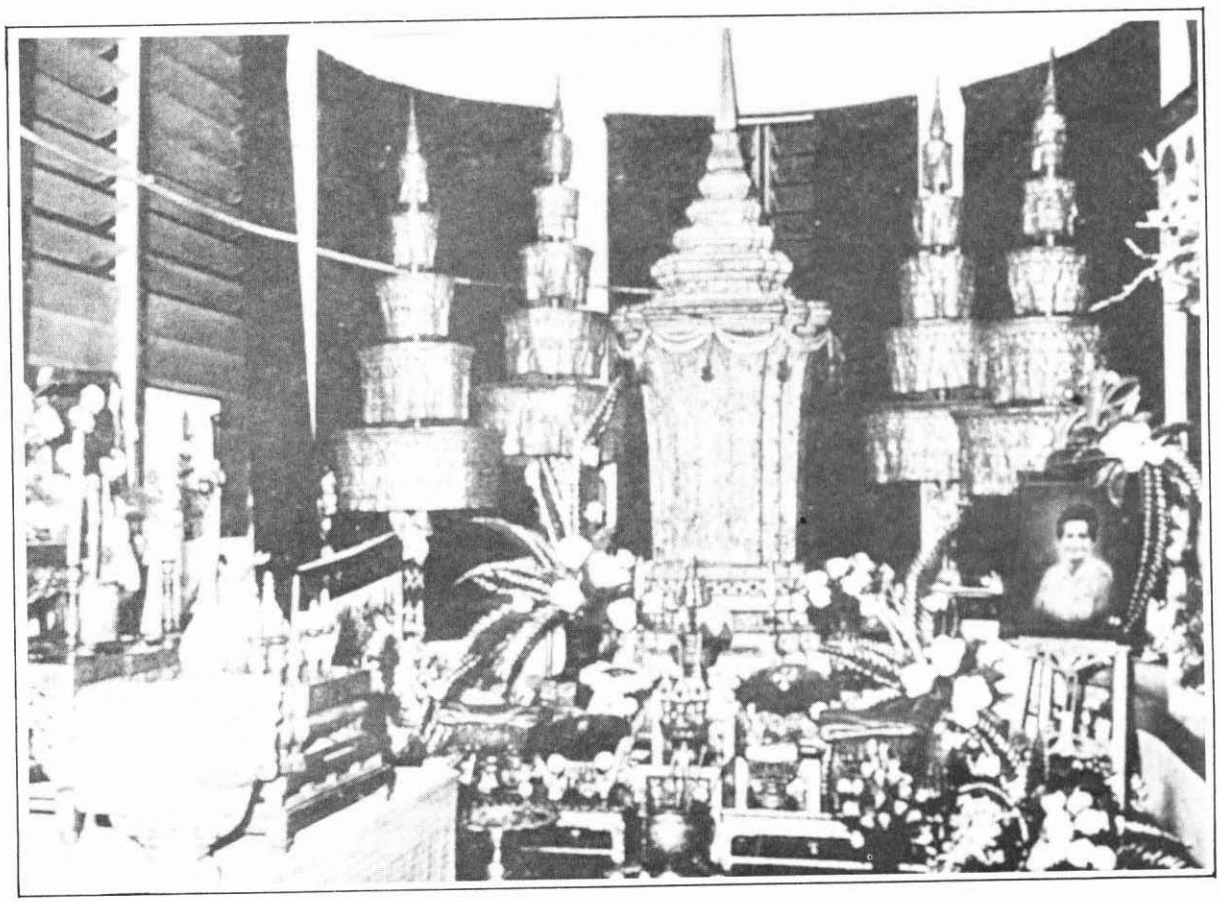

การตั้งศพบำเพ็ญกุศล

(ในภาพเป็นโกศไม้สิบสองเช่นเดียวกับภาพแรก แต่เพดานไม่สูงพอ ทั้งสถานที่ก็จำกัด จึงเชิญโกศขึ้นตั้งบนชั้นลายสลักเพียงชั้นเดียว ตั้งฉัตรเบญจาประกอบเกียรติยศ 4 คัน)

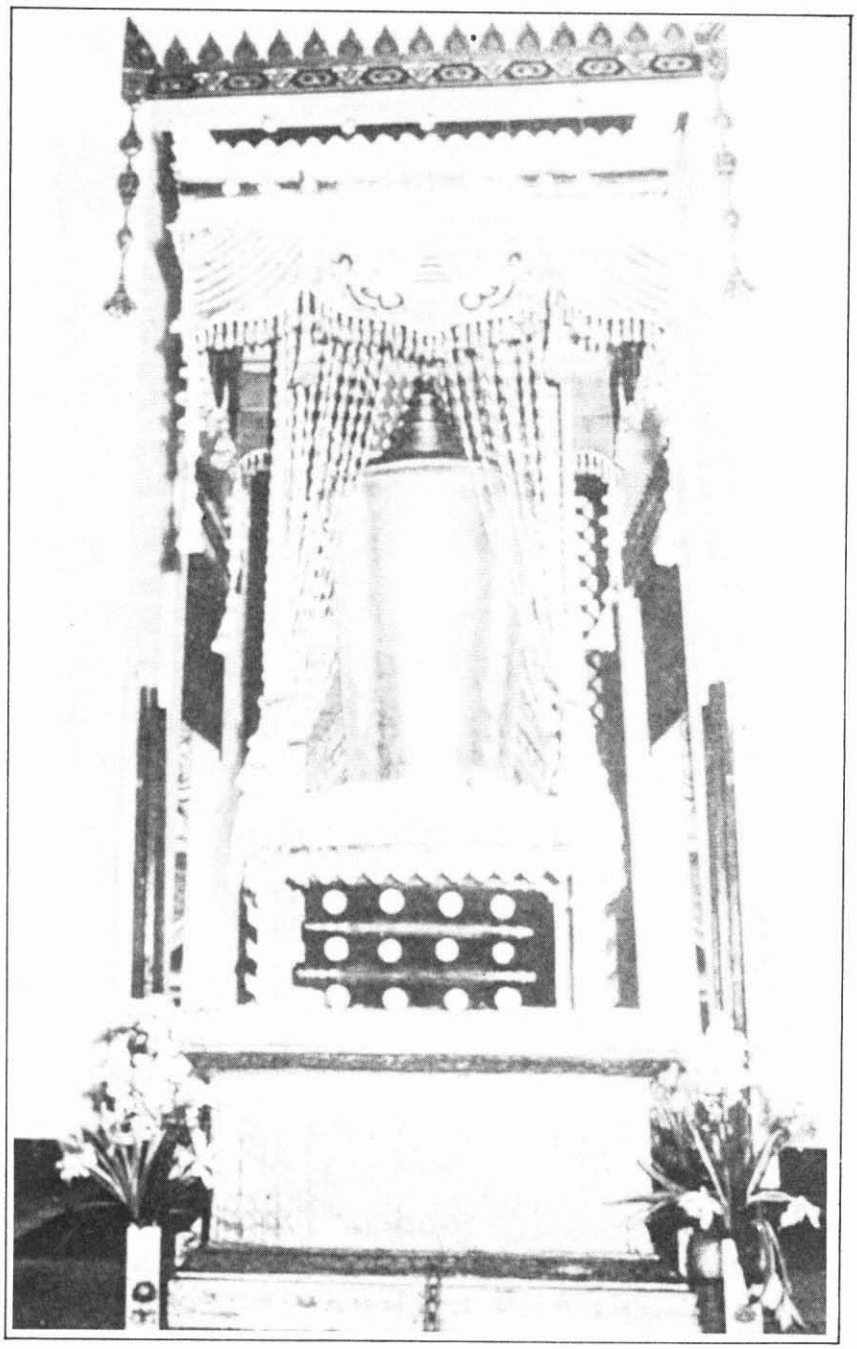

เชิญโกศ (ลองใน) ขึ้นตั้งบนจิตกาธาร ในวันพระราชทานเพลิงศพ

ตำนานหีบศพบรรดาศักดิ์

นอกจากโกศต่าง ๆ ยังมีหีบหลวงสำหรับพระราชทานรองศพข้าราชการโดยชั้นยศบรรดาศักดิ์เป็นอันดับกัน มีกำหนดศักดิ์เป็น 3 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 "หีบทอง" เดิมเป็นหีบทองทึบอย่างเดียว แต่ภายหลังทำขึ้นเมื่อในรัชกาลที่ 5 อีก 3 อย่าง เรียกหีบทองทรายอย่าง หีบทองเครื่องอังหงุ่นอย่าง กับหีบทองลายก้านขดอีกอย่าง นับศักดิ์เสมอกันทั้ง 4 อย่าง เป็นหีบชั้นสูงสุดรอง โกศลงมา

ชั้นที่ 2 "หีบกุดั่น" ของเก่ามี 2 อย่าง เรียกว่าหีบลายทรงเข้าบิณฑ์อย่าง หีบลายมังกรอย่าง ทำเติมขึ้นใหม่เมื่อในรัชกาลที่ 4 เรียกว่าหีบกุดั่น ซึ่งควรจะมีคำต่อว่าลายเทศอีกอย่างหนึ่ง

ชั้นที่ 3 "หีบเชิงชาย" มีอย่างเดียว

ตำนานหีบทั้งปวงนี้ ไม่พบจดหมายเหตุมีแห่งใดเลย ทราบได้แต่ด้วยคำบอกเล่ากับสังเกตตัวหีบสันนิษฐานประกอบ คงได้ตำนานดังจะกล่าวต่อไปนี้เรียงตามสมัยที่สร้าง

ที่ 1 หีบทองทึบ เข้าใจว่าหีบชนิดนี้มีมานานตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ แลทำใช้สืบประเพณีมาจนทุกวันนี้ แต่เดี๋ยวนี้ค้นหาหีบเก่าจะดูสักใบหนึ่งก็ไม่มี มีแต่หีบทำใหม่ ๆ อยู่มากมาย เหตุด้วยหีบทองทึบเป็นหีบชั้นสูง ผู้ที่ได้รับพระราชทานไปประดับเกียรติยศย่อมล้วนแต่เป็นผู้ที่สูงศักดิ์ กอปรด้วยกำลังแลทรัพย์ บุตรหลานเห็นหีบหลวงเก่าคร่ำคร่าไม่พอแก่ใจ มีกำลังสามารถทำได้ก็ทำขึ้นแทนใหม่ เมื่อเสร็จงานศพแล้วก็มอบให้แก่เจ้าพนักงานผู้รักษาหีบหลวง สำหรับไว้ใช้สำรองราชการต่อไป เพราะนอกจากได้พระราชทานแล้ว ใครจะใช้หีบอย่างนั้นไม่ได้ เจ้าพนักงานได้หีบใหม่แล้วก็ทิ้งหีบเก่า ไม่คิดที่จะซ่อมแซม เลยสูญหายไปหมด หีบเก่ารูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไรถามใครก็ไม่ได้ความแน่ กล่าวกันแต่ว่า "โต" นึกสงสัยว่าหีบเก่าจะเป็นรูปอย่างกันสอบปากผาย หีบเดี๋ยวนี้เป็นรูปได้เหลี่ยม มีฝาเหลาเกลี้ยง ปิดทองทึบ มีฐานสลักปิดทองประดับกระจก แต่ก่อนนี้มาจนกระทั่งในรัชกาลที่ 4 ตอนแรก พระศพพระองค์เจ้าวังหน้าก็ยังว่าใช้หีบทองทึบ มาบัดนี้ใช้สำหรับพระราชทานประดับเกียรติยศศพหม่อมเจ้า กับข้าราชการอันมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสามัญ แล พระซึ่งเป็นราชนิกุล หม่อมราชนิกุลกับทั้งข้าราชการอันมียศเป็นนายพลทหารบก ทหารเรือ เจ้ากรมพระตำรวจ แลหัวหมื่นมหาดเล็ก

เชิญโกศ (ลองใน) ขึ้นตั้งบนจิตกาธาร ในวันพระราชทานเพลิงศพ

ที่ 2 หีบเชิงชาย เป็นหีบรูปกันสอบ ปากผาย พื้นทาแดง ขอบสลักเป็นลายปิดทองประดับแวววกระจก ไม่มีฝา ไม่มีฐาน ตามที่รู้กันมาว่าสร้างแต่ครั้งรัชกาลที่ 1 สังเกตลวดลายประกอบทั้งรูปเห็นจริงไม่มีสงสัย ยังได้ยินเล่าต่อกันขึ้นไปอีกว่าหีบเชิงชาย หีบลายทรงเข้าบิณฑ์ เดิมทีเป็นผนังแผงหุ้มสักหลาดสี ตรึงลายทองแผ่นลวดฉลุเหมือนอย่างม่านเรือ ทำไว้เป็นสี่กระแบะ เวลาจะประกอบศพ ผูกสี่มุมหุ้มนอกลองใน แต่ความข้อนี้เท็จจริงประการใดอยู่แก่ผู้กล่าว ถ้าหากว่าเป็น

อย่างนั้น คงเป็นมาแต่ครั้งกรุงธนบุรี หรือเป็นประเพณีมาแต่ครั้งกรุงเก่า แต่อย่างไรก็ดี ข้อที่กล่าวเช่นนี้เป็นความงามสมจริงยิ่งนัก สมัยนี้ใช้หีบนี้สำหรับพระราชทานประดับศพข้าราชการอันมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงเป็นขุน กับทั้งเถ้าแก่พนักงานฝ่ายใน หีบเชิงชายนี้กรมหมื่นปราบปรปักษ์ทำขึ้นใหม่เมื่อในรัชกาลที่ 5 อีก 1 ใบ แต่ผิดกันกับของเก่าที่รูปเป็นหีบก้นปากเท่ากันไม่ผาย มีฝาฐานกับลายดอกไม้ร่วงฉลุทองแถมลงในพื้นแดงด้วย สำหรับพระราชทานไปประดับบรรดาศักดิ์ศพข้าราชการชั้นที่เป็นหลวงขุน กับข้าราชการอันมียศในกรมมหาดเล็ก ชั้นหุ้มแพร แลฝ่ายทหารชั้นนายร้อยกับทั้งเถ้าแก่พนักงานฝ่ายในแลภรรยาข้าราชการซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในชั้นตติยจุลจอมเกล้าแลจตุตถจุลจอมเกล้า

ที่ 3 หีบลายทรงเข้าบิณฑ์เป็นรูปก้นสอบ ปากผาย สลักเป็นลายทรงเข้าบิณฑ์มีขอบอย่างม่าน ดอกปิดทองฝังแววกระจก พื้นล่องชาด ฝีมือทำรุ่นเดียวกับหีบเชิงชายสร้างในรัชกาลที่ 1 ด้วยกัน เข้าใจว่าทำพร้อมกันเป็นหีบคู่ สำหรับเกียรติยศชั้นกลางใบหนึ่งชั้นต่ำใบหนึ่ง แต่จะสูงต่ำเพียงไรที่ได้พระราชทานอยู่แต่ก่อนนั้นหาทราบไม่ ในทุกวันนี้ใช้พระราชทานประดับบรรดาศักดิ์ศพข้าราชการชั้นพระ กับข้าราชการอันมียศเป็นปลัดกรมพระตำรวจแลจ่ามหาดเล็ก

ที่ 4 หีบลายมังกร ทุกวันนี้ใช้สำหรับพระราชทานประดับบรรดาศักดิ์ศพข้าราชการชั้นพระชั้นหลวง แต่เจ้าพนักงานจำเพาะจะจัดให้แก่ศพพระหลวงที่เป็นเชื้อจีนมีขุนนางเจ้าภาษีเป็นต้นได้ใช้ นอกไปจากที่เป็นจีนบ้างก็เป็นแต่บางคราว เมื่อมีงานศพพร้อมกันมากจนหีบไม่พอจ่าย เป็นความคิดของเจ้าพนักงานจะเล่นให้เป็นกลเม็ด ด้วยสำคัญใจว่าลายมังกรเป็นลายจีนเหมาะแก่ข้าราชการที่เป็นจีน แต่ความสำคัญเช่นนั้นผิด เพราะมังกรในลายนั้นหาใช่มังกรจีนไม่ เป็นมังกรไทยสองตัวหันหน้าเข้าหากัน ดั้นอยู่ในกนกเครือ เหมือนลายพนักพระแกลที่พระวิมานในพระราชวังบวรหรือที่หอพระมณเฑียรธรรม งามไม่มีที่เปรียบ หีบหลวงทั้งหมดใบไหนจะงามเสมอใบนี้ไม่มี ไม่มีที่สงสัยว่าจะสร้างรัชกาลไหน นอกไปจากรัชกาลที่ 1 เพราะรูปหีบก็เป็นรูปชนิดก้นสอบ ปากผาย ไม่มีฝาไม่มีฐาน สมอย่างรัชกาลที่ 1 ลาย มังกร (ไทย) ก็เป็นลายที่ถนัดทำอยู่ในรัชกาลที่ 1 ยุคเดียว หีบใบนี้เดิมทีเห็นจะใช้เป็นเกียรติยศสูงเหนือหีบลายทรงเข้าบิณฑ์ขึ้นไปเห็นได้ที่ฝีมือทำประณีตกว่าแลปิดทองทั้งตัว พื้นก็ประดับกระจกแววก็ฝังกระจก

ที่ 5 หีบกุดั่น พูดกันว่า กรมขุนราชสีหวิกรมสร้างขึ้นโดยพระบรมราชโองการเมื่อในรัชกาลที่ 4 สำหรับพระราชทานประดับเกียรติยศศพเจ้าจอม ผู้ซึ่งได้รับพระราชทานหีบหมากกาไหล่ทอง แล้วภายหลังใช้พระราชทานมหาดเล็กหุ้มแพรผู้ซึ่งเป็นราชินิกุลด้วย เป็นหีบชนิดมีฝา มีฐานรูปไม่ผาย ตัวหีบสลักเป็นลายเทศปิดทองทั้งพื้นทั้งลาย ฝังแววกระจก ดูฝีมือสมควรกันแล้วกับที่ว่าสร้างในรัชกาลที่ 4

3. หีบลายทรงเข้าบิณฑ์ และ 4 หีบลายมังกร ชำรุดและใช้ราชการไม่ได้ เจ้าพระยาวรพงศพิพัฒน์ (ม.ร.ว.เย็น อิศรเสนา) เมื่อครั้งเป็นเสนาบดีกระทรวงวังในรัชกาลที่ 7 ได้ขอพระบรมราชานุญาตทำขึ้นใหม่เรียกว่าหีบลายก้านแย่ง ใช้แทนหีบลายทรงเข้าบิณฑ์ และหีบลายมังกร

ที่ 6 หีบทองทราย คือหีบทองทึบนั่นเอง แต่โรยทรายเม็ดหยาบเสียก่อนแล้วจึงปิดทองทับ กรมหมื่นปราบปรปักษ์สร้างขึ้นในรัชกาลที่ 5พระราชทานรองศพหม่อมทับ ในกรมหมื่นปราบฯ มารดาเจ้าพระยาธรรมาธิกรณ์เป็นทีแรก เมื่อเวลาสร้างขึ้นนั้นสำหรับพระราชทานประดับเกียรติยศรองจากโกศ นับว่าบรรดาศักดิ์สูงกว่าหีบทองทึบ เดี๋ยวนี้ใช้สำหรับหม่อมห้ามแลภรรยาข้าราชการชั้นได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าฝ่ายใน* กับทั้งข้าราชการฝ่ายหน้า ชั้นที่ได้รับพระราชทานโต๊ะทองกาทอง

ที่ 7 หีบทองลายเครืออังหงุ่น แบบหีบทองทึบนั่นเอง แต่ตัวหีบสลักเป็นลายเครืออังหงุ่น นับเป็นหีบต่อโกศเกียรติยศเสมอกันกับหีบลายก้านขด สำหรับใช้แทนกัน กรมหมื่นปราบปรปักษ์สร้างขึ้นเมื่อในรัชกาลที่ 5 ทราบว่าพระราชทานรองศพพระยาอรรคราชนาถภักดี (หวาด บุนนาค) เป็นทีแรก ศพนั้นไว้ที่เมืองจันทบุรีช้านาน จึงได้ฝัง เพราะฉะนั้นหีบใบนี้จึงได้เงียบหายไปเสียหลายปี

ที่ 8 หีบทองลายก้านขด แบบหีบทองทึบนั้นเองแต่ตัวหีบสลักเป็นลาย ตั้งใจจะให้เป็นกนกก้านขด ปิดทองล้วน ทุกวันนี้ใช้เป็นหีบรองโกศ ถ้าผู้ใดที่มีเกียรติยศสูงไม่ได้พระราชทานโกศ ก็ได้รับพระราชทานหีบนี้ ตกอยู่ในข้าราชการชั้นที่ได้รับพระ ราชทานพานทองเป็นพื้น

บรรดาหีบทุกอย่างตามที่กล่าวมานี้ ยังต้องมีเครื่องประกอบอีกสิ่งหนึ่ง คือผ้าเยียรบับคลุมบนหลังหีบ หีบเชิงชาย หีบลายมังกร หีบลายทรงเข้าบิณฑ์ จำเป็นอยู่ที่จะต้องมีผ้าคลุม เพราะไม่มีฝา หีบอื่น นอกนั้นไม่จำเป็นเลยที่จะต้องคลุมผ้า เพราะมีฝาแล้ว ทำด้วยหลงกันเลย ๆ มา ศพราษฎรบางรายยังหลงกันสนุกยิ่งขึ้นไปกว่านั้นอีก ต้องมีไม้ไผ่จักผูกเป็นคันเหมือนบันไดวางลงไว้บนหลังหีบก่อน แล้วจึงคลุมผ้าทับ เคยมีคนสงสัยคิดไม่เห็นประโยชน์ ถามกันว่าสำหรับอะไร เคยได้ยินมีคนแปลว่า สำหรับให้คนตายก้าวขึ้นสวรรค์ ที่แท้นั้นคือเคยทำมาแต่ครั้งหีบยังไม่มีฝา ใช้ผ้าคลุมแทน ถ้าเป็นผ้าชนิดที่หนาหนักก็ตกท้องช้างเลยหลุดลงไปเสียในหีบ จึงต้องผูกไม้เป็นคานพาดปากหีบรับผ้าไว้ กันไม้ให้ตกลงไป ทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไป ศพที่เจ้าภาพมีกำลังมักใช้ดอกไม้สดกรองปกแทนผ้าในเวลาออกงาน

(*ปัจจุบัน พระราชทานหีบทองลายสลัก เช่นเดียวกับฝ่ายหน้า ท.จ.)

(7...8 ปัจจุบัน เรียกรวมว่าหีบทองลายสลัก)

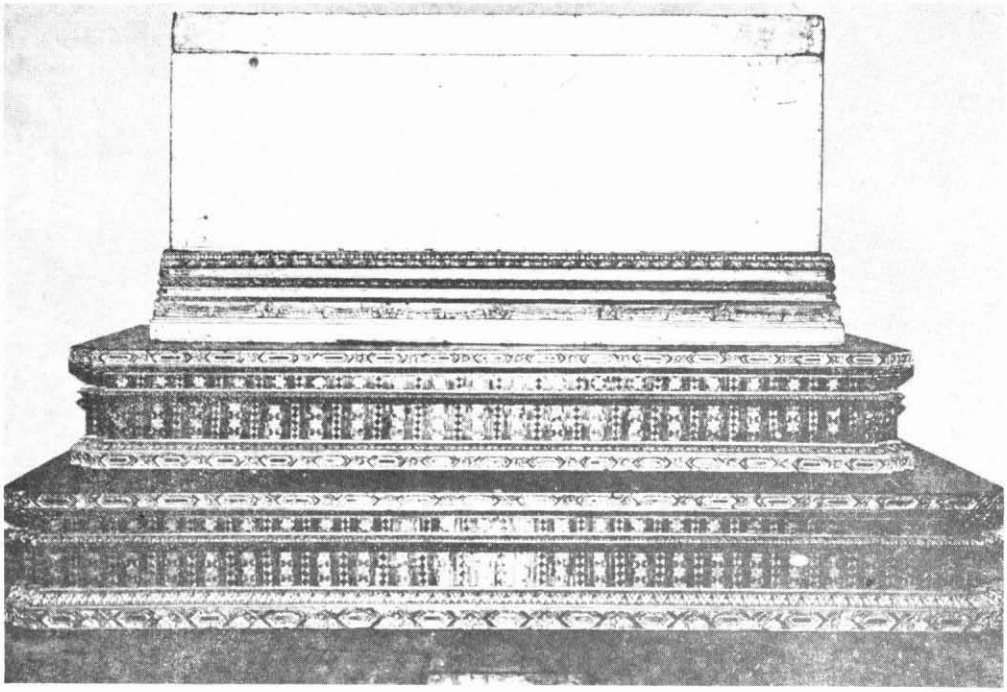

หีบทองทึบ

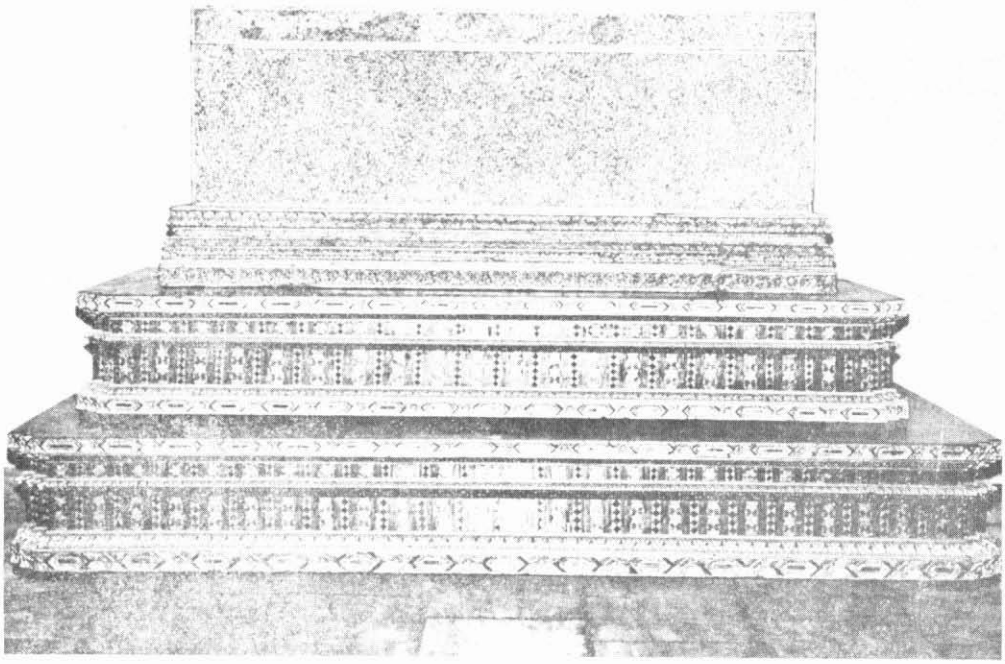

หีบทองทราย

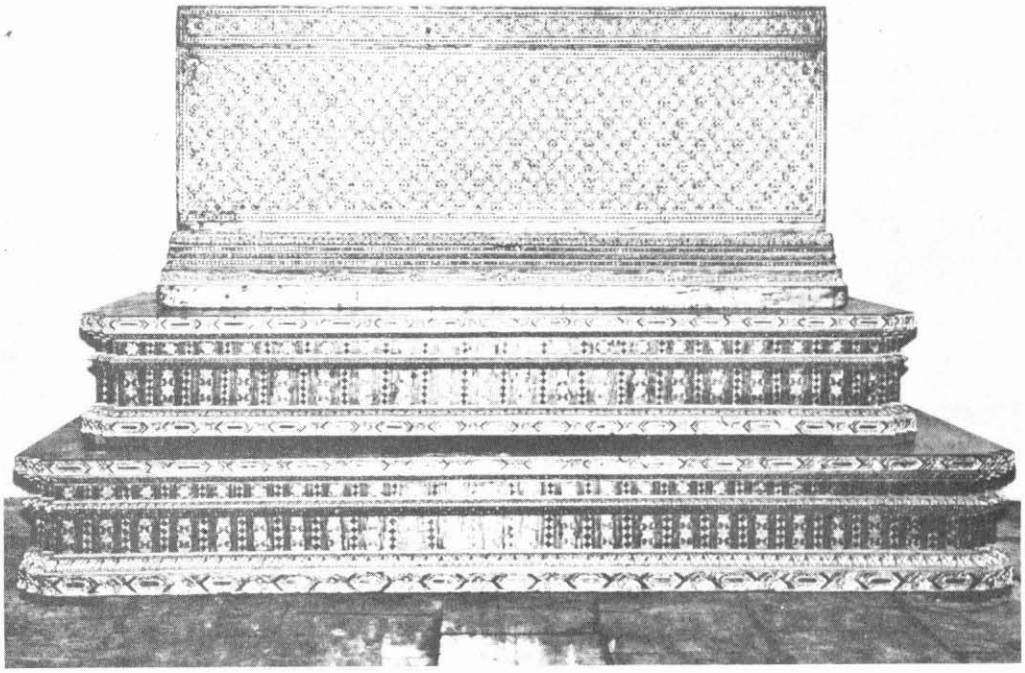

หีบกุดั่น

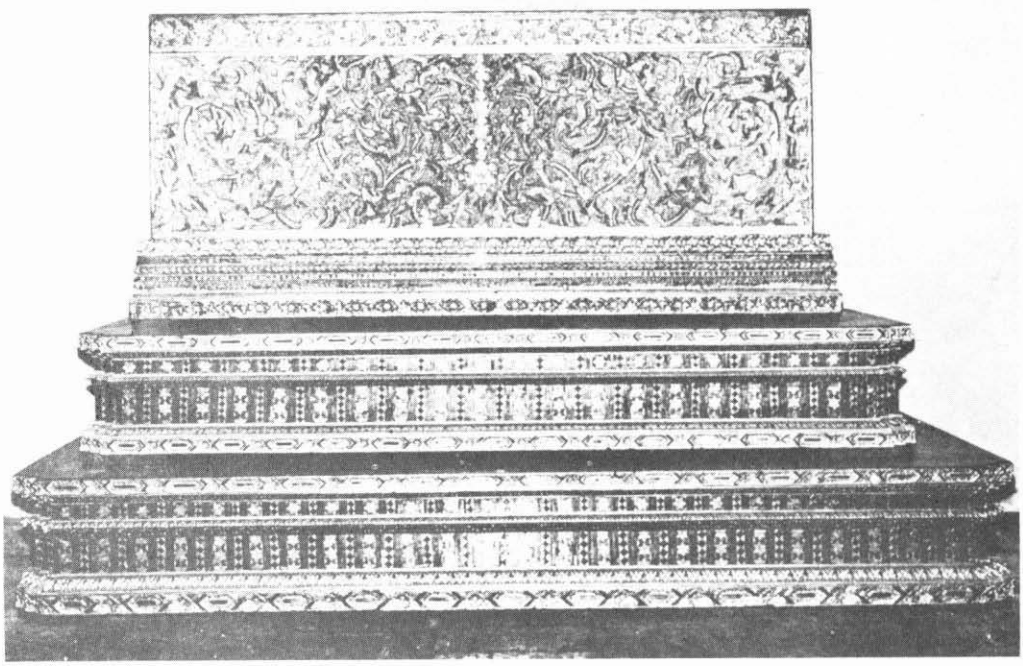

หีบทองลายสลัก

หีบก้านแย่ง (ลายใหญ่)

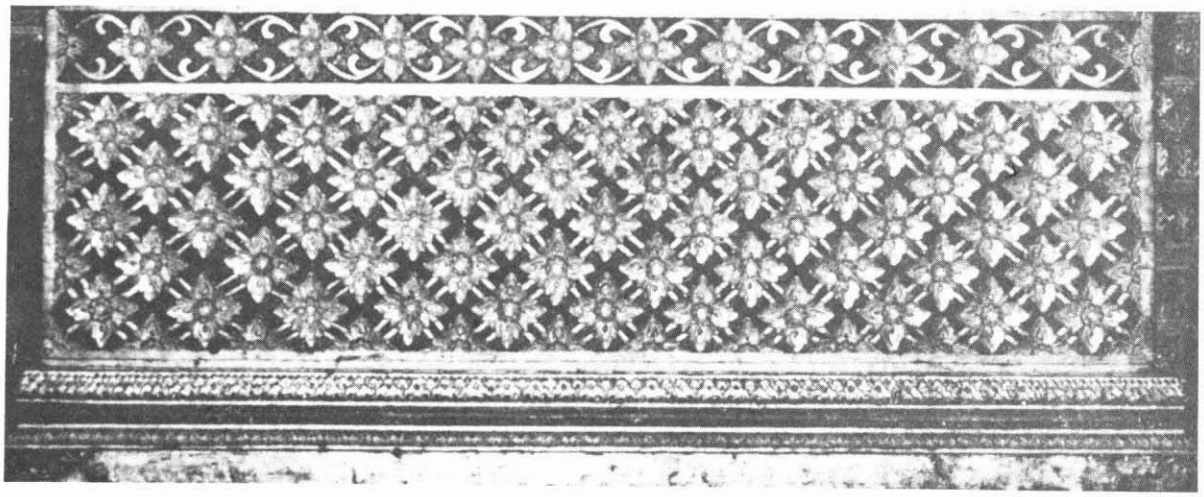

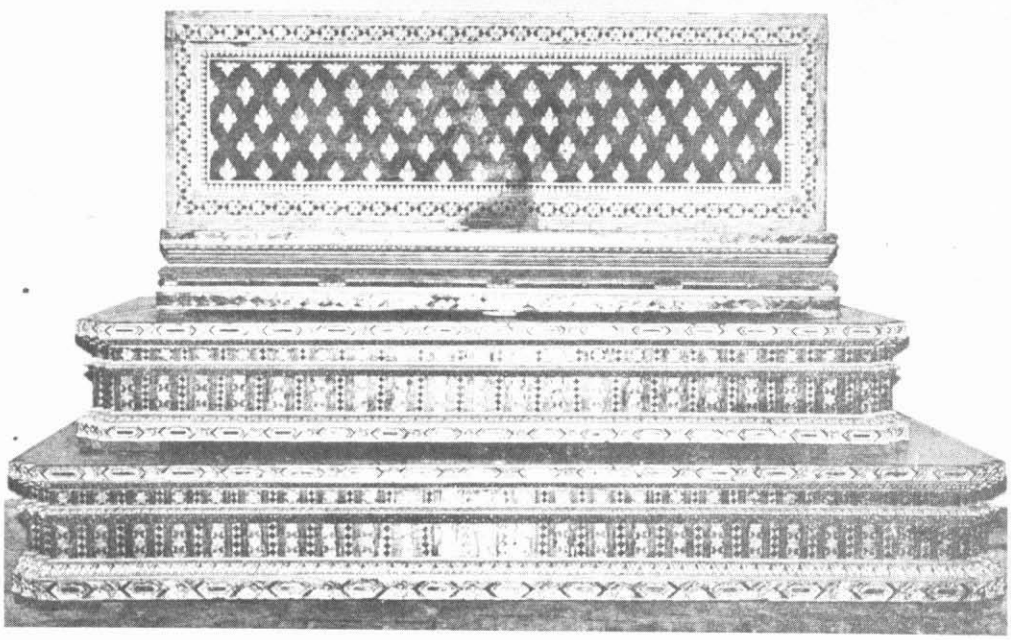

หีบเชิงชาย

หลักเกณฑ์เทียบเกียรติยศพระราชทานแก่พระศพและศพ

พระศพพระราชวงศ์

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
สมเด็จพระอัครมเหสี สมเด็จพระยุพราช (พระบรมศพ)	น้ำหลวง พระโกศทองใหญ่ มีเศวตฉัตร ๗ ชั้นแวนเหนือพระโกศ เครื่องสูงหักทองขวางและชุมสายหักทองขวาง มโหระทึก สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง บี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงพระบรมศพ และประโคมย่ำยามกลางวันกลางคืนตลอด ๑๐๐ วัน พระสงฆ์สดับปกรณ์ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมกลางวัน, กลางคืนกำหนด ๑๐๐ วัน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน	พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเมื่อออกพระเมรุ กระบวนแห่พระราชอิสริยยศ ราชรถทรงพระโกศพระบรมศพจากที่ประดิษฐานไปยังพระเมรุหลวง พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่างเมรุ ปี กลองชนะ ประโคมย่ำยามที่พระเมรุทุก ๓ ชั่วโมงตลอดคืน เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่พระเมรุ เสด็จขึ้นพระเมรุทรงจุดเพลิงพระราชทานฉัตรแวนสุมพระบรมอัฐิบนพระเมรุ
สมเด็จเจ้าฟ้า	น้ำหลวง พระโกศทองน้อยมีเศวตฉัตร ๕ ชั้นแวนเหนือพระโกศ เครื่องสูงทองแผ่ลวดและชุมสายทองแผ่ลวด สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง บี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงพระศพ และประโคมย่ำยามทุก ๓ ชั่วโมง ถึง ๒๔ นาฬิกา ๑๕ วัน	พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุ กระบวนแห่พระราชอิสริยยศ ราชรถทรงพระโกศพระศพจากที่ประดิษฐานไปยังพระเมรุหลวง พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่างเมรุ กลองชนะประโคมย่ำยามที่พระเมรุทุก ๓ ชั่วโมง ถึง ๒๔ นาฬิกา

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์	พระสงฆ์สดับปกรณ์ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมกลางวัน, กลางคืน ๑๕ วัน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน น้ำหลวง พระโกศทองน้อย มีฉัตรขาวลายทอง ๕ ชั้น แขวนเหนือพระโกศ เครื่องสูงทองแผ่ลวด สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง บี กลองชนะประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงพระศพ และประโคมย่ำยามถึง ๒๔ น. พระสงฆ์สดับปกรณ์ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมกลางวัน กลางคืน ๑๕ วัน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน	เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่พระเมรุ เสด็จขึ้นพระเมรุทรงจุดเพลิงพระราชทาน ฉัตรแขวนสุมพระอัฐิบนพระเมรุ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุ ราชรถเชิญพระโกศพระศพไปยังพระเมรุหลวง กระบวนพระอิสริยยศแห่พระศพเวียนพระเมรุ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่างพระเมรุ สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง บี กลองชนะประโคมเวลารับพระราชทานเพลิง และประโคมย่ำยามที่พระเมรุจนถึง ๒๔ น. เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่พระเมรุ เสด็จขึ้นพระเมรุทรงจุดเพลิงพระราชทาน ฉัตรขาวลายทอง ๕ ชั้นแขวนสุมพระอัฐิบนพระเมรุ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ	น้ำหลวง พระโกศกุดั่นน้อย มีฉัตรโหมดทอง ๕ ชั้น แขวนเหนือพระโกศ เครื่องสูงทองแผ่ลวด สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง บี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงพระศพ พระสงฆ์สดับปกรณ์ ๑๐ รูป	พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุ รถอัญเชิญพระโกศพระศพไปยังพระเมรุหลวง กระบวนพระอิสริยยศแห่พระศพเวียนพระเมรุ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่าง

ชั้น ยศ,	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
	พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมกลางวันกลางคืน ๗ วัน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลงาน ๗ วัน	พระเมรุ สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชะ ประโคมเวลารับพระราชทานเพลิง เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราช เล ที่พระเมรุ เสด็จขึ้นพระเมรุทรงจุดเพลิงพระราชท ฉัตรโหมดทอง ๕ ชั้นแขวนสุมพระอฐิ
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระราชวงศ์ที่เป็นสะใภ้หลวงซึ่งได้รับพระราชทานตราทุติยจุลจอมเกล้า	น้ำหลวง พระโกศมณฑป เครื่องสูงทองแผ่ลวด สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงพระศพ พระสงฆ์สดับปกรณ์ ๑๐ รูป พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๗ คืน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลงาน ๗ วัน	รถอพระประเทียบเชิญพระโกศพระศ เครื่องสูงทองแผ่ลวด ๑ สำหรับแห่พระ ศพ เวียนพระเมรุ สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลอง นะ ประโคมเวลาเวียนพระเมรุ และเวล รับ พระราชทานเพลิง พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำพ ง พระเมรุ เสด็จพระราชดำเนินทรงทอดผ้าไตร สดับปกรณ์ เสด็จขึ้นพระเมรุพระราชทานเพลิง
พระวรวงศ์เธอ	น้ำหลวง พระโกศราชวงศ์ เครื่องสูงทองแผ่ลวด สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงพระศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๗ คืน	รถอเชิญพระโกศพระศพ เครื่องสูงทองแผ่ลวด ๑ สำรับแห่พระ พ เวียนพระเมรุ สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลอ นะ ประโคมเวลาเวียนพระเมรุ และเวล รับ พระราชทานเพลิง เสด็จพระราชดำเนินทรงทอดผ้าไตร สดับปกรณ์ เสด็จขึ้นพระเมรุพระราชทานเพลิง

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
หม่อมเจ้าที่ได้รับพระ- ราชทานราชอิสริยา ภรณ์ ประถมาภรณ์ มงกุฎไทยขึ้นไป หรือ ได้รับพระราชทานตรา ประยุลจอมเกล้าวิเศษ	น้ำหลวง โกศราชวงศ์ เครื่องสูงทองแผ่ลวด แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ประโคม เวลารับพระราชทานน้ำสรงศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๓ คืน	เพลิงหลวง รถอเชิญโกศศพ เครื่องสูงทองแผ่ลวด ๑ สำรับแห่เวียน พระเมรุ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ประโคม เวลาเวียนพระเมรุ และเวลารับพระราช- ทานเพลิง พระราชทานผ้าไตร๕ไตรทอดถวายพระสงฆ์ สดับปกรณ์ก่อนพระราชทานเพลิง (ถ้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จฯ ไป พระราชทานเพลิง เปลี่ยนเป็นทรงทอด ผ้าไตร ๑๐ ไตร สดับปกรณ์บนพลับพลา) ถ้าเสด็จพระราชดำเนิน เสด็จฯ ขึ้นเมรุ พระราชทานเพลิง
หม่อมเจ้า ทั้งที่ได้รับ พระราชทานราชอิสริ- ยาภรณ์จุลจอมเกล้า หรือที่ไม่ได้รับพระราช ทานราชอิสริยาภรณ์	น้ำหลวง หีบทองทึบ ฉัตรเบญจา ๔ คัน ปี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทาน น้ำสรงศพ	เพลิงหลวง รถอเชิญหีบศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ คันแห่เวียนเมรุ ปี กลองชนะ ประโคมเวลาแห่เวียนเมรุและ เวลารับพระราชทานเพลิง พระราชทานผ้าไตร ๓ ไตรทอดถวาย พระสดับปกรณ์ก่อนพระราชทานเพลิง
เจ้าพระยา สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	น้ำหลวง หีบทองทึบ น้ำหลวง ไตรแพรทรงพระศพ พระโกศทองน้อย มีฉัตรตาดเหลือง ๕ ชั้น	รถอเชิญหีบศพ เพลิงหลวง พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออก พระเมรุ

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
	แขวนเหนือพระโกศ เครื่องสูงทองแผ่ลวด สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงพระศพ และประโคมย่ำยามถึง ๒๔ น. พระสงฆ์สดับปกรณ์ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมกลางวันกลางคืน ๑๕ วัน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน พระราชทาน (แต่งกายเครื่องแบบเต็มยศ)	ราชรถเชิญพระโกศพระศพจากที่ประดิษฐานไปพระเมรุหลวง กระบวนแห่พระอิสริยยศเชิญพระศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำซ่างพระเมรุ สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานเพลิง และประโคมย่ำยามถึง ๒๔ น. เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่พระเมรุ เทศน์ สดับปกรณ์ เสด็จขึ้นพระเมรุ ทรงจุดเพลิงพระราชทาน ฉัตรตาดเหลือง ๕ ชั้น แขวนสุมพระบรมอัฐิบนพระเมรุ (แต่งกายเครื่องแบบเต็มยศ)
มเด็จพระสังฆราช	น้ำหลวง ไตรแพรทรงพระศพ พระโกศกุดั่นน้อย มีฉัตรผ้าขาว ๓ ชั้น แขวนเหนือพระโกศ เครื่องสูงทองแผ่ลวด สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงพระศพ และประโคมย่ำยามถึง ๒๔ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมกลางวันกลางคืน ๗ วัน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน พระราชทาน (แต่งกายเครื่องแบบครึ่งยศ)	พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุ ราชรถเชิญพระโกศพระศพจากที่ประดิษฐานไปพระเมรุหลวง กระบวนแห่พระอิสริยยศเชิญพระศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำซ่างพระเมรุ สังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานเพลิง และประโคมย่ำยามถึง ๒๔ น. เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่พระเมรุ เทศน์ สดับปกรณ์

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อมรณภาพ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
สมเด็จพระราชาคณะ	น้ำหลวง ไตรครองถวายสุกำศพ โกศไม้สิบสอง ฉัตรเครื่อง แตรงอน แตรฝรั่ง ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๗ คืน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลงาน ๗ วัน พระราชทาน	เสด็จขึ้นพระเมรุ ทรงจุดเพลิงพระราชทาน ฉัตรผ้าขาว ๓ ชั้น แขวนสุมพระอัฐิบนพระเมรุ (แต่งกายเครื่องแบบเต็มยศ) เพลิงหลวง รถวอเชิญโกศศพ ฉัตรเครื่อง ๑๐ คัน แห่เวียนเมรุ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาเวียนเมรุ และเวลารับพระราชทานเพลิง พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่างเมรุ พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตร ทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลก่อนรับพระราชทานเพลิง (ถ้าเสด็จพระราชดำเนิน ทรงทอดผ้าไตร ๑๐ ไตร บังสุกุลบนพลับพลา แล้วเสด็จขึ้นเมรุพระราชทานเพลิง)
พระราชาคณะชั้นเจ้าคณะรอง (หิรัญบัฏ)	น้ำหลวง ไตรครองถวายสุกำศพ โกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจา ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๓ คืน	(แต่งกายเครื่องแบบครึ่งยศ) เพลิงหลวง รถวอเชิญโกศศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ คัน แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาเวียนเมรุ และเวลารับพระราชทานเพลิง พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตร ทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลก่อนรับพระราชทานเพลิง (ถ้าเสด็จพระราชดำเนิน ทรงทอดผ้าไตร ๑๐ ไตร บังสุกุลบนพลับพลา แล้วเสด็จขึ้นเมรุพระราชทานเพลิง)

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อมรณภาพ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
พระราชาคณะชั้นธรรม	น้ำหลวง โกศโถ ฉัตรเบญจา ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำสรงศพ	เพลิงหลวง รถวอเชิญโกศศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาเวียนเมรุและเวลารับพระราชทานเพลิง
พระราชาคณะชั้นเทพ, ราช และพระราชาคณะสามัญ	น้ำหลวง หีบทองทึบ	เพลิงหลวง รถวอเชิญหีบศพ
พระครูสัญญาบัตร	น้ำหลวง หีบเชิงชาย	เพลิงหลวง
๑. ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่ถึงอสัญกรรมขณะดำรงตำแหน่ง	น้ำหลวง โกศกุดั่นน้อย ฉัตรเครื่อง แตรงอน แตรฝรั่ง ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ และประโคมประจำยาม	ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกเมรุ ราชรถเชิญศพจากที่ประดิษฐานไปยังเมรุ กระบวนอิสริยยศเชิญศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่างเมรุ
๒. ผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์นพรัตนราชวราภรณ์	พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๗ วัน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน พระราชทาน (แต่งกายเครื่องแบบเต็มยศ)	แตรงอน แตรฝรั่ง ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานเพลิง เสด็จพระราชดำเนิน ทรงทอดผ้าไตรบังสุกุล เสด็จขึ้นเมรุ ทรงจุดเพลิงพระราชทาน (แต่งกายเครื่องแบบเต็มยศ)
นายกรัฐมนตรี, ประธานวุฒิสภา, ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานศาลฎีกา ซึ่งถึง	น้ำหลวง โกศไม้สิบสอง ฉัตรเครื่อง แตรงอน แตรฝรั่ง ปี่ กลองชนะ ๑๐	รถวอเชิญโกศศพ ฉัตรเครื่อง ๑๐ คัน แห่เวียนเมรุ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาเวียนเมรุและเวลารับพระราชทาน

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
อนิจกรรม ในขณะดำรงตำแหน่ง	ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๗ คืน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลงาน ๗ วัน พระราชทาน	เพลิง พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่างเมรุ เสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานผ้าไตรให้ทายาทถวาย พระสงฆ์บังสุกุลที่โกศศพ เสด็จขึ้นเมรุทรงจุดเพลิงพระราชทาน (แต่งกายเครื่องแบบครึ่งยศ)
ประธานองคมนตรี และองคมนตรี ที่ถึงแก่อนิจกรรม ในขณะดำรงตำแหน่ง	น้ำหลวง โกศมณฑป ฉัตรเครื่อง แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๗ คืน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลงาน ๗ วัน พระราชทาน	รถวอเชิญโกศศพ ฉัตรเครื่อง ๑๐ คัน แห่เวียนเมรุ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาเวียนเมรุ และเวลารับพระราชทานเพลิง พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่างเมรุ เสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานผ้าไตรให้ทายาทเชิญไปทอดถวาย พระสงฆ์บังสุกุลที่โกศศพ เสด็จขึ้นเมรุ ทรงจุดเพลิงพระราชทาน (แต่งกายเครื่องแบบครึ่งยศ)
รัฐมนตรีว่าการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการ ซึ่งถึงอนิจกรรม ในขณะดำรงตำแหน่ง	โกศไม้สิบสอง นอกนั้นเหมือนเกียรติยศศพองคมนตรี น้ำหลวง (ถ้าเป็นหม่อมหลวง หม่อมราชวงศ์ พระราชทานโกศมณฑป)	เหมือนเกียรติยศศพองคมนตรี รถวอเชิญโกศศพ ฉัตรเครื่อง ๑๐ คัน แห่เวียนเมรุ แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาเวียนเมรุ และเวลาพระราชทานเพลิง
เจ้าพระยาชั้นสุพรรณบัฏ หรือหิรัญบัฏที่เคยดำรงตำแหน่งเสนาบดี	โกศไม้สิบสอง ฉัตรเครื่อง แตรงอน แตรฝรั่ง ปี กลองชนะ ๑๐ ประ	พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำช่าง

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
	โคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๗ คืน ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลงาน ๗ วัน พระราชทาน	เมรุ เสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานผ้าไตร ให้ทายาทเชิญไปทอดถวาย พระสงฆ์บังสุกุลที่โกศศพ เสด็จขึ้นเมรุ ทรงจุดเพลิงพระราชทาน (แต่งกายเครื่องแบบครึ่งยศ)
เจ้าพระยาที่ไม่ได้รับพระราชทานสุพรรณบัฏ หรือหิรัญบัฏ, จอมพล, รัฐมนตรีสั่งราชการที่ถึงแก่กรรม ในขณะดำรงตำแหน่ง, ผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์ช้างเผือก, มหาวชิรมงกุฎ และมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	น้ำหลวง โกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจา ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๓ คืน	เพลิงหลวง รถอเชิญโกศศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ คัน แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาเวียนเมรุ และเวลารับพระราชทานเพลิง พระราชทานผ้าไตรให้ทอดถวายพระสงฆ์ บังสุกุลก่อนรับพระราชทานเพลิง ๕ ไตร (ถ้าเสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานผ้าไตรให้ทายาทเชิญไปทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลที่โกศศพ ๑๐ ไตร แล้วทรงจุดผักแคพระราชทานเพลิงเผาศพ)
ผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า แต่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการขณะถึงอนิจกรรม	น้ำหลวง โกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจา ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๓ คืน	เพลิงหลวง รถอเชิญโกศศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ คัน แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาเวียนเมรุ และ เวลารับพระราชทานเพลิง พระราชทานผ้าไตรให้ทอดถวายพระสงฆ์ บังสุกุลก่อนรับพระราชทานเพลิง ๕ ไตร (ถ้าเสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานผ้าไตรให้ทายาทเชิญไปทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลที่โกศศพ ๑๐ ไตร แล้วทรงจุดผักแคพระราชทานเพลิงเผาศพ)

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
๑. รัฐมนตรีที่ถึงแก่กรรมขณะดำรงตำแหน่ง ๒. ผู้ที่ได้รับพระราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์มงกุฎไทย	น้ำหลวง โกศโถ (ถ้าเป็นราชนิกูลหรือราชินีกูลพระราชทานโกศราชินีกูล) ฉัตรเบญจา ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ	เพลิงหลวง รถวอเชิญหีบศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาเวียนเมรุ และเวลารับพระราชทานเพลิง
บิดามารดาของผู้ดำรงตำแหน่งเสนาบดี, องคมนตรี, นายกรัฐมนตรี, ประธานวุฒิสภา, ประธานสภาผู้แทนราษฎร, ประธานศาลฎีกา, รัฐมนตรีว่าการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการ	น้ำหลวง หีบทองลายสลัก ฉัตรเบญจา ๔ คัน ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ	เพลิงหลวง รถวอเชิญหีบศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาเวียนเมรุ และรับพระราชทานเพลิง
สตรีผู้มีเกียรติที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	น้ำหลวง โกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจา ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลารับพระราชทานน้ำอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๓ คืน	เพลิงหลวง รถวอเชิญโกศศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาเวียนเมรุและเวลารับพระราชทานเพลิง พระราชทานผ้าไตรทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลก่อนรับพระราชทานเพลิง ๕ ไตร
ผู้ที่ได้รับพระราชทานตราทุติยจุลจอมเกล้า	น้ำหลวง หีบทองลายสลัก ฉัตรเบญจา ๔ คัน ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลารับพระราช-	เพลิงหลวง รถวอเชิญหีบศพ ฉัตรเบญจา ๑๐ แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ๑๐ ประโคมเวลาแห่เวียน

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
	ทานน้ำอาบศพ	เมรุ และเวลารับพระราชทานเพลิง
เจ้าหมื่น พระยาที่มียศชั้นมหาเสวกหรือมหาอำมาตย์ นายพลทหารบก–เรือ–อากาศ และนายพลตำรวจ, ข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นพิเศษ, พนักงานเทศบาลพิเศษ และผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ทวีติยาภรณ์ช้างเผือกหรือมงกุฎไทย	น้ำหลวง หีบทองลายสลัก	เพลิงหลวง รถวอเชิญหีบศพ
สตรีผู้มีเกียรติที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ตติยจุลจอมเกล้า	น้ำหลวง หีบกุดั่น	เพลิงหลวง
ผู้ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	น้ำหลวง หีบทองทราย	เพลิงหลวง รถวอเชิญหีบศพ
จมื่น, พระ, พระยาที่มียศชั้นเสวก หรือ อำมาตย์ นายพันทหารบก–เรือ–อากาศ, นายพันตำรวจ, ข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นโท, เอก, สมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทน	น้ำหลวง หีบลายก้านแย่ง (ถ้าเป็นราชนิกูล หรือราชินีกูล พระราชทานหีบกุดั่น)	เพลิงหลวง

ชั้น, ยศ	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อสิ้นชีวิต	เครื่องเกียรติยศที่พระราชทานเมื่อพระราชทานเพลิง
ราษฎร ซึ่งถึงแก่กรรมขณะดำรงตำแหน่งผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์จัตุรถาภรณ์ช้างเผือกมงกุฎไทย, ตริตาภรณ์ช้างเผือกมงกุฎไทย, ตติยจุลจอมเกล้า ซึ่งเป็นตราสืบตระกูล และสตรีที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์จตุตถจุลจอมเกล้า		
หมื่น, ขุน, หลวง, รองเสวก, รองอำมาตย์, นายร้อยทหารบก–เรือ–อากาศ, นายร้อยตำรวจ,	น้ำหลวง หีบเชิงชาย	เพลิงหลวง

บทบาทของภริยาผู้บริหารในอนาคต

สวัสดีครับทุกท่าน ตั้งแต่ผมบรรยายมาหรือตั้งแต่มีชีวิตเป็นนักบริหารมาตั้งแต่เยาว์วัยจนกระทั่งบัดนี้นะครับ ผมไม่เคยมีความหนักใจในการบรรยายเหมือนเท่ากับวันนี้เลย เพราะว่าหัวข้อที่จะบรรยายในวันนี้รู้สึกว่าสร้างความหนักใจให้กระผมมากเพราะในหัวข้อที่กล่าวว่า "บทบาทของภรรยานักบริหารในอนาคต" ภรรยาที่ดีของนักบริหารในอนาคตนี่มันเป็นเรื่องยากจริง ๆ ครับที่เราจะบรรยายเพราะว่าประการแรกผมเป็นผู้ชาย จะไปบังอาจแนะนำสั่งสอนสุภาพสตรีซึ่งเป็นเพศคู่ชีวิตเรานี่ ผมก็รู้สึกว่าเป็นความหนักอย่างมากทีเดียว เพราะแต่ละคนก็มีเอกลักษณ์ของทุกคนไม่เหมือนกัน ในชีวิตของผมเองที่ร่วมรับราชการอยู่ในสังคมก็ได้ผ่านพบภรรยาของผู้หลักผู้ใหญ่ภรรยาของเพื่อนฝูง ภรรยาของนักบริหารมาก็มาก บางท่านก็ดีน่ารักเหลือเกินบางท่านก็มีความน่ารัก แต่ก็มีความยุ่งยากปนอยู่กับความน่ารักก็มีอยู่มาก (เสียงปรบมือ) และบางท่านก็มีความน่ากลัวปนอยู่กับความน่ารัก (เสียงหัวเราะ - ปรบมือ) ผมก็ไม่สามารถจะใช้คำว่าอย่างไรตรงกับความเป็นจริงได้ผมดูแล้วบางท่านผมก็มองดูด้วยความเป็นห่วงว่าวันหนึ่งท่านหมดอำนาจวาสนาลง แล้วใครเขาจะดูท่านได้ บางท่านก็หลงและเพลิดเพลินไปกับคำสรรเสริญเยินยอจนคิดว่าตนเองนั้นสูงกว่าทุกคนที่อยู่ในระดับเดียวกันเสียทั้งหมด บางทีทำอะไรก็ผิดพลาดไปบ้างและนอกจากนั้นปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบก็มีอีกหลายประการ ซึ่งมันไม่เหมือนกันหรอกครับทุกครอบครัว

ครอบครัวบางครอบครัวฝ่ายท่านผู้ชาย ท่านก็เป็นตัวของตัวเองแม้ว่าฝ่ายหญิงจะมีความน่ากลัวปนกับความน่ารัก หรือจะมีความยุ่งยากปนอยู่กับความน่ารักก็ตาม แต่ก็ยังพอไปได้ เพราะฝ่ายผู้ชายก็ยังยืนหยัดอยู่ในความถูกต้องเป็นตัวของตัวเอง อาจจะมีความขัดแย้งกันบ้างแต่ความเป็นตัวของตัวเองก็ยังพอไปได้ ด้วยความราบรื่นไม่มีความยุ่งยากออกไปข้างนอก ที่ทำให้เกิดความกระทบกระเทือน แต่บางครอบครัวไม่อย่างนั้น ฝ่ายท่านผู้ชายเกรงกลัวท่านผู้หญิงมากจนกระทั่งว่าอะไรก็เป็นนั่นไปหมด อันนี้อันตรายมาก เพราะฉะนั้นลักษณะอย่างนี้กระมังครับที่ผมไม่อยากเห็นภรรยานักบริหารเป็นลักษณะอันนี้ แต่จะชี้ให้ชัดว่าลักษณะอะไรเป็นอันตรายที่น่ากลัวคงพูดยาก เพราะมีหลาย ๆ ประการ และเห็นจะต้องพูดคลุม ๆ ไปเพราะว่าความน่ารักก็คงมีอยู่ด้วยกันทุกคนละครับว่า ถ้าไม่น่ารักจะแต่งงานกันได้อย่างไร แต่ว่าความน่ากลัว ความยุ่งยาก ซึ่งมันก็มีปะปนมาอาจจะด้วยส่วนประกอบ อาจจะด้วยจิตใจ อาจจะด้วยสิ่งแวดล้อมอะไรแล้วแต่เถอะครับ เพราะฉะนั้น อันนี้เราก็เห็นกันอยู่ในสังคมทั่ว ๆ ไป

ผมอยากจะกล่าวว่าความมั่นคงของประเทศชาติบางทีก็เกี่ยวเนื่องมาด้วยเหมือนกันนะครับ มันแยกกันไม่ออก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเราจะพูดกันถึงภรรยาที่ดีของนักบริหารแล้ว เราก็น่าจะเอาสิ่งที่ดี ๆ มาพูดกัน สิ่งที่ไม่ดีเราก็คงจะไม่พูด ทีนี้ผมไม่ทราบจะยกตัวอย่างใครถึงจะเหมาะนะครับ ผมว่าภรรยาที่ดีของนักบริหารในอนาคตหรือในปัจจุบันนี้ก็นั่งกันอยู่ที่นี้ก็มากแหละครับ มากทีเดียวนะครับผมว่าอาจจะทั้งหมดก็ว่าได้นะครับส่วนภรรยาที่ไม่ดีหรือภรรยาอันตราย ผมพยายามมองหน้ามองดูยังไม่พบเลยครับในที่นี้ (เสียงปรบมือ) คือผมก็รู้จักท่านเป็นส่วนใหญ่นะครับท่านอยู่ในวงการอยู่ในสภาสตรีบ้าง นักสังคมสงเคราะห์บ้าง ผมก็พยายามมองดูจะมีหลงหูหลงตาบ้างไหม ส่วนแถวโน้นไม่ต้องดูนะครับเด็กรุ่น ๆ (เสียงหัวเราะ) เด็กรุ่น ๆ เขาก็ดูเราแหละครับว่าจะไปทางไหนจะดีเท่านั้นเอง ผมนั่งดูจริง ๆ นะครับตั้งแต่ผมมานี่ผมพยายามใช้สายตาสอดส่องดูนะครับ การที่ดูอาจจะทำให้เสียมารยาทไปบ้างก็ต้องขออภัย แต่ที่ดูนี่คือผมดูว่าจะมีภรรยาอันตรายอยู่ในนี้บ้างหรือเปล่า คือผมกลัวผมพูดแล้วออกไปผมจะหนีไม่ทัน เพราะอะไรครับเพราะธรรมชาติของผู้หญิงนี่นะครับมีทั้งสิ่งที่น่ากลัว สิ่งน่ารักปะปนกัน

นักปราชญ์สมัยโบราณเขาจึงได้กล่าวเป็นคำพังเพยในบทประพันธ์ว่า **"ผู้หญิงนั้นสร้างด้วยเกษรดอกไม้ปนกับพิษงูเห่า ผสมผสานกัน และเอามาสร้างเป็นชีวิตผู้หญิง"** เพราะฉะนั้นผู้หญิงนี่จึงมีทั้งความน่ากลัว ความน่ารักผสมกัน

ถ้าปล่อยให้ความน่ากลัวมาก ความน่ารักก็ลด ! ถ้าปล่อยให้ความน่ารักมาก ความน่ากลัวก็ลด ! ใครละครับจะเป็นคนกำหนดความสมดุลย์ในตัวผู้หญิง ? ก็คงจะได้แก่ตัวของตัวเอง จิตใจของตัวเอง แต่จิตใจของตัวเองจะกำหนดได้อย่างไร จะต้องมีเครื่องชักนำให้จิตใจของตัวเองได้ตั้งอยู่ในความดีมีคุณธรรมก็เห็นจะหนีไม่พ้นธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพราะธรรมคำสั่งสอนของพระองค์นั้นมีส่วนประกอบหลายอย่างที่จะทำให้จิตใจคนนั้นงดงาม และเป็นส่วนประกอบที่จะดีเหมาะสมที่จะเป็นภรรยาได้ ไม่ว่าจะหยิบธรรมข้อไหนล้วนแล้วแต่เป็นสัจธรรมทั้งนั้น จะเอาหิริโอตตัปปะเข้ามาก็ใช้ได้ จะเอาอะไรมาใช้ได้ทั้งนั้น เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าภรรยานักบริหารที่ดีนั้นมักจะเข้าหาธรรมะ มักจะทุ่มเทเข้าหาธรรมะเป็นส่วนใหญ่ และคนที่ทุ่มเทในเรื่องนี้ ผมก็เห็นว่าเป็นภรรยาที่ดีทุกคน ไม่มีเลยครับที่จะไม่ดีไปได้เลยนะครับ "มีเมตตา มีกรุณา มีอุเบกขา มีทุกสิ่งทุกอย่างพร้อม" แล้วท่านจะบรรลุความสำเร็จในการเป็นภรรยา ในการที่จะเป็นคู่ชีวิตของนักบริหาร เพราะจะเห็นได้ว่าท่านก็ได้รับพระราชทานเป็นคุณหญิง แล้วก็ไม่ใช่เป็นคุณหญิงที่ได้มาโดยไม่ทำความสามารถ ได้มาด้วยความสามารถของท่านทุกคน และความสามารถของท่านนั้นก็เป็นที่ประจักษ์ของสังคม

ผมเองก็อ่านหนังสือติดตามผลงานของท่านมาต่าง ๆ นานา เพราะผมเป็นคนดูจริง ๆ ครับ ไม่ใช่ว่า คนนี้เป็นคุณหญิงแล้วทำอะไรแค่ไหนนะผมดูจริง ๆ และคนที่พยายามจะเป็นคุณหญิงนะทำแค่ไหน คือเราไม่คิดหรอกครับว่าเรื่องเอาเงินเอาทองทุ่มเทแล้วได้มานี่เราไม่นับถือหรอกครับเรื่องอย่างนั้น แต่เรานับถือว่ามีความจริงใจในงานที่ทำแค่ไหนอันนี้ผมคอยดูผมสอดส่องอยู่ตลอดเวลา ผมเป็นผู้ชายก็จริงนะครับ ผมก็พบปะผู้หญิงรู้จักกันในวงสังคมผมก็ดู ผมรับรองว่าคนอย่างผมถ้าไหว้ใครแล้ว ผมมีความสนิทใจที่ผมรู้เลยละครับมันเป็นเครื่องบอกในใจว่าผมเกิดความนับถือด้วยความศรัทธา ที่ผมมานี้ผมยกมือไหว้ด้วยความสนิทใจ ผมยังไม่มีสัญญาณในตัวของผมเองเลยว่าไม่สนิทใจกับใครบ้าง ผมฟังดูตลอดเวลาอันนี้ก็เป็นเรื่องหนึ่งนะครับคราวนี้ผมอยากจะพูดกันอย่างตรง ๆ คือว่า ตัวของผมเองนี่ชอบผู้หญิงแบบไหนเห็นจะดีกว่านะครับ **คือผมชอบผู้หญิงแบบภรรยาผมนี่แหละครับ** ! คือผมไม่สามารถจะไปยกตัวอย่างคนอื่นได้นะครับ ผม เห็นจะต้องเอาภรรยาผมเป็นตัวอย่าง (เสียงปรบมือ) ภรรยาผมนี่ผมแต่งงานมาตั้งแต่ผมเป็นร้อยตรีนะครับ แล้วผมนี่ตอนเป็นร้อยตรีที่บังอาจไปแต่งงานทั้ง ๆ ที่รู้ว่าไม่สามารถจะเลี้ยงดูภรรยาได้ เพราะว่าเงินเดือนน้อยเหลือเกิน ตอนนั้นเงินเดือน 300 กว่าบาท เราต้องนั่งอดมื้อกินมื้อ บางทีเราต้องมีความยากจนมาก เราไม่สามารถจะตั้งตัวเป็นปึกแผ่นได้ ก็ต้องให้ภรรยาอยู่กับพ่อแม่อาศัยกินไปก่อน เพราะเงินเดือนที่เราได้รับนี่ไม่พอจะเลี้ยงภรรยา บางทีเราไปอยู่คนเดียวส่งเงินเดือนมา เงินเดือนตอนเป็นร้อยตรีนี่ ส่งมาให้ก็ไม่ค่อยเต็มหน่วยหรอกครับ เพราะว่าเป็นค่าสโมสรบ้าง ค่าเลี้ยงดูรับแขกบ้าง อะไรต่าง ๆ 300 กว่าบาทก็เหลืออย่างมากก็เหลือซัก 100 บาทหรือ 80 บาทนี่ก็อย่างดีแล้ว ผมก็ให้แม่ผมเป็นประจำเดือนละ 20 บาท ตอนนั้นผมก็ให้อยู่เสมอ ๆ ที่เหลือก็มอบให้ภรรยา บอกว่าพี่ก็มีอยู่เท่านี้ ทั้งเนื้อทั้งตัวจะพอหรือไม่พอก็สู้ได้เท่านี้ ถ้าสู้มากกว่านี้ก็เห็นจะไม่ไหว ผมก็ให้เธอมาอย่างสม่ำเสมอ เราได้แต่งงานกันและได้อยู่กันมา ผมก็บอกขอยืนยันมาตั้งแต่แต่งงานกันมาเลยว่าเงินเดือนทุกสตางค์แดงจะมอบให้เธอหมดเลย ผมจะไม่ยุ่งเลยนะครับ แล้วก็ส่วนถ้าเธอจะให้ผมใช้ซักเท่าไหร่ก็แล้วแต่จะมอบให้ ผมก็ถือเป็นหลักมาตลอดตั้งแต่ร้อยตรีจนกระทั่งบัดนี้ ผมไม่เคยที่จะนำเงินเดือนผมไปใช้เองเลย ผมจะมอบให้แม่บ้านเพื่อจะได้เอาไปจับจ่ายใช้สอย แล้วที่เหลือนั้นก็มอบให้เราเป็นค่าสังคมบ้าง ผมก็มอบให้มาโดยตลอด ในตอนนั้นนะผมได้เงินเดือนน้อยมาก ผมก็มอบให้เธอคิดว่าแหมเหลือเงินเดือน ๆ ละ 50 บาท 80 บาท บางทีก็เหลือ 20 บาท อะไรต่าง ๆ นี่ก็คงจะไม่อะไรหรอก ทีนี้เมื่อปฏิบัติจนมีความเคยชินเรื่อย ๆ มาจนกระทั่งเงินเดือนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนบัดนี้ผมก็ถือเป็นความเคยชินก็ให้มาเรื่อย ๆ นะครับ คือผมไม่ได้เคยทราบเลยว่าเงินเดือนผมขึ้นไปกี่ขั้นเหลือเท่าไหร่ ผมก็มอบให้ภรรยารับมาโดยตลอดจนกระทั่งบัดนี้ ภรรยาผมไม่สามารถจะบริหารเงินได้ เพราะว่า เธอต้องนอนป่วยและไม่สามารถจะมีสติสัมปชัญญะได้ ผมก็เลยต้องมอบให้กับลูกสาวแทน เพราะว่าเขาจะได้เอาไปบริหารเงินในบ้านเพื่อจะได้เลี้ยงดูคนในบ้าน ผมก็ถือเป็นกิจวัตร

การที่เราได้ต่อสู้กันในชีวิตด้วยความลำบากมาตั้งแต่ต้นนี่ฮะ ผมขอยืนยันว่าภรรยาผมนี่ไม่เคยปริปากพูดถึงความยากจน ไม่เคยปริปากพูดถึงความอดอยากเลย ! ในบางครั้งที่เราอยู่ด้วยกันในต่างจังหวัดนี่เราไม่ค่อยจะมีเงินทองไปซื้อ

หาอาหารมาเลี้ยงกินกันมากมาย เธอก็ต้องทนอยู่กับผม ผมเล่าอย่างไม่อายเลยว่า บางทีผมก็ต้องรับประทานอาหารแบบทหารเขา คือใช้ปริมาณเป็นหลักนะครับ ผมเคยรับประทานอาหารแบบเอาซี่โครงหมูมาต้มและเอาหน่อไม้หลังบ้าน หลังบ้านผมมีป่าไผ่ หาหน่อไม้มาได้ เราก็เอาหน่อไม้มาให้ทหารหั่น ๆ แล้วก็มาต้มจืดและก็กิน เอาพริกขี้หนูมามะนาวบีบและก็กินข้าวร้อน ๆ เราก็กินกันได้นะครับ ภรรยาผมก็กินได้ ไม่เคยบ่นเลยว่าแหม อาหารอย่างนี้ฉันอยู่ไม่ได้ ฉันทนไม่ได้ ฉันจะต้องไปกินอะไรที่โน่นที่นี่ ก็ทนอยู่กินกันอย่างนั้น แต่ที่นี่กินมื้อเดียวไม่เป็นไร ผมมันก็เป็นคนประหยัดนะฮะพอเรากินอาหารนี่ เราก็เก็บกระดูกหมูเอาไว้เพื่อรักษาน้ำแกงให้มันหวานส่วนหน่อไม้มันหมดไปเราก็ไปเก็บหน่อไม้มาหั่นเพิ่มแล้วก็ใส่เข้าไปอีกนะครับ เวลากระดูกหมูมันหมดเราก็ไปซื้อกระดูกหมูมาเติม เพราะฉะนั้นไอ้ต้มหน่อไม้ของผมกินได้เป็นหลาย ๆ อาทิตย์นะฮะ เราก็อาศัยกินเพื่อให้คลายความหิว

ทำไมผมถึงมีอาหารกินแปลก ๆ ผมก็ไปอ่านหนังสือในประวัติศาสตร์เล่มหนึ่งนะครับก็จำได้ว่าเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก คือรัชกาลที่ 1 นี่แหละครับ สมัยที่ท่านไปรบทัพจับศึกทางภาคเหนือ และมีอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านเดินทัพอยู่และท่านก็หลงมาตามเทือกเขาเพชรบูรณ์ ก็เดินหลงไปอยู่ในเทือกเขาเพชรบูรณ์ เสบียงอาหารก็หมด และท่านก็อยู่ได้เป็นเดือนนะครับ โดยไม่มีการเพิ่มเติมส่งกำลังบำรุง ไม่มีเฮลิคอปเตอร์แบบในสมัยนี้ ท่านก็ต้องอยู่ในเขาเพื่อจะหาทางเดินเพราะว่าตอนนั้นภูเขาก็เต็มไปด้วยป่าทึบไม่เป็นป่าโปร่งเหมือนทุกวันนี้ เพราะว่าเกือบจะเรียกว่าไม่เป็นเขาแล้ว สมัยนั้นป่ายังทึบมากหาทางออกยาก การส่งกำลังบำรุงก็ยาก ท่านก็มีปลาเอ้อ ! ขออนุญาตพูดคำไทย ๆ คือปลาสลิดนะครับ จะเรียกปลาไบไม้ก็เขินปาก ! คือปลาสลิดนี่นะครับ ท่านก็มีอยู่ไปจำนวนหนึ่งนะครับ วิธีของท่าน ท่านก็เอาปลาสลิดน่ะมาต้มมีส้มมะขามก็ใส่พอเปรี้ยว ๆ ปลาสลิดก็เค็มอยู่แล้ว มีข้าวก็หุง ก็กินปลาสลิดต้มโคล้วมีผักก็ใส่ผักด้วย เวลาท่านเสวย หรือท่านจะรับประทานนี่นะครับ พวกที่ติดตามไปท่านก็บอกว่าให้กินแต่น้ำและก็ปลาสลิดจะได้อยู่ และพอน้ำหมดก็เอาน้ำเติมไปใหม่ ส้มมะขามเติมไปอีก ปลาสลิดก็ยังอยู่เพราะดาวจัดนี่นะครับ รับประทานอยู่อย่างนี้ได้เป็นเดือน ๆ นะครับ ในที่สุดก็รอดชีวิตมาได้ อันนี้เป็นตัวอย่างที่ทำให้ผมฝังใจและผมก็เลยยึดถือตามที่พระองค์ท่านได้เคยเลี้ยงชีวิตในสนามมา

ทีนี้เรายากจนก็ต้องรับประทานอย่างนี้ แต่ก็ไม่ใช่กิจวัตรหรอกครับ นาน ๆ ก็เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นบ้างนะครับ มาตอนหลังนี่ผมมาทานจับฉ่ายเข้าเลยกลายเป็นกับข้าวคนดังไป ความจริงก็ไม่มีอะไร อย่าไปทำตามที่ผมพูดนะครับ ! ทำตามแล้วบางคนจะกินไม่ลง พูดเรื่องอาหารแล้วเลยเถิดไปนิดนึงครับ เพราะว่าพูดนักคหกรรมศาสตร์ เดี๋ยวจะว่าแหมตำราปรุงอาหารคนดังที่มาพิมพ์ออกไปขายนี่เรามาทำกินไม่เข้าท่าเลย ปกติเย็น ๆ นี่ผมทานข้าวต้มแล้วก็ทานจับฉ่ายพวกนี้นะครับเพื่อให้มื้อเย็นเราเป็นอาหารที่ไม่หนัก ไม่มีไขมันนะครับ จับฉ่ายก็ทำง่าย ๆ เขาถามผมทำอย่างไร ผมบอกโธ่จะยากอะไร จับฉ่ายก็ผักหลาย ๆ อย่างเอามาผสมกัน ก็ไปเที่ยวซื้อผักมา ที่เขาเหมามาก็แล้วกัน ผักที่มันราคาถูก ๆ ต้มกับกระดูกหมู กระดูกไก่ใส่ลงมา ซีอิ๊วใส่เข้าไปก็ทำเป็นจับฉ่ายได้ ทานข้าวน้อย ๆ ทานผักมาก ๆ ก็ทำให้รูปร่างดีนะครับ เพราะว่าไขมันไม่มาก อันนี้ก็เป็นวิธีการอันหนึ่ง (เสียงปรบมือ) ซึ่งวิธีการอย่างนี้นะครับมันก็ช่วยทำให้ได้ แล้วยิ่งทำให้ไม่อร่อยเท่าไรยิ่งดีเท่านั้นนะครับ (เสียงปรบมือ) อย่าไปคิดว่าแหมต้องปรุงผงชูรส ต้องเอากระดูกหมู กระดูกไก่มาก ๆ น้ำจะหวาน จะได้ทานได้ ไม่จำเป็นครับ ใส่แต่น้ำปลา ใส่แต่ซีอิ๊ว มีเต้าเจี้ยวก็ใส่ ไม่มีก็ไม่ต้องใส่ คือทำให้กินไม่ได้นี่จะทำให้เราไม่ต้องอ้วนนะครับ จะรักษาสุภาพดีนะครับ ถ้าเราทำกินมาก ใส่กระดูกมากใส่ไขมันมาก มันทำให้มีไขมัน มันไม่ดีนะครับวิธีทำอาหารอย่างนั้น เพราะฉะนั้นตำราที่เขานำไปลงกับข้าวคนดังนะครับ **ถ้าท่านผอมอย่าไปทำรับประทาน ถ้าท่านอ้วนท่านเอาไปทำได้ เพราะท่านจะผอมลงภายในไม่ช้าเลย** อันนี้ก็เลยเล่าให้ฟังนะครับ....

นี่แหละครับก็คือชีวิตของผมตอนอยู่กับภรรยา ก็อยู่กันอย่างลำบาก ที่ผมต้องเอามาพูดก็เพราะว่าไม่เคยที่จะเอามาบ่นเลยว่า "แหมเธอ ! ฉันแต่งงานกับเธอนี่นะฉันไม่เคยได้กินอะไรดี ๆ จากเธอซักทีนึง นอกจากฉันต้องอยู่ไปแกน ๆ ไปวันหนึ่ง ๆ เซ็งเหลือเกิน" ไม่เคยพูดเลย **มีแต่ปลุกปลอบน้ำใจมาตลอด ไม่ต้องห่วงเลย เงินเดือนไม่พอ ไม่เป็นไร ใช้เท่านี้ก็ไม่เป็นไร เอาเถอะค่อยใช้กันไป** คือคำปลอบประโลมจากภรรยาผม ซึ่งเราอยู่กันมาตั้งแต่เป็นร้อยตรีจนกระทั่งค่อย ๆ เติบโต นี่คือความมีอารมณ์ดีของภรรยาผม แล้วท่านลองคิดดูเถอะครับว่า เขาควรจะเป็นภรรยานักบริหารที่ดีหรือไม่ ?

เขาจะเป็นแบบอย่างหรือไม่ก็แล้วแต่ แต่ผมจะเล่าชีวิตแท้ ๆ ของผมให้ฟัง...

มีอยู่วันหนึ่ง ตอนผมอยู่กับภรรยา ปกติแล้วภรรยาผมก็อยู่กับมารดาที่กรุงเทพฯ แล้วก็คิดถึงผม ก็ไปเยี่ยมผมอยู่ ผมก็อยู่กับทหาร 2 คนนะครับ ตอนนั้นผมอยู่จังหวัดสระบุรี ทหารผมนี่มันขี้เกียจบรมเลยครับ คือกินข้าวแล้วมันก็ไม่ทำอะไร เพราะเราคนโสดนี่ครับ เราก็ต้องออกตลาดไปของเราตามประสาผู้ชาย ก็ไปสนุกสนานแล้วก็กลับมาเข้ามากางมุ้งเสร็จ ก็มุดหัวหรือมุดศีรษะอะไรก็ได้นะครับ เข้ามุ้งแล้วก็นอน ทหารนี่มันขี้เกียจมาก บ้านจะเช็ดให้มันสะอาด มันยังไม่ค่อยจะทำ แล้วเราก็ยังไม่มีแม่บ้านไปดูไปแลอะไรต่าง ๆ เพราะเราก็อยู่กันสองคน วันดีคืนดีเขาไป ไอ้หลังบ้านผมมันมีไอ้ไหกระแช่อยู่ คือน้ำขาวเขาเรียก "กระแช่" ถ้าหากตามหาทหารผมไม่พบล่ะก็เดินหาเท่าไหร่ไม่พบ เข้าไปเดินดูตามไหกระแช่ นอนอยู่ข้างไหกระแช่แน่ครับ ! นอนอยู่จนกระทั่งสว่างเลยครับ เพราะอะไร เพราะว่ากระผมไม่อยู่มันก็แอบไปกินกระแช่ แล้วแอบไปกินกระแช่อย่างนี้ไม่ต้องซื้อเพราะกระแช่มันอยู่ติดกับรั้วบ้านของผม เหตุผลที่กระแช่อยู่ติดรั้วบ้าน เพราะอะไรครับ ถ้าเอาไหไปไว้ในบ้าน ตำรวจมาตรวจจับแล้วก็เอาไปติดคุกไปปรับ ก็เอาไหนี่มาฝังไว้ในเขตทหาร เข้ามาจับไม่ได้นะฮะ มีรั้วทหารคุ้มครอง ก็เอามาไว้ในตรงเขตรอยต่อไอ้ตรงกับรั้วลวดหนามกับบ้านชาวบ้าน เอามาไว้ตรงนั้น ทหารผมก็เลยถือสิทธิ์ว่าจะมาอยู่ในเขตชั้น ๆ ก็จะกินล่ะ ใครจะว่าอย่างไร และก็ถือโอกาสกินกระแช่ฟรีอยู่ตลอดเวลา วันดีคืนดีกินมากไปหน่อย เมา ลุกไม่ขึ้นจากไหกระแช่ นายกลับมาหาก็ไม่พบ

จนกระทั่งตอนเช้าเดินออกไปดูถึงเจอนอนอยู่ข้างไหกระแช่ ถามว่าคืนนี้นอนที่ไหน ตอบว่า ผมลุกไม่ไหวครับ ผมนอนอยู่ เพราะฉะนั้นไอ้ทหารคนนี้ละครับ ผมเองก็ไม่ทราบว่าจะไปทำอย่างไร มันก็ขำขันปนน่าเวทนา ก็คนบ้านนอกล่ะครับ ! คนบ้านป่า คราวนี้ผมจะเล่าให้ฟังว่า พอเมียผมมา ผมก็เป็นห่วงว่าแหมภรรยา เอ๊ยเมียผมนี่คงจะว่าผมนี่อยู่กันอย่างไม่เป็นบ้านเป็นช่องเลย ปล่อยให้รกรุงรังผมเลยบอกว่า เฮ้ย ! ดูให้เรียบร้อยนะ อะไรต่าง ๆ มันก็ครับ ๆ ไปอย่างนั้น เอ๊ะ ! พอเมียผมมาจริง ๆ ผมมาดู ทำไมบ้านมันเรียบร้อย ทำไมทหารคนนี้มันขยัน ทำไมบอกให้มันตักน้ำ ทำไมมันถึงตักน้ำ ทำไมขยันเหลือเกิน ผมก็นั่งแปลก เอ....เมียผมก็ยังไม่ได้เป็นผู้หลักผู้ใหญ่อะไรนัก ก็เด็กสาว ๆ รุ่น ๆ เพิ่งแต่งงาน เอ.... เขาทำอย่างไร ผมก็นั่งดู เขาทำอย่างไรจึงใช้ไอ้นี่ได้ ผมมีอำนาจ ใช้อย่างไร มันยังไม่ค่อยจะทำ ผมก็นั่งดูมันตักน้ำ หาบน้ำ ผมก็นั่งแล้วถามเธอทำอย่างไรไอ้นี่มันถึงทำงานได้ก็บอกว่าไม่ได้ทำอะไร ไม่ได้พูดสักคำเป็นแต่เพียงว่าฉันมาฉันก็เช็ดบ้านเอง ถูบ้านเอง อะไรไม่ดีฉันก็ทำเอง เขาเห็นว่าฉันทำเขาก็เลยช่วยฉันทำ, ฉันจะตักน้ำ น้ำไม่มี เขาก็กุลีกุจอไปตัก อะไรต่าง ๆ เวลาเขามา เขาก็ซื้อลูกปัดมาบ้าง ซื้อกิ๊ปมาบ้าง เอาไว้ให้ฝากเมีย มันก็ดีอกดีใจ เอาผ้าไปแจกเมียเขาบ้าง ก็ทำอย่างนี้เท่านั้นเองนะครับ เขาก็มาทุ่มเทให้, ผมก็มานั่งคิด อ้อ ! นี่ก็เป็นวิธีหนึ่งนะครับของภรรยา ของผู้ปกครองบ้าน คือแทนที่จะมาว่าหรือมากราดมาเกรี้ยว จนขาอาย แล้วคิดสิครับว่าคนบ้านนอกนายนี้ เขาทำอย่างหัวปักหัวปำเลยครับ ไอ้นี่ก็ไม่ทราบว่านี่เป็นคุณสมบัติที่ดีของภรรยานักบริหารหรือเปล่า, เพราะตอนนั้น ผมเป็นแค่ร้อยตรีเท่านั้น ยังไม่ได้เป็นนักบริหาร ถ้าบริหารก็บริหารระดับหมวด รับผิดชอบคนแค่ 40 คนเท่านั้นนะครับ แต่ก็บังเอิญ เราได้ภรรยาที่เริ่มต้นชีวิตกับเรามา และเป็นคนไม่ค่อยพูดครับ มีคนมามาก ๆ ภรรยาผมก็ได้แต่ยิ้มและก็ไม่พูด คือพังได้แต่ไม่พูด **เป็นสถานีรับได้แต่ไม่เป็นสถานีส่ง** ! คือรับได้อย่างเดียว แต่ไม่พูดและจะไม่ยอมพูดเรื่องของคนอื่นเลยถ้าใครซวนนินทา ก็ยิ้มแล้วก็หยุด ไม่พูดอะไร คือเป็นคนอย่างนี้มานานเต็มทีแล้ว จนกระทั่งผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนก็ไม่รู้จักภรรยาผมอย่างแท้จริง เพราะไม่ชอบที่จะไปแสดงตัว ไม่ชอบทำตัวเป็นดาวล้อมเดือน ไม่ใช่ว่าพอเป็นผู้ใหญ่แล้วก็มีภรรยาลูกน้องมานั่งล้อมกันเต็ม ไปไหนก็ไปเป็นกลุ่มเป็นพวก เพื่อเสนอตัวให้เป็นดาวเด่นขึ้นมาเปล่าเลย เฉย ๆ ให้ไปก็ไป ไม่ให้ไปฉันก็อยู่บ้านก็เป็นคนอย่างนี้มานาน จนใคร ๆ ไม่ค่อยรู้จัก อย่างนี้ก็เป็นลักษณะหนึ่งของภรรยา ก็ทำให้ผมมีความสบายใจเป็นอย่างยิ่ง ผมได้เห็นภรรยาของผู้กองร้อย ตอนนั้นมีทหารมาลาปั๊บ แทนที่ผู้กองร้อยจะถามว่าทหารจะไปไหน ภรรยาถามเอง ไปไหนล่ะ ไปกี่วัน บอกผมไป 7 วันครับ ไปทำไม ตั้ง 7 วัน เอาไป 5 วันก็พอ เสร็จแล้วก็ให้สามีเซ็น สามีก็นั่งเซ็น เอาไป 5 วันนะไอ้หนู เอาไป 5 วันก็เซ็นไปนะครับ อย่างนี้ผมเคยเห็นนะครับ ภรรยาของผู้บังคับบัญชาผมเอง ผมไม่กล้ายกตัวอย่างอันอื่นหรอกครับ ผมก็เคยเห็น ตอนนั้นผมเป็นร้อยตรี ร้อยโท แล้วก็มานั่งคิดว่าทำไมมันเป็นอย่างนี้นะ เรามีนาย 2 คนกระมัง อย่างนี้ก็มี นายบางคนเรา

ไปลาขออนุญาตเข้ากรุงเทพไปเจอภรรยาบอกไปไหนล่ะ ไปกรุงเทพ เอาไปเหอะ เดี๋ยวฉันบอกให้อย่างนี้ก็มีก็ดีเหมือนกันนะฮะ ไปลากับเมียก็ได้ก็ดีเหมือนกันนะครับกลับมาแทนที่จะโดนดุก็ไม่โดนดุเหมือนกันนะครับ

บางคนภรรยาของนายเรา มีข้าวของเยอะแยะให้คนนั้นช่วยยกสามีก็เฉย ไม่พูดอะไร ภรรยาชี้มือ เอ้ายกนั่นยกนี่ ก็มีอยู่ครั้งหนึ่ง ผมเป็นร้อยตรีออกมาใหม่ ๆ เอ้า ช่วยยกหน่อยซิ อะไรต่าง ๆ ผมก็มองหน้า เอ ทำไมมาใช้ผม ผมก็เป็นนายทหารนะครับนี่ ผมเป็นผู้บังคับหมวดนะครับ จบมาจากโรงเรียนนายร้อยใหม่ ๆ ก็ยังมีความหยิ่งภาคภูมิ เอ๊ะ ! มันอะไรกันนี่ ชักจะยุ่งเกินไปละมั้งนี่ผมก็เลยขี่จักรยานหนีไปเลยผมก็มานั่งคิด เออ ! ทำไมเป็นอย่างนี้นะครับ เพราะฉะนั้นผมก็มานั่งคิดดูว่า เออถ้าเป็นภรรยาของผู้ใหญ่ต่อไปนี้ เห็นจะต้องไม่ให้เหมือนอย่างนี้แน่เป็นอย่างนี้คงไม่ดี เดี๋ยวไปเจอะผู้ใต้บังคับบัญชาคิดอย่างเราเข้า คงจะไม่เป็นมงคลต่อสามีแน่ อันนี้ผมก็นั่งคิดอยู่ในใจ แต่ตอนนั้นเด็กมากครับ ไม่กล้าที่จะไปสั่งสอนใคร ไม่กล้าที่จะไปพูดไปจาอะไรเพราะรู้สึกว่าภรรยาผู้ใหญ่มีบทบาทมากทีเดียว บางทีพอใกล้จะพิจารณาบำเหน็จอันนี้สำคัญนะครับเพราะตอนนั้นเวลาจะพิจารณาบำเหน็จนี่สำคัญมาก ไอ้เราก็อยู่คนเดียว ตอนสมัยหนุ่ม ๆ ไปเที่ยวตลาดบ้าง อะไรบ้าง นั่งกินเหล้ากินอะไรกันสนุกสนาน ภรรยาพวกผู้ใหญ่หรือว่าภรรยาบางคนก็จะเริ่มเข้าบ้านผู้ใหญ่ทีเดียว เข้าบ้านผู้ใหญ่ก็ไม่มีอะไรหรอกครับ คุยกัน "แหม พี่เขาเหนื่อย ฝึกทหารทั้งวันเหนื่อย จริง ๆ ไม่เหมือนผู้หมวดคนนั้น บางคน บอกว่างไม่ได้หรอก ถ้าว่างก็ไปโน่นไปนี่อะไร เสาร์-อาทิตย์ ก็ไม่ค่อยอยู่" ก็ค่อย ๆ ใส่หูไปทีละน้อย ๆ นะครับ ใครโดนสวดบ่อย ๆ เข้าก็คลอนแคลนไปเหมือนกันบางที บางคนพอพิจารณาจะบำเหน็จ ภรรยาก็เข้าบ้านผู้ใหญ่ทีเดียวแหมท่านคะ "ดิฉันนี่ลูกมากเหลือเกิน ไม่ไหวแล้วค่าครองชีพ ทำไมละลูกมากก็เก็บหอมรอบริบชิดออมกันมันก็ดีไปเอง แหม ! ถ้าพี่เขาได้ 2 ขั้นก็จะช่วยให้ค่าครองชีพดีขึ้น" นะครับ แล้วปรากฏว่าปีนั้นเขาได้ 2 ขั้นจริง ๆ นะครับ เพราะฉะนั้นการได้ 2 ขั้น ในตอนนั้นลูกมากบางทีก็ได้ 2 ขั้น (เสียงหัวเราะ) เวลาฝึกทหารทำสวนครัวดูขยันบางทีก็ได้ 2 ขั้นนะครับ คนที่ฝึกทหารดีห้า ไม่ได้หลับได้นอนทั้งวันแต่ว่าเวลาเย็น ๆ ชอบไปพักผ่อนตามตลาดบ้าง ตอนเช้ารีบกลับเข้ามาฝึกทหารบางทีไม่ค่อยได้ 2 ขั้นเลยนะครับ !

เพราะฉะนั้นอันนี้แหละครับก็เป็นเรื่องฝังใจมาเรื่อย ๆ เพราะว่าคนที่จะเป็นภรรยาของนักบริหารที่ดีในอนาคตนะครับต้องสร้างตั้งแต่ยังเป็นนักบริหารระดับเล็ก ๆ นะครับ พอเป็นผู้ใหญ่แล้วจะมาสร้างจะสร้างไม่ทันนะครับ เพราะนิสัยที่เกรอะกรังมันจะติดตัวมาตลอดเวลาพอโตขึ้นไปแล้วก็จะใช้อำนาจที่มันเกิดขึ้นตามสามีไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรตามที่เราเห็นกันอยู่เสมอ ๆ นะครับ เพราะฉะนั้นอันนี้ก็เป็นตัวอย่างเล็ก ๆ อันหนึ่งที่ฝังใจผมมาตลอดเวลา ฉะนั้นสิ่งที่ผมภูมิใจในภรรยาของผมมากก็คือว่า **เธอไม่พูดเลย เป็นคนใจเย็น ยิ้ม เป็นสถานีรับไม่เป็นสถานีส่งใครจะมานินทามาอะไรซึ่งเป็นเทรดดิชั่นของคนที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มในต่างจังหวัดเธอไม่พูดเธอเฉย ๆ ไม่มีอันตรายต่อใครทั้งนั้น** ใคร ๆ ก็ว่าแหมดี ! คือมีความกลุ้มใจก็มาระบายกับภรรยาผม ภรรยาผมก็รับแล้วก็ไม่พูดต่อครับ มันก็จบแค่นั้นรับอย่างเดียวไม่ต่อ มันก็จบทำให้เกิดความร่มรื่นคือไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร ใคร ๆ ก็พากันบอกว่า แหมเย็นเหลือเกินนะยิ้มอยู่ท่าเดียวนะครับไม่มีพูดอะไรเลยอันนี้ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ผมให้ท่านทั้งหลายได้ทราบว่า เธอจะเป็นภรรยาที่ดีของนักบริหารที่ดีหรือไม่ผมไม่ทราบนะฮะ เพราะผมคงจะให้ชัดเจนไม่ได้นะครับ แต่ผมก็ขอพูดว่าพอใจมากทีเดียว **อย่างเวลาที่ผมเหนื่อย ๆ หรือเวลาที่ผมมีความยุ่งยาก เธอก็จะมาพูดจาแต่สิ่งที่ดี ๆ เรื่องสบายหู ถ้าผมปวดหัวเธอจะเอาผ้าชุบน้ำมาโปะที่ศีรษะบ้าง เช็ดหน้าเช็ดตาบ้าง จะพูดแต่สิ่งดี ๆ เท่านั้น** ! นี่ก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ผมพอใจมากคือจะไม่เก็บไอ้เรื่องที่รกหูในบ้าน เก็บเรื่องรกหูนอกบ้าน ใครจะมาเที่ยวพูด เที่ยวอะไรต่าง ๆ จะไม่นำมาเล่าให้ผมฟังเลย จะคัดเอาท์ตัดตอนเก็บไว้แต่ผู้เดียว เธอไม่เคยมาพูดเลยว่าแหม ! เขาว่าเธออย่างนั้น เขาว่าเธออย่างโน้นไอ้ที่ปวดหัวอยู่แล้วจะยิ่งซ้ำรุดลงไปอีก **เพราะฉะนั้นเธอเป็นคู่ชีวิตที่สร้างความร่มเย็นให้เราจริง ๆ ไม่ว่าเราจะมีทุกข์ไม่ว่าเราจะเดือดร้อนอย่างไร ไม่เคยที่จะปริปากพูดให้ระคายเคืองเลย และทำตัวเข้ากับญาติของฝ่ายสามีนี่เธอทำตัวน่ารักมาก แม่ผมนี่รักภรรยามากกว่าผมเสียอีก เพราะผมเป็นคนไม่ค่อยพูดเฉย ๆ เข้าบ้านก็เฉย ๆ แต่เมียผมนี่ปรนนิบัติแม่ผมเหมือนกับเป็นแม่ของตนเองเลย และก็ดูแลตลอดจนกระทั่งแม่ผมเสียชีวิตไปแล้ว**

ขณะที่ท่านยังมีชีวิตก็จะดูแลเมียผม เมียผมเริ่มมีอาการป่วยแม่ผมก็ดูแล เมียผมป่วยกระเสาะกระแสะมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งแม่ผมตายไป ท่านก็เป็นห่วงเป็นใยเมียผมอยู่มาก เธอทำตัวเป็นที่น่ารัก จนกระทั่งเราไม่เคยเกิดความเดือดร้อนภายในบ้านไม่เกิดความเดือดร้อนนอกบ้าน แต่มีข้อเสียอยู่นิดก็คือเพราะความที่เมียผมนี้ไม่ค่อยจะออกไปนอกบ้านหรือก้าวก่ายงานของผม เพราะฉะนั้นระบบที่เมียจะช่วยส่งเสริมก้าวหน้าไม่มีโดยสิ้นเชิง คือเมียผมไม่รู้จักคนผู้ใหญ่ที่ไหนเลย จะไปวิ่งว่าท่านขาสามีดิฉันติดขั้นมาตั้ง 8 ปีแล้วค่ะก็ไม่รู้จะไปพูดกับใครผู้ใหญ่ก็กลัวไปหมด เพราะฉะนั้นผมจึงไปด้วยตัวของผมไม่มีแรงผลักดัน ไม่มีตัวฉุดที่จะช่วยทำให้ผมได้รุ่งโรจน์ได้เร็วเกินควรก็คงจะค่อย ๆ ไปอย่างนี้ เพราะว่าภรรยาผมเก็บตัวอยู่ที่บ้านและก็เป็นคู่ชีวิตจริง ๆ และก็ให้คำปรึกษาในบางเรื่องแก่ตัวผมเองในเวลาที่จะคลี่คลาย

อันนี้ก็เป็นชีวิตจริงนะครับ ซึ่งขณะนี้ผมก็ไม่ทราบว่าจะปรึกษาหารือใครจึงจะได้รับความอบอุ่นเหมือนจากเธอได้ เพราะว่าเธอจำเป็นจะต้องได้รับความอบอุ่นจากคนอื่น ๆ เพราะว่าขณะนี้เธอก็นอนไม่มีความรู้สึกที่จะมาให้ความอบอุ่นแก่ตัวผมได้ เวลาที่ผมมีความยุ่งยากใจมีความวิกฤติมีความเดือดร้อน มีความทุกข์ในใจ ผมก็ต้องนั่งคิดอยู่คนเดียว นอนคิดอยู่คนเดียว เวลาที่เราปวดหัว เราก็มีทหารคนหนึ่งพอที่จะช่วยเหลือได้เราไม่มีเมียที่จะคอยดูแลเรา หรือว่าให้กำลังใจเรา มันก็ขาดไป

อันนี้เป็นเรื่องชีวิตจริง ถ้าถามผมว่าชอบภรรยาแบบไหน ผมก็จะชอบภรรยาแบบไม่จุ้นจ้าน ไปนะครับ คืออยู่ในบ้านเป็นสมบัติของเราแล้วก็ให้กำลังใจเรา พร้อมที่จะร่วมทุกข์กับเรา ถ้าหากจะออกไปนอกบ้าน ก็ขอให้ออกไปในเรื่องของประโยชน์ต่อสังคมประโยชน์ต่อส่วนรวม อย่าออกไปเพื่อประโยชน์ของตัวเองหรือครอบครัวของเรา ขอให้ออกไปในทางเมตตา เสียสละซึ่งผลแห่งความเมตตาเสียสละ ก็จะสะท้อนกลับมาเองในทางที่ดี เพราะฉะนั้นสิ่งที่สะท้อนกลับมาเวลาเท่านั้นจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นชัด

เมื่อตอนภรรยาผมผ่าตัด ผมตื้นตันใจบอกไม่ถูกว่าคนหลั่งไหลจากทุกแห่งทุกสังคม ไปให้กำลังใจผมและภรรยาเป็นอย่างมาก โดยเราไม่ได้เคยบอกใครเราปกปิดด้วยซ้ำไป ไม่อยากให้ใครทราบว่าภรรยาเราป่วยเป็นอะไร แต่ว่าเขาทราบเองและไปให้กำลังใจ อย่างภรรยาลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเรียกว่าไปกันเป็นประจำเลยครับเขาไม่ใช่จะไปเพื่อเอาใจผม เอาใจภรรยาผม ภรรยาผมไม่เคยยุ่งกับใครอยู่แล้ว แต่เขาไปให้กำลังใจให้ความเห็นอกเห็นใจ อันนี้ก็เป็นความซาบซึ้งที่ผมเห็น ภรรยาผมมีคุณงามความดีมาก และจนกระทั่งบัดนี้นะครับ ที่ป่วยตั้งแต่เริ่มผ่าตัดมา**จนกระทั่งบัดนี้เขาไม่เคยบ่นถึงความทุกข์ยาก ไม่เคยบ่นถึงความเจ็บปวด ไม่เคยบ่นถึงความทรมานซึ่งต้องนอนอยู่บนเตียงเป็นระยะเวลาหลาย ๆ เดือน ไม่เคยบ่นเลย แต่ยิ้มและหลับตา เจอหน้าผมก็เอามือไปกอดแล้วก็มองตาแล้วก็หลับตา บ่นถึงอยู่เสมอ** เพราะฉะนั้นอันนี้ก็ทำให้เธอมีความสงบมากทีเดียว

ผมได้เล่าเรื่องของภรรยา ไม่แน่ใจว่าลักษณะของภรรยาผมเป็นภรรยาที่ดีของนักบริหารหรือไม่นะครับ เพราะว่าผมมองดูในค่าสังคมค่าของความนิยมของสังคมขณะนี้ชอบภรรยาจะเข้ากับคนนั้นคนนี้ได้ สามารถที่จะช่วยงานของตัวให้ลุล่วงไปได้ อันนี้อาจเป็นค่านิยมอันหนึ่ง แต่ตัวผมเอง ผมไม่ชอบ ผมชอบให้ทุกคนได้ก้าวไปด้วยตัวของตัวเอง และให้ภรรยานั้นได้เดินตามไปในสภาพที่ทัดเทียมกัน แต่คนละหน้าที่กันเราก้าวไปหน้าที่อันหนึ่ง และภรรยาก็ต้องก้าวไปในหน้าที่หนึ่ง ก้าวไปด้วยความน่ารักก้าวไปด้วยความอ่อนหวานและก้าวไปด้วยความเมตตา เสียสละ ถ้าเป็นอย่างนี้ ผมเชื่อว่านักบริหารที่ดี ก็คงจะมีภรรยาที่ดีช่วยส่งเสริมของผู้หญิงนั้นที่ผมกราบเรียนมาข้างต้นว่า มีทั้งความน่ารักและความน่ากลัวเป็นความจริงครับผู้หญิงเรานี่ถ้าลงน่ากลัวแล้วจะน่ากลัวที่สุด ถ้าลงน่ารักก็น่ารักที่สุด เพราะฉะนั้นอย่าทำให้ผู้หญิงมีความน่ากลัวเลย อันตรายที่สุดเลยผมอยากจะเล่าความจริงอันนี้ว่าผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์นี่เขารู้จิตวิทยาของสตรีนะครับ เขาพยายามจะสร้างหัวหน้าให้เป็นผู้หญิงโดยสร้างผู้หญิงให้มีความภาคภูมิใจสร้างให้ผู้หญิงมีความเป็นผู้นำ ฉันเป็นหัวหน้าคนได้ฉันก็ต้องนำคนได้สร้างให้ผู้หญิงมีความเหี้ยมหาญ การเป็นหัวหน้านั้นต้องเหี้ยมหาญ และเมื่อ เป็นหัวหน้าแล้ว เขาเหี้ยมจริง ๆ ครับ ผมเคยพบมาแล้วในสนามรบ หัวหน้าของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กลุ่มหนึ่งซึ่งผมได้เคยปะทะต่อสู้มาด้วยเป็นหัวหน้าที่เหี้ยมเหลือเกินเพราะฉะนั้นอันนี้จึงเป็นความน่ากลัว เขาสอนให้ผู้หญิงนี่ฆ่าคนต้องฆ่า ฆ่าอย่างเดียวเท่านั้น ฆ่าคือความ

สำเร็จ ฆ่าคือสิ่งที่จะมาสู่ความต้องการเพราะฉะนั้นเมื่อเขาเป็นหัวหน้าผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เขาปะทะกับใครที่ไหน ใครกำลังนอนอยู่เขาเอาปืนจ่อหัวยิงเลยฆ่าอย่างเหี้ยมหาญโหดที่สุด ซึ่งผมไม่เชื่อเลยว่าผู้หญิงจะทำได้ถึงขนาดนั้น แต่ก็เจอมาแล้ว

ผมก็พยายามศึกษาว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้นไปได้ ก็เลยรู้ว่าเขาได้หยิบธรรมชาติของผู้หญิงมาสร้างให้บิดเบือนไปซะโดยตัดความน่ารักออกไปหมด แล้วก็เอาความจริงจัง เด็ดขาดใส่เข้าไป เมื่อเขาได้ทุ่มเทอย่างนี้แล้ว เขาก็สามารถสร้างได้สำเร็จ แต่ผู้หญิงคนนั้นตายไปแล้วเราได้ปะทะกันและสามารถสังหารได้ ภายใต้การปะทะกันและเขาได้ตายไปแล้ว ได้เซ็คประวัติกันต่าง ๆ ปรากฏว่าหัวหน้าคนนี้ถ้าปะทะใครแล้ว ใครนอนอยู่ยังไม่ตายยิงตายเลย คือไม่เก็บเอาไว้ไม่มีความเมตตาเลย นี่ครับคือความน่ากลัว จะเห็นว่าผู้หญิงนี่นะครับถ้าทำอะไรแล้วทำจริงและสำเร็จด้วยคนที่ตั้งใจทำและทำฉะนั้นลักษณะอันนี้แหละครับถ้าใช้ไปในทางที่ดีล่ะผมก็ว่าดีมาก แต่ถ้าใช้ในทางไม่ดีละก็จะเสียต่อสังคมเลยเพราะฉะนั้นอันนี้ครับจึงเป็นเรื่องที่อยู่ในทางสองแพร่งและอยู่ในหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญมากท่านทั้งหลายอยู่ในที่นี้มีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม ถ้าท่านไปพบความสำเร็จในชีวิตแล้ว ในการสร้างชีวิตของท่านให้สำเร็จ สร้างชีวิตครอบครัวของท่านให้สำเร็จแล้วคราวนี้อยู่ตรงปัญหาว่าท่านจะสร้างคนรุ่นหลังให้สำเร็จอย่างท่านได้อย่างไรจะให้เขาเดินไปในทางไหนในเมื่อมันเป็นทางสองแพร่งเพราะฉะนั้นอันนี้ครับจะต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้หญิงให้ดี ผู้หญิงประเภทที่อ่อนไหว, อ่อนไหวง่าย ถ้ายึดมั่นอะไรก็มั่นคงเหมือนกันนะครับเพราะฉะนั้นจะพูดง่าย ๆ ว่า มั่นคงบนความอ่อนไหว หรือจะเรียกว่าเป็นความอ่อนไหวบนความมั่นคงก็พูดได้คือจะชี้ให้ชัดออกมาเป็นคำใดคำหนึ่งโดยเฉพาะก็ยากเพราะฉะนั้นก็บอกไม่ถูกเหมือนกันว่าผู้หญิงคนนี้ทำไมมั่นคงเหลือเกิน ยึดมั่นในความคิดอย่างนี้ แล้วไม่ค่อยเปลี่ยนไม่ยอมเปลี่ยนเลย จะต้องอย่างนี้มาตลอดเวลา แต่บทจะอ่อนไหวก็เปลี่ยนง่ายอ่อนไหวง่าย อะไรนิดก็เปลี่ยนอะไรหน่อยก็เปลี่ยน อะไรต่าง ๆ ฉะนั้นอันนี้ก็คือธรรมชาติของผู้หญิง คือเหมือนกับดอกไม้ก็เหมือนกันครับ เพราะฉะนั้นอันนี้แหละเราต้องสร้างผู้หญิงของเราให้เป็นผู้หญิงในอุดมคติ สร้างให้เขาเดินไปในแนวทางที่ถูกต้องและผมก็เชื่อว่าอนาคตจะมีส่วนเสริมสร้างสังคม เสริมสร้างประเทศชาติอย่างมากทีเดียวผมเคยพูดในการบรรยายเรื่องความมั่นคง ผมบอกว่า จะแก้คอรัปชั่นน่ะไม่ยากหรอกพวกเธอช่วยกันสิ ผมไปบรรยายที่วิทยาลัยครูส่วนมากเป็นผู้หญิงทั้งนั้น ครู ๆ นี้ไปสอนเด็กเข้าสิ สอนเด็กให้เข้าใจ และสิ่งสำคัญนี่สร้างค่านิยมเสียใหม่ **"ผู้หญิงนี่หัดรักคนดีมั่งสิ อย่าไปรักคนมีเงิน"** เวลาเธอสำเร็จ เธอโตแล้วเธอกำลังมีความรู้สึกในเรื่องความรัก มีความใฝ่ฝันที่จะได้รับความสมหวังในเรื่องรัก เธอคิดบ้างว่าเธอจะรักใคร และคนนั้นจะต้องเป็นคนดี แม้ว่าเขาจะยากจนเธอก็ต้องรักเขา ถ้าเขาขึ้นรถเมล์เธอก็พร้อมที่จะไปรถเมล์กับเขาได้ ถ้าเขาจะลงเดินเธอก็พร้อมที่จะเดินกับเขาได้ ถ้าเธอสร้างความรักอย่างนี้ละก็สังคมเราจะดีมากทีเดียว

แต่ทุกวันนี้ เรามีค่านิยมว่าพอเริ่มรักฉันก็คิดจะแต่งงาน พอแต่งงานฉันก็ต้องมีรถ เมื่อแต่งงานแล้วฉันต้องมีบ้าน เธอต้องสร้างให้ฉันได้ จะช้าหรือเร็วเธอต้องให้ฉัน ถ้าเธอให้ฉันไม่ได้เธอรักฉันทำไม เธอไม่ให้ฉันมีความสุข ทำไมเธอปล่อยฉันให้นั่งรถอุดอู้ ร้อนจะตายไปมีแต่พัดลม ! ทำไมเธอไม่หารถแอร์ให้ฉันนะทำไมเธอต้องมาอาศัยบ้านผู้อื่นอยู่ อยู่แฟลตทำไม เธอไม่หาบ้านเล็ก ๆ เป็นความฝันของฉันให้ฉันได้ ทำไมเธอปล่อยให้ฉันอดอยาก ฉันอยากจะได้แหวน อยากจะได้สร้อย ทำไมเธอไม่หาให้ฉัน ถ้าปล่อยให้ค่านิยมอย่างนี้ครอบงำสังคมต่อไป เราจะทำลายสังคม เราจะไม่ทำให้สังคม ของเราดีขึ้นเลย แต่ตรงข้ามเราสร้างเด็กของเราให้มีความนึกคิดมีค่านิยมที่ดีต่อสังคม ผมก็เห็นว่าผู้ชายที่แต่งงานนั้นก็ไม่ต้องไปกระเสือกกระสนกอบโกยหาเงินหาทองอะไรมากมาย ค่อยเป็นค่อยไป แล้วมันก็จะอยู่ได้ อันนี้ก็ทำให้ค่านิยมดีขึ้น เพราะฉะนั้นทำอย่างไรเล่าครับเราจะสร้างเด็กให้มีค่านิยมที่ดีต่อสังคม และค่านิยมที่ดีต่อสังคม เมื่อเราสร้างจิตใจเขาได้แล้ว เขาก็จะกลายเป็นภรรยาที่ดีของนักบริหารในอนาคต

ผมว่ามันไม่ได้อยู่ที่ส่วนประกอบ มันอยู่ที่เราทั้งนั้น ผมบอกตรง ๆ พูดไม่อายเลยครับ ผมไม่เคยซื้อแหวนให้เมียเลย บอกผมไม่มีเงินฮะ แล้วตอนหลังผมไปเกาหลี เก็บเงินได้ก้อนหนึ่งมาซื้อที่แปลงหนึ่ง ซื้อแล้วขายไปได้ราคาก็ซื้อให้เมีย ตอนนั้นก็ 3 หมื่นบาท ก็ซื้อให้เป็นว่าเอาละฉันแต่งงานฉันไม่ได้ซื้อแหวนให้เธอ ตอนนี้ฉันมีเงินฉันซื้อให้สักวงหนึ่งเอาวงละ

3 หมื่นบาท แหมเมียก็ดีอกดีใจ เอ้าซื้อก็ดีเงินของเราเอง ตอนนั้นก็เรียกว่าน้ำงามพอสมควรนะฮะในสายตาของเรา แต่ตอนหลังพออยู่ ๆ ไปก็จะเอารถไปส่งลูกก็ไม่มี อะไรต่าง ๆ ก็เลยคิด อยากได้รถ ก็เลยอ้อนเมีย บอกว่า นี่เธอแหวนเธอใส่ได้คนเดียว ถ้ารถเรามีแล้วเรานั่งได้หลายคน ผมก็ไปอ้างแล้วก็บอกว่านี่พี่เก็บเงินไว้ได้เท่านี้ ถ้าเอาแหวนเธอมารวมได้ก็คงไปซื้อรถได้ อะไรอย่างนี้ เมียก็ถอดให้ เอ้า ! จะซื้อรถก็ไปซื้อ ตอนนั้นก็บรรยายสรรพคุณเลยว่า ถ้ามีรถคันหนึ่งนี่นา เธอและฉันพร้อมด้วยลูกเราจะได้ขับรถไปเที่ยวที่นั่น พอเลิกงานก็จะได้นั่งชมวิว ตรงนั้นตรงนี้ อะไรต่าง ๆ เมียก็เอาจะเอาไปก็เอาไป ครับเขาก็ยังพูดจนทุกวันนี้ว่า ซื้อแหวนให้ฉันวงหนึ่งก็มาเอาของฉันไปขายซื้อรถแล้วก็ยังไม่ได้ซื้อให้ฉันอีกอะไรอย่างนี้ นี่มันก็เป็นชีวิตในบ้านของเรา เราก็ไม่เคยคิดจะหาโน่นหานี่อะไร ให้มากมายอะไรนักหนา มันก็อยู่ไปได้ล่ะครับมันก็เรื่อย ๆ พอไปได้ และก็ดีขึ้นไปเองคราวนี้ ถ้าเราสร้างสภาพจิตใจของเราให้เป็นสภาพอย่างนี้เรื่อย ๆ ไปนะครับ ผมก็คิดว่าภรรยาที่ดีเรามีเยอะแยะหมดครับ เกิดขึ้นได้มากมายอย่าให้สิ่งแวดล้อมมันมาทำให้เราเกิดการแข่งขัน เกิดการชิงดีชิงเด่น เกิดความอยากได้ สมัยก่อนนี้เวลาเราไปเลี้ยงกันที่ไหน เจอผู้หญิงคนหนึ่งใส่เพชรเม็ดโต ๆ ไอ้เมียของเราก็ไม่มีเพชรจะใส่ เวลาเขาใส่เพชรเม็ดโต ๆ เวลานั่งคุยกันกระดิกนิ้วไปด้วยเล่นกับแสงไฟเพื่อให้แสงมันเข้าหาคู่สนทนา สายตาแปลับ ๆ แปลับ ๆ นะครับ เวลาคุยกันก็ดี แหม ! เธอนั่งรถอะไรฉันเอาเบนซ์ไปออก เมื่อสองสามวันนี้ไม่ถูกใจสีมันยังไม่ถูกใจ อาจจะต้องเอาไปเปลี่ยน โอ้ย ! แหวนนี่ก็ซื้อมาก็ใส่มายังไม่ถูกใจนัก มันอยากจะได้เม็ดโตกว่านี้ แสงมันยังน้อยไป เราก็มาคุยกันอยู่ในวงสังคม เรามักจะพูดกันเรื่องอย่างนี้ แต่ว่าตอนหลังนี่ค่อย ๆ หมดไปแล้วนะครับ ไอ้เรื่องอย่างนี้ค่อย ๆ หมดไป ใครใส่แหวนนี่ก็รู้สึกว่ามันจะล้าสมัยไป นอกจากใส่นิด ๆ หน่อย ๆ หรือว่างานแกรนด์จริง ๆ ใส่ก็ไปอีกเรื่องหนึ่ง แต่ว่าใส่ไปทำงาน ใส่ไปสอนหนังสือ ใส่ไปอะไรมันก็ค่อย ๆ หมดไป

ไอ้ที่หมดไป ผมก็มานั่งคิดว่า เอ ! ค่านิยมมันดีขึ้นหรือเปล่า แต่มานั่งคิดอีกที เอ๊ะ ! คงไม่แน่ใจจะเป็นเพราะมันโดนรูดนิ้วกันบ้าง ตัดนิ้วกันบ้างอะไรอย่างนี้ก็ไม่กล้าใส่ ใส่ไปกลัวจะถูกจี้มากกว่า ก็คงจะเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม คงไม่เปลี่ยนเพราะจิตใจทีเดียว อันนี้เลยชักไม่แน่ใจ แต่ถ้าเราเปลี่ยนไปได้จริง ๆ มันก็คงจะดีเหมือนกันนะครับ อันนี้ก็ขอฝากกับท่านทั้งหลายไว้ด้วย ผมก็ไม่แน่ใจครับว่าผมจะบรรยายวันนี้จะตรงหัวข้อหรือเปล่า เรื่องภริยาที่ดีของนักบริหารนี่ผมบอกตรง ๆ ผมจนด้วยเกล้า ไม่อยากจะบรรยายอะไร บางทีอาจารย์นิพนธ์ท่านจะบรรยายได้ดีกว่าผม (เสียงหัวเราะ) เพราะท่านมีภริยาที่ดีอยู่แล้ว ท่านก็คงจะเล่าเรื่องของภริยาท่านได้ดีกว่าผม บังเอิญผมก็มีภรรยาอยู่ก็เลยเอาเรื่องของภรรยามาเล่า

ไม่ทราบว่าจะรู้เรื่องภรรยาคนอื่นเขาได้อย่างไร เป็นเพียงแต่รู้โดยเผิน ๆ มันก็ไม่ดี เพราะฉะนั้นวันนี้ผมก็เห็นจะเล่าได้เพียงเท่านี้ คือเอาของจริงมาเล่า ส่วนเรื่องจะดีหรือไม่ดี อะไรที่ไม่ดีบ้าง ท่านก็ทราบอยู่แล้ว

ผมก็ขอสรุปง่าย ๆ ภรรยาที่ดีในอนาคตในสายตาของผมนะครับจะต้อง....

1. **ทำตัวเป็นเครื่องรับไม่เป็นเครื่องส่ง**
2. **ต้องมีเมตตากรุณา และเสียสละ**
3. **ต้องไม่ก้าวก่ายงานของสามีจนเกินควร**
4. **จะต้องทำตัวให้ทัดเทียมกับสามีในแนวทางที่มีคุณธรรม**

ผมจบสรุปได้แค่นี้ละครับ ผมต้องขอขอบคุณไม่ทราบว่าท่านจะมีอะไรถามผมหรือไม่ครับ เพราะว่าประสพการณ์น้อยมากนะครับคือถ้าจะมีภรรยาที่ดีแล้วมาเล่ามาก ๆ ก็เห็นจะต้องมีประสพการณ์มาก ๆ ผมกลัวจะตายเสียก่อนไม่ทันมาเล่าก็ตายเสียก่อนนะครับ !

ประสพการณ์นี่มันยากครับ เรามีอยู่แค่คนหนึ่งแล้วจะมาเที่ยวเล่าให้หมดเปลือกทุกอย่างมันก็คงจะไม่ได้หรอกครับ, ผมก็คงจะสรุปได้เพียงเท่านี้เองแหละครับ ใครจะมีอะไรจะคุยกับผมไหมครับขอเชิญนะครับ เพราะว่าเรื่องนี้ผมบอกตรง ๆ ว่าผมอับปัญญาพูดไม่ได้หรือว่าจะให้อาจารย์ นิพนธ์ มาบรรยายต่อก็ได้นะครับเชิญครับ

(เสียงผู้หญิงถาม) **จะเรียนถามท่านผู้บัญชาการทหารบกว่าทำไมสามีเยอะแยะหลาย ๆ คนที่เป็นใหญ่เป็นโตจึงปล่อยให้ภรรยาก้าวก่าย และอะไร ทำให้เขากลัวภรรยาจนทำให้เขาเสียอนาคตคะ ?**

(ผบ.ทบ.ตอบ) ครับ แหมเรื่องนี้นะครับ ! (เสียงหัวเราะ) คือคนเราลงกลัวกันตั้งแต่ดั้งเดิมแล้วนะครับ ไอ้ความกลัวนี่มันไม่หมดไปก็กลัวกันต่อ ๆ มานะครับ แล้วภรรยาบางคนผมบอกแล้วบางคนน่ากลัว น่ากลัวจริง ๆ หยิบอะไรได้ไอ้นั่นเป็นเรื่องจริงนะครับ, กระตุกยังงี้หยุดเลยครับ ! อย่างผมมีเพื่อนนี่เมามาเดินเกะกะเอะอะ พอเห็นหน้าเมียหยุดหายเมาเลย หงอยเลยทันทีครับ เพราะว่าแกเจออะไรแกใช้สิ่งที่ใกล้มือแกทันที ไม่ได้มีความยั้งคิด ไม่ได้นึกเลยว่าสามีหัวจะแตก หน้าจะฉีก ไม่นึกละครับพอทำแล้วถึงจะเกิดความสงสารแล้วก็ถ้าเลือดขึ้นหน้าก็แล้วไปนี่ฮะเป็นธรรมชาติผมจึงย้ำหนักหนาเลยว่าธรรมชาติของผู้หญิงถ้าลงน่ากลัวแล้วน่ากลัวจริง ๆ !

ถ้าน่ารักก็น่ารักจริง ๆ เพราะฉะนั้นอย่าให้มีความน่ากลัวมากเสียจนความน่ารักหมดแล้วทีนี้ผู้ชายได้ภรรยาไปแล้วจะเอาไปทิ้งไปขว้างที่ไหนละครับ ? ก็ต้องหอบหิ้วกันไปจนกระทั่งแก่เฒ่าไปด้วยกัน จะเอาไปทิ้งที่ไหนครับ เขาจะมีความน่ากลัวจะมีความน่าเกลียดยังไง แต่เขาก็เป็นเมียเราเป็นแม่ของลูกเรา เราจะเอาเขาไปทิ้งตรงไหน จะเอาเขาเก็บเขาก็จะออกไม่ให้เขาไปเขาก็จะไป แล้วจะทำอย่างไร ก็ต้องประพฤติตามคำของเธอละครับจะทำอย่างไรได้ (เสียงหัวเราะ) ความเสื่อมมันเกิดตรงนี้แหละครับ นักบริหารคนไหนที่มัน พอ.พอ.มอ. มันก็ต้องเป็นอย่างนี่ครับเป็นมาแล้วหลายคนเพราะฉะนั้นอันนี้เป็นเรื่องจริงครับ ! คราวนี้จะแก้น่ะแก้ตรงไหน จะแก้ตรงจับตัวเธอเอาไปเก็บไว้ เอาไปทิ้งไปขว้างผมก็ไม่เห็นด้วยนะครับเพราะอย่างน้อย บนความน่ากลัวของเธอ มันมีความน่ารักอยู่บ้าง และมีความเป็นแม่ของลูก มีความเกี่ยวพันที่อยู่กันมาตั้งแต่ดั้งเดิม อย่างน้อยความน่ากลัวน่าเกลียดของเธอ ซึ่งมามีภายหลังเธอมีเพราะสิ่งแวดล้อม มีเพราะเราเป็นส่วนประกอบอันหนึ่งเหมือนกันที่ไม่ได้พูดจากัน

ผมก็ฝากความหวังไว้กับท่านทั้งหลายไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยว่าท่านทั้งหลายได้พบความสำเร็จอยู่แล้ว ท่านจะสร้างลูกหลานของเราที่เป็นสตรีให้มีส่วนสำเร็จในการที่จะเป็นภรรยาที่ดีของนักบริหารได้อย่างไร ประกอบกับการดำเนินชีวิตอย่างดีได้อย่างไรถ้าทำได้อย่างนี้ ผมก็เชื่อว่าการคอรัปชั่นที่จะมีก็หมดไปครับ ก็เราอยู่ของเราไปไม่ต้องหาอะไร พอแต่งงานก็ไม่ต้องเอาแหวนเพชรมาหมั้น วงตั้งเท่าไรสมัยก่อนตั้ง 2-3 หมื่น สมัยนี้ต้อง 2-3 แสน เกือบ ๆ ล้านเข้าไป เมื่อตอนแต่งงานกับภรรยาของผม ผมบอกว่า **"ผมไม่มีแหวนหรอก ผมมีแต่กระบี่กับมีมือ จะแต่งกับผมก็แต่ง ถ้าแต่งกับผม ผมก็บอกว่าผมไม่มีเงินเลี้ยงหรอก เงินทองเลี้ยงก็ไม่มี ตอนแต่งงานเพื่อนเจ้าบ่าวก็ไม่มี เพื่อนเจ้าสาวก็ไม่มี ผมแต่งก็แต่งที่บ้าน กินก็กินกันนิด ๆ หน่อย ๆ ผมบอกว่าชีวิตที่แท้จริงไม่อยู่ที่การแต่งงานหรูหราหรอก, มันไม่ได้อยู่ที่ส่วนประกอบต่าง ๆ เธอบอกว่าอ้าวไม่มีเพื่อนเจ้าบ่าว ผมบอกว่าผมหน้าไม่อายนี่ ! ผมไม่เห็นเป็นไรนี่ ! อายอะไรกันต้องเอาเพื่อนมายืนแก้เขิน ! ผมก็มานั่งของผมคนเดียวได้ก็เราจะแต่งงานกันทำไมต้องอาย"** จะต้องมีเพื่อนมาประกอบทำให้เราไม่เขิน ก็เราไม่เขินอยู่แล้วเราก็นั่งแต่งงาน ตอนผมแต่งงานไม่มีเพื่อนเจ้าบ่าว ไม่มีเพื่อนเจ้าสาว ไม่มีหมั้น เพราะว่าไม่มีเงินซื้อแหวน ถ้าที่เราไม่ได้หล่อหลอมกันมาตั้งแต่ต้น ปล่อยให้เธอเพลิดเพลินไปเสียแล้วจะดึงกลับเข้ามายาก มันก็เป็นความผิดของเราส่วนหนึ่ง แล้วเราจะตัดเธอทิ้งได้อย่างไร ก็ต้องถือว่าเป็นเวรเป็นกรรมที่ต้องผจญกันไป จนกว่าจะตายจากกันนะครับ เขาถึงได้พูดกันอยู่เสมอว่า "ปลูกเรือนผิด คิดจนเรือนทลาย มีเมียผิด คิดจนเมียมลาย" หรือไม่ตัวมลายไปด้วยก็ต้องเป็นคำพูดอย่างนี้แหละครับ ฉะนั้นผมไม่เห็นด้วยหรอกครับว่า พอเมียอย่างนั้นอย่างนี้หน่อยเราจะไปตัดเชือกเขาก็ไม่ดีนะครับ ผมไม่สนับสนุน แต่ว่าเราต้องกันไว้ก่อนอย่าให้มีเกิดขึ้นนะครับ

อันนี้ผมก็คิดของผมเองนะครับ โปรดอย่าไปกระทบกระเทือนใครนะครับ ผมคิดว่าบางทีเป็นเรื่องยากครับจะเห็นว่าหลายคนนะกลัวจริง ๆ แต่ว่าไม่แสดงความกลัวออกมาชัดเจนเท่านั้นแต่ว่าผมเชื่อเลยครับ ผมจะเล่าให้ฟังเรื่องหนึ่งครับ เมื่อตอนผมอยู่ชายแดนด้านอรัญประเทศเราก็มีการกวดขันตลาดมืดกัน ก็มีภรรยาเพื่อนผมคนหนึ่งที่เป็นภรรยาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เดินให้สามีมาเจรจาก่อน, บอกว่าแหมทำไมฉันจึงจะได้ไปค้าตลาดมืด รายได้ดี ผมบอกว่าเอ ! จะค้าได้อย่างไรมันผิดระเบียบ เราทำหนดเอาไว้ จะไปค้าก็ไม่ได้เขาก็ให้ภรรยาพูด ภรรยาเขาก็บอกว่าขอให้หน่อยเถอะ บอกเอ ! ก็ผมห้าม คุณจะไปได้อย่างไร ไปผมก็ต้องจับคุณนะ จะไปได้อย่างไร บอก แหม เขารวยกันเหลือเกินฉันอยากจะไปผมก็บอกให้เพื่อนผมคนนั้นมาพูดสาย ผมก็ด่าไป บอกว่าทำไมลื้อไม่ห้ามเมียลื้อ ลื้อเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่นะนี่ แล้วไป

ค้าขายนะมันผิดนะ อั้วก็ต้องจับแล้วอย่ามาขอร้องกันนะ มันก็พูดอ่อย ๆ ว่าอั้วก็ห้ามเขาแล้ว เขาจะไปอั้วก็ไม่รู้จะว่าอย่างไร เขาว่าอย่างนี้ ผมเลยมานั่งปลงว่าปัดโธ่เป็นไปได้นะคนเรา โตขนาดนี้แล้วนะครับ นี่เป็นเรื่องจริง คือมันกลัวจนกระทั่งเห็นผิดเป็นชอบ เห็นอะไร ๆ มันกลัวกันจริง ๆ ครับ "ผมว่าไอ้หนู กลัวแมวยังน้อยกว่าผัวกลัวเมีย" (เสียงหัวเราะ) ผมว่าน้อยกว่าจริง ๆ ครับ ผมจึงภาวนาอย่าให้มีใครที่ผมกล่าวมานั่งอยู่ในนี้ ซึ่งผมมองดูไม่เจอ ถ้าเจอผมคงไม่เป็นมงคลกับผมออกไปนั่งคงไม่ดีแน่ แต่ผมก็เป็นคนโชคดีครับท่านทั้งหลายที่อยู่นี่ล้วนแต่เป็นนักคหกรรมศาสตร์ คหกรรมเศรษฐศาสตร์ อะไรก็แล้วแต่เถอะครับ แต่ผมอยากจะตั้งชื่อใหม่ว่าเป็น "สมาคมแม่บ้านที่ดี"

ผมอยากจะตั้งอย่างนั้น คือความสำเร็จนะครับ(เสียงปรบมือ)เชิญครับใครมีอะไรจะคุยปัญหาเรื่องนี้เชิญครับ ดีเหมือนกันครับ เราคุยปัญหาเบา ๆ อย่างนี้บ้างก็ดีเหมือนกันครับ เชิญครับ

(ผู้หญิงมาพูด) **"ดิฉันอยากจะเรียนให้ทราบนิดหนึ่งว่า ดร. กระจ่าง รัตนรัตน์ เป็นครู รร. นายร้อย คงจะรู้จักนะค่ะ ดร. กระจ่าง รัตนรัตน์ เป็นครู รร. นายร้อยรุ่นแรกเป็นครูของท่าน เสธ. สุรกิจ มัยลาภ รุ่นนี้นะคะคือท่านพูดกระทั่งในสภาและวุฒิสภา ในเรื่องนี้ที่ท่านพูดวันนี้นะคะ ท่านกล้าพูดพอใครรู้จัก ดร. กระจ่าง แล้วชอบเป็นอย่างแต่มีคนเกลียดตั้งแต่วันนั้นมาก็ไม่เลือกเข้าไปนั่งในรัฐสภาอีกเลยค่ะ!**

ดิฉันก็ขอพูดว่า ขอชมด้วยความจริงใจว่า วันนี้สนุกสนานมาก ท่านพูดเป็นประโยชน์มากค่ะ"

(ผบ. ทบ.) ครับ ขอบคุณครับ ครับผมเดี๋ยวนี้ก็ออกมาแล้วครับ ออกมายืนดูข้างนอกแล้วนะครับก็ไม่เกี่ยวกับรัฐสภาแล้ว ตอนนี้ก็พูดเรื่องภรรยาก็ดีเหมือนกันครับ สบายดีเป็นครั้งแรกครับ

เชิญครับ ใครมีอะไรจะสงสัยอีกก็ได้ครับ กระผมแต่งงาน 30 กว่าปี ผมก็ให้ข้อคิดแก่ชีวิตสมรสได้ หรือใครคิดว่ามีประโยชน์ก็ขอเชิญนะครับ ก็มาพูดจากันได้ แต่สำหรับความคิดผมก็มีเท่านี้แหละครับ ก็พูดกันของแท้ ๆ ไม่ได้เสแสร้งครับ เชิญครับ เชิญ

(ผู้หญิง) **โอกาสอย่างนี้หาไม่ได้ง่าย ๆ นะคะ เห็นนั่งเฉย ๆ กัน ดิฉันก็ต้องใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อยากจะเรียนถามท่านผู้บัญชาการทหารบก ในฐานะที่ท่านอยู่ในตำแหน่งที่มีอิทธิพลว่าที่มาพูดให้เราฟังน่ะ ท่านเอาไปอบรมนายทหารบ้างหรือเปล่าค่ะ?**

(ผบ. ทบ.) ครับ ผมนี้นะครับ นายทหารก็อบรม, ภรรยานายทหารก็อบรมนะครับ เพราะฉะนั้นวันดีคืนดีพวกลูกน้องผมเขาก็จะพาภรรยามานั่งทานข้าวกับผม แล้วก็ให้ผมพูดเรื่องของภรรยาบ้าง เรื่องของตัวเองบ้าง ผมก็อบรมไปในตัวเป็นกลาย ๆ ผมก็บอกว่านี่พวกคุณนี่นะจะอยู่ให้เป็นสุข ผมจะให้ข้อคิดสักนิดหนึ่งว่า คุณอย่าเก่งกว่าสามี อย่าทำตัวฉลาดกว่าสามีทั้งที่เราฉลาดกว่า คือต้องทำเป็นไม่รู้ให้สามีสบาย สามีนี่ก็มีธรรมชาติอยู่อย่างหนึ่ง ถ้าได้ทำให้เมียไม่รู้แล้วก็นึกว่าตัวเก่งตัวภาคภูมิถ้าหากว่าเราทำตัวให้ไม่เก่งเสีย ทำตัวไม่ฉลาดเสีย สามีก็จะต้องระมัดระวัง เพราะมิฉะนั้นไม่ระมัดระวังแล้ว ภรรยาก็จะจับได้ เพราะฉะนั้นความระมัดระวังของสามีนี่ก็จะไม่ประพฤติออกนอกลู่นอกทางไปนานอีกชั่วระยะหนึ่ง ถ้าเราทำตัวเป็นรู้เสีย มันจะค่อย ๆ ด้าน คนเรามันด้านบ่อย ๆ มากเข้ามันเคยชิน เพราะฉะนั้นถ้าสามีกลับมาดึกหน่อย และบังเอิญมีลิปสติคมาติดที่เสื้อสามีก็บอกว่า แหม! ขึ้นรถมาวันนี้รถมันเสียน้อง ลิปสติคของผู้หญิงที่ยืนเกาะรถเมล์พอรถเบรคเลยชนมายั้งไม่อยู่ ลิปสติคก็เลยเปรอะเสื้อพี่ก็ล้างไม่ทันไม่รู้จะทำอย่างไร ภรรยาฟังแล้วเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งแต่ถ้าทำเป็นไม่เชื่อก็ไม่เป็นไร สามีก็รู้ว่าแหมนี่อั้วตกต้นไม้ไปแล้ว ทำยังไงก็จะระมัดระวังต่อไปหรือไอ้ที่เคยกลับค่ำกลับมืด ก็จะรีบกลับวันเข้า แต่ถ้าภรรยาทำเป็นคนฉลาดบอกว่า แหม! เธออย่ามาโกหกฉันเลยเธอบอกว่ารถเบรค คนโดยสารเอาปากมาชนหลังเธอ ทำไมลิปสติคมันอยู่ข้างหน้าเบรคอย่างไรมันจะชนได้ล่ะ เพราะว่าคนเขาเกาะก็ต้องหันหน้าตามกัน มันไม่มีทางที่ลิปสติคมาเปรอะหน้าเสื้อ นี่มันไม่ใช่ข้างหลังนะ เพราะฉะนั้นถ้าหากทำตัวฉลาดอย่างนี้ วันนั้นสามียอมหรอก แต่ว่าเอะอะว่าเอ๊นี่เธอนี่เป็นอย่างไรก็เขาเหลียวหน้ามาพอดี ก็เลยมาชนกันได้จะมาว่าฉันได้อย่างไร เมื่อตกต้นไม้ก็ต้องไปอย่างนั้นแหละครับ ถ้าฉลาดอย่างนี้บ่อย ๆ สามีก็จะเกิดความรำคาญเบื่อหน่ายแล้วก็จำทำให้ทำคราวไม่ดีโดยวิธีรัดกุมมากยิ่งขึ้น ผลที่สุดเราจะไม่ทันสามีเลย ที่ผมสอนเขาอย่างนี้ สอนครอบครัวบอก

นี่ทางที่ดีเธอทำนิ่ง เงียบ ๆ เฉย ๆ แล้วดูสิว่าจะไปไหนรอด ผู้ชายน่ะ ร้อยวันพันปีก็กลับมารังเสมอไปไหนไม่รอดหรอกครับ เพราะว่าที่นี่มีความอบอุ่นมีข้าวกินไม่ต้องเสียเงิน มีอะไรสารพัดเวลาเมื่อยก็มีคนนวดไม่ต้องไปเที่ยวอะไรละครับ ! เพราะฉะนั้นอันนี้ละครับผมก็สอนภรรยาของผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ และผมก็สอนเธอว่าผมให้สัญญากับเมียแล้วว่าผมจะไม่ยอมไปค้างที่ไหนเลยเชียวครับ ผมจะต้องมาค้างบ้านเสมอถ้าผมจะไปค้างก็เมื่อไปราชการ วันหนึ่งผมไปเที่ยวไปกับเพื่อน ตอนนั้นเป็นร้อยเอกเท่านั้นครับเพื่อนก็พาไปเที่ยวกันอย่างสนุกสนาน กลับมาถึงบ้านตีห้าผมก็พามาบ้านเรียกภรรยาขึ้นมาหุงข้าวต้มกินกัน เพราะยังไม่ได้กินอะไร แล้วผมก็บอกภรรยาว่านี่ผมยังไม่ได้นอนเลยนะครับ เพราะฉะนั้นที่บอกว่าไม่ไปค้างที่อื่นน่ะ ผมก็ยังไม่ค้างเลยครับแต่ผมไม่ได้นอนทั้งคืน เพราะฉะนั้นผมรักษาคำมั่นสัญญา ภรรยาผมก็ยิ้มแล้วก็ต้มข้าวให้กินอะไรต่าง ๆ

ไอ้เพื่อนเราก็สบายใจ ไม่ใช่พอเพื่อนขึ้นมาก็ เธอนี่พาผัวฉันไปเที่ยวอะไรเลวด้วยกันทั้งนั้นแหละนี่ ถ้าอย่างนี้ละก็เพื่อนจะไปด่าว่าต่อ ๆ ไปไอ้ตัวสามีเองก็อายเพื่อน อายแล้วมันก็จะหันมาโกรธอยู่ในใจ พูดไม่ได้ก็ต้องมาโกรธในใจ อันนี้ไม่ดีครับ แต่ทำเป็นเรื่องสนุกสนานเสียมันก็หมดไปจบไปไม่มีอะไร ก็มีอยู่ครั้งหนึ่งนะครับ ผมก็เคยเป็นลิงตกต้นไม้เหมือนกันแหละครับ ! ไม่ใช่ว่าไม่เคยไปเที่ยวก็บอกว่าวันนี้เจอเพื่อนแหมไปเที่ยวสนุกสนาน นาน ๆ เราเจอกันก็ไปเที่ยว เมียก็พังสบายใจแต่ความจริงผมไม่ได้ไปเที่ยวกับเพื่อนหรอกครับ ไอ้ร้อยวันพันปีเพื่อนผมคนนี้ไม่เคยไปที่บ้านผม วันนั้นเป็นเรื่องอะไรก็ไม่ทราบมันเป็นความซวยมหาซวยอย่างที่สุดเลยพอผมเพิ่งจะพูดกับเมียได้ซักแค่สองโมงเช้าเท่านั้น พอ 3 โมงไอ้เพื่อนคนนี้ดันเข้ามาที่บ้านผมครับแล้วไม่รู้จะแก้อย่างไรเพิ่งบอกไปหยก ๆ ว่าไปกับไอ้คนนี้ ไอ้นี่มาหาแล้วผมจะทำอย่างไร? ผมก็อึกอักเมียผมก็ไม่เห็นพูดอะไรก็ยิ้ม ๆ เมียเขาก็บอกว่าแหมเพื่อนคู่นี้รักกันจริงนะเพิ่งแยกกันหยก ๆ ก็ยังมาเยี่ยมหากันอีก ! ตราวนี้ผมก็รู้สึกว่าผมตกต้นไม้ไปจังเบอร์ ! ตั้งแต่นั้นมาก็ควบคุมความประพฤติไม่นอกลู่นอกทางไปนานครับหลายเดือน เพราะฉะนั้นนี่ล่ะครับ ผมก็เล่าให้ภรรยาลูกน้องฟังว่าอย่าไปฉลาด อย่าไปทำรู้ดีกว่าสามีเลย ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้แล้วค่อย ๆ ดูไปเถอะครับผู้ชายนะครับ ถ้าไม่เลวถึงขนาดล่ะก็เขาจะต้องควบคุมตัวเขาอยู่ในลู่ในทางเสมอ แต่ไอ้นอกลู่นอกทางมันมีบ้างครับ มันถือว่าเป็นรสเป็นชาติเป็นอะไรของชีวิตมันสนุกสนาน ถ้าชีวิตปล่อยเรื่อย ๆ มันก็เซ็งมีนิด ๆ หน่อย ๆ มันก็ไม่เป็นไร มีชีวิตชีวา ผมก็สอนอยู่เสมอ ไม่ใช่ผมไม่สอน

ผมก็พยายามเล่าเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้มันก็ทำให้ ภรรยาของผู้ใต้บังคับบัญชาก็สบายใจไอ้สามีก็หน้าชื่นด้วย ก็บอกว่าแหมคราวหลังผมต้องพาภรรยาของผมมาคุยกับท่านบ่อย ๆ กลับไปนี่เขาก็ดีขึ้นเยอะทีเดียว

อันนี้ผมก็พยายามจะแก้ไขอยู่ แต่วิธีแก้นี่จะไปบอกตรง ๆ บรรยายตรง ๆ ไม่ได้ครับก็ใช้วิธีคุยก็สนุกสนานไปด้วยเพราะฉะนั้นอันนี้ก็ใช้วิธีหนึ่งนะครับ วันนี้ก็ถือว่าเป็นการคุยเหมือนกัน ไม่ทราบตรงใจใครบ้างหรือเปล่าไม่ทราบครับ แต่ผมบอกไว้อย่างหนึ่งนะครับว่า อย่าไปไฝ่ฝันว่าผู้ชายที่เป็นคู่ชีวิตของท่านนี่จะต้องเป็นผ้าพับไว้ ด้วงแมลงไม่เคยเจาะผิวกายสะอาดสอ้านอะไรอย่าได้ไปคิดเลยครับ เอาเถอะครับมันจะเป็นอย่างไรมันจะไม่สะอาดไปบ้างมันจะมีด้วงมีแมลงเจาะไปบ้างแต่เขายังเป็นสมบัติของเรา ! แล้วไม่เป็นไรหรอกครับสมบัติของเราต้องดูแลเขาไปชั่วชีวิต มันยังไงก็ต้องอยู่กันไปเรื่อย ๆ อย่าได้ไปฝันว่าแหมคุณผู้ชายอายผู้หญิงอื่น ถูกไม่ได้แตะต้องไม่ได้อย่าไปไฝ่ฝันอย่างนั้นถ้าไฝ่ฝันแล้วใจมันจะตกแล้วมันจะเป็นพิษแก่ตัวเอง ผมก็บอกได้เท่านั้น แต่พอผมพูดอย่างนี้ผู้หญิงบางคนอาจจะบอกว่าไม่ได้หรอก ฉันยอมไม่ได้หรอก อย่างอื่นฉันยอมได้ อย่างนี้ฉันยอมไม่ได้ก็มีนะครับก็แล้วแต่นะครับ ผมก็ไม่ทราบว่าอย่างไรไม่ได้ก็ได้ ผมจะไปว่าอย่างไรคือเรายอมไม่ได้นี่ แล้วก็ถ้าเขาไปแอบยอมโดยเราไม่รู้นี่เรายิ่งเสียใหญ่ ผมก็พังเมียเพื่อนคนหนึ่งแหมคุยจริงว่าพี่เขาไม่มีจะ มาเที่ยวโน่นเที่ยวนี่ แล้วคุยกับเราเสียอีกนะ ไม่มีหรอกไปไหนกลับบ้านตรงเวลา ไม่มีหรอกไปยุ่งกับคนนั้นคนนี้ ไม่มีเลย ไม่มาสำมะเลเทเมา เขาเชื่อเหลือเกินว่าเขาเป็นคนดีมากอะไรต่าง ๆ ไอ้เราฟังแล้วเขินนะฮะ เขินในใจก็ปิดโธ่มันชวนเราไปเที่ยวหยก ๆ แล้วมันก็ไม่เล่าให้เมียฟังแล้วเราก็จะมาเล่าให้ฟัง เราก็ได้แต่ยิ้ม เอ้าดีก็ดีก็ไม่ว่าอะไรครับ เพราะฉะนั้นผมก็บอกว่าความหวังหรือตั้งความหวังสำหรับผู้ชายที่เป็นคู่ชีวิตเรานี่ ขอให้ยึดมั่นให้แน่ ๆ ว่า ถ้าเขาเป็นสมบัติของเราต้องเป็นสมบัติของเราวันยังค่ำ ไม่มีทางจะเป็นอื่นไปได้จะเป็นยังไงอะไรต่าง ๆ เธอต้องอยู่กับฉันไม่มีทาง

ที่เธอจะไปอยู่ที่ไหนได้เธอจะเป็นอย่างไรฉันก็ต้องรักเพราะฉันรักเธอ ไม่ใช่แต่ร่างกายเธอเท่านั้น แต่ฉันรักทุกสิ่งที่ประกอบเป็นตัวเธอ ทั้งจิตใจทั้งร่างกายเธอจะชั่วเธอจะดี เธอจะยังไงแต่ถ้าเธอยังอยู่ในแนวทางของฉันแล้ว ฉันก็ต้องอยู่กับเธอได้ ผมคิดว่าความหวังเราแค่นี้คงจะพอเพราะเราต้องมีการให้อภัย

ผมจึงย้ำเสมอว่า คู่ชีวิตที่ดีนั้น ต้องมีเมตตานะครับ ต้องมีเสียสละนะครับ ต้องมีคุณธรรมรู้จักให้อภัยในสิ่งที่ควรนะครับ ถ้าอย่างนี้ละก็ไม่รอดนะครับถ้าต่างคนต่างทิฐิด้วยกัน แรงด้วยกันร้อนด้วยกันละก็ ต้องพังไปข้างหนึ่งครับเชิญครับ วันนี้เป็นวันที่ไม่มีสาระครับพูดกันอย่างไม่มีสาระนะครับพูดอะไรก็ได้ฟรีสไตล์ เชิญครับ ท่านที่นั่ง ๆ อยู่นี่แหมบางคนท่านก็ครองเรือนมามากกว่าผมแต่บางคนก็น้อยกว่าผมแน่ ๆ เพราะหน้ายังอ่อน ๆ แต่บางคนก็มากกว่าผมแน่ทีเดียว แต่ผมก็ดีใจครับ ที่ผมมาอยู่ในท่ามกลางของภรรยานักบริหารที่ดี ๆ ทั้งนั้น นะครับ อย่าง "คุณหญิง วัลลี" ผมอ่านประวัติชีวิตท่าน ผมก็ชื่นใจเหลือเกินผมชื่นใจในความรัก ความสำเร็จของท่าน ผมก็ชื่นใจ นี่ครับเป็นตัวอย่างที่ดีครับ ที่ผมอ่านนะครับผมอ่านอย่างละเอียด ผมเป็นคนอ่านอะไรก็อ่านละเอียด ผมก็ชื่นใจ ในชีวิตของท่าน ท่านสมหวังทุกอย่างครับ นี่ท่านก็ยังมาเสียสละเพื่อสังคมเพื่อส่วนรวมอันนี้ก็น่าดีใจ และหลาย ๆ ท่านที่ผมได้ยินแต่ชื่อแต่เพิ่งมาพบตัวจริง ทุกท่านที่มานั่งข้าง ๆ ผมซ้ายขวา ได้เสียสละมาอย่างน่าชื่นใจทั้งนั้นผมว่าเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก ๆ หลาน ๆ ของเราที่จะได้จดจำและประพฤติปฏิบัติตาม คือความจริงท่านอยู่กับบ้าน ท่านก็สบายแต่ท่านก็มาเสียสละมาเหนื่อยยากกับสังคมเพราะท่านต้องการจะช่วยสังคมสร้างสังคมให้ดีมีประโยชน์ ผมว่าเป็นตัวอย่างที่ดีมากทีเดียว เชิญครับ ใครมีปัญหาก็เชิญถาม เชิญครับ

(ผู้หญิงถาม) กราบเรียนท่านผู้บัญชาการทหารบก วันนี้ดิฉันคิดว่าพวกเรานี่ท่านที่มองมีความชื่นชมที่รับฟังความคิดเห็นของท่านและก่อนที่ท่านมา พวกเราก็หวั่นกันมากพวกเราจะได้ฟังหรือไม่เกือบทั่วทุกคน เพราะว่าทราบว่าชีวิตครอบครัวของท่านกำลังอยู่ในความทุกข์ยากเล็กน้อย แต่วันนี้ดิฉันเห็นรอยยิ้มรู้สึกมีความชื่นใจว่าท่านยังยิ้มออกและยิ้มได้ เพราะว่าดิฉันได้ติดตามข่าวเกี่ยวกับที่ท่านให้สัมภาษณ์ตลอดมารู้สึกว่าได้รับฟังข้อคิดเห็นในทุกเรื่อง ๆ ตลอดมาเป็นข้อคิดที่ดี ดิฉันว่าชาติบ้านเมืองกำลังฝากอนาคตไว้กับท่านอย่างมากในความรู้สึกส่วนตัวที่รู้สึกมากก็คือ เพราะดิฉันได้เห็นผู้ลี้ภัยในต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่ข้ามน้ำข้ามทะเลไปเป็นทั้งครอบครัวและค่อย ๆ โผล่กันมาทีละคน 2 คน 3 คน บางวันเขาจะเรียกเราไปว่า หน้าตาคุณคล้าย ๆ พวกนั้นช่วยมาดูหน่อยเขากินข้าวไม่ได้ เขาพูดไม่รู้เรื่อง เขาอดอาหารอะไรต่ออะไรหลายแหล่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แหละค่ะ ทำให้ฝังใจดิฉันตลอดมา และดิฉันกลับมาแล้ว ในช่วงนี้ก็ได้นึกตลอดเวลาว่าประเทศไทยจะไปรอดหรือไม่รอดก็อยู่ที่พวกเราทั้งหลาย และช่วงเวลาทุกเวลานาทีและทุกวันตั้งแต่นี้ต่อไป ถ้าเผื่อเราได้มีโอกาสที่จะสามัคคีกัน และร่วมมือร่วมใจกัน สร้างความเจริญให้กับประเทศชาติบ้านเมือง และทุกคนช่วยกันทุกอย่างมากที่สุดก็คงจะอยู่ได้นานที่สุด คงจะไม่ตกอย่างที่ระบบที่เรียกโดมิโน เพราะฉะนั้นอันนี้แหละค่ะ ดิฉันคิดว่าคงอยู่ในหัวใจของทุกคน ทั้งผู้ที่มีอันจะกินและผู้ที่ยากจนฉะนั้นในวันนี้ในโอกาสอันดีที่ท่านรับเชิญจากสมาคมมาวันนี้ ดิฉันคิดว่าพวกเราที่อยู่แถวนี้เป็นครูบาอาจารย์ ซึ่งมีนักเรียนอยู่ในการสั่งสอนมากมาย เป็นคุณหญิงเป็นผู้ที่ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติมาก ถ้าเผื่อท่านสุดท้ายก่อนที่ท่านจะตอบคำถามต่อทุกคนถามหมดแล้ว ช่วยกรุณาตอบวิธีการที่เราจะดำเนินการต่อไป จะขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

(ผบ. ทบ.) ครับ อันนี้ผมมีความรู้สึกอยู่ตลอดนะครับว่า ที่ประเทศไทยเราไม่เป็นโดมิโนตัวสุดท้ายก็เพราะเรานี่อยู่แบบคนไทย อยู่ด้วยเอกลักษณ์ของเราที่เป็นเอกลักษณ์มีมาช้านาน คือเรามีความรักมีความสามัคคี และพร้อมที่จะเผชิญหน้าในความถูกต้อง เมื่อถึงคราวจำเป็น สิ่งนี้ครับที่ทำให้เราสามารถอยู่ได้ เพราะฉะนั้นผมมีความรู้สึกเหมือนอาจารย์ทุกประการ ที่ว่าเราจะต้องพยายามทำทุกอย่าง ทุกวิถีทางเพื่อไม่ให้ชาติบ้านเมืองของเราต้องเป็นไปอย่างเพื่อนบ้าน ขณะนี้ผมได้ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความปลอดภัย ความมั่นคงของประชาชนโดยตลอดซึ่งจะเห็นว่า ไม่ว่าจะด้านการป้องกันชายแดน ผมก็ได้ทุ่มเทชีวิตจิตใจพร้อมกับเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในการวางมาตรการทุกอย่างในการที่จะรักษาความมั่นคงปลอดภัยไว้ให้ได้ เมื่อวานนี้ก็มีการยิงเข้ามาในเขตแดนทางจังหวัดบุรีรัมย์ผมก็สั่ง

กำลังเข้าไปให้เตรียมพร้อมที่จะสกัดกั้น ผมได้รับความร่วมมือร่วมใจจากพี่น้องประชาชนเป็นอย่างมาก ในการป้องกันประเทศชาติ และในการปฏิบัติของเราในด้านของกองกำลังต่างประเทศที่จะเข้ามาในประเทศไทยนั้น ผมขอยืนยันว่าผมได้พยายามสกัดกั้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ด้วยชีวิตจิตใจของพวกเราอย่างแท้จริง แล้วก็เชื่อมั่นเราคงจะไม่เป็นอะไรจากเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากนอกประเทศและหากจะมีขึ้นผมก็เชื่อว่า

ผมจะต้องทำอย่างดีที่สุดเต็มความสามารถในฐานะที่ผมรับผิดชอบในเรื่องนี้ในด้านในประเทศก็ทราบกันอย่างดีครับว่า พรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งมุ่งหมายจะทำลายล้าง มุ่งหมายที่จะครอบงำเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของเรา เขาได้ใช้กองกำลังติดอาวุธในรูปของทัพปลดแอกแห่งประเทศไทย หรือผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เราได้พยายามที่จะปราบปรามและใช้การเมืองในการเข้าประกอบในงานปราบปรามของเรา โดยความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองสร้างให้เกิดความสำนึกให้เกิดแก่ประชาชนขณะนี้เราได้มีคำสั่งนโยบายที่ 66/23 และ 65/25 คำสั่ง 2 ฉบับนี้นะครับเป็นเป้าหมายเป็นแนวทางที่จะบรรลุความสำเร็จในเรื่องนี้ ซึ่ง พณฯ ท่านนายกรัฐมนตรี ท่านได้มุ่งมั่นในเรื่องนี้เป็นอย่างมากแต่เป็นที่น่าเสียดายครับที่ทุกคนฟังคำสั่ง 2 ฉบับนี้จนกระทั่งชินหู จนกระทั่งรู้ดีว่ามันมีคำสั่ง 2 ฉบับ แต่เป็นเรื่องน่าเสียดายว่าพอผมถามว่าคำสั่ง 2 ฉบับนี้มีข้อความว่าอย่างไร และจะต้องทำอย่างไรทุกคนตอบไม่ได้ทุกคนไม่ตอบ คือตอบไม่ได้ไม่ทราบว่าเขาทำอะไรกัน คำสั่ง 66/23 คืออะไร 65/25 คืออะไร ตอบไม่ได้ เมื่อตอบไม่ได้แล้วเราจะทำได้อย่างไร เพราะคำสั่งทั้ง 2 ฉบับนี้ มันลดเงื่อนไขที่จะเกิดขึ้นและไม่ใช่เกิดขึ้น เฉพาะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเท่านั้น เงื่อนไขที่เกิดขึ้นระดับปวงชนทั้งหลาย จะลดไปหมดสิ้นเลย เพราะฉะนั้นวิธีแก้ไขของผม ไม่ทราบว่าท่านอาจารย์จะเอาไปแก้หรือเปล่าก็แล้วแต่นะครับผมก็ให้สอบคัดเลือกจะเข้าเรียนอะไรก็ตาม จะเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนหน้าที่อะไรก็ตาม ผมจะเอาคำสั่ง 2 ฉบับไปแทรกเป็นข้อสอบ เพื่อดึงความสนใจให้คนมาสนใจในคำสั่งทั้ง 2 ฉบับ ผมให้สอบครับ บางคนสอบตกครับ

คนสอบตกอย่างนี้ผมไม่ให้อภัยเลย เพราะว่าไม่รู้คำสั่ง 2 ฉบับแล้วจะไปทำงานได้อย่างไรครับ เพราะไม่รู้ 2 เรื่องนี้ เพราะฉะนั้นตำแหน่งอะไรก็ตามผมให้สอบเพื่อให้คนรู้ว่านโยบายเป้าหมายที่เราต้องการทางยุทธศาสตร์ในการสลายฐาน ที่มั่นในการสลายเขตงานของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศนี้ต้องรู้คำสั่ง 2 ฉบับนี้ มันละเอียดเหลือเกิน แล้วก็มีแนวทางคำสั่งที่ 66/23 นั้น เป็นเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่เราจะก้าวเข้าไปสู่ ส่วนคำสั่งที่ 65/25 นั้นคือรายละเอียดแนวทางที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น เพราะฉะนั้นทั้ง 2 ฉบับนี้เป็นของคู่กัน เหมือนกับสามีภรรยา ถ้าหากว่าได้รู้อย่างละเอียดละออแล้วจะบรรลุผลตามเป้าหมายทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นผมก็เลยให้สอบ อย่างสอบเข้า ร.ร.เสธ.ฯ ผมเอาคำสั่ง 2 ฉบับนี้ไปสอบ แล้วก็สอบเข้าโรงเรียนอะไรก็ตาม ผมเอาคำสั่ง 2 ฉบับนี้ ไปสอบสัมภาษณ์บ้าง ไปสอบอะไรต่าง ๆ ถ้าท่านอาจารย์จะกรุณาช่วยเหลือประเทศชาติในเรื่องนี้เอาไปสอบพวกนักเรียนที่จะจบบ้าง หรืออะไรบ้าง ผมคิดว่าจะหันเหคนให้มาสนใจในคำสั่งและเป็นวิธีหนึ่งที่จะบรรลุเป้าหมายที่เราจะทำต่อชาติบ้านเมือง ถ้าเราชนะในเรื่องนี้แล้วทุกอย่างจะชนะหมดครับถ้าเงื่อนไขในขณะนี้ ทางคอมมิวนิสต์เขาต้องการหาเงื่อนไขที่เกิดขึ้นกับข้าราชการและพวกเราก็สร้างเงื่อนไขจนกระทั่งเป็นแนวร่วม เป็นแนวร่วมอย่างไม่รู้สึกตัว เป็นแนวร่วมอย่างจงใจและเป็นแนวร่วมอย่างไม่จงใจ เพราะฉะนั้นอันนี้จึงเป็นหนทางที่ดี ที่ผมได้เรียนเสนอไปแล้ว นอกจากนั้นผมก็คิดว่าในเรื่องของความสงบสุขของประชาชนผมก็ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ผมก็ได้พยายามทำตามอำนาจหน้าที่ของผมอย่างเช่น ประชาชนในกรุงเทพมหานครนี่ก็อยู่กันได้ด้วยความหวาดผวาในอาชญากรรมอยู่ด้วยการหวาดผวาจากความไม่เป็นธรรมในสังคม

ผมได้ตั้งกองกำลังรักษาพระนครขึ้นมาที่ผมตั้งไม่ใช่ตั้งขึ้นโดยเอกเทศ ตั้งขึ้นมาโดยอาศัยกฎหมายพระราชบัญญัติการรักษาความสงบภายในประเทศ พ.ศ. 2519 ซึ่งอันนี้เป็นพระราชบัญญัติที่ว่าชัดเจน ว่าได้มอบอำนาจจากผู้บังคับบัญชาให้เป็นผู้อำนวยการรักษาพระนคร ท่านต้องจำคำไว้ให้ดีนะครับ ผมเป็นผู้อำนวยการรักษาพระนครตามพระราชบัญญัติการรักษาความสงบภายใน 2519 และในฐานะที่เป็นผู้อำนวยการรักษาพระนครผมจึงตั้งกำลังรักษาพระนครขึ้นมาเป็นหน่วยที่พร้อมที่จะปฏิบัติการได้ กองกำลังรักษาพระนครของกระผมนั้นจึงมีทั้งกองกำลังทหารบก

คือได้แก่ทหารบกทั้งสิ้นในพระนคร กองกำลังทหารเรือ กองกำลังทางอากาศ และกองกำลังตำรวจ ประกอบกันขึ้นมาเป็นกองกำลังรักษาพระนคร เราทำอะไรครับเราทำในเรื่องการป้องปรามอาชญากรรมร่วมกัน ทั้งทหารตำรวจในทุกพื้นที่ในเขตที่รับผิดชอบเราใช้หน่วยรถจักรยานยนต์ทำการตรวจตราเพื่อจะได้เข้าไปสู่เป้าหมายที่เราต้องการเพื่อจะป้องกันปรามไม่ให้มีการพกอาวุธ ป้องปรามไม่ให้มีคนไปเกะกะอาละวาด ป้องปรามทุกสิ่งทุกอย่าง เรามีชุดตรวจค้นลูกระเบิดวัตถุระเบิดที่กองกำลัง ชุดตรวจค้นของเราทำงานหนักเหลือเกิน วันดีคืนดีก็โทรมาบอกว่าสงสัยมีวัตถุระเบิดเราก็ส่งคนของเราไปตรวจค้น เดี๋ยวคนก็โทรศัพท์มาขู่ว่ามีคนวางระเบิด จะระเบิดใน 12 นาฬิกานี่ เราก็ส่งคนไปตรวจค้นก็รู้สึกว่าเขาได้รับความอบอุ่นใจเป็นอย่างมาก วันดีคืนดีมีคนไปลืมกระเป๋าไว้ คนที่เป็นเจ้าของสถานที่ก็โทรมาให้เราไปตรวจค้น ค้นไปค้นมากลายเป็นพระพุทธรูปกลายเป็นเงินไปในกระเป๋า เขาก็ได้ของคืนไปเขาขี้ลืม ลืมเอาไว้เขามารับของคืน เขาก็ขอบอกขอบใจ นี่ครับคืองานของกองกำลังรักษาพระนครของเรา ผมก็ได้ทำทุกอย่างทั้ง ๆ ที่ไม่มีงบประมาณในกำมือเลย

ผมไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการเลย ที่ผมสร้างผมได้ของทั้งสิ้นมาด้วยศรัทธาของประชาชน ผมได้จักรยานยนต์มาร้อยกว่าคัน ด้วยเงินบริจาคของประชาชน ผมได้บังเกอร์มาจำนวนตั้ง 400 หลัง บังเกอร์ที่อยู่ในแนวชายแดนที่ผมไปวางกำลังไว้เดิมเราใช้ไม้ท่อนค่าง ๆ เอามาดัดแปลงแล้วก็มาเอากระสอบทรายวางไว้ เป็นที่กำบังสำหรับให้มั่นคงแข็งแรง แต่นานวันไปไม้ก็ไม่มีจะทำดัดแปลงไม้ก็ผุไป กระสอบทรายก็ผุ เราก็ใช้บังเกอร์คอนกรีตอัดแรงเป็นที่กำบังแล้วใช้กระสอบทรายวาง ทำให้เราได้มีแนวรบที่แข็งแรงมั่นคงขึ้น เราก็ได้มาจากไหน ครับได้มาจากประชาชนที่เขาบริจาคให้ทั้งสิ้น บังเกอร์หลังหนึ่งก็ประมาณ 5,500 บาท เราไม่ได้คิดกำไรกันเลย เราทำกันด้วยน้ำใจจริง ๆ แล้วเราก็ได้รับมาตั้ง 400 กว่าหลังแล้ว เราก็นำเอาไว้ให้กองกำลังจันทบุรี-ตราด เราเอาไปไว้กับกองทัพภาคที่ 2 ทางด้านสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ เราเอามาให้จังหวัดปราจีนตั้งแต่ บ. สันรอซะงัน เรื่อยไปจนกระทั่งถึงรอยต่อ ระหว่างปราจีน กับจันทบุรี เราก็วางเอาไว้ให้ชาวบ้านด้วยให้ทหารด้วย เราก็วางกำลังไว้อย่างมั่นคง นี่แหละครับคืองานที่เราได้ทำและเราได้พยายามร่วมมือร่วมใจกันทำทุกสิ่งทุกอย่าง ในแง่ของการรักษาความมั่นคง ผมทำเต็มสติปัญหาความสามารถ สำหรับเรื่องของชาติประเทศเรานั้น เป็นเรื่องละเอียดอ่อนครับ ถ้าเราปล่อยให้การบริหารประเทศนั้นไม่มีเสถียรภาพที่มั่นคงแล้ว ผมเชื่อว่าเรายากที่จะฝ่าฟันอุปสรรค เพราะฉะนั้นการบริหารประเทศของเรา จึงไม่มีตำราใด ๆ ในโลกเขียนเอาไว้ให้ตรงกับความเป็นจริงได้ จะเอาการบริหารของประเทศอื่นมาจับกับประเทศไทย แล้วก็ไม่เหมาะสมทั้งนั้น เพราะฉะนั้นเมื่อมีเหตุการณ์มันเกิดขึ้น ในสงครามอินโดจีน ฝรั่งจึงพอกันทำนายว่า โดยหลักทฤษฎีของฝรั่งแล้วประเทศไทยต้องเป็นโดมิโนอย่างแน่นอน ต้องล้มตามลักษณะของไพ่ที่มันล้มตาม ๆ กันไป ก็เป็นตัวโดมิโนตัวสุดท้ายเขาถึงได้ทำนายกันไว้ แต่เราก็พิสูจน์ให้เห็นว่าไอ้ทฤษฎีของฝรั่งที่มันทำนายไว้มันผิดพลาดโดยสิ้นเชิงเพราะเราไม่ใช่ฝรั่ง เราเป็นคนไทยเรามีเอกลักษณ์ซึ่งไม่เหมือนใครเขา มีความละเอียดอ่อนที่ไม่เหมือนใคร เราบอย่างไทย ๆ เราอยู่แบบไทย ๆ เพราะฉะนั้นเราจึงเอาตัวรอดมาได้จนบัดนี้อย่าลืมนะครับว่า

สมัยรัชกาลที่ 5 สมัย ร.ศ. 112 ต่างประเทศในอินโดจีนรอบ ๆ ประเทศของเราเป็นอาณานิคมของต่างชาติหมดเว้นประเทศไทยเท่านั้น จะถูกตัดแผ่นดินไปบ้างบางส่วน เราก็ยอมเสียในบางส่วนแต่เรารักษาส่วนใหญ่เอาไว้ เพราะฉะนั้นเราจึงเป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งปัจจุบัน เราไม่เคยเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์เพราะฉะนั้นการปกครองของไทย ผมจึงขอยืนยันว่าที่รัฐบาลอยู่มาครบ 4 ปีนี่ก็เพราะเราอยู่แบบไทย ๆ ไม่ได้อยู่แบบต่างประเทศเราจะเอาลักษณะของต่างประเทศ แล้วใช้งบประมาณไทย คนไทยนี่มันไปกันไม่ได้ครับ เพราะคนไทยนี่เราอยู่อย่างคนไทยจริง ๆ ท่านจะไปเห็นว่าคนไทย ชนบทในอีสานมีรายได้ครอบครัวละ 300, 400 บาท ทำไมเขาอยู่ได้เพราะเขาอยู่แบบไทย ๆ กินกระถินข้างรั้ว กินไก่ ไข่อยู่ในรั้วข้างหลังบ้านเขา กินข้าวเหนียวจิ้มน้ำปลาร้า เขาอยู่ได้ และเขาก็มีชีวิตอยู่ได้ ถ้าเราไปบอกว่าเอ๊ะ! กินอย่างนี้จะมีแรงไหมเขาก็บอกว่าเขามีแรง ผมเอาทหารอีสานขึ้นเขา เดินปีนเขาไม่รู้กี่ยอดเขาเขาก็เดินไหว เขาก็รบป้องกันประเทศชาติมาได้เพราะเขาอยู่แบบไทย ๆ เขาก็อยู่ได้ อย่างเราไปอยู่เดือนละ 300 บาท

นี่เราจะอยู่ได้อย่างไรเราอยู่ไม่ได้หรอกครับถ้าเราไม่อยู่แบบไทย ๆ เราอยู่ไม่ได้ไอ้ที่เขาเก็บผักบุ้งในท้องร่อง เก็บกินข้างรั้ว ผักที่ไหนอยู่ในป่าเขาไปเด็ดมากิน แล้วก็เอาแจ่วบองไปอันหนึ่ง มีข้าวเหนียวนึ่งไปอันหนึ่งก็กินได้ทั้งวัน เขาอยู่ได้ครับ เพราะฉะนั้นผมจึงยืนยันว่า ระบบของไทยต้องอยู่แบบไทย ๆ

การปกครองของไทยก็ต้องปกครองแบบไทย ๆ จะบอกว่าครึ่งใบเต็มใบ จะบอกอย่างไรได้ทั้งนั้น เราอยู่อย่างคนไทยเราอยู่ได้ทั้งนั้นจะเอาหลักวิชาเอามาว่า เอ ! ตำราเล่มไหนมีแบบนี้ เปิดเท่าไหร่ก็ไม่เจอ เพราะว่าถ้าเจอคำว่าไทยแล้วเราก็ต้องอยู่แบบไทย ๆ มันตำรานี้มันอยู่ในบ้านเมืองเราไม่ต้องไปหาที่ไหนครับ เพราะฉะนั้นผมจึงมีความมุ่งมั่นเหลือเกินว่าเมื่อมันเป็นเช่นนี้ ทำไมเราจะต้องเอาประเทศชาติเป็นเครื่องทดลองทำไมเราจะต้องเอาประเทศชาติไปเสี่ยงกับการทดลองที่เรายังคาดไม่ถึง เพราะฉะนั้นผมจึงได้ยืนยันในเจตนาผมไปบนความถูกต้องและเจตนาของผมนั้นเป็นเจตนาที่สุจริตใจอย่างตรงไปตรงมาไม่เกี่ยวพันกับใคร ๆ ทั้งสิ้น ผมถือว่า ถ้าผมไม่พูดแล้วเกิดเหตุการณ์เกิดขึ้นมาแล้วผมก็รู้สึกเสียใจที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อบ้านเมืองแล้วรู้ว่าอะไรจะเกิด แล้วทำไมไม่พูด แต่เมื่อพูดไปแล้วใครไม่เห็นด้วยผมก็เงียบ ผมก็หยุดเพราะผมถือว่า เมื่อผมพูดไปแล้วประชาชนทราบแล้ว ผู้บริหารทราบกันดี กลุ่มการเมืองพรรคการเมืองต่าง ๆ ก็ทราบดีถึงเหตุผลของผม ถ้าไม่รับฟังมีทิฐิก็แล้วแต่ ผมก็ยืนดูถ้าหากวิธีการที่นำเอามาทดลองใช้นี่เป็นผลดีต่อประเทศชาติ ผมก็ยอมรับว่าความคิดของผมนั้นเป็นความคิดที่คงไม่ถูกต้อง แต่ถ้าหากเมื่อเอาไปทดลองแล้วเกิดความล้มเหลวขึ้นมา ผมก็เสียใจว่าได้พูดไปแล้วและก็ยังไม่มีใครได้คำนึงถึงเหตุผล ผมพูดไม่ได้พูดด้วยอารมณ์ ผมพูดด้วยเหตุผล พูดจากประสบการณ์ที่ผมได้พบ ผมพูดเพราะผมได้พบกับประชาชนมาจำนวนมากไม่ว่าประชาชนในชนบทประชาชนในกลุ่มชุมชนหรือในสังคมที่ในระดับปัญญาชน ผมก็พูดมาแล้วทั้งสิ้น ผมไม่เห็นด้วยเลยกับวิธีการอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อผมได้กล่าวไปอย่างชัดเจน อย่างละเอียดละออแล้วก็ยังไม่มีใครนำพา หรือยังไม่มีใครที่จะมาสนใจ ยังดึงดันที่จะไม่ยอมที่จะแก้ไขให้เป็นความถูกต้องผมก็เลยขอถอนตัวลาออกจากสมาชิกวุฒิสภา แล้วในใบลานั้นผมได้เขียนไว้อย่างชัดเจนว่า

เนื่องจากผมได้พิจารณาแล้วเห็นว่า สถานการณ์ในปัจจุบันและในอนาคตในทางการเมืองเกี่ยวกับทางรัฐสภาเมื่อรัฐธรรมนูญสิ้นบทเฉพาะกาลแล้ว เห็นว่าคงจะเกิดความไม่เรียบร้อยและความไม่สงบต่อชาติบ้านเมือง เพราะฉะนั้นในฐานะที่กระผมก็เขียนมาอีกยาว และกระผมก็เลยสรุปว่าในฐานะที่ผมเป็นวุฒิสมาชิก เมื่อไม่สามารถจะทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชนได้ ตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ผมก็ไม่ควรจะอยู่ในสถานะนี้ เพื่อให้การเปลืองงบประมาณแผ่นดินไปโดยเปล่าประโยชน์ ผมจึงขอลาออกตั้งแต่วันที่ 20 ม.ค. 26 อันนี้เป็นความจริงใจที่ผมต้องการให้เห็นว่า ผมทำไม่ได้หวังว่าจะให้วุฒิสมาชิกมีอำนาจ และผมทำไม่ต้องการที่จะให้หวังว่า ข้าราชการประจำจะเข้าไปมีอำนาจ แต่ผมต้องการจะให้มีเสรีภาพ และไม่ต้องการให้ต้องจำกัดว่าคนนั้นเป็นอย่างงั้น คนนี้เป็นอย่างงี้ คนนั้นเป็นรัฐมนตรีไม่ได้ คนนี้เป็นได้ แต่ผมถือว่าประเทศไทยเราเป็นประเทศเล็ก เรายังขาดทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรบุคคลนั้น มักจะอยู่ในระบบข้าราชการ เพราะเราเกิดมาตั้งแต่เล็กจนโตพ่อแม่ก็สอนว่า ให้เป็นเจ้าคนนายคนนะ ให้รับราชการให้รุ่งเรือง เราสอนกันอย่างนี้เราปลูกฝังกันอย่างนี้ เพราะฉะนั้นคนเราเรียนจบปริญญาแล้ว มุ่งหมายอย่างไรครับ มุ่งหมายมาเป็นข้าราชการทั้งนั้น เพราะฉะนั้นทรัพยากรบุคคลจึงมาอยู่ในวงราชการเป็นส่วนมากถ้าเราไปกั้นไม่ให้เขาได้ออกบริหารประเทศแล้วเราจะไปเอาคนที่ไหนครับ แล้วผลที่สุดทุกคนที่เข้าไปก็จะแย่งกันไปเป็นรัฐมนตรี แย่งกันที่จะมาบริหาร แย่งกันเป็นอะไรต่าง ๆ โดยขาดคุณสมบัติทำให้ข้าราชการประจำน่าท้อถอย เพราะแหมก็เห็นกันอยู่หลัด ๆ ว่าเป็นอย่างไร แล้วก็เข้ามาเป็นนายเรา มาเป็นรัฐมนตรีไอ้เราก็จะกำลังใจตกมันก็จะเกิดความท้อถอยแล้วก็การใช้อะไรต่าง ๆ มันก็จะไม่ราบรื่นแล้วก็เสถียรภาพของรัฐบาลก็ไม่ดีมันก็จะตก ความมั่นคงจะไม่บังเกิด ผมหมายถึงอย่างนั้นครับ

ผมไม่ใช่ว่าจะเข้าไปมีอำนาจอะไร คราวนี้บางคนก็บอกว่า ถ้าจะช่วยชาติจริง ๆ ก็ลาออกสิจากข้าราชการมาเป็นซะ คราวนี้การเข้ามาเป็นรัฐบาลมันเป็นของไม่แน่นอนหรอกครับ ! เดี๋ยวก็เป็น 2 เดือนก็ออกแล้ว เป็นปีก็ออกแล้วออกแล้วกลับมาจะมาเป็นอะไรล่ะครับ? พอเราออกไปแล้วเขาก็เอาคนอื่นเข้ามาแทน กลับมาก็มาประจำกระทรวง

แล้วเดินต๊อก ๆ ต๊อกหางานทำกันไม่ได้ แล้วใครเขาจะไปทำ ใครเขาจะเอาต้องถามอาจารย์นิพนธ์ว่าจะออกไหม ไปเป็นรัฐมนตรีก็ไม่เอาเป็นไปทีแล้วก็มาเดินต๊อก ๆ อยู่ตั้งนาน ก็เห็นตัวอย่างอยู่นะครับคนดีมีฝีมือเขาให้ไปเป็นมาที พอออกมาหาที่ลงไม่ได้ ต้องเดินมาจับลงตรงนั้น จับลงตรงนี้ ก็บังเอิญท่านมีฝีมือก็พอมีที่ลงได้ แล้วก็รู้แล้วรู้รอดไป แต่ถ้าให้มาเป็นใหญ่คราวนี้ก็คงจะหาที่ลงยากผมว่านี่ครับ มันเป็นอย่างนี้ครับเรื่องของบ้านเมืองเรา เพราะฉะนั้นผมก็เลยต้องแสดงจิตใจออกไปเพราะผมเอาใจตัวเองครับ ว่าผมอยู่ในฐานะนี้ ในตำแหน่งนี้แล้วก็ไม่พูดอะไรเสียเลย ไม่พูดอะไรสักอย่างเกี่ยวกับบ้านเมือง ผมก็ แหมผมก็รู้สึกว่า ผมตายไปคงเสียชาติเกิด ผมพูดแล้วมันจะเป็นไงก็เป็นกันล่ะครับ ก็พูดออกไปแล้วแล้วผมก็ไม่ได้ไปผิดทำนองครองธรรมอะไร ผมพูดแล้วผมก็อยู่ของผมเฉย ๆ ใครจะมาว่าผมไม่ได้ ผมลาออก ผมก็ลาออกของผมสิทธิของผมนี่ผมไม่ได้ไปชักจูงใครเขาออก ใครอยากจะออกตามผมก็ไปว่าอะไรเขาได้ล่ะครับ เขาเห็นตามผมเขาก็ออก เขาไม่เห็นตามผมเขาก็อยู่ไป ผมไม่ได้บังคับอะไรเขา เพราะฉะนั้น ผมยืนยันนะ ผมอยู่ในสภาผมรู้ดี เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นอย่างนี้แล้วทำไมล่ะครับเราต้องไปจำกัดสิทธิอย่างนั้นจำกัดสิทธิอย่างงี้ แม้กระทั่งการเลือกตั้งเหมือนกันนะครับ ผมก็มีความคิดที่ไม่เหมือนใคร ใครจะว่าอย่างไรก็ว่าไปเถอะครับ แต่ผมบอกว่าถ้าเลือกตั้งแบบนี้มันไม่มีทางได้คนดีเข้ามาในสภาได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยหรอกครับ เพราะประชาชนยังไม่รู้ เดี๋ยวนี้ลองให้ไปสุ่มนะครับสำนักงานที่เกี่ยวข้องกับสถิติเอาไปลองสุ่มดูความคิดเห็นของประชาชน เขาก็บอกว่าเขาไม่รู้หรอกครับชอบใครเขาก็เลือกคนนั้นแหละครับ อย่ามาเป็นพรรคอะไรไม่รู้ ตัวผมเองผมยังเลือกไม่ถูกเลยจะเอาพรรคไหน ผมเลือกไม่ถูกจริง ๆ อ้าวแล้วท่านลองคิดดูซิครับว่าท่านจะเลือกพรรคไหน ถ้าท่านอยู่เป็นพรรคการเมืองนะครับ แต่ถ้าท่านไม่มีพรรคก็ไม่รู้จะเลือกพรรคไหน

ที่นี้ก็ไม่รู้จะเอาใครกันครับมันก็ยากตรงนี้แหละครับ ผมก็เลยมีความคิดเห็นในฐานะส่วนตัวนะครับ ผมก็บอกว่าเราจะต้องใช้วิธีค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติครับ ประชาชนยังไม่รู้จะไปขืนใจให้เขารู้ได้อย่างไรครับ มันต้องค่อย ๆ ใช้เวลาบ้าง คราวนี้เราจะจำกัดวิจัยของคนเลือกตั้ง เราก็เอาระบบพรรคจำกัดก็จำกัดได้ ให้สังกัดพรรคเสียอย่าไปเที่ยวเป็นจรจัดอย่างนี้ไม่ได้ไปอยู่พรรคได้แต่ว่าเราต้องเลือกตั้งให้ประชาชนเขาเลือกคนที่เขาพอใจ จนกว่าเมื่อใดพรรคได้สรรคนที่ประชาชนพอใจมาอยู่รวมกันในพรรคได้มากเท่าไร นั่นล่ะครับมันจะสู่จุดที่ต้องการ คือการเป็นระบบพรรคเข้าไปบริหารประเทศ ถ้ายังขณะนี้ละ ผมว่าไม่มีทางล่ะครับ แล้วคอยดูเถอะครับว่ามันจะวุ่นวายยุ่งยากกันมากที่สุด อันนี้ก็เป็นความคิดเห็นของผมเท่านั้นเองแล้วยังเขียนลงไปอีกว่า นายกฯ มาจากไหนก็ได้ไม่จำเป็นต้องเลือกตั้งแล้วมาจากไหนก็ได้ แล้วไม่มีพรรคการเมือง แล้วใครจะสนับสนุนครับ ท่านนายกฯ ในคณะรัฐมนตรีล่ะครับเพราะคนเข้าไปก็อยากเป็นนายกรัฐมนตรีกันทุกคน วิ่งกันจนแทบจะขัดใจกัน ก็เพราะจะเป็นรัฐมนตรี เป็น 3 วัน 5 วัน 7 วัน 10 วัน เดือนหนึ่งก็ยังดีครับ เพราะเป็นแล้วได้สายสะพาย (เสียงหัวเราะ) ถ้าได้สายสะพายออกแล้วก็ไม่เป็นไรครับ ก็เป็นอย่างนี้ครับสังคมในเมืองไทยมัน ไม่ยอมรับความจริง มันต้องยอมรับความจริงกันบ้างสิครับ แล้วผลที่สุดเมื่อเราได้คนที่เกิดความเสื่อมเข้าไปอยู่เป็นรัฐมนตรี แล้วอะไรมันเกิดขึ้นทุกวันนี้ระบบราชการมันแปรปรวน เพราะอะไรครับเพราะรัฐมนตรีเท่านั้นระบบการบริหารของเรามันยังผูกพันกับราชการประจำ มันไม่เหมือนต่างประเทศนะครับ ต่างประเทศรัฐมนตรีคุมแต่นโยบายแต่ของเราเหมือนกับเป็นผู้บังคับบัญชา ย้ายได้ ให้โทษได้ บันดาลได้ เซ็นแกร็กหนึ่งก็เกิดผลเกิดมีคุณค่าได้มันเป็นอย่างนี้ครับแล้วเราไม่ระวังกันในการเลือกผู้บริหารนี่ แล้วเราจะทำอย่างไรกันครับบ้านเมืองเราจะเอาบ้านเมืองมาทดลองได้หรือครับ ไอ้เครื่องทดลอง ห้องทดลองนี่ เราทดลองพอระเบิดตูมก็สร้างใหม่ได้ ไอ้บ้านเมืองเราพอระเบิดตูมเราจะสร้างอย่างไรครับ ไปตั้งหลักสร้างที่ไหนครับมันไม่มีที่แล้วครับ เพราะฉะนั้นผมก็เลยแสดงอย่างตรงไปตรงมาอย่างสุจริตใจ เอาล่ะครับผมแสดงออกไปแล้ว ใครเห็นด้วยไม่เห็นด้วยก็แล้วแต่ ใช้วิจารณาญาณเอาเอง

ผมไม่รู้จะทำอย่างไรครับ นี่มันจะทำยังไงครับเกิดเป็นผมนี่มันลำบากจริง ทุกวันนี้อดตาหลับขับตานอนนอนวันหนึ่ง 2-3 ชั่วโมง ก็เพราะมันมีเรื่องยุ่ง ๆ อย่างนี้ ทำไมนะใครมันอยากจะลำบากตรากตรำ อยากจะนอนวันละ 2-3 ชั่วโมง เมียไม่สบาย ออกมานอกห้อง เมียป่วย เอ้า เจอสัมภาษณ์อีกแล้ว เอ ไอ้เมียก็ยังไม่ดีขึ้นก็ต้องมานั่งฝืนใจตอบอีก บางทีก็วกวนไป บางทีก็ถามว่า เอ ท่านลาออกมันไม่กระเทือนกันหรือครับ เอ มันจะกระเทือนใคร ก็ผมตัวคนเดียว

มันจะกระเทือนใคร เอ้า เดี๋ยวเขาออกตามไป เอ้า ผมจะไปห้ามอะไรเขาได้ แล้วผมจะทำอะไรได้ เอ้า แล้วก็สายโน้นล่ะ เขามีความเห็นไม่ตรง เอ้า ก็สายไหนไม่ตรง ก็ไม่ตรง คนไหนไม่ตรงก็ไม่ตรง ผมก็ว่าไปอย่างนี้ แล้วก็ เอ้าถามอีกว่า เอ แสดงว่าท่านแตกกับรัฐบาลหรือ เอ้า มันจะไปแตกอย่างไร ผมเป็นคนของรัฐบาลผมก็ต้องสนับสนุนรัฐบาลตลอดไปล่ะครับ ท่านนายกรัฐมนตรีได้ประกาศแล้วว่าผมสนับสนุนท่าน ผมก็ต้องปกป้อง ผมก็ต้องทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะท่านปกป้องประเทศชาติ เมื่อผมปกป้องประเทศชาติผมก็ต้องปกป้องคนที่ทำเพื่อประเทศชาติเหมือนกัน แม้กระทั่งท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่นี่ ได้รับความไม่เป็นธรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ผมก็ต้องปกป้อง เพราะท่านทำเพื่อประเทศชาติ

ผมปกป้องประเทศชาติผมก็ปกป้องคนทำงานเพื่อประเทศชาติด้วย จะไปปล่อยให้เขาอยู่ตามลำพังแล้วมีอันตรายได้อย่างไรผมต้องปกป้องมันจะตายก็ต้องตายกันล่ะ มันจะปล่อยให้คนเรามันมีอะไรไปคนเดียวเราจะปล่อยได้อย่างไร นี่ผมก็ตอบไปอย่างนั้น อ้าว ถามผมอีกว่า ถ้าออกกันมาก ๆ แล้วรัฐบาลมิต้องยุบสภาหรือ มันจะไปยุบอย่างไร นี่มันวุฒิสภา ไม่ใช่สภาผู้แทน ออกมาก ๆ ก็ตั้งเพิ่มเข้าไปอีกสิมันก็อยู่ได้ ก็ตอนนี้มันยังไม่ได้เปิดประชุมออกเท่าไรก็ไม่เดือดร้อนอะไร ก็ประหยัดงบประมาณเอาไปสร้างโรงเรียนเสียก็ได้ ก็ประหยัดงบประมาณก็เราจะอยู่ต่อไปทำไมเล่า รัฐธรรมนูญอย่างนี้อยู่ก็ไม่ไหว มันทำอะไรไม่ได้ ก็ออกไปเสียใครอยากออกก็ออก ใครไม่ออกก็อยู่ต่อไปก็กินเงินเดือนเขาต่อไปเดือนละ 8,000 บาท ก็กินต่อไป ใครอยากออกก็ไม่ได้เงินก็มีเท่านั้นเองไม่เห็นจะเดือดร้อนอะไร รัฐบาลเห็นวุฒิสมาชิกลาออกมาก ๆ ก็ตั้งเพิ่มขึ้นมาเสีย ก็หมดเรื่องกันไป ไม่เห็นจะต้องเกี่ยวกับการยุบสภา ก็ยังมีคนถาม เอ๊ จะทำให้ยุบสภาไหม เอ ยุบสภานั่นมันสภาผู้แทนราษฎรครับ ยังไม่รู้รัฐธรรมนูญเลยแล้วมาถามผม บางทีผมก็ แหม ! ไอ้เมียก็ป่วย ไอ้คนก็จะถาม ไอ้ถามดี ๆ ก็พอทำเนา ถ้าถามวกวน เออ ผมก็อึดอัดนะครับ ก็นี่ล่ะครับเรื่องของบ้านเมืองไทยก็แบบนี้ล่ะ แต่ผมขอยืนยันว่าผมไม่ปรารถนาอะไรทั้งสิ้น ผมขออยู่ดูแลชาติบ้านเมือง ขอปกป้อง และคำว่าดูแลชาติบ้านเมืองนั้น ต้องหมายถึงประชาชนด้วยครับ ใครทำทุกอย่างเพื่อชาติบ้านเมือง ผมต้องปกป้องให้ใครมาถูกรังแกโดยไม่เป็นธรรมผมก็ยอมไม่ได้นะครับ เพราะฉะนั้นงานของผมนี่ จึงมีงานที่เข้าไปแทรกซ้อนในหลาย ๆ เรื่อง เพราะเราทำตามนโยบาย 66/23 และ 65/25 เพราะฉะนั้นใครถูกกดขี่ข่มเหงโดยเจ้าหน้าที่คนนี้ ไปรังแกก็ต้องไปยุ่งกับเขา สลัมถูกไล่ที่ถูกรังแกโดยไม่เป็นธรรม ผมก็ต้องไปยุ่งกับเขา แล้วผมเข้าไปไกล่เกลี่ย ไปพูดจา เขาก็ฟัง เขาเชื่อใจ ชาวสลัมเขาก็สดชื่นขึ้น ยังงี้แหละครับมันจะว่าผมยุ่งเกี่ยวแส่ไปทุกเรื่องก็ไม่ได้นะครับ นี่ผมก็พยายามทำทุกอย่าง เอ้า ขอนแก่นมา มาอีกแล้ว ผมกำลังดูแลเมียผมอยู่ มีคนมาตามบอกว่า ให้ไปช่วยพูดกับนักศึกษาขอนแก่นหน่อย

ผมบอก เอ๊ มันเรื่องอะไรของผมก็ไปพูดกันสิ นายกสภามหาวิทยาลัยก็ไปพูดสิ บอกแหม ผมอยากชวนท่านไปพูดด้วย เอ้า ไป ก็ไปผมบอกว่าไปเป็นเพื่อนนะ ผมก็ไป ไปก็ให้นายกฯ พูด พูดก็ไม่ฟัง โอ ไม่เชื่อ ไม่เชื่อใจ ไม่เชื่อใจ ผมก็บอกว่านี่เชื่อเขาสิ ที่นายกฯ เขาประชุมแล้วอะไรต่าง ๆ ท่านมาประกันไหม เอ้า ประกันก็ประกัน ผมก็มาแล้วนี ผมต้องถือท่านเป็นตัวประกัน เอ้าประกันก็ประกัน จะเอาอย่างไรก็เอาผมก็มาแล้ว เขาบอกว่า ถ้าท่านเป็นตัวประกันผมก็เชื่อท่าน เอ้า เชื่อก็ต้องกลับล่ะ ผมก็บอกกลับพรุ่งนี้เช้าได้ไหม ไม่ได้หรอก ถ้าเชื่อก็ต้องกลับเดี๋ยวนี้ ถ้ากลับพรุ่งนี้เช้าก็ถือว่าไม่เชื่อ ผมก็ว่าอย่างนั้น ผมก็เตรียมรถไว้แล้ว เขาบอกว่ากลับ เอ้า งั้นกลับก็กลับ แหมผมเป็นห่วงอยากจะกวาดขยะ ขยะผมทำไว้บอกไม่ต้องผมจัดการเรียบร้อยเรื่องนี้รับรองพยายามให้เสร็จเร็ว ๆ พอตกลงเรียบร้อย ผมก็เอารถปราดเข้ามาเทียบ บรรทุกขึ้นทันทีนะครับ คนที่ยังกลับไม่ทันผมเอาเข้าไปนอนในกองกำลังเลย ผมก็เอารถตำรวจจราจรหลวงไปส่งเลยถึงที่เช้าขึ้นตี 4 ตี 5 ผมก็เอาทหารไปให้เก็บขยะให้เรียบร้อยกวาดเสร็จเรียบร้อย หนังสือพิมพ์มาดู เอ๊ ทำไมมันเรียบหมด เรียบร้อยจริงนะครับ เราก็ทำให้มันเสร็จเรียบร้อย เพื่อประชาชนจะได้สบายใจว่าพอมันยุติแล้ว มันเรียบร้อยจริง ๆ นี่ครับ ผมก็ส่งเขากลับไปเรียบร้อย ส่วนต่อไปจะเจรจาอย่างไรเป็นเรื่องของสภามหาวิทยาลัยแล้วไม่ใช่เรื่องของผมแล้วนะครับ เอ้า ทุกคนก็แฮ๊ปปี้สบายใจ เราก็เป็นห่วงเราเอาตำรวจคุมไป เอาทหารนั่งไปในรถอีกกลัวใครจะทำร้าย จนกระทั่งถึงที่วิทยุสั่งไปอีกว่า มหาวิทยาลัยอย่าไปลงโทษ เขานะ ถือว่ายุติกันเสียที จบกันเสียที แล้วค่อยพูดค่อยจากันทำไปเรียบร้อยหมดสบายใจด้วยกันทุกฝ่าย อ้าว มีข่าวมาอีกจนได้ เอ เที่ยวไปยุ่งกับเขาทำไม

นักศึกษาเขาจะเดินขบวน เอ้า ไปยุ่งกับเขาอีก เอ พลเอกอาทิตย์ นี่ยุ่งจริง ยุ่งทุกเรื่องมันก็มีคนว่าจนได้

ผมว่า เอ ผมไม่ได้ยุ่งนะผมอยู่เฉย ๆ นา มีคนดึงให้ผมไปยุ่งเองแล้วผมก็ทำให้ แล้วยุ่งคราวนี้ผมทำอย่างไรครับ ผมต้องเสียเงินไปเกือบ 7 หมื่นบาท เพราะว่าจ้างรถขนส่งเขาไว้ไม่ใช่ฟรีนะครับ จ้างเขาเขาคิดราคาทุนนะครับก็ต้องให้รถไปขนเสียไปเกือบ 7 หมื่นบาท เสียค่าอาหารเลี้ยงเด็ก ๆ ไปอีก เสียเงินซื้อผ้าห่มเอาไปแจกเด็กอีก เอ้า เด็กแกก็รวบรวมหอบเอามาคืนผม ผมบอก ลูกเอ๋ย เอาไปแจกคนยากคนจนเถอะเอาไปเถอะแจกคนจนเขาจะได้เห็นว่าลูก ๆ นะเป็นนักศึกษาเป็นเด็กดี มีสติปัญญา เมื่อพูดกันรู้เรื่องแล้ว ก็มีเมตตาเอาไปแจกผมก็ให้เขาเอาไปแจกคนยากคนจนเขาก็ดีอกดีใจ เขาก็เรียกผมว่าพ่อบ้าง ป๋าบ้างอะไรก็แล้วแต่ผมก็พอเป็นพ่อเขาได้จริง ๆ นะครับ เพราะว่าไอ้ลูกคนสุดท้องผมก็เป็นร้อยโทแล้วนี่ครับ เพราะฉะนั้นผมก็เป็นพ่อเขาได้เป็นปู่ก็ยังได้เลยครับ ทำไมจะเป็นพ่อไม่ได้ผมก็ไม่ได้ ว่าอะไรคงมีคนหมั่นไส้ว่าเด็ก ๆ มาเรียกผมพ่อ ป๋ามั่งอะไรคล้าย ๆ ผมไปหาเสียงกับเด็ก ๆ อีกอะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นผมก็บอก ปัดโธ่ ผมเป็น ผบ. ทบ. ผมไม่ใช่ผู้แทนผมจะไปหาเสียงทำไมกับเด็ก ๆ ตั้งตี 3 ตี 4 ไปนั่งหาเสียงเรื่องอะไร ผมไม่เห็นจะได้อะไรขึ้นมา เด็ก ๆ มันก็ไม่ได้มายุ่งอะไรกับผมนะ ผมเมตตา ผมเมตตาผู้ปกครอง เมตตาเด็ก ๆ มานั่งอดหลับอดนอน แล้วก็ไม่มีใครกระโดดลงไปเอาจริงเอาจังเสียที ตั้งหลายวันมาแล้วผมก็สงสารบางคนจะไม่สบาย บางคนก็ป่วยอย่างนี้แหละครับเพราะงั้นท่านทั้งหลายที่ได้มาอยู่ที่นี่ ก็กรุณารับทราบความในใจของผมว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ มันเข้ามารุมผมเองทำให้ผมต้องไปวุ่นผมนะอยากอยู่นิ่ง ๆ แหละครับ ต่อไปใครจะเดินขบวนใครจะอะไรผมจะอยู่ของผมเฉย ๆ ล่ะ ดูสิจะเป็นอย่างไรมันก็บานปลายอีกแหละครับ คราวสนามม้าก็เหมือนกันมันบานปลายจนเอาม้ามาเที่ยวเตะตำรวจแล้ว มันก็ยุ่งกันใหญ่ไอ้คนเตะตำรวจจับได้ ไอ้ม้าเตะไม่รู้จะจับอย่างไร มันลำบากนะเสร็จแล้วพอพูดกันไปไม่มีใครมาพูดกับเราเลย เขาก็วิ่งบ้าคลั่ง กินเหล้ามาเอ้า ไปหาพ่ออาทิตย์ วิ่งกระโดด ๆ มาผม เมียอยู่โรงพยาบาลก็บอกอ้ั้วไม่อยู่นะ อ้ั้วไปต่างจังหวัด มันก็จะเรียกหาพ่ออาทิตย์อยู่นั่นแหละ

ผมก็เลยมาพบกัน มาพบกันมาพูดจากัน เฮ้ย มันเข้าไปอยู่ในสนามม้าก่อน แล้วค่อยพูดกันทีหลัง แล้วผมก็ไล่ต้อนเข้าไป รุ่งขึ้นบอกให้ฉลอง 200 ปี ให้เสร็จก่อนนะ เดี๋ยวค่อยพูดกัน พอรุ่งขึ้นมา เอ ทำท่าจะบานปลายกันอีก ผมเลยโดดไปกลางที่ชุมนุม บอกกลับกันเดี๋ยวนี้นะถ้าไม่กลับก็ผมไม่ยอมเด็ดขาด กลับไปแล้วค่อยมาพูดกันใหม่มันก็ตกลงว่ากลับก็กลับให้ท่านมาช่วยพูด ผมก็ไปช่วยพูดบอก เอ้า กลับเสีย แล้วมีอะไรก็ค่อยพูดกันมาอย่างนี้มันยุ่งยาก กลับเสียเตรียมรถไว้ให้แล้ว ผมก็สั่งเอารถขนส่งเอาอย่างเคยเรียงเข้ามานะครับเงินทองไปจ่ายกันเองนะ ผมไม่จ่ายให้หรอก เพราะว่ามากันนี่เช่ารถกันมานี่ กลับก็ต้องมีรถกลับ เอ้า ผมก็ให้ไปกว่าจะกลับกันได้ก็มัวจ่ายเงินจ่ายทอง ว่าจะให้ 300 ทำไมให้ 100 เดียว มันมีเรื่องยุ่งวุ่นวายก็ทะเลาะกันนิดหน่อย เสร็จแล้วก็จบไปได้เรื่องหนึ่งครับ มันก็เคลียไปได้ทีละเรื่อง ผมสงสารอะไรมากที่สุด ผมสงสารโรงเรียนพาณิชยการ หน้าทำเนียบ มันมาชุมนุมกันทีไร มันมาอยู่กันตรงนั้นแหละเครื่องขยายเสียงก็พูดกันตรงนั้น จนเด็กไม่เป็นอันเล่าเรียนกันละครับเรียนพาณิชย์แต่ต้องมาฟังเรื่องอะไรก็ไม่รู้ ตะโกนกันเดี๋ยวข้าวราคาไม่พอ เดี๋ยวอะไรต่าง ๆ มันก็ตะโกนกันครับ พอใกล้จะเลือกตั้งเข้าไอ้การชุมนุมกันตรงนี้มันคงจะมากขึ้น ผมว่าถ้าท่านมีเมตตาจิต ช่วยโรงเรียนพาณิชยการย้ายไปเสียจากตรงนี้ คงจะดีนะครับไม่งั้นผมว่าคงจะไม่ไหวละครับ โรงเรียนนี้ครับที่เป็นเรื่องบ้านเมืองล่ะครับ ที่ผมบังเอิญไปเกี่ยวข้องขึ้น ผมยืนยันต่อหน้าท่านอาจารย์ทั้งหลายว่า ผมจะทำเต็มความสามารถครับ ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ผมจะยอมทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อรักษาบ้านเมืองไว้ ผมไม่ทิ้งหรอกครับ บ้านเมืองผมจะต้องดูแลครับ ถ้าเป็นอย่างไรก็จะต้องสู้กันจนถึงที่สุด ใครจะมีความคิดไม่ตรงกันในขณะนี้ แต่วันหนึ่งจะต้องคิดกันให้ตรงกันให้จงได้ครับ จะต้องรักษาบ้านเมืองประโยชน์ของชาติไว้ เสถียรภาพของรัฐบาลเป็นเรื่องสำคัญครับ เศรษฐกิจมันจะต้องดีการลงทุนมันจะต้องสูง ถ้ารัฐบาลไม่มีเสถียรภาพเปลี่ยนกติกากันอยู่เรื่อย ๆ ใครมันจะกล้ามาลงทุนในประเทศเรา แล้วเศรษฐกิจมันจะดีขึ้นอย่างไร เพราะฉะนั้นอันนี้มันเป็นเรื่องสำคัญมาก ขณะนี้เราพบน้ำมันแล้ว กำลังจะมีแก๊ส กำลังจะทำเหมืองโปรแก๊ส กำลังจะมีแร่ซึ่งเรามีทรัพยากรมากมายเหลือเกินนะครับ ถ้าเราปล่อยให้บ้านเมืองล้มลุกคลุกคลานเสถียรภาพไม่มั่นคงง่อนแง่นโดยยึดถือหลักประชาธิปไตยตามตำราอยู่แล้วละก็ ผมว่าลำบาก เพราะฉะนั้น

อันนี้ผมขอยืนยันนะครับไม่ทราบว่าผมชี้แจงตรงกับที่อาจารย์ท่านถามหรือเปล่า

แต่ว่าผมก็ครอบจักรวาลไปหมดแล้ว และผมก็ขอยืนยันว่าแนวทางที่ท่านจะทำนั้นก็คือยืนอยู่บนความถูกต้องและทำทุกสิ่งทุกอย่างที่เราจะต้องทำเต็มความสามารถตามหน้าที่ของเราอย่าทำเป็นพลังเงียบต้องเป็นพลังที่มีความรู้สึกและพูดในสิ่งที่ถูกต้องออกไปบ้าง สนับสนุนคนที่มีความถูกต้อง เพื่อให้กำลังใจเขาตามสมควรนั่นแหละครับคือสิ่งที่เราทำได้ในปัจจุบัน

ครับ ครับ ถ้าไม่มีอะไร ผมคงจะพอได้ล่ะครับ ขอบคุณครับ.

พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก

บรรยายให้สมาชิกสมาคมศหเศรษฐศาสตร์

โรงแรมนิวอัมรินทร์ 22 มกราคม 2526

บันทึกและถอดเทปโดย

ขัยภักดิ์ ศิริวัฒน์

ตำรากับข้าว

ดิฉันได้เขียนตำราอาหารลงในหนังสืออนุสรณ์ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก เป็นตำราอาหารง่าย ๆ ในครอบครัว ซึ่งหลานอุ้ (ร.ท.หญิง เวณิกา กำลังเอก) ได้ขอมา ประมาณ 16 อย่าง ให้มีน้ำพริกผักทอดที่คุณแม่ชอบด้วย นอกนั้นจะเป็นอาหารอะไรก็ได้ ดิฉันได้เขียนตามความประสงค์ของท่านแล้ว

ด้วยอาลัยรักแด่ท่านผู้หญิงซึ่งจากไปอย่างสุดซึ้ง

ประจงจิต กุลตัณฑ์

5 พ.ค. 26.

ไข่ต้ม

เครื่องปรุง

1. ไข่สดจะเป็นไข่เป็ดหรือไข่ไก่ก็ได้ 10 ฟอง
2. น้ำเปล่าพอท่วมไข่
3. หม้อให้ปากกว้างหน่อย พร้อมเกลือ 1 ช้อนชา

วิธีทำ

1. ล้างไข่ให้สะอาด ใส่ลงในหม้อน้ำเย็นยกขึ้นตั้งไฟ รอจนน้ำร้อน ใช้พายค่อย ๆ คนไข่ให้หมุนอยู่ตลอดเวลา
2. คนอยู่เช่นนี้ ให้จับเวลาตั้งแต่เริ่มคนจนเดือดประมาณ 10 นาที ใส่เกลือลงสักครู่ยกลง
3. ตักไข่ใส่น้ำเย็น ทิ้งพออุ่น ปอกเปลือกไข่จะล่อน นำมาใช้ตามต้องการ

หมายเหตุ

1. เวลาต้มไข่ขณะที่น้ำเริ่มเดือด ให้คนอยู่เสมอ เพื่อให้ไข่แดงลอยอยู่ตรงกลาง ขณะคนคะเนว่าไข่ขาวและไข่แดงอยู่ตัวแล้ว ไม่ต้องคน
2. พอถึงกำหนดเวลาแล้ว ให้รีบตักไข่ใส่น้ำเย็น จะทำให้ไข่ไม่ติดเปลือก (ถ้าติดเปลือกหมายถึงไข่นั้นใหม่ ไข่ขาวจะขุ่นไม่ใส) และกำมะถันที่อยู่ในไข่แดงจะไม่เกิดเป็นวงแหวนสีเขียว
3. ถ้าไข่บุบ เวลาต้มก็เช่นเดียวกัน คือต้มด้วยน้ำเย็นค่อย ๆ ให้ร้อนไปเรื่อย ๆ ไข่ขาวจะไม่ทะลักออกมา.

การลวกไข่ไก่

1. ถ้าต้องการอย่างอ่อน น้ำเดือดแล้วใส่ไข่จับเวลา 3 นาที
2. ถ้าต้องการอย่างแข็ง น้ำเดือดแล้วใส่ไข่จับเวลา 5 นาที
3. ถ้าต้องการไข่เป็นยางมะตูม น้ำเดือดแล้วใส่ไข่จับเวลา 7 นาที
4. ถ้าต้องการเป็นไข่ต้ม น้ำเดือดแล้วใส่ไข่จับเวลา 10 นาที

น้ำพริกกะปิ

เครื่องปรุง

1. กะปิอย่างดี	1	ช้อนโต๊ะ (จะห่อใบตองปิ้งก่อนก็ได้)
2. กระเทียม	7	กลีบ
3. มะเขือพวง	10	เม็ด
4. พริกขี้หนูสวนสีเขียวสด	20	เม็ด (เด็ดก้านล้างสะอาด)

5. น้ำมะนาว 1 ลูก น้ำตาลปึก 1 ช้อนชาพูน น้ำปลาดี 1 ช้อนชา

วิธีทำ

1. โขลกกะปิกับกระเทียมพริกขี้หนูสัก 5 เม็ด ให้เข้ากันใส่มะเขือพวงบุบพอแตก ใส่น้ำตาลลงคนให้เข้ากัน ใส่มะนาว น้ำปลาแต่น้อย ชิมดูก่อน ถ้ายังไม่เค็มจึงเติมน้ำปลาอีก ใส่พริกที่เหลือตักใส่ถ้วยรับประทานกับผักชุบไข่ทอด ผักที่ชุบไข่ทอดได้แก่ ชะอม มะเขือยาว ดอกแค ฯลฯ

เครื่องปรุงผักชุบไข่ทอด

1. ชะอมล้างสะอาด ผึ่งให้แห้งน้ำ เด็ดใช้แต่อ่อน ๆ 1 กำเล็ก
2. ดอกแคล้างสะอาดก่อนจึงเอาไส้ขมออก 10 ดอก
3. มะเขือยาวครึ่งลูกล้างสะอาดเตรียมไว้
4. ไข่เป็ด 3 ฟอง แป้งมัน 2 ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. ผสมไข่ดี 1 ฟอง นำชะอมลงเคล้าให้ทั่วทอดน้ำมันพอควร ให้สุกเหลืองทอดเป็นแผ่นเหลืองทั้งสองข้าง แล้วตักขึ้นหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมขนาด 1 นิ้ว
2. ไข่ที่เหลือ 2 ฟองตีพอเข้ากันผสมแป้งลงคนให้กระจาย นำดอกแคมาชุบไข่ทอดจนหมด จึงฝานมะเขือใส่ไข่ทอดพอเหลืองทั้งสองข้างตักขึ้น ทำจนหมดตักใส่จานรับประทานกับน้ำพริก

หมายเหตุ

1. ไข่ 1 ฟอง ต่อแป้งมัน 1 ช้อนโต๊ะ
2. ถ้าใส่แป้งผสมลงไปด้วยไข่จะกรอบอยู่ตัวสวย
3. มะเขือถ้าหั่นหมดทีเดียวจะดำ ให้หั่นไปทอดไป
4. การตำน้ำพริกใส่น้ำตาลใส่น้ำตาลลงก่อนจะดับกลิ่นคาวของกะปิ.

น้ำพริกผักนึ่งกับกะทิ

เครื่องปรุง

กะปิดี	1	ช้อนโต๊ะ (ปิ้งไฟก่อนอย่าให้สุกแห้ง)
ปลาสลาดย่างปนอย่างละเอียด	3	ช้อนโต๊ะ
กระเทียม	7	กลีบ
หอมแดง	1	หัว (เผาสุกฉีกเป็นชิ้นยาว ๆ)
พริกขี้หนู	20	เม็ด
มะอึกสีเขียวอมเหลือง	1	ผลใหญ่ (ขูดขนล้างสะอาดผ่า 2 ชิ้นซอยละเอียด)
ระกำ	1	กลีบ (ฝานใช้แต่เนื้อ ใช้ระกำเปรี้ยว)
น้ำมะนาว	1	ช้อนโต๊ะ
น้ำมะกรูด	1	ช้อนชา
น้ำส้มเหม็น	2	ช้อนโต๊ะ
น้ำตาลปี๊บ	2	ช้อนโต๊ะ
น้ำปลาดี	1	ช้อนโต๊ะ

ผักต้มกะทิ มี มะละกอห่าม มะเขืออ่อน ถั่วฝักยาว ยอดแคอ่อน ผักบุ้ง ผักกาดขาว หั่นตามต้องการ
มะพร้าวขูด 2 1/2 ขีด คั้นหัวกะทิ 1/4 ถ้วย นอกนั้นคั้น 1 3/4 ถ้วย
ปลาแกล้มใช้ปลาสลิดสด ปลานิล ปลาช่อน ปลาสำลีก็ได้ ทอดให้เหลืองไม่ต้องกรอบมาก

วิธีทำ

1. โขลกปลาสลิด กับกะปิ กระเทียมให้เข้ากันใส่พริกขี้หนูพอเผ็ด ใส่หอมฉีก ระกำ จนเข้ากันดี ใส่มะอึกบุบพอช้ำ ใส่น้ำตาล มะนาว มะกรูด ส้ม น้ำปลา ใส่พริกขี้หนูลอยหน้า
2. ผักทั้งหมดเรียงลงถาดใส่กะทิ ใส่รังถึงนึ่งจนสุกราดด้วยหัวกะทิ ตักใส่จานรับประทานกับน้ำพริกปลาแกล้ม

หมายเหตุ

1. นึ่งผักให้ผักสุกก่อนโดยเลือกผักสุกยากลงก่อน แล้วค่อยนึ่งผักสุกง่ายทีหลัง เวลาจะปรุงลงให้ราดหน้าด้วยหัวกะทิที่ผสมเกลือพอเค็ม
2. น้ำพริกต่าง ๆ ถ้ารับประทานเหลือเก็บไว้ผัดข้าวผัดรับประทานเป็นอาหารกลางวันได้.

น้ำพริกกะปิย่างใสรับประทานกับผักดอง

เครื่องปรุง

1. กะปิดี	1	ช้อนโต๊ะ (ห่อใบตองปิ้งก่อนก็ได้)
2. กระเทียม	7	กลีบ
3. พริกขี้ฟ้าแดง	1	เม็ด
4. พริกขี้ฟ้าเขียว	1/2	เม็ด
5. พริกขี้หนูสวน	20	เม็ด
6. น้ำปลา	2	ช้อนโต๊ะ
7. มะนาว	2	ลูก
8. น้ำตาล	1	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. นำกะปิกับกระเทียมใส่ครกโขลกละเอียด พริกขี้ฟ้าทั้งสองชนิดโขลกพอแตก จึงใส่พริกขี้หนูตามลง 10 เม็ดบุบพอแตก ใส่น้ำตาล มะนาว น้ำปลา ชิมให้รสเค็มนำ เพราะผักดองมีรสเปรี้ยวหวาน ตักใส่ถ้วยรับประทานกับผักดอง

ผักดอง

ผักต่าง ๆ เช่น กะหล่ำปลี แตงกวา ผักบุ้ง แครอท ถั่วฝักยาว หรือจะใช้ถั่วงอกดอง ผักกาดดองเองก็ได้

น้ำดองผัก

น้ำส้ม	1/4	ถ้วย
น้ำตาล	1/4	ถ้วย
เกลือ	1	ช้อนชา
น้ำ	1/4	ถ้วย

รวมกันต้มให้เดือดทิ้งไว้ให้เย็น
ผักต่าง ๆ หั่นตามชอบ นำลงลวกในน้ำเดือดอย่างละ 2 นาที นำมาแช่น้ำเย็นตักใส่ตะแกรงให้สะเด็ดน้ำ นำใส่หม้อเคลือบเทน้ำที่ผสมไว้ปิดฝาหมั่นกลับ ทำเช้าเย็นรับประทานได้

หมายเหตุ

1. รับประทานแกล้มกับไข่เจียวร้อน ๆ
2. จะแกล้มกับปลาดุกย่างก็ได้ หรือจะใช้ปลาทอดชนิดจืด อย่าใช้ปลาทูนึ่งจะเค็มเกินไป.

น้ำพริกผักสด (น้ำพริกผัด)

เครื่องปรุง

1. กะปิดี	2	ช้อนโต๊ะ
2. กระเทียม	15	กลีบ
3. มะเขือพวง	3	เม็ด (เด็ดก้านล้างสะอาด)
4. พริกขี้หนูสวน	40	เม็ด เด็ดก้านล้างสะอาด
5. มะอึก	3	ลูก ขูดขนล้างสะอาดหั่นฝอย (ใช้ลูกห่าม ๆ)
6. มะดัน	3	ลูก สับละเอียด
7. น้ำตาล	2	ช้อนโต๊ะ
8. มะนาว	2	ลูก
9. น้ำปลา	2	ช้อนโต๊ะ
10. เนื้อหมูหั่นอย่างผัด	1/4	ถ้วย
11. กุ้งสดปอกเปลือกชักกลางหลังเอาเส้นดำออก	1/4	ถ้วย
12. น้ำมัน	1/4	ถ้วย หรือประมาณ 3-4 ช้อนโต๊ะ
13. ไข่เค็มใช้แต่ไข่แดง	2	ลูก หั่นสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ
14. ผักดิบต่าง ๆ ที่ชอบ		

วิธีทำ

1. โขลกกะปิกับกระเทียม ใส่มะเขือพวง พริกขี้หนู 20 เม็ด บุบพอแตก ใส่มะอึก มะดัน มะกอก น้ำตาล น้ำปลา ชิมให้เปรี้ยวนำ
2. น้ำมันใส่กระทะพอร้อน ตักน้ำพริกลงผัดจนหอม ชิมรสดีแล้วจึงใส่หมู กุ้งลงผัด พอหมูกุ้งสุกใส่พริกขี้หนูที่เหลือลง ตักใส่ถ้วยโรยไข่เค็มพอสวย ที่เหลือเก็บไว้รับประทานกับผักสด เช่น มะเขือ แตงกวา ผักกระถิน ถั่วฝักยาว ผักกาดขาวปลี

หมายเหตุ

น้ำพริกนี้ผัดแล้วเก็บใส่ตู้เย็นไว้ไม่เสีย จะรับประทานค่อยตักออกมาพอใช้.

น้ำพริกเสวย (รับประทาน 2 คน)

เครื่องปรุง

กะปิ	2	ช้อนโต๊ะ
กระเทียม	2	ช้อนโต๊ะ
มะดัน	10	ลูก
มะเขือเหลือง	3	ลูก
กุ้งแห้งป่น	2	ช้อนโต๊ะ
น้ำตาลปี๊บ	2	ช้อนโต๊ะ
น้ำปลา	2	ช้อนโต๊ะ
พริกขี้หนู พริกแดง พริกเหลือง ประมาณ	20	เม็ด
ปลาดุกย่าง	2	ขีด

หมูหวาน

เนื้อหมู	2	ขีด
น้ำตาลปี๊บ	3	ช้อนโต๊ะ
ไข่เค็ม	2	ฟอง

ผักสดต่าง ๆ เช่น ถั่วฝักยาว

การเตรียม

1. ซอยมะดัน ยีเนื้อปลาดุก ใช้เฉพาะเนื้อ นำลงทอดกับน้ำมันจนกรอบเหลือง
2. ล้างเนื้อหมู หั่นเป็นชิ้นพอคำ เคี่ยวน้ำตาลปี๊บในกระทะ ใส่เนื้อหมูลงเคี่ยวจนสุกและน้ำตาลจับเหนียว

วิธีปรุง

1. โขลกพริกขี้หนู พริกแดง พริกเหลือง กระเทียม และกะปิ เข้าด้วยกันจนละเอียด
2. ผัดมะดันกับเครื่องปรุงที่โขลกในข้อ 1 เติมกุ้งแห้งป่นปรุงรสด้วยน้ำตาล น้ำปลา ให้ได้รสหวาน เค็ม เปรี้ยว
3. รับประทานกับเนื้อปลาดุก หมูหวาน ไข่เค็ม และผักสดต่าง ๆ เช่น ถั่วฝักยาว มะเขือเหลือง.

น้ำพริกปลาย่าง (รับประทาน 3 คน)

เครื่องปรุง

ปลาดุกย่าง	1	ตัว
หัวหอมเผา	10	หัว
กระเทียมเผา	15	หัว
พริกชี้ฟ้า 3 สี เผา	15	เม็ด
พริกขี้หนูเผา	10	เม็ด
ข่าเผา	3	แว่น
น้ำมะนาว	2	ช้อนชา
น้ำปลา	1	ช้อนโต๊ะ

ผักจิ้ม แตงกวา ผักกาดขาว มะเขือเปราะ ถั่วฝักยาว หน่อไม้ ผักบุ้ง

การเตรียม

1. เผาเครื่องปรุงที่กล่าวไว้ข้างต้น
2. แกะเนื้อปลาดุกย่าง

วิธีปรุง

1. โขลกเครื่องปรุงที่เผาให้ละเอียด ใส่เนื้อปลาดุกย่าง โขลกเบา ๆ พอเข้ากัน
2. ปรุงรส โดยเติมน้ำปลาก่อนแล้วเติมมะนาว ถ้าข้นไปเติมน้ำซุปเล็กน้อยรับประทานกับผักจิ้ม.

น้ำพริกอ่อง (รับประทาน 3-4 คน)

เครื่องปรุง

เนื้อหมูสับ	1	ถ้วยตวง
มะเขือเทศหั่น	1	ถ้วยตวง
พริกแห้ง	6	เมล็ด
หอมเล็กปอกเปลือก	6	ช้อนโต๊ะ
กระเทียมปอกเปลือกหั่น	2	ช้อนโต๊ะ
กะปิ	1	ช้อนโต๊ะ
น้ำมันหมูหรือน้ำมันพืช	3	ช้อนโต๊ะ
น้ำมะนาว	2	ช้อนโต๊ะ
น้ำตาลปี๊บ	2	ช้อนโต๊ะ
น้ำปลา	1	ช้อนโต๊ะ
พริกขี้หนูแห้งโขลก	10	เม็ด
เกลือ	1/2	ช้อนชา

ผักสด เช่น แตงกวา มะเขือเปราะ ต้นหอม กะหล่ำปลี

การเตรียม

ข่า พริกแห้ง แกะเม็ดออก แล้วแช่น้ำให้นุ่มโขลกรวมกับเกลือให้ละเอียดแล้วจึงใส่หอม กระเทียม กะปิ โขลกให้ละเอียดอีกครั้ง

วิธีปรุง

1. ใส่มะเขือเทศและหมูสับลงผสมกับน้ำพริกที่โขลกไว้ ปรุงรสด้วยน้ำมะนาว น้ำตาลปี๊บ น้ำปลา
2. ผัดน้ำพริกกับน้ำมันจนน้ำแห้ง ถ้าชอบเผ็ดมากใส่พริกขี้หนูแห้งโขลกประมาณ 10 เม็ด
3. รับประทานกับผักสดต่าง ๆ

หมายเหตุ

1. เนื้อหมูสับควรติดมันบ้างเล็กน้อย เวลาปรุงจะไม่แห้งจนเกินไป ควรมีน้ำมันเยิ้มนิด ๆ.
2. ไม่ชอบพริกแห้งใช้พริกชี้ฟ้าสดแทนได้
3. ไม่ชอบกลิ่น รส มะนาว ไม่ต้องใส่

หลนปลากุเลา

(รับประทาน 4 - 5 คน)

เครื่องปรุง

ปลากุเลาเค็ม	1	ตัว (ประมาณ 3 ขีด)
กุ้งสด	1	ขีด
เนื้อหมู	1/2	ขีด
มะพร้าวขูดขาว	1/2	กิโลกรัม
หอมหัวเล็กซอยตามยาวบาง ๆ ประมาณ	3/4	ถ้วยตวง
มะขามเปียก	1	ขีด (คั้นให้ได้น้ำประมาณ 3/4 ถ้วยตวง)
น้ำตาลปี๊บ	1/4	ถ้วย
พริกชี้ฟ้าเขียวหรือแดงและเหลืองเม็ดเล็กอย่างละ	5	เม็ด
ใบมะกรูด	5	ใบ
เกลือป่นเล็กน้อยถ้าปลาไม่เค็ม		

วิธีทำ

ล้างปลากุเลา ย่างไฟพอสุกลอกหนังออก แกะเอาแต่เนื้อ จะได้ประมาณ 3/4 ถ้วยตวง กุ้งสดล้างน้ำปอกเปลือกสับละเอียด เนื้อหมูล้างน้ำ หั่นชิ้นเล็กสับละเอียด นำเนื้อปลา กุ้ง และหมูผสมให้เข้ากันพักไว้

คั้นมะพร้าวให้ได้หัวกะทิข้น ๆ ประมาณ 1 ถ้วยตวง (ไว้ผัดเครื่องปรุง 1/2 ถ้วยตวง) หางกะทิประมาณ 1/2 ถ้วย พริกชี้ฟ้าล้างน้ำเด็ดก้านออก ส่วนใบมะกรูดก็ล้างน้ำเช่นเดียวกันฉีกก้านกลางออก แล้วฉีกครึ่งอีกครั้ง

นำหัวกะทิ 1/2 ถ้วยตวง ใส่กะทะ เคี่ยวพอแตกมันเล็กน้อย นำปลาเค็มที่ผสมแล้วลงผัดไม่ให้หมูเป็นก้อน แล้วเติมหางกะทิทั้งหมดลงไป ปรุงรสด้วยน้ำส้มมะขามเปียก น้ำตาล พอเดือด ใส่พริกชี้ฟ้า ใบมะกรูด หอมแดงซอย พอพริกชี้ฟ้าสุก ใส่หัวกะทิอีก 1/2 ถ้วยคนให้ทั่ว พอเดือดอีกครั้งยกลง รับประทานกับผักสด ปลาดุกฟู

ถ้าหากหาซื้อปลากุเลาไม่ได้ ใช้ปลาอินทรี เค็มแทนได้ และถ้าปลาไม่เค็มควรเติมเกลือป่นแทนน้ำปลา เพราะกลิ่นจะได้ไม่คาว หมู กุ้ง ไม่ใส่ก็ได้ แต่กะทิควรลดลงและครั้งแรกที่คั้นมะพร้าวไม่ควรเติมน้ำ ถ้าจะให้ได้กะทิที่มัน

แกงเนื้อพริกขี้หนู

เครื่องปรุง

1. เนื้อสันหั่นบาง ๆ อย่างแกง	1/2	กิโลกรัม
2. มะพร้าวขูด	1	กิโลกรัม (คั้น 4 ถ้วย)

3. ข่า	2	แว่น
4. ตะไคร้หั่นละเอียด	2	ช้อนโต๊ะ (ใช้ตอนหัว ๆ 2 ต้น)
5. รากผักชีหั่นละเอียด	2	ราก
6. กระเทียม	25	กลีบ
7. หอมแดง	2	หัวใหญ่
8. เม็ดผักชี	2	ช้อนโต๊ะ
9. ยี่หร่า	1/2	ช้อนชา
10. พริกขี้หนูสวน	2	ช้อนโต๊ะ (ใส่น้ำพริก 1 ช้อนโต๊ะ, เหลือทั้งก้านไว้ 1 ช้อนโต๊ะโรยหน้าแกง)
11. ผิวมะกรูด	1/2	ช้อนชา
12. พริกไทย	25	เม็ด
13. กะปิ	1/2	ช้อนชา
14. น้ำปลา	2	ช้อนโต๊ะ
15. เกลือป่น	1	ช้อนชา

วิธีทำ

1. รวมข้อ 3-9 โขลกให้ละเอียด
2. เคล้าเนื้อกับน้ำปลา นำหม้อกะทิตั้งไฟ ใส่เนื้อลงเคี่ยวพร้อมกับกะทิและน้ำพริก เคี่ยวไปจนเนื้อเปื่อย ปรุงรสเค็มหวานโดยให้หวานกะทิ ใส่พริกขี้หนูที่เหลือลอยตัมให้สุกยกลง รับประทานกับข้าวสวยหรือขนมปังหรือโรตี.

พระรามลงสรง

เครื่องปรุง

ตะไคร้	1	ต้น
พริกแห้ง	7	เม็ด
กระเทียม	5	กลีบ
ข่า	3	แว่น
หัวหอมแดง	6	หัว
รากผักชีหั่น	1/2	ช้อนชา
ถั่วลิสงคั่วป่น	1/2	ถ้วยตวง
มะพร้าวขูด	1	ลูก
เกลือ	1/2	ช้อนโต๊ะ
ผักบุ้งจีน	1	กิโลกรัม
เนื้อสัน	1	กิโลกรัม
(จะใช้เนื้อไก่, หมู, หรือตับก็ได้)		
น้ำตาล	1 1/2	ช้อนโต๊ะ
น้ำปลา	2	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

พริกแห้งผ่าเอาเม็ดออก แช่น้ำให้นุ่ม บีบเอาน้ำออกใส่ครกโขลก รวมกับเครื่องแกงอื่นซึ่งมี ข่า ตะไคร้ หอมแดง กระเทียม รากผักชี พริกไทย โขลกละเอียดดีแล้วพักไว้ คั้นมะพร้าวแยกหัวกะทิและหางกะทิไว้ต่างหาก ยกกะทะตั้งไฟ เทหัวกะทิลงไปตั้งให้แตกมัน เอาเครื่องแกงลงผัดให้หอม เติมน้ำปลา น้ำตาล ชิมดูรสตามชอบใจ ถ้าข้นมาก เติมหางกะทิลงไปพอควร ปรุงรสดีแล้วจึงใส่ถั่วลิสงคั่วที่ป่นไว้แล้วลงไปด้วย คนให้ทั่วแล้วยกลง ตักใส่ชาม

ผักบุ้งจีนล้างให้สะอาดใช้มือเด็ด โดยกะดูอย่าให้ยาวหรือสั้นนัก นำเนื้อมาหั่นตามขวางเป็นชิ้นบาง ๆ ยาว ๆ เวลา

จะรับประทานตั้งน้ำให้เดือด เอาผักบุ้งลงลวกพอสุก แล้วลวกเนื้ออย่าให้สุกมาก เอาวางบนผักบุ้ง ตักน้ำแกงราดให้ทั่วรับประทานได้.

หมายเหตุ

1. น้ำพริกโขลกแหลกแล้วจะนำถั่วลิสงลงโขลกให้ละเอียดด้วยก็ได้
2. จะรับประทานกับน้ำส้มพริกดอง พร้อมด้วยน้ำพริกเผาก็ได้.

ผัดจับฉ่าย

เครื่องปรุง

1. วุ้นเส้น	1	กำเล็ก (แช่น้ำให้นิ่ม) ตัดท่อนยาว 2 1/2 นิ้ว
2. หมูสามชั้น	1	ขีด ล้างน้ำต้มสุกหั่นขวางชิ้นหนาพอควร เก็บน้ำต้มไว้
3. เต้าหู้เหลืองแผ่นเล็ก	1	แผ่น ล้างน้ำหั่นเป็น 4 ท่อน แต่ละท่อนหั่นห่างกันชิ้นละ 1 ซม. ทอดพอเป็นสีนวลตักขึ้น
4. ปลาหมึกสดตัวเล็ก ๆ	10	ตัวล้างสะอาดหั่นเป็นท่อน ๆ
5. คื่นฉ่ายเด็ดใบและก้าน	1	ถ้วย
6. ต้นกระเทียม	5	ต้น จักหัวตัดเป็นท่อน ๆ
7. คะน้าหั่นอย่างผัด	1	ต้นใหญ่
8. ผักกาดขาวหั่นอย่างผัด	1/2	ต้น
9. ทุบกระเทียมสับหยาบ ๆ	1	ช้อนชา
10.น้ำมัน	1/4	ถ้วย
11.ซีอิ๊วดำ, ซีอิ๊วขาว, น้ำตาลทราย อย่างละ	1	ช้อนชา ถ้าชอบรสจัดให้เติมเพิ่มได้

วิธีทำ

1. นำน้ำมัน 2 ช้อนโต๊ะใส่กะทะ เจียวกระเทียมให้เหลือง ใส่ก้านคะน้า ผักกาดขาว หัวกระเทียมลงผัด ใช้ไฟแรงตักน้ำมันหมูใส่ 1/4 ถ้วย ปิดฝาไว้ให้ระอุ
2. เปิดฝาใส่ปลาหมึก เต้าหู้ หมู วุ้นเส้น ผัดเคล้าให้เข้ากัน ใส่ผักต่าง ๆ ซีอิ๊วดำ ซีอิ๊วขาว น้ำตาล ชิมรสให้ดี โรยน้ำมันลงอีก 1 ช้อนโต๊ะ ตักใส่จานเปลโรยพริกไทยป่น รับประทานร้อน ๆ.

ย่าขิงอ่อนกับเต้าเจี้ยวดำ

เครื่องปรุง

1. ขิงอ่อนปอกเปลือกล้างน้ำหั่นขวางบาง ๆ	1	ถ้วยตวง
2. กุ้งแห้งอย่างจืดตัวแบนบาง	1/4	ถ้วยตวง (ล้างสะอาดผึ่งให้แห้ง)
3. เต้าเจี้ยวดำ	1	ช้อนโต๊ะปาด
4. น้ำตาลทราย	1	ช้อนโต๊ะ
5. มะนาว	1	ลูก

วิธีทำ

1. เคล้าขิงกับเกลือป่น 1/2 ช้อนชาเบา ๆ พอชั่ว แล้วบีบน้ำออกเบา ๆ บีบมะนาวประมาณครึ่งลูก เคล้าให้ทั่วพักไว้
2. ใส่กุ้งแห้งกับเต้าเจี้ยว น้ำตาลทราย และมะนาวเติมลงอีกพอควร ชิมให้รสกลมกล่อม พักไว้จนเข้ากันจัดลงจานรับประทานกับข้าวต้ม.

เนื้ออร่อย

เครื่องปรุง

เนื้อสันหั่นบาง ๆ ขนาดคำ	2	ถ้วย
ผงพะโล้สำเร็จรูป	2	ช้อนโต๊ะ
ซีอิ๊วอย่างขาว	1	ช้อนโต๊ะ
ซีอิ๊วอย่างดำ	1	ช้อนโต๊ะ
น้ำตาลมะพร้าว		
น้ำตาลมะพร้าว	1	ช้อนโต๊ะ

เคล้าส่วนผสมนี้กับเนื้อให้เข้ากันแล้วหมักไว้ครึ่งชั่วโมง เก็บไว้ในตู้เย็นจะทำให้เนื้อเปื่อยขึ้นมาก

วิธีทำ

ใช้น้ำมันพืชพอประมาณ ไฟขนาดกลางพอร้อนดี แตะเนื้อลงในถาดแป้งมันให้ทั่วทอดให้เหลือง รับประทานกับแตงกวาดอง และขิงดองที่ออกรส เปรี้ยว หวาน จัดให้สวยด้วยการสลับสี.

ต้มเค็มฟัก

เครื่องปรุง

หมูปนมัน	1	กิโลกรัม
ฟักเขียว	1	ลูก
รากผักชี	6	ราก
กระเทียม	10	กลีบ
พริกไทย	15	เม็ด
น้ำตาลปี๊บ	3	ช้อนโต๊ะ
ซีอิ๊วขาว	1	ช้อนโต๊ะ
ซีอิ๊วดำ	1	ช้อนโต๊ะ
น้ำมันหมู	1-2	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

หมูล้างน้ำแล้วหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมโตพอควร ฟักปอกเปลือกแล้วผ่าครึ่งตามยาว ควักไส้ออกจนหมดจึงตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมผืนผ้าโต ๆ จะสลักให้สวยงามก็ได้ รากผักชี กระเทียม พริกไทยโขลกละเอียดไว้ ยกกะทะตั้งไฟใส่น้ำมันพอร้อน เอารากผักชีกระเทียมพริกไทยลงผัดพอเหลืองหอม ใส่หมูลงผัดสักครู่จึงกันหมูไว้ข้าง ๆ กะทะใส่น้ำปลาน้ำตาลปี๊บ ซีอิ๊วขาว-ดำ ลงเคี่ยวเข้าด้วยกันจนเหนียวจึงผัดหมูเข้าด้วยกันจวนแห้งตักใส่หม้อ ใส่น้ำพอท่วมหมูขึ้นมาสัก 1 องคุลี (หนึ่งข้อนิ้วมือ) ปิดฝาหม้อต้มไปสัก 20 นาที ให้หมูนุ่มดีแล้วจึงใส่ฟักคนลงไปคนให้ทั่ว ดูน้ำให้ท่วมฟักนิดหน่อย ปิดฝาเคี่ยวต่อไปอีก อย่าให้ไฟแรงนัก ไม่จำเป็นต้องคนอีกจะทำให้ฟักเละ เคี่ยวไปประมาณ 20-25 นาที ฟักสุขอ่อนนุ่ม น้ำงวดลงไปครึ่งเกือบค่อนชิมดูรสหวานเค็มตามชอบ.

แกงมัสหมั่นไก่

(รับประทาน 4 - 5 คน)

เครื่องปรุง

อกไก่	3	อก
มะพร้าวขูด	1	กิโลกรัม
น้ำตาลปึก	3/4	ถ้วยตวง

น้ำมะขามเปียก	1/2	ถ้วยตวง
น้ำปลา	1/4	ถ้วยตวง
ส้มซ่า	1	ผลใหญ่
เกลือป่น	3	ช้อนชา
ขิงแก่ยาว	1/2	นิ้ว

เครื่องน้ำพริกและเครื่องเทศ

ลูกผักชี	2	ช้อนโต๊ะ
ยี่หร่า	1/2	ช้อนชา
ลูกจันทร์เทศยาว	1/2	นิ้ว
เม็ดกระวานดำ	2	เม็ด
พริกไทยเม็ด	1	ช้อนชา
กานพลู	2	ดอก
อบเชยยาว	1	นิ้ว

เครื่องปรุงทั้งหมดนี้ นำมาคั่วไฟกลางให้หอมแล้วป่นให้ละเอียด พักไว้

เครื่องแกงสด

พริกแห้งแกะเมล็ดออก	9	เม็ด
หอมแดงเล็ก	9	หัว
กระเทียม	5	หัว
ตะไคร้หั่นละเอียด	1	ช้อนโต๊ะ
ผิวมะกรูดหั่นละเอียด	1/2	ช้อนชา
กะปิปิ้งสุก	2	ช้อนชา
เกลือ	1	ช้อนชา

เครื่องโรยในแกง

ถั่วลิสงคั่ว	1/4	ถ้วยตวง
ใบกระวาน	7-8	ใบ
กานพลู	3	ดอก
อบเชยยาว	1 1/2	นิ้ว
หอมใหญ่หัวขนาดเล็ก	15	หัว

วิธีทำ

เตรียมเครื่องแกงสด น้ำพริกแห้ง หอมเล็ก กระเทียม ตะไคร้ ขิง คั่วให้สุก แล้วนำมาโขลกกับผิวมะกรูด กะปิ เกลือ ให้ละเอียด เสร็จแล้วจึงนำเครื่องเทศที่ป่นละเอียดเตรียมไว้ มาโขลกกับน้ำพริกสด ให้เข้ากันจนละเอียดดี พักไว้

ไก่นำมาหั่นให้ได้ 6 ชิ้น เคล้ากับขิงและกระเทียมที่โขลกละเอียด และใส่เกลือ 2 ช้อนชา หมักไว้นานประมาณครึ่งชั่วโมง

คั้นกะทิให้ได้หัวกะทิ 2 ถ้วย นอกนั้นคั้นให้ได้ 6 ถ้วย ตั้งหม้อใส่กะทิ 6 ถ้วย บนไฟพอเดือด ใส่ไก่ลงเคี่ยว อย่าให้ทันเปื่อย ยกลงพักไว้

หัวกะทิ 2 ถ้วยใส่กะทะ ตักน้ำพริกที่โขลกเตรียมไว้ ลงผัดให้หอมพอกะทิแตกมันดีแล้ว ตักใส่หม้อไก่ยกขึ้นตั้งไฟ ใส่เครื่องโรยในแกงทั้งหมด โดยนำใบกระวาน กานพลู และอบเชย คั่วให้หอมและหอมใหญ่ปอกเปลือกทอดน้ำมันให้สุกก่อน จึงใส่ลงไป

พอเดือด ใส่น้ำตาล น้ำมะขามเปียก น้ำปลา น้ำส้มซ่า ชิมดูให้มีรสหวาน เปรี้ยว เค็ม ให้ออกรสจัดมากหน่อย ตักใส่ชาม รับประทานกับเครื่องเคียง คือ ขิงดอง แตงกวาดอง ไข่เค็ม เนื้อเค็มผัดฝอย

ข้าวคลุกกะปิกับแกงจืดรวมมิตร

เครื่องปรุง

ข้าวสวย	4	ถ้วย
กุ้งแห้ง	1/4	ถ้วย
กะปิ	2	ช้อนโต๊ะ
หัวหอมแดงซอย	3	ช้อนโต๊ะ
หมูหวาน	1/2	ถ้วย
ปลาดุกทอดฟู	1	ตัว
มะนาว, มะม่วง, หรือมะดันซอย	2	ช้อนโต๊ะ
พริกสดซอย	1	ช้อนโต๊ะ
น้ำปลาดี	1	ช้อนโต๊ะ
ผักชีเด็ดเป็นช่อ ๆ พอสมควร		
แตงกวา		

วิธีทำ

เราใช้หมูติดมันนิดหน่อยทำหมูหวานดังนี้ หมู 3 ขีดนำมาล้างน้ำสะอาดแล้วหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ โขลกรากผักชี กระเทียม พริกไทย ประมาณ 1/2 ช้อนชา นำลงผัดในน้ำมันให้หอมจึงใส่หมู เติมน้ำปลา น้ำตาลอย่างละเล็กน้อย แล้วเติมน้ำ 3 ทัพพี เคี่ยวให้แห้งขลุกขลิกให้มีรสหวานเค็มตามชอบ

มะม่วงปอกเปลือกแล้วสับละเอียดแล้วจึงซอยตามยาวเป็นเส้นฝอย ๆ กะปิใส่ใบตองปิ้งพอสุก หรือจะทุบกระเทียมเจียวน้ำมันสัก 1 ช้อนโต๊ะ รสดีแล้วตัดใส่จานแต่งหน้าด้วยหอมแดงซอย กุ้งแห้งป่น พริกซอย ผักชีและไข่ต้มผ่าเป็นซีก ๆ 5 หรือ 6 ซีก ปลาดุกฟูบิเป็นชิ้นเล็ก ๆ โรยหน้า รับประทานกับแตงกวาสดและต้นหอมก็ได้ บางคนไม่ชอบไข่ต้ม ไข่ใช้ตีให้แตกนำไปทอดเป็นแผ่นหั่นฝอยโรยหน้า

เครื่องปรุงแกงจืดรวมมิตร

หมูบดหรือสับละเอียด	1	ถ้วย
หัวผักกาดขาว	1	ตัว
หน่อไม้ไผ่ตง	1/2	ซีก
แครอท	1	หัว
ผักกาดกวางตุ้ง	3	ต้น
กระเทียม	5	กลีบ
พริกไทย	7	เม็ด
น้ำปลาดี	2 1/2	ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

โขลกพริกไทย กระเทียมให้ละเอียด แล้วใส่หมูสับลงไปเคล้าให้ทั่วพร้อมทั้งเติมน้ำปลา 1/2 ช้อนโต๊ะ ปั้นเป็นก้อนเล็ก ๆ รูปไข่เรียงใส่จานไว้ หัวผักกาดขาวปอกเปลือกล้างน้ำให้สะอาดหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมยาว ๆ ประมาณ 1 นิ้ว แครอทปอกเปลือกล้างแล้วผ่าสี่ตามยาวหั่นเป็นแว่น ๆ อย่าบางนัก หน่อไม้ไผ่ตงต้มให้สุกแล้วจัดเป็นดอก ๆ ผักกาดกวางตุ้งใช้แต่ก้านหั่นเป็นท่อนๆ พองาม ตักน้ำใส่หม้อตั้งไฟให้เดือดใส่หมูสับที่ปรุงและปั้นไว้ลงไปให้สุก จึงใส่หัวผักกาดขาว หน่อไม้ แครอท ปล่อยให้เดือดและผักสุกดี จึงใส่ผักกวางตุ้งลงไปหลังสุด ปรุงด้วยน้ำปลาดี ชิมดูให้กลมกล่อมยกลงตักใส่ชามโรยผักชี พริกไทย รับประทานร้อน ๆ คู่กับข้าวคลุกจะทำให้คล่องคอดี น้ำแกงจืดนี้ ถ้าใช้น้ำซุปกระดูกไก่และหมูได้ยิ่งดี เพราะจะทำให้น้ำแกงจืดมีรสหวานอร่อยขึ้นอีก.

ขนมจีนคราบแดง

(รับประทาน 4 คน)

เครื่องปรุง

ขนมจีน	15	หัว
เนื้ออกไก่	4	ขีด
กุ้งนางขนาดกลาง	3	ตัว
ขิงซอย	2	ช้อนโต๊ะพูน
กระเทียมดอง	5	หัว
แตงกวา	2	ขีด
น้ำพริกเผา	1	ขีด ประมาณ 1/4 ถ้วย
น้ำมะขามเปียก	3	ช้อนโต๊ะ
น้ำตาล	1	ช้อนโต๊ะ
น้ำปลา	2	ช้อนโต๊ะ
ใบสะระแหน่		

วิธีทำ

1. ขนมจีน ถ้าซื้อจากตลาดให้ตัดหัวละ 3 หรือ 4 ชิ้น แล้วจับใหม่ให้เป็นหัวเล็ก ๆ นำไปนึ่งในน้ำเดือดสักครู่ พักไว้

2. เนื้ออกไก่ ต้มให้สุกแล้วฉีกฝอย กุ้งนางต้มสุกแล้วหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ (มันกุ้งเก็บไว้ผสมน้ำปรุงรส) กระเทียมแดงซอยละเอียด แตงกวาปอกเปลือกล้างสะอาด สับหรือใช้เครื่องขูดเป็นเส้นยาว ใช้แต่เนื้อ

3. ผสมน้ำพริกเผากับน้ำมะขามเปียก น้ำตาล น้ำปลา ให้ออกรสเปรี้ยว เค็ม หวานพอเหมาะ จัดเครื่องทุกอย่างลงจานพร้อมขนมจีน แล้วลาดด้วยน้ำพริกเผาปรุงรส คลุกเคล้าให้เข้ากันรับประทานได้ทันที.

หมายเหตุ 3. น้ำปรุงเวลาผสมด้วยกันแล้ว ให้ตั้งไฟให้เดือดก่อน.

หวานวุ้นตาวัว

เครื่องปรุง

1. วุ้นเป็นเส้นแช่น้ำให้นิ่มตัดให้ได้	1	ถ้วยตวง
2. น้ำตาลทรายขาว	2 1/2	ถ้วยตวง
3. น้ำดอกไม้สด	4	ถ้วยตวง
4. ถั่วดำต้มเปื่อยโขลกละเอียด กรองใช้แต่เนื้อเปลือกไม่ใช้	1	ถ้วยตวง
5. หัวกะทิ	1/2	ถ้วยตวง
6. น้ำใบเตยคั้น	2	ช้อนโต๊ะ
7. ถ้วยตะไลขนาดเล็ก	30	ถ้วย

วิธีทำ

1. กวนถั่วดำ (ถั่วดำ 1 ถ้วยต่อน้ำตาล 1 ถ้วย) หัวกะทิ 1/4 ถ้วยตวง ผสมให้เข้ากันตั้งไฟอ่อนกวนจนเหนียวปั้นได้ ยกลงปั้นกลม ๆ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร ใส่โหลอบควันเทียนดอกมะลิ
2. วุ้น 1 ถ้วยผสมกับน้ำ 4 ถ้วย น้ำตาล 1 1/2 ถ้วย คนให้วุ้นกับน้ำตาลละลาย ยกลงกรองแล้วผสมน้ำใบเตย คนให้เข้ากัน ตักหยอดใส่ถ้วยตะไลจนเกือบเต็ม พอวุ้นจับขอบหยอดถั่วลงตรงกลางให้จมทุกถ้วยพักจนแห้งสนิท ใส่ตู้เย็นไว้เวลาจะรับประทานให้แคะลงจาน

หมายเหตุ

1. ถ้าวุ้นกำลังร้อนจัดเป็นน้ำใส ใส่ถั่วลงไปถั่วนั้นจะแตกกระจาย

2. ถ้าแห้งเกินไป ถั่วจะไม่ลงไปอยู่ในตัววุ้น
3. ถ้าจะทำวุ้นสีดำทั้งชิ้นเลยให้เอาน้ำตาล วุ้น น้ำเท่าที่กำหนดตั้งไฟให้วุ้นละลายก่อน ช้อนฟองทิ้งถ้ามี พอเริ่มข้นจึงใส่ถั่วลงกวนให้กระจายตักใส่พิมพ์เล็ก ๆ ทิ้งให้เย็น แช่ตู้เย็นไว้เวลารับประทานก็แคะออกจากพิมพ์เรียงคว่ำให้สวยจะได้วุ้นอีกแบบหนึ่ง.

กล้วยไข่บวชชี

เครื่องปรุง

1. กล้วยไข่สุกพอเหลือง	1	หวี
2. มะพร้าวขูด	1/2	กิโลกรัม คั้นหัว 1 ถ้วย ต่อไปคั้นให้ได้ 4 ถ้วย
3. น้ำตาลทราย	1/2	ถึง 3/4 ถ้วย
4. เกลือป่น	2	ช้อนชา

วิธีทำ

1. ปลอกกล้วยไว้ 1ลูก ตัด 3 ท่อน เสร็จแล้วปิดฝาอย่าให้ถูกลมจะดำ
2. กะทิ 4 ถ้วย ใส่หม้อใส่น้ำตาล เกลือ น้ำตาลทราย 1/2 ก่อนถ้าไม่หวานให้เติมอีก 1/4 ถ้วย ตั้งไฟพอเดือดรีบคนกะทิจะเป็นลูก เทกล้วยใส่ลงให้หมดเคี่ยวไปจนกล้วยสุกทั่วกันดีแล้ว ใส่หัวกะทิลงคนให้เข้ากันพอเดือดยกลง รับประทานได้

หมายเหตุ

1. ถ้าใช้กล้วยสุกจะมีรสหวานให้ลดน้ำตาลลง
2. ถ้าใช้กล้วยห่าม (คือไม่สุกมาก เวลาสุกรับประทานจะเหนียวดี)
3. ใช้หัวกะทิราดพอเดือดยกลง เพื่อมิให้กะทิแตกมัน

กล้วยบวชชี

เครื่องปรุง

กล้วยน้ำว้าสุก	8	ผล (ใช้สีเหลืองอ่อน)
น้ำตาลทราย	3/4	ถ้วย
มะพร้าวขูด	1/2	กิโลกรัม (คั้นหัว 1/2 ถ้วย, กลางและหาง 3 ถ้วย)
เกลือ	1	ช้อนชา

วิธีทำ

1. ต้มกล้วยให้สุกมาก ๆ ทิ้งให้เย็นตัดตามขวาง 3 หรือ 4 ท่อน แล้วแต่ลูกเล็กใหญ่
2. ผสมกะทิ 3 ถ้วย น้ำตาลทราย 3/4 ถ้วย เกลือ 1 ช้อนชา คนให้เข้ากันยกขึ้นตั้งไฟ คนให้เข้ากัน
3. ใส่กล้วยในข้อ 1 ลงชิมดูให้รสจัด จึงเทหัวกะทิที่แบ่งไว้ 1/2 ถ้วยลง เดือดอีกครั้งยกลง

หมายเหตุ

1. ถ้าต้มกล้วยก่อนกะทิจะขาวไม่ดำ
2. ถ้าได้กล้วยลวนซึ่งเก็บแก่จัดจะไม่ฝาด
3. ไม่ต้มกล้วยก่อน กล้วย 1 ลูกผ่า 2 ซีกแล้วตัดครึ่งต้มกับหางกะทิกับน้ำตาล เกลือ ก่อน พอสุกจึงใส่หัวกะทิพอเดือดยกลง.

การเตรียมอาหารก่อนประกอบอาหาร สำหรับแม่บ้านที่ไม่มีเวลาว่างเช่น

1. ต้มน้ำซุปไว้ก่อน
2. เตรียมน้ำเชื่อมสำหรับ รับประทานกับลอยแก้วทั้งหลาย

1. การทำน้ำซุป

ถ้าเป็นแกงจืด หรือข้าวต้มที่ใช้ เนื้อหมู ไก่ ควรใช้กระดูกหมู หรือโครงไก่ จะใช้อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ถ้าใช้กระดูกอย่างอื่นกลิ่นจะแรงทำให้เสียรส ที่เป็นกระดูกทุบให้กระดูกแตก รวมใส่หม้อแช่น้ำเย็นไว้ครึ่งชั่วโมง แล้วต้มด้วยไฟแรง ๆ ให้

เดือด ต้องหมั่นช้อนฟองทิ้ง ครั้งแรกใช้น้ำแต่น้อยก่อน พอเดือดจึงเติมทีละน้อย แล้วช้อนฟองออก ทำเรื่อย ๆ ไปจนหมด จึงผ่อนไฟให้อ่อนลงอย่าให้ถึงเดือด ฟองนี้ลอยขึ้นจะต้องรีบช้อนออกทันที ถ้าทิ้งไว้จะเหม็นหืน และน้ำจะไม่ใส รสก็ไม่อร่อย

เมื่อช้อนฟองทิ้งหมดแล้ว จึงใส่เครื่องชูรส เช่น เกลือ พริกไทยเม็ด ต้นผักชี ต้นคื่นฉ่าย เวลาเคี่ยวต้องเปิดฝาเคี่ยวไฟ 5 หรือ 6 ชั่วโมง กรองด้วยผ้าขาวบางทิ้งให้เย็นสำหรับ

1. ช่วยทำให้น้ำข้าวต้มใสและมีรสชาติขึ้น เวลาจะลวกเนื้อสัตว์ ให้ลวกในซุปได้
2. ใช้ทำแกงจืดต่าง ๆ ใส่ในไข่ตุ๋น
3. ถ้าใช้ไม่หมด อุ่น แล้วทิ้งไว้ให้เย็นเก็บใส่ตู้เย็นไว้ใช้ต่อไป ถ้าเก็บเกิน 2 วันต้องเอาออกมาอุ่น

2. การเตรียมน้ำเชื่อม

1. น้ำตาลทราย 2 กิโลกรัม
2. เปลือกไข่มีไข่ขาวติด 1 ฟอง
3. ใบเตย 5 หรือ 6 ใบ
4. น้ำเปล่าหรือน้ำลอยดอกมะลิ 4 ถ้วยตวง

วิธีทำ

1. ขยำน้ำตาลกับเปลือกไข่ให้เข้ากัน ใส่น้ำลงคนให้ละลายจนหมดเป็นเม็ดน้ำตาล นำไปตั้งไฟใส่ใบเตย ขมวดเป็นก้อนลงไปด้วย ทิ้งไปจนเดือด ใช้ไฟแรงอย่าคน ปล่อยให้เปลือกไข่ไล่ขี้น้ำตาลมาติดเป็นวงที่ขอบกะทะจนวงค่อย ๆ กลายจากสีหม่นเป็นสีขาว จึงใช้ทัพพีที่มีรูช้อนฟองขึ้น ทิ้งไว้อีกสักครู่ฝ้าสีขาว ๆ จะลอยออกมาอีก ตอนนี้ใช้ไฟอ่อนได้ ปล่อยน้ำตาลข้น อย่าให้เหนียว
2. ยกลงกรอง ด้วยผ้าขาวบางหนา 2 ชั้น เก็บใส่ขวดไว้ สำหรับรับประทานกับขนมน้ำเชื่อมต่าง ๆ

หมายเหตุ

1. น้ำเชื่อมนี้ เวลาเปียกสาคูหรือเปียกข้าวเหนียว เคี่ยวน้ำเปล่ากับสาคูหรือข้าวเหนียวพอเริ่มบานและไม่มีไตแล้วให้ใส่น้ำเชื่อมลง แล้วชิมรสตามชอบ สาคูหรือข้าวเหนียวจะไม่บานต่อไปและใสสวย เพราะน้ำตาลไปรัดไว้

ตึกอุบัติเหตุโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

อัตราตายอันดับแรกของประชากรไทยในปัจจุบัน เกิดจากอุบัติเหตุ ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อุบัติเหตุเป็นสาเหตุตายของคนอเมริกันเป็นอันดับที่ 4 แม้ว่าจะมีการป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์ภัยพิบัติขึ้นก็ตาม คงจะทำได้เพียงบางอย่าง ส่วนอีกหลายเรื่องนั้นอยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ เช่น ภัยธรรมชาติ เป็นต้น

อุบัติเหตุกลุ่มชนสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยสาเหตุใหญ่ 2 ประการคือ

1. ภัยจากธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย แผ่นดินไหว
2. ภัยจากการกระทำของมนุษย์ เช่น เกี่ยวกับการคมนาคม ปัญหายวดยานพาหนะที่ใช้สัญจรทางบก อุบัติเหตุรถไฟหรือภัยทางอากาศ

เนื่องจากมีวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี่มากขึ้น ประกอบกับวิวัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ทำให้เกิดสถานการณ์หรือวิกฤติการณ์ภัยพิบัติ หรือวินาศภัยขึ้นได้อีกหลายประการ ทั้งต่อบุคคลต่อชุมชนและต่อประเทศชาติ ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนความมั่นคงและความปลอดภัยของประชาชนของชาติด้วย ความรุนแรงของสถานการณ์หรือวิกฤติการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นย่อมแตกต่างกันไป ตั้งแต่ความไม่สงบเรียบร้อย หรืออุบัติเหตุเล็ก ๆ ถึงอุบัติเหตุใหญ่จนถึงภาวะสงคราม เป็นต้น ในสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ จำเป็นต้องให้มีบริการสาธารณสุขหรือการบริการทางการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อช่วยชีวิตผู้ประสบกับภัยพิบัติดังกล่าวแล้ว หากผู้ป่วยเจ็บได้รับการดูแลที่ถูกต้องทันท่วงทีตั้งแต่ในระยะแรก ๆ ก็จะทำให้อัตราการตายและความพิการลดลงได้ เช่นเดียวกับผู้ป่วยที่เป็นโรคหรือได้รับบาดเจ็บรุนแรง มีโอกาสไปพบแพทย์ตรงตามเป้าหมายทันเวลา ก็จะมีโอกาสได้รับการรักษาที่ดีขึ้น ฉะนั้นความพร้อมของโรงพยาบาลที่จะให้การดูแลกับผู้ป่วยเหล่านั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งซึ่งหมายถึงสถานที่ , อุปกรณ์ที่ใช้ในการรักษาและบุคคลากรด้านการแพทย์

โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ซึ่งให้การบริการทั่วไปสำหรับทหาร ครอบครัวทหารและพลเรือน สมควรที่จะมีหน่วยอุบัติเหตุเสียที จึงได้คิดสร้างตึกอุบัติเหตุขึ้น ทั้งนี้โรงพยาบาลได้เสนอแผนให้ทางราชการอนุมัติหลักการณ์และงบประมาณ ค่าสร้างตึกและเครื่องอุปกรณ์ทางการแพทย์ ซึ่งคาดว่ากว่าจะลงมือสร้างได้คงจะกินเวลานาน เนื่องจากต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก และต้องผ่านขั้นตอนของการอนุมัติตามระเบียบของทางราชการ

ท่านผู้บัญชาการทหารบก พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความต้องการของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าในการสร้างตึกอุบัติเหตุนี้ ฉะนั้นในการบำเพ็ญกุศลศพท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ที่วัดเบญจมบพิตร เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2526 ท่านได้มีความปรารถนาที่จะสร้างสิ่งซึ่งเป็นอนุสรณ์เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก โดยสร้างตึกอุบัติเหตุที่ทันสมัย ให้แก่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เพื่อช่วยชีวิตผู้บาดเจ็บจากการรบ และประชาชนที่ได้รับอุบัติเหตุทั่วไปด้วย สำหรับทุนในการสร้างตึกอุบัติเหตุนั้น จะเป็นเงินของผู้มีจิตศรัทธา ซึ่งได้นำมาช่วยในงานบำเพ็ญกุศลศพ สมทบกับเงินบำเหน็จอีกส่วนหนึ่งของท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ที่จะได้รับจากทางราชการในระหว่างที่เคยรับราชการอยู่ที่กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับผู้ที่มีจิตศรัทธาร่วมสมทบทุนเพิ่มเติม

หลักการและการดำเนินงานของหน่วยอุบัติเหตุ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

1. จุดประสงค์

1.1 บำบัดผู้ป่วยอุบัติเหตุ เพื่อความรวดเร็วในการรักษาและลดอัตราอันตราย

1.2 เพื่อการศึกษาของนักศึกษาแพทย์ แพทย์ฝึกหัดและแพทย์ประจำบ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณภัย

1.3 เพื่อการค้นคว้าทางวิชาการ

1.4 เพื่อบริการและบำบัดผู้ป่วยอุบัติเหตุนอกสถานที่

2. แขนงงานต่าง ๆ ของหน่วยอุบัติเหตุ

21. กองหรือแผนกที่เกี่ยวข้องโดยตรง

2.1.1 กองศัลยกรรม

2.1.2 แผนกศัลยกรรมประสาท

2.1.3 แผนกวิสัญญี

2.1.4 แผนกนิติเวชวิทยา (ถ้ามี)

2.2 กองหรือแผนกอื่น ๆ เป็นที่ปรึกษาเมื่อมีภาวะโรคที่เกี่ยวข้อง เช่น ออร์โธปิดิกส์ จักษุวิทยา โสต ศอ นาสิก และสังคมสงเคราะห์ เพื่อจัดส่งผู้ป่วยกลับบ้าน หรือหาที่พักให้ เป็นต้น

3. ส่วนประกอบของชั้นต่าง ๆ ของตึกอุบัติเหตุ

ชั้นที่ 1 สำนักงานผู้ป่วยนอก ห้องตรวจและรักษา ห้องบำบัดฉุกเฉิน ห้องวิสัญญีวิทยา ห้องถ่ายภาพรังสี ห้องผ่าตัดเล็ก ห้องจ่ายยา ห้องปฏิบัติการกลาง ห้องทำลายเชื้อ ห้องเวชระเบียน

ชั้นที่ 2 ประกอบด้วยห้องอภิบาล (ICU) ห้องผ่าตัดใหญ่ ห้องดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัด ห้องเตรียมผ่าตัดและวางยาสลบ ห้องแพทย์ และห้องพยาบาล

ชั้นที่ 3 ห้องพักผู้ป่วยสามัญ เตียงพิเศษ ห้องแยกผู้ป่วยอาการหนัก ห้องผ่าตัดตา และห้องให้การรักษาทาง หู คอ จมูก

ชั้น 4 และชั้นที่ 5 ห้องพักผู้ป่วยแผนกกุมาร เด็กอ่อน เด็กเล็ก รวมทั้งห้องเรียนและห้องเจ้าหน้าที่

ชั้นที่ 6 และดาดฟ้า ห้องประชุม สถานที่เรียนและห้องฝ่ายอำนวยการ

4. หลักการดำเนินงาน แบ่งเจ้าหน้าที่เป็น

4.1 ฝ่ายบริหารและบริการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อ

4.1.1 ควบคุมงานให้ดำเนินไปตามจุดประสงค์

4.1.2 ประสานกับหน่วยงานทั่วไป

4.1.3 ดูแลสถานที่และเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้

4.1.4 จัดหาเครื่องใช้ที่จำเป็นตามที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต้องการ

4.2 ฝ่ายบำบัดรักษาทั้งในและนอกสถานที่ รวมทั้งการสอนการค้นคว้า ซึ่งประกอบด้วยแพทย์ , พยาบาล และเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ

5. การปฏิบัติงาน

5.1.1 แพทย์ประจำมีหน้าที่ผลัดเวรและปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้

- ช่วยทำงานที่แผนกฉุกเฉินทั่วไป
- ช่วยทำงานที่แผนกผู้ป่วยนอกตึกอุบัติเหตุ
- อยู่เวรอุบัติเหตุนอกเวลาราชการ
- ทำการสอนนักศึกษาแพทย์ แพทย์ฝึกหัดและแพทย์ประจำบ้าน
- ทำการค้นคว้าทางวิชาการ

5.1.2 แพทย์ประจำบ้านและแพทย์ฝึกหัด จะเข้ามาศึกษาและฝึกหัดเป็นรุ่น ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนด ภายใต้การควบคุมดูแลของแพทย์ประจำ เวลาอยู่เวรต้องอยู่ที่ตึกอุบัติเหตุ

5.2 หลักการบำบัดสำหรับผู้ป่วยที่มาตามปกติ

สำนักงานแผนกผู้ป่วยนอกตึกอุบัติเหตุ ห้องตรวจผู้ป่วยนอก ห้องบำบัดฉุกเฉิน ห้องผ่าตัดเล็ก ห้องสังเกตอาการ กลับบ้าน หอผู้ป่วย (อยู่ได้ 1 สัปดาห์) ห้องอภิบาล ICU ห้องผ่าตัด สถานพักฟื้น หอผู้ป่วยอื่น

5.3 ถ้าผู้ป่วยมาครั้งละจำนวนมาก

5.3.1 รายงานผู้อำนวยการโรงพยาบาล แล้วประกาศใช้แผน รปม. (รับผู้ป่วยจำนวนมาก) จะได้กำลังเพิ่มเติมของเจ้าหน้าที่ทุกระดับทั้งแพทย์พยาบาลและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ มาช่วยเหลือทันที รวมทั้งเจ้าหน้าที่คลังเลือด จากสถาบันพยาธิด้วย เพื่อจัดหาเลือดให้เป็นการด่วน

5.3.2 รายละเอียดในการบำบัดผู้ป่วยจำนวนมาก เป็นไปตามคำสั่งของโรงพยาบาล ในแผน รปม.

พ.อ. เชิดชัย เจียมไชยศรี

ผู้ช่วยผู้อำนวยการ รพ. พระมงกุฎเกล้า

จุดกำเนิด ตึกอุบัติเหตุ
โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

จากการให้สัมภาษณ์
ของ
พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก กับ หนังสือพิมพ์ซันเดย์มิเรอร์

อยากกราบเรียนถามท่านผู้บัญชาการทหารบกว่า มีความคิดอย่างไรครับ จึงได้มีการรณรงค์ในการสร้างตึกอุบัติเหตุใน รพ.พระมงกุฎเกล้า?

เรื่องตึกอุบัติเหตุของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้านี้นะครับ ทางผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า คือ พลตรี นายแพทย์ สิงหา ได้มาปรารภกับผมว่า ขณะนี้โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าต้องรับคนไข้ฉุกเฉินซึ่งเป็นทั้งประชาชน และทหารในจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารที่ส่งมาจากสนามรบก็มีจำนวนมากที่จะต้องเข้ามาบำบัดในห้องฉุกเฉิน ซึ่งทางโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้ามีเพียงห้องฉุกเฉินเท่านั้นซึ่งชีวิตของประชาชนและทหารที่ได้รับอุบัติเหตุจะรอดพ้นอันตรายหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับการบำบัดขั้นต้นที่ห้องฉุกเฉิน ซึ่งถ้ามีตึกอุบัติเหตุ ก็จะเข้าไปบำบัดและรักษาที่ตึกอุบัติเหตุซึ่งจะมีเครื่องช่วยชีวิตไว้อย่างพร้อมเพรียงอันนี้ก็จะช่วยทำให้ชีวิตคนซึ่งไม่ควรจะต้องเป็นอันตรายถึงชีวิตก็จะได้ช่วยได้

ผมได้ถามว่าขณะนี้ได้มีแบบก่อสร้าง และสถานที่พร้อมหรือยัง ทางผู้อำนวยการโรงพยาบาลก็บอกว่าแบบก่อสร้างมีไว้พร้อมหมดแล้ว การที่เตรียมไว้พร้อมแล้วแต่ขาดงบประมาณ ซึ่งงบประมาณในการสร้างตึกอุบัติเหตุนี้ใช้งบประมาณ 70 ล้านบาทถึงจะสมบูรณ์ ในงบ 70 ล้านบาทจะเป็นงบสร้างตึกแท้ ๆ ประมาณ 40 ล้าน ส่วนงบอีก 30 ล้านจะเป็นงบเครื่องมือเครื่องใช้ที่จะต้องเข้ามาเสริมในตึกอุบัติเหตุ และตึกอุบัติเหตุนี้ตามแบบก่อสร้างของตึกอุบัติเหตุก็จะมี 6 ชั้น แต่จะใช้เป็นตึกอุบัติเหตุจริง 4 ชั้น ส่วนอีกสองชั้นจะเป็นตึกเด็กและก็ชั้นบนจากดาดฟ้าจะทำเป็นห้องเรียนแพทย์ของนักเรียนแพทย์ของวิทยาลัยพระมงกุฎเกล้าของเรา

ทางผู้อำนวยการโรงพยาบาลก็อยากได้ล่ะก็แบบก็มีพร้อมทุกอย่าง และก็เตรียมการไว้หมดแล้ว แต่งบประมาณของทหารบกเราก็จำกัดเหลือเกิน เราต้องขยายกองทัพแต่เราก็ต้องมีหน่วยที่คอยรักษาประเทศชาติ ความมั่นคงต่าง ๆ มาก และยังขาดความสมบูรณ์ถึงแม้ว่าโรงพยาบาลก็มีความจำเป็น แต่ว่าความจำเป็นในเรื่องความมั่นคงก็มีส่วนเช่นเดียวกัน เราได้เจียดจ่ายไป แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะมาสร้างตึกอุบัติเหตุได้ ก็มาพิจารณากันในรูปการหาทุนเพื่อบริจาคทางนายแพทย์สิงหาก็ได้เสนอขึ้น ผมก็บอกว่าขอให้ผมเสร็จเรื่องทางภรรยาซึ่งขณะนั้นภรรยากำลังเข้ามารักษาที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า แล้วค่อยมาพิจารณากันอีกทีหนึ่งนะครับ เราก็พูดจาไว้เพียงเท่านั้นเอง

แล้วหลังจากนั้นล่ะครับ?

ต่อมาผมก็ไม่มีเวลาที่จะมานึกถึงตึกอุบัติเหตุอีก เพราะว่าต้องมามัวเป็นกังวลใจในการรักษาท่านผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยา และก็อาการก็หนักขึ้นทุกที ๆ ผมก็ไม่ได้นึกถึงตึกอุบัติเหตุ จนในที่สุดท่านผู้หญิงภรรยาผมได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ

วันที่ 11 มีนาคม และทางพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถก็ได้รับศพไว้อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ ซึ่งอันนี้เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างสูง ผมก็ไปยุ่งอยู่กับงานศพ ทีนี้ในงานศพก็มีท่านที่เคารพ ญาติมิตร ผู้ที่นับถือ ทั้งทางผมเองและทางภรรยาผม ซึ่งมีผู้แสดงความเห็นใจมาก และก็ได้มีผู้บริจาคทรัพย์เพื่อร่วมในการกุศลคือช่วยในงานศพนี้เป็นจำนวนมากด้วยกัน ผมก็มาพิจารณากับลูก ๆ ซึ่งมาหารือกัน ก็บอกว่าเงินที่เขาเอามาช่วยในงานศพนี้ก็มีมาก เราน่าจะเอามาทำถาวรวัตถุอะไรให้เป็นที่ระลึกถึงท่านผู้หญิงจะดีกว่า เพราะนอกจากจะได้กุศลแล้วยังได้ประโยชน์แก่ประชาชน แก่สังคม แก่ประเทศชาติด้วย และเป็นที่ระลึกที่นาน เราจะเอาเงินไปใช้อย่างอื่นก็ไม่สมควร เพราะว่าเขานำเงินมาเพื่อการกุศลโดยเฉพาะ ลูก ๆ ก็เห็นด้วยครับ แต่ตอนแรกเราก็มุ่งไปที่โรงเรียนนะครับ เราคิดว่าเอาไปสร้างโรงเรียนสักหลังหนึ่งใช้เงินสัก 1-2 ล้านก็สร้างได้ และให้เป็นชื่อท่านผู้หญิงเขา มันก็คงไม่ยากเย็นอะไรไม่ลำบากอะไร เพราะตั้งแต่ต้นเราก็มุ่งไปจุดนั้น แต่มาคิดอีกที หลังจากที่ผ่านไปได้วันสองวัน ผมก็คิดได้ว่า โรงเรียนเราก็ได้สร้างไปหลายแห่งแล้ว และปัญหาที่ตามมาก็คือ การบำรุงรักษาโรงเรียน ครูนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะฉะนั้นก็เป็นปัญหาที่ตามมายืดเยื้อ เราจะต้องให้กระทรวงศึกษาธิการรับเข้าไว้ในโครงการ อันนี้ก็จะเป็นความยุ่งยาก และแวบหนึ่งที่ผมนึกได้คือ เรื่องตึกอุบัติเหตุของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า มันอยู่ในย่านชุมนุมชน ถ้าเราได้ทำตึกอุบัติเหตุขึ้นมา และก็ได้บอกไปยังท่านผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายก็เชื่อได้ว่าน่าจะเป็นการเริ่มต้นที่ดีและเป็นการเริ่มต้นที่มีประโยชน์ คนคงจะเห็นด้วย เมื่อคิดได้อย่างนั้นก็เลยเชิญผู้อำนวยการมาพบ ผมจะเอาเงินทั้งหมดที่เขาทำบุญ ที่ได้บริจาคมาก็ประมาณ 10 กว่าล้านมาทำการสร้างตึกอุบัติเหตุ และก็จะหาทุนต่อโดยขอใช้เป็นชื่อท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก เพื่อเป็นที่ระลึกสำหรับภรรยาผมที่มารักษาอยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และก็มาทำการรักษาที่โรงพยาบาลนี้หลายครั้ง หลายหน ได้รับความเอาใจใส่จากแพทย์และพยาบาลที่โรงพยาบาลนี้เป็นอย่างดียิ่ง ก็น่าจะได้ทำอะไรให้มันเป็นประโยชน์กับโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าก็จะดี และก็ยังเป็นกุศลที่มั่นคงถาวรให้กับภรรยาซึ่งก็คิดว่าคงจะเป็นการดี

เมื่อเราตกลงใจว่าจะทำแบบแผนมันก็มีอยู่แล้วพร้อม สถานที่ก็พร้อมอยู่แล้ว ผมก็เชิญเจ้าหน้าที่ ย.ย.(ยุทธโยธา) มาพิจารณา ทุกคนก็พร้อมเช่นกัน เมื่อครบ 7 วันของท่านผู้หญิงเราก็ได้ฤกษ์ที่จะวางศิลาฤกษ์ ผมก็เลยวางลงมือก่อสร้างทันที ซึ่งใช้เวลาเพียงหนึ่งเดือนการตอกเข็มก็เสร็จเรียบร้อย เพราะฉะนั้นอันนี้เป็นเหตุหนึ่งที่เราได้มีเหตุอันบันดาลใจให้เราสร้างตึกอุบัติเหตุขึ้น ได้รับความร่วมมือมากครับแม้กระทั่ง เข็มก็ดี เหล็กที่จะก่อสร้างก็ดี ปูนซีเมนต์ที่จะก่อสร้างก็ดี ผู้ร่วมบริจาคทั้งหมด และยังมีผู้ร่วมบริจาคเป็นเงินสดอีก นอกจากนั้นก็ยังมีผู้คอยว่าเมื่อเสร็จแล้ว จะจัดเป็นห้องเป็นชั้นอันนี้ผมก็ได้รับความสนใจจากผู้ที่มีจิตศรัทธามาก ก็เป็นการระดมทรัพยากรทางเศรษฐกิจมาช่วยสังคมอีกทางหนึ่ง และก็ยังเป็นการส่งผลบุญเป็นกุศลที่ถาวร มั่นคง เพราะว่าเป็นกุศลแก่ประชาชน แก่สังคม อันนี้ผมคิดว่าเป็นเรื่องดี ผมก็เลยได้ดำเนินการและคิดว่าต้องทำให้สำเร็จลุล่วงไปให้ได้ อันนี้เป็นเรื่องของตึกอุบัติเหตุ

นอกจากนั้นก็มีผู้มีจิตศรัทธาอยากจะบูรณะเพื่อเป็นอนุสรณ์สำหรับท่านผู้หญิงโดยเฉพาะ คือบูรณะ "สวนโรมัน"

(ถาม) สวนโรมันตั้งอยู่ที่ไหนครับ?

ส่วนโรมันตั้งอยู่ข้างในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ส่วนสวนดุสิตวนาลัยเป็นที่ที่ท่านท้าววิทัญญูประทับอยู่ก็รกรุงรังมาก เขาก็ขอบูรณะให้มันสวยงามเพื่อเป็นที่พักผ่อนคนไข้ พยาบาล เป็นที่เคารพสักการะ และก็เป็นการรักษาโบราณวัตถุ และก็เป็นการบูรณะเพื่อเป็นอนุสรณ์ให้แก่ท่านผู้หญิง ผมคิดว่าเป็นเรื่องดีผมก็ตกลง เราก็ได้เริ่มการบูรณะไปแล้วก็จวนจะเสร็จแล้ว อันนี้ก็เป็นอีกอันหนึ่ง ซึ่งทำขึ้นภายในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

(ถาม) และท่านคิดว่าตึกอุบัติเหตุนี้จะสร้างแล้วเสร็จเมื่อไรครับ?

ผมคิดว่าจะเสร็จภายใน 1 ปี ผมคิดว่าไม่เกิน 400 วัน ประมาณปีหนึ่งคงจะต้องเสร็จเรียบร้อย เครื่องมือจะต้องพร้อมทั้งหมด มีคนร่วมมือช่วยเรามากทีเดียว นี้แหละครับเป็นเรื่องราวของตึกอุบัติเหตุเป็นอย่างนี้ ส่วนประโยชน์ที่จะได้รับอะไรต่าง ๆ ผู้อำนวยการคงจะเขียนรายละเอียดให้ทราบ ●●

รายนามผู้ร่วมบำเพ็ญกุศลสมทบทุนสร้างตึกอุบัติเหตุ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

1. คุณชิน และ คุณชาตรี โสภณพนิช	2,000,000.- บาท
2. บริษัท สุราทิพย์ศรีบูรพา จำกัด	1,000,000.- บาท
3. บริษัท สุรามหาราษฎร จำกัด	1,000,000.- บาท
4. คุณชาญ ชัยภัทรานันท์ บริษัท ช.ชัยภัทรก่อสร้าง จำกัด	500,000.- บาท
5. คุณเนาวรัตน์ พัฒโนดม (บริษัทคอมเมอร์เชียลแอสโซซิเอทส)	400,000.- บาท
6. คุณแคล้ว ธนิกุล	200,000.- บาท
7. สถานีโทรทัศน์ กองทัพบก ช่อง 7 สี	100,000.- บาท
8. คุณชวลิต ทั่งสัมพันธ์ โรงแรมแอมบาสเดอร์	100,000.- บาท
9. กรมตำรวจ	100,000.- บาท
10. ธนาคารเอเชีย จำกัด	100,000.- บาท
11. คุณชัยวัฒน์ พลังวัฒนกิจ (โหงว 5 พลัง)	100,000.- บาท
12. คุณ สุนารีฯ (บริษัทเงินทุนยูไนเต็ดมาลายัน จำกัด)	100,000.- บาท
13. ชาวคณะจังหวัดนครปฐม	62,600.- บาท
14. นพ.ออมสิน บูลศักดิ์ (บริษัทภักดีอินเตอร์เนชั่นแนล)	50,000.- บาท
15. คุณอัมพร บูลภักดิ์ ประธานหอการค้า ไทย-จีน	50,000.- บาท
16. สมาคม เท่งไฮ้ แห่งประเทศไทย	50,000.- บาท
17. คุณบุญ บัวสุวรรณ บริษัท จักรวาลยุทธภัณฑ์ จำกัด	50,000.- บาท
18. นายแพทย์ ไศล สุขพันธ์ คณะกรรมการบริษัทแกรนมาตรอน	50,000.- บาท
19. บริษัท ถนอมวงศ์ บริการ จำกัด	50,000.- บาท
20. คุณอัมพร บูลศักดิ์	50,000.- บาท
21. บริษัท สุรามหาราษฎร จำกัด	50,000.- บาท
22. กองบัญชาการตำรวจนครบาล	50,000.- บาท
23. กองบัญชาการตำรวจภูธร 2	30,000.- บาท
24. ข้าราชการกองบัญชาการกองทัพภาคที่ 2 นครราชสีมา	30,000.- บาท
25. สหธนาคาร จำกัด	30,000.- บาท

26. กองบัญชาการกองทัพภาคที่ 3	30,000.- บาท
27. คุณโฆสิต - สาวิต - ประสิทธิ์ พันธุโสภณ (รง.น้ำตาลประจวบฯ)	20,000.- บาท
28. คุณเสรี สภาสกุลวนิช (นายกสมาคมเท่งไฮ้)	20,000.- บาท
29. คุณสืบศักดิ์ สหศักดิ์มนตรี	20,000.- บาท
30. คุณกิมอั้ง แซ่ตัน	20,000.- บาท
31. กองบัญชาการกองทัพภาคที่ 4	20,000.- บาท
32. เอราวัณทรัสต์	20,000.- บาท
33. ไม่ประสงค์ออกนาม	20,000.- บาท
34. คุณจรูญ วัฒนากร จังหวัดราชบุรี	20,000.- บาท
35. คุณณรงค์ และคุณอุษา ทิวไผ่งาม โรงเรียนทิวไผ่งาม	20,000.- บาท
36. กองกำลัง ตำรวจ	16,400.- บาท
37. กระทรวงมหาดไทย	12,600.- บาท
38. กองกำลังทหารอากาศ	11,111.- บาท
39. กองกำลังสุรนารี	14,880.- บาท
40. เตรียม ทบ.รุ่น 5	10,000.- บาท
41. เตรียม ทบ.รุ่น 7	10,000.- บาท
42. สิ่งแสงพืชผล "ส่องแสงพืชผล"	10,000.- บาท
43. คุณสุพาสน์ ธนะแพสย์ เทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ด	10,000.- บาท
44. พล.ท.จารุ จาติกานนท์ ผอ.สถานีวิทยุกระจายเสียง รด.	10,000.- บาท
45. นายสมบูรณ์ ไทยวัชรมาศ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา	10,000.- บาท
46. คุณพัชราภา หวังงำทรัพย์	10,000.- บาท
47. กองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1 และสถานีวิทยุสวนมิสกวัน	10,000.- บาท
48. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน	10,000.- บาท
49. บริษัท ฟาร์มจระเข้ และสวนสัตว์สมุทรปราการ	10,000.- บาท
50. ธนาคารทหารไทย จำกัด (สำนักงานใหญ่)	10,000.- บาท
51. ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี	10,000.- บาท
52. กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน	10,000.- บาท
53. ศูนย์การทหารปืนใหญ่ลพบุรี	10,000.- บาท
54. องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย	10,000.- บาท
55. พล.อ.สายหยุด เกิดผล ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	10,000.- บาท
56. คุณเสาวลักษณ์ อิ่มเอิบ จังหวัดเลย	10,000.- บาท

57. พล.อ.สายหยุด เกิดผล	10,000.- บาท
58. คุณขรรค์ชัย บุญปาน	10,000.- บาท
59. คุณสรรเสริญ จุฑางกูร บริษัท ซัมมิทโอโตซีสอินดัสตรี จำกัด	10,000.- บาท
60. กองกำลังทหารเรือ	10,000.- บาท
61. สหพันธ์ชาวไร่อ้อยแห่งประเทศไทย	10,000.- บาท
62. คุณธเนตร เตียสกุล บริษัท อี พี ซี ค้าข้าว จำกัด	10,000.- บาท
63. บริษัท ศรีกรุงวัฒนา	10,000.- บาท
64. กองบัญชาการกองทัพภาคที่ 1 และ นขต.	10,000.- บาท
65. กกล.รพน.	10,000.- บาท
66. คุณชูศักดิ์ และ คุณนงเยาว์ จิตต์กุศล	10,000.- บาท
67. กองบัญชาการตำรวจนครบาล	10,000.- บาท
68. คุณหญิง พรทิพย์ ณรงค์เดช	10,000.- บาท
69. คุณพันธ์เครือ ยงใจยุทธ	10,000.- บาท
70. คุณโอภาส ทรงเวทย์เกษม	10,000.- บาท
71. กรมการทหารสื่อสาร	10,000.- บาท
72. สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5	10,000.- บาท
73. คุณสวัสดิ์ ลิมปิกาญจนโกวิท	10,000.- บาท
74. พล.ร.ท.ดำรงค์ เสธนันท์ (เสียงจากทหารเรือ)	10,000.- บาท
75. คุณสุนารี สันติธรารักษ์ บ.เงินทุนยูไนเต็ดมาลายัน จำกัด	10,000.- บาท
76. ชมรมภักดีบดินทร์	10,000.- บาท
77. คุณกฤช กมลคนธ์ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย	10,000.- บาท
78. เตรียม ทบ.รุ่น 6	7,000.- บาท
79. กองบัญชาการตำรวจภูธร 2	6,000.- บาท
80. พ.ต.อ.สำเริง และคุณนฤมล แสงวิรุณ (นครราชสีมา)	5,000.- บาท
81. บริษัท เอ็น.อี.ซี.	5,000.- บาท
82. จังหวัดทหารบก ลพบุรี	5,000.- บาท
83. ศูนย์การบินทหารบก ลพบุรี	5,000.- บาท
84. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ นวธนกิจ จำกัด	5,000.- บาท
85. พ.ต.อ.ธนิต แสงพิทักษ์ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธร 8	5,000.- บาท
86. โรงเรียนผดุงศิษย์พิทยา	5,000.- บาท
87. กรมทหารราบที่ 5	5,000.- บาท
88. จังหวัดทหารบกสงขลา	5,000.- บาท

89. มณฑลทหารบกที่ 5 5,000.- บาท
90. รองนายกรัฐมนตรี (พล.ต.ประมาณ และ คุณหญิง เจริญ อดิเรกสาร) 5,000.- บาท
91. พล.ต.ท.บันเทิง กัมปนาทแสนยากร 5,000.- บาท
92. คุณอุดม ศิริเวสมาศ สมาคมผู้ขับขี่และเจ้าของรถรับจ้างไทย 5,000.- บาท
93. คุณสมบูรณ์ วังทรัพย์ดี สมาคมผู้ขับขี่และเจ้าของรถรับจ้างไทย 5,000.- บาท
94. พล.ต.ชัยชนะ ธารีฉัตร ผบ.พล.ม. 1 5,000.- บาท
95. พล.ต.เอนก บุณยะถี ผบ.ศสพ.ลพบุรี 5,000.- บาท
96. คุณหญิง อรวรรณ ฟูตระกูล 5,000.- บาท
97. คุณดำรง ลัทธพิพัฒน์ ผู้ว่าการเคหะแห่งชาติ และพนักงาน 5,000.- บาท
98. ช. 1 รอ.และ นขต. 5,000.- บาท
99. ร. 2 รอ.และ นขต. 5,000.- บาท
100. พล.ร. 2 และ นขต. 5,000.- บาท
101. ร.21 รอ. 5,000.- บาท
102. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีวนาสณฑ์ 5,000.- บาท
103. กองพลทหารราบที่ 3 นครราชสีมา 5,000.- บาท
104. พล.อ.ปฐม เสริมสิน และครอบครัว 5,000.- บาท
105. พล.ท.บรรจบ และ คุณอรนุช บุนนาค 5,000.- บาท
106. คุณงี่ใช้ แซ่เฮง 5,000.- บาท
107. สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ กตัญญูสามัคคี 5,000.- บาท
108. คุณสมบูรณ์ วัชรมาศ 5,000.- บาท
109. คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย รุ่น 22 5,000.- บาท
110. ข้าราชการจังหวัดเลย 5,000.- บาท
111. ข้าราชการกรมการทหารช่าง 5,000.- บาท
112. พล.ต. อภิเทพ อินทรพิทักษ์ 5,000.- บาท
113. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน อุดร 4,000.- บาท
114. ร.31 รอ. และ นขต. 4,000.- บาท
115. พ.ต.อ.เจริญ และ คุณทิพย์รัตน์ ศรีไชยะ 4,000.- บาท
116. หจก.ธีราพล ด่านช้าง สุพรรณบุรี 3,000.- บาท
117. คุณสุขศรี สกลธนารักษ์ บ.สถาปนิกเจนสกลธนารักษ์ จำกัด 3,000.- บาท
118. คุณธเนศ วรคุณธาดา โรงงานดอกไม้เพลิงสยาม 3,000.- บาท

119. ข้าราชการ สน.ตลาดพลู	3,000.- บาท
120. คุณยิ้ม ธนวิริยะ บริษัท บริบูรณ์พานิช จำกัด	3,000.- บาท
121. ร.อ.ปริญญา และ คุณพรประสาท เชาวน์เจริญ	3,000.- บาท
122. ข้าราชการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ชัยภูมิ	3,000.- บาท
123. สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์	3,000.- บาท
124. คุณฉวี ถิระวงษ์ ผอ.โรงเรียนสุรนารีวิทยา ราชสีมา	3,000.- บาท
125. พล.ท.สมเดช พูลเกษ	3,000.- บาท
126. คุณดนัย เกตุสิริ (ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ)	3,000.- บาท
127. ฝ่ายการข่าวกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน	3,000.- บาท
128. น.พ.เอกชัย เขียนขันธ์สถิตย์ และข้าราชการ รพ.เลย	3,000.- บาท
129. คุณชูศักดิ์ เทียนศิริยกานนท์ และ ทสปช. กองทัพภาคที่ 1	2,880.25 บาท
130. ข้าราชการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ร้อยเอ็ด	2,550.- บาท
131. ป. 2	2,500.- บาท
132. ข้าราชการกรมสารบรรณทหารบก	2,220.- บาท
133. กรมการเงินทหารบก	2,000.- บาท
134. คุณปราโมทย์ แก้วพรรณา รองผู้ว่าฯ นครราชสีมา	2,000.- บาท
135. กองพันสารวัตร มณฑลทหารบกที่ 1	2,000.- บาท
136. กองพันทหารราบ มณฑลทหารบกที่ 1	2,000.- บาท
137. คุณปวุฒิ-ศันสนัท ฐานะวุฑกร ธนาคารเอเซีย จำกัด	2,000.- บาท
138. คุณ ทวีฯ	2,000.- บาท
139. ห้างค้าเพชร "เซี่ยงฮั้ว" (นายเอี๋ยว)	2,000.- บาท
140. ชมรม ร้านขายยา จังหวัดเลย	2,000.- บาท
141. คุณศิริ สิริชัยรังสรรค์	2,000.- บาท
142. ร.ต.ท.ชาญ มนูธรรม	2,000.- บาท
143. คุณอารมย์ หอวิจิตร สมาคมผู้ขับขี่และเจ้าของรถรับจ้างไทย	2,000.- บาท
144. สภาสตรีแห่งชาติ	2,000.- บาท
145. เคนซิงตัน	2,000.- บาท
146. ดร.วิเชียร ฉัตรสดศรีทอง	2,000.- บาท
147. พล. 11	2,000.- บาท
148. จทบ.ช.บ.	2,000.- บาท
149. คณะนายตำรวจ จังหวัดสระบุรี	2,000.- บาท
150. พ.อ.บุญเชิด ปานกูล รอง ผบ.มทบ. 6 และครอบครัว	2,000.- บาท

151. คุณไพรัช ถนอมทรัพย์ หจก. เอนกทรานสปอร์ต 2,000.- บาท
152. ดร.ประภา วิริยประไพกิจ สมาชิกกิติมศักดิ์นายร้อยสำรอง 2,000.- บาท
153. ดร.ประวิทย์ โลณวัฒน์ รองประธานกรรมการ 2,000.- บาท
154. บริษัท 5 พระเจดีย์โอสถ จำกัด 2,000.- บาท
155. กองพันที่ 1 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ 2,000.- บาท
156. ข้าราชการโรงพยาบาล ค่ายสุรนารี 2,000.- บาท
157. คุณอุดมสิน เดหะวัฒน์ 2,000.- บาท
158. ผู้ใหญ่ วีระชัย เกียรติวิชัยงาม 2,000.- บาท
159. กำนัน รังสรรค์ (แหล่ม) ไข่นาค 2,000.- บาท

160. คุณศราวุธ วงศ์สุรไกร บ.โรงเส้นหมี่ ชอเฮง จำกัด 2,000.- บาท
161. พล.ต.เต็ม และ พันโทหญิง กรองกาญจ์ สุวรรณเตมีย์ 2,000.- บาท
162. พล.ต.บำเพ็ญ และ คุณโสภา บุราคม 2,000.- บาท
163. คุณจำนงค์ โพธิสาโร รองอธิบดีกรมป่าไม้ 2,000.- บาท
164. คุณสิทธิชัย พฤทธิประเสริฐ 2,000.- บาท
165. คุณสิทธิชัย ส่งพิริยะกิจ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย 2,000.- บาท
166. คุณแก้ว แซ่อึ้ง หจก.เลยวัสดุก่อสร้าง 2,000.- บาท
167. คุณเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช นายอำเภอกุยบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 2,000.- บาท
168. คุณวัชรินทร์ และ คุณสยมพร ชูชีพชัย บริษัทวัชรินทร์ทัวร์ 1,900.- บาท
169. คุณยุทธนา ลับบัวงาม อ.สองพี่น้อง สุพรรณบุรี 1,620.- บาท
170. คุณส่ง วิธานวัฒนา 1,500.- บาท
171. พระใบฎีกา สุเทพ สุกกธัมโม วัดบ้านเปลือยใหญ่ 1,456.- บาท
172. คณะพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ หลักสูตร 1 ปี มหาวิทยาลัยมหิดล 1,050.- บาท
173. คุณรุจิร์ คุณละออง พงษ์ภักดี 1,000.- บาท
174. พ.อ.เรวัต และ คุณสิริวัลย์ บุญทับ (รอง ผบ.ร.23) 1,000.- บาท
175. ข้าราชการกรมการสารวัตรทหารบก 1,000.- บาท
176. คุณเจริญ วรรธนะสิน (ในนามสหพันธ์แบดมินตันไทย) 1,000.- บาท
177. ผู้ค้าในศูนย์ดำเนินกรรมวิธีผู้อพยพ พนัสนิคม 1,000.- บาท
178. ห้างหุ้นส่วนจำกัด คิงส์ ยนต์ 1,000.- บาท
179. คุณบรรยง หล่อธราประเสริฐ นครราชสีมา 1,000.- บาท
180. ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก 309 1,000.- บาท

181. คุณบัญญัติ และ คุณดวงใจ ภัคดุรงค์	1,000.- บาท
182. ร.ต.จิตร์ ศิรธนานนท์ โรงสีปิยะข้าวไทย เพชรบุรี	1,000.- บาท
183. พล.ต.สิทธิ ศิลปสุขุม และครอบครัว	1,000.- บาท
184. พล.ท.สำราญ กานต์ประภา	1,000.- บาท
185. กองบัญชาการช่วยรบที่ 4	1,000.- บาท
186. กรมทหารปืนใหญ่ที่ 5	1,000.- บาท
187. กองทัพทหารปืนใหญ่ที่ 5	1,000.- บาท
188. กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 15	1,000.- บาท
189. นายบรรจง ตรงการดี	1,000.- บาท
190. จทบ.ร.บ.(ส่วนแยก ก.จ.)	1,000.- บาท
191. สมาคมครูไทยอาสา	1,000.- บาท
192. คุณพรศักดิ์ ฉ.โรจน์ประเสริฐ	1,000.- บาท
193. บ้านครัวใต้	1,000.- บาท
194. หน.ฝ่ายปฏิบัติการท่าเรือ กอ.รมน.	1,000.- บาท
195. ส.พัน. 1 รอ.	1,000.- บาท
196. ร.9 และ นขต.	1,000.- บาท
197. จทบ.ร.บ.	1,000.- บาท
198. ป.9 และ นขต.	1,000.- บาท
199. กรม สน. และ พล.ร. 9	1,000.- บาท
200. มทบ.1	1,000.- บาท
201. ร.19 และ นขต.	1,000.- บาท
202. พล.ร.9	1,000.- บาท
203. ป.1 รอ.	1,000.- บาท
204. ป.พัน.1 รอ.	1,000.- บาท
205. ป.พัน.11 รอ.	1,000.- บาท
206. ป.พัน.31 รอ.	1,000.- บาท
207. บริษัท มหานาคการลงทุน	1,000.- บาท
208. คุณ ยิว จู จิง ผช.ผู้จัดการทั่วไป บ.นันยางฯ ฮ่องกง	1,000.- บาท
209. คุณ แจ็ค สัน พูน ดินพูล	1,000.- บาท
210. พ.ต.ท.ประเดิม และ คุณผ่องพร้อม ลิปะสุวัณณะ	1,000.- บาท
211. คุณประเสริฐ นพรัตน์	1,000.- บาท
212. พ.ต.ต.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ศูนย์ประมวลข่าวสาร ตร.	1,000.- บาท

213. หจก.พาราไทร์ อ.สามพราน นครปฐม 1,000.- บาท
214. คุณดาวเรือง ธารีฉัตร 1,000.- บาท
215. คุณวิไล มหาอำนาจ 1,000.- บาท
216. คุณสุพร สุนทรสมาน 1,000.- บาท
217. พ.อ.ประชุม และ พ.ญ.สุภรณ์ แก้วสนธิ 1,000.- บาท
218. พันโทหญิง จิตถนอม วิมุติสุนทร 1,000.- บาท
219. พันตรี กิตติศักดิ์ สุวรรณเตมีย์ 1,000.- บาท
220. พล.ต.สินธุ และ พ.ท.หญิง สุวรรณา เกิดสมบุญ 1,000.- บาท
221. พระครูภาวนาวิสุทธิ์ วัดอัมพวัน สิงห์บุรี 1,000.- บาท
222. พระอธิการบุญมี สิกขกาโม วัดชีแวะ งิ้วราย เมืองลพบุรี 1,000.- บาท
223. พระครูภาวนาวิสุทธิ อ.พรหมบุรี สิงห์บุรี 1,000.- บาท
224. คุณสุนทร พรประกฤต 1,000.- บาท
225. พ.อ.สุพจน์ - ไตรัตน์ สัมปัตตะวนิช 1,000.- บาท
226. พล.อ.ชำนาญ นิลวิเศษ 1,000.- บาท
227. พล.ต.สุพจน์ - คุณนพรัตน์ จันทรประณิก 1,000.- บาท
228. คุณวัฒนา สาครินทร์ (ส.ส.พ.แรงงานไทย) 1,000.- บาท
229. คุณเกรียงศักดิ์ เชษฐโชติศักดิ์ (หจก.โรสซาวด์) 1,000.- บาท
230. คุณดนัย สังข์สิทธิ (หมู) หจก. สุมน สังข์สิทธิ 1,000.- บาท
231. พล.ท.ณรงค์ฤทธิ์ - สุรางค์ มหารักขกะ 1,000.- บาท
232. พล.ท.แสวง คุณหญิงเปรมจิตต์ จามรจันทร์ 1,000.- บาท
233. ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก 311 1,000.- บาท
234. ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก 315 1,000.- บาท
235. คุณฉัตรชัย (บุ๋ง) จิริวิภากร 1,000.- บาท
236. คุณนฤมล - ร.ท.หญิง พัชรี สวัสดิผล 1,000.- บาท
237. พล.ต.ทรง วิบูลย์จันทร์ 1,000.- บาท
238. ข้าราชการโรงพยาบาลราชวิถี 1,000.- บาท
239. คุณสมพงษ์ ไทยอาสา 1,000.- บาท
240. ห้างขายทอง เทียนเฮงหลี 1,000.- บาท
241. พ.อ.ประเทือง - สุภาพ พินโปน 1,000.- บาท
242. คุณประสิทธิ์ ผ่องสมุทร 1,000.- บาท
243. ร.ต.ทวี พรหมนารถ และ ภริยา ปลัดจังหวัดนครสวรรค์ 1,000.- บาท
244. คุณสมหมาย ทีฆมงคล 1,000.- บาท

245. คุณนิคม เกิดขันหมาก นายอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย	1,000 - บาท
246. นายสมบูรณ์ ไทยวัชรามาศ นายกสมาคมอัศวราชสีมาสโมสร และ คณะกรรมการ	100,000.- บาท
247. นายกสมาคมเหล่ากาชาด สุพรรณบุรี	20,000.- บาท
248. นายอภิสิทธิ์ พิริยะพงษ์ศักดิ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด นครราชสีมา	
249. นายจรินทร์ กาญจโนมัย ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี	20,000.- บาท
250. เตรียม ทบ.รุ่น 4	10,000.- บาท
251. นายจารุพงษ์ เรืองสุวรรณ นายอำเภอดอนเจดีย์ สุพรรณบุรี	1,000.- บาท
252. คุณมงคลชัย กุลพฤกษ์ อาคารเครดิตบุญชัย สามย่าน กทม.	10,000.- บาท
253. ร.ท.ชุติภัทร โพธิรัตนนังกูร บริษัทอเมริกันเท็กไทล์ จำกัด	50,000.- บาท
254. ห้างเพชรทอง ยิ่งเฮง	2,000.- บาท
255. พล.ต.เรื่อ สุมะโน	500.- บาท
256. ร.ต.สุวิทย์ - นงลักษณ์ จิตตวรรณ กรมคุลกากร	500.- บาท
257. คุณสังเวียน ต้นสกุลพร	500.- บาท
258. พ.จ.อ.หญิง ภัสสร กาศสุวรรณ และ คณะเกษตรกร สุพรรณบุรี - กาญจนบุรี	700.- บาท
259. คุณสายันต์ ศิริฯ	500.- บาท
260. นาย ทอร์จ โรเบิต โพช	500.- บาท
261. ร.ต.สนั่น ธานีรัตน์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร	600.- บาท
262. ห้องอาหาร อรุณอัมรินทร์	500.- บาท
263. พ.ท.จัน คำพันธ์	500.- บาท
264. คุณทรงสุรีย์ อุสาโท และ คุณพรรณิภา ต่วนโสภณ	500.- บาท
265. คุณจงกลณี อยู่ยืน	500.- บาท
266. คุณพรชัย และ คุณมาลี กำลังเอก	900.- บาท
267. พ.ต.ท.ประสิทธิ์ พุฒิขาว	500.- บาท
268. คุณพรชัย สายชายเพชร	500.- บาท
269. คุณประภัศร์ และ คุณสมใจ พินธุวัฒน์	500.- บาท
270. คุณฤทธิรงค์ ปานรักษา	500.- บาท
271. คุณปิยะวรรณ แก้วสุวรรณ	500.- บาท
272. คุณเปรมศักดิ์ และ คุณเดือนครอง วิเชียรภักดี	500.- บาท
273. พ.ต.อ.อำนวย พิจารณ์จิตร	500.- บาท

274. คุณมงคล เทียนไพฑูรย์ ร้านทรงศิลป์ นครราชสีมา 500.- บาท
275. ห้างเพชราพานิช 500.- บาท
276. โรงเรียนศรีสงครามวิทยา อ.วังสะพุง จังหวัดเลย 500.- บาท
277. คุณอุดร และ คุณสุนีย์ ไมตรี ร้านเสริมสวย วิชิรา จังหวัดเลย 500.- บาท
278. คุณภาวราวรรณ โกมาสถิตย์ จังหวัดเลย 500.- บาท
279. หจก. ใจสดุ่ชื่น จังหวัด (ไทย, บุญชู สุขนาวา) 500.- บาท
280. คุณวันนพ วรรณเลิศสกุล ร้านเปลี่ยนศรีพานิช จังหวัดเลย 500.- บาท
281. คุณโชติ มิโชคดี (ปุ้ย) 500.- บาท
282. คุณสงวน อัจฉริยะกิติสกุล ห้างค้าเพ็ชร เซี้ยงฮั้ว (นายเอี๋ยว) 500.- บาท
283. โรงพยาบาล ค่ายวชิราวุธ 500.- บาท
284. จังหวัดทหารบกชุมพร 500.- บาท
285. คณะข้าราชการกองพันที่ 3 กรมทหารราบที่ 5 ค่ายสิรินธร 500.- บาท
286. พล.ต.ทวีป สัทธานนท์ 500.- บาท
287. ค่ายฝึกการรบพิเศษ แก่งกระจาน 500.- บาท
288. คุณเข็มทอง อัมระพมาฆร์ ชุมชนบางซื่อ 500.- บาท
289. พ.อ.สมาน และ คุณฉันทนา อรัณยะปาล ประจวบคีรีขันธ์ 500.- บาท
290. พ.อ.พินิจ ยมเสน (รอง ผอ.ปค.จังหวัดปราจีนบุรี) 500.- บาท
291. พัน.ฝรพ. 1 500.- บาท
292. ส.พัน.21 500.- บาท
293. บชร. 1 500.- บาท
294. พ.ท.วีรวุธ ส่งสาย ผบ.ร.23 พัน. 1 และภริยา 500.- บาท
295. ศาสตราจารย์ ธรรมนูญ ลัดพลี 999.99.- บาท
296. จ.ส.อ.พยงค์ และ คุณนวลจันทร์ วันดี 500.- บาท
297. ข้าราชการมณฑลทหารบกที่ 6 730.- บาท
298. คุณจิตติ จิตวิริยะนันท์ สนามจันทร์ อ.เมือง นครปฐม 500.- บาท
299. คุณณรงค์ศักดิ์ วิกยานนท์ 570.- บาท
300. ร.ท.ชัยชุมพล สุวรรณเตมีย์ 500.- บาท
301. น.ส.ศิวพร หวังงาทรัพย์ 500.- บาท
302. นางทองใบ ศรีสุขใส 500.- บาท

303. บริษัท ศรีแสงสัง จำกัด มิสเตอร์มันนี่คอนเซพชั่นและครอบครัว 500.- บาท

304. คุณประเวศ รุ่งนนทรัตน์	500.- บาท
305. สมาคมแม่บ้านทหารบก	100,000.- บาท
306. สมาคมชาวอีสาน	40,000.- บาท
307. ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี และคณะ	21,500.- บาท
308. บริษัท สยามไพรเซอร์วิส จำกัด	20,000.- บาท
309. เครือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์	20,000.- บาท
310. บุตรธิดาคุณหญิง เจียน ศรีธรรมศกราช (เจียน บุนนาค)	10,000.- บาท
311. คณะข้าราชการ มทบ. 2 และ พตท.12	10,000.- บาท
312. สมาคมนักเรียนเก่า เบญจมบพิตร	10,000.- บาท
313. ร้อยเอกหญิง สุมิตรา จารุเสถียร	10,000.- บาท
314. เตรียมนายร้อย รุ่น 11 (จปร.รุ่น 4)	10,000.- บาท
315. กองพลทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ฯ และหน่วยขึ้นตรง	10,000.- บาท
316. พ.อ.ทบ.และคุณเสริฐศรี เกษโกวิท	10,000.- บาท
317. พนักงานบริการสอบถาม "13" และ "183" องค์การโทรศัพท์	5,000.- บาท
318. คณะนายทหาร จปร.รุ่นที่ 1 (2497)	5,000.- บาท
319. กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ฯ	2,000.- บาท
320. กรมทหารราบที่ 17 รักษาพระองค์ฯ	1,000.- บาท
321. กรมทหารราบที่ 31 รักษาพระองค์ฯ	2,000.- บาท
322. คณะนายทหารหลักสูตร นรต.ทบ.รุ่น 10 จปร.รุ่น 3	5,000.- บาท
323. สมาคมศิษย์เก่า เบญจมบพิตร	3,500.- บาท
324. คุณรุจิรัตน์ วีระพันธ์ สมาคมแม่บ้านพิทักษ์ไทย (ตำรวจ)	2,000.- บาท
325. จังหวัดทหารบกขอนแก่น (ส่วนแยกเลย)	1,000.- บาท
326. กองพันที่ 1 กรมทหารราบที่ 8 (เลย)	1,000.- บาท
327. คุณประสาทพร แก้วกำพล	2,000.- บาท
328. กองพันที่ 3 กรมทหารราบที่ 8	1,000.- บาท
329. พ.ต.กิตติพงษ์ เกษโกวิท	1,000.- บาท
330. นางสาว ดรรชนีพร เกษโกวิท	1,000.- บาท
331. พ.ท.สุนทร ขำคมกุล	1,000.- บาท
332. นักเรียนเตรียมนายร้อย รุ่นที่ 15 และนักเรียนนายร้อย จปร.รุ่นที่ 8	100,000.- บาท
333. **จปร.** รุ่นที่ 8	96,000.- บาท
334. การุณี คอนโดมิเนียม	50,000.- บาท
335. กรมวิทยาศาสตร์ทหารบก	118,999.- บาท

336. กรมสารบรรณทหารบก	15,000.- บาท
337. คณะสงฆ์วัดมหรรณพาราม	10,000.- บาท
338. พลเอกประเสริฐ และ คุณวชิราวัลย์ โมกขะสมิต	10,000.- บาท
339. พันเอก พล เริงประเสริฐวิทย์	10,000.- บาท
340. ผู้บัญชาการทหารเรือ กองทัพเรือ	10,000.- บาท
341. พระครูสังฆกิจจานุรักษ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดนาคนิมิตร	10,000.- บาท
342. คุณถนอมจิตต์ ปัทมานุช 209/66 ซอยโชคชัย ถนนเพชรเกษม	10,000.- บาท
343. ยศ.ทบ.	5,000.- บาท
344. ศร.	5,000.- บาท
345. ศม.	5,000.- บาท
346. ศป.	5,000.- บาท
347. รร.นส.ทบ.	5,000.- บาท
348. พลตรี ชูวิทย์ ช.สรพงษ์ และครอบครัว	5,000.- บาท
349. สำนักงานเลขานุการกองทัพบก	5,000.- บาท
350. นายแพทย์เทพนม เมืองแมน คณะบดี คณะสาธารณสุขศาสตร์	3,000.- บาท
351. คุณบรรเลิง มุกดาประกร หน.ชุมสายโทรศัพท์ จ.บ.	200.- บาท
352. คณะกรรมการชุมชนสามยอด	100.- บาท
353. พ.ต.ชัยยะ ทวีทรัพย์	100.- บาท
354. พ.ต.ต.ยิ่งยศ เหรียญตระกูล	100.- บาท
355. นายวิชัย เหรียญจู	100.- บาท
356. คุณโกวิทย์ โอภาศเจริญสุข	200.- บาท
357. คุณพนมบุญ - บุษพรรณ สมิตานนท์	100.- บาท
358. คุณรังสรรค์ พุกกะเวส	100.- บาท
359. ร.อ.ประเสริฐ หนูพรหม และภริยา	200.- บาท
360. คุณจิรภา อ่อนเรือง สถานกงศุลไอร์แลนด์	100.- บาท
361. คุณสมจิตต์ - วิรัตน์ สอนซุ่มเสียง พร้อมด้วย รร.เอกประสิทธิ์ศึกษา และ รร.อำนวยศิษย์ศึกษา	300 - บาท
362. นางเล็ก เหรียญจู	200 - บาท
363. คุณไพศาล และคุณเชี้ยม ลาภพิบูลย์สุข	300 - บาท
364. คุณปรีชา ธนากร	200 - บาท
365. คุณบุญเลิศ เกียรติประวัติดี	100 - บาท

366. คุณอำไพ พ่วงสุวรรณ	200.- บาท
367. คุณชวลิต และ คุณอุบล โรจนกร (นายอำเภอสูงเนิน ราชสีมา)	200.- บาท
368. คุณสุชาติ พยัคฆนันท์ เกษตรจังหวัด นครราชสีมา	200.- บาท
369. จากผู้น้อยที่หวังดี	30.- บาท
370. คุณเพียรกุศล สกุลไทย	100.- บาท
371. คุณอำพันธ์ อัคคีเดช นครปฐม	100.- บาท
372. พ.ต.จำนงค์ อัคคีเดช ลำพยา นครปฐม	100.- บาท
373. ร้านอเนกศิลป์	400.- บาท
374. คุณเพ็ญศรี จำปาลิม จังหวัดเลย	100.- บาท
375. คุณเข็มทอง และ คุณดรุณี วัฒนกุล จังหวัดเลย	400.- บาท
376. คุณมุกดา สิทธิรักษ์ จังหวัดเลย	100.- บาท
377. คุณสมชาติ บูรณะศิริ	200.- บาท
378. อาจารย์ โฮม และ คุณสุจิตรา จันทะฟอง	100.- บาท
379. คุณบุญฤทธิ์ วิธานวัฒนา	400.- บาท
380. คุณจิระพรรณ ทิพรส	400.- บาท
381. คุณจันทรา ศรีเจริญ	100.- บาท
382. คุณสุพิตร - วีระเพท หาญณรงค์ ผู้ตรวจราชการ	200.- บาท
383. นายวีระ รอดชีวัน	200.- บาท
384. คุณสุพจน์ และ คุณสุวิมล ทรงวัฒนศิริ (โรงจำนำ เซ่งเฮงหลี)	400.- บาท
385. อาจารย์พระมหาบุญศักดิ์ รัตนวงศ์ ญาติ พล.ท.สะอาด ศิริรักษ์	100.- บาท
386. น.ส.อรุณี ชมศิริ	100.- บาท
387. นายลำไย จันทร์เผ่าแสง	20.- บาท
388. นายเฉลียว แดงพู	20.- บาท
389. ชาววัดไผ่ตัน	200.- บาท
390. ชาววัดลาดบัวขาว	200.- บาท
391. กองกิจการพลเรือน กองบัญชาการกองทัพภาคที่ 1	385.- บาท
392. ชุมชนหัวรถจักรตึกแดง บางซื่อ (คุณปรีชา สังสนา)	300.- บาท
393. ร.ต.ต.สันธนะ ประยูรรัตน์ รอง สวพ.ผ. 5 กก. 5 ป.	200.- บาท
394. คุณป้าเทศ จิตร์ขาว	80.- บาท
395. ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	300.- บาท
396. คุณสมชาย ศิริวัลลภ	100,000.- บาท

397.	สหกรณ์ผู้ใช้แรงงานและเกษตรกรสยาม	1,170.- บาท
398.	พล.ท.สุวรรณ และ คุณวิมล รัตนเสนีย์	1,000.- บาท
399.	พล.ต.ต.เสมอ และ คุณพนิดา ดามาพงศ์	10,000.- บาท
400.	คุณกานดา เชื้อสำราญรัตน์	500.- บาท
401.	พล.ต.สมบูรณ์ และ คุณนารีรัตน์ ชีวะประเสริฐ	10,000.- บาท
402.	พ.อ.มงคล และ คุณชมภู พุ่มหิรัญ	2,000.- บาท
403	พล.ท. สมเดช พูลเกษ	10,000.00
404	นตน. รุ่น 12 (จปร. รุ่น 5)	15,000.00
405	กรมยุทธโยธาทหารบก	5,000.00
406	นายพันธุ์ศักดิ์ ทองจินดาวงศ์ หจก. สยามเจมส์ จก.	4,000.00
407	กรมยุทธการทหารบก	5,000.00
408	กรมพลาธิการทหารบก	10,000.00
409	จปร. รุ่น 12 โดย พ.อ.ธวัช เกษร์อังกูร ประธานรุ่น	15,500.00
401	กรมสวัสดิการทหารบก	10,000.00
411	พล.ต.ท. จุมพล-ปราณี กาญจนพนัง	10,000.00
412	นายโอพาร อัศวฤทธิกุล	20,000.00
413	คุณประสิทธิ์ ประสานสุทธิพร	20,000.00
414	คณะข้าราชการกรมการรักษาดินแดน	10,000.00
415	โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า	5,000.00
416	นายธงชัย รุจิโรจนาสกุล	2,000.00
417	คุณปราศรัย ทรงสุรเวช	500.00
418	คุณดำริ รัตนวงศ์	500.00
419	ร.ศ. พาที แก้วสนธิ	3,000.00
420	นาวาอากาศเอกวัฒนะ สวนสมจิตร	1,000.00
421	พลโทไฉน-ไขแข การุณยะวณิช	10,000.00
422	พล.ร.ต. ประเสริฐ-น.อ. หญิงอนงค์ น้อยคำศิริ	1,000.00
423	คุณบุญชัย เบญจางคกุล	15,260.00
424	นายวิโรจน์ เลาหะพันธ์และภริยา	2,000.00
425	กองพลทหารม้าที่ 2	124,030.00
426	กองพลทหารราบที่ 6 และ หน่วยขึ้นตรง	21,000.00

427	พันเอก ทองปอนด์ วิชญเนตินัย		10,000.00
428	นางศรีสมบูรณ์ สงวนสินธุ์		10,000.00
429	พล.ท. นพ. พิณสายแก้ว		5,000.00
430	โครงการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชาติ		6,000.00
431	น.ส. ตรีธา เทียมขำ และสมาคมศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ		10,200.00
432	บ. เงินทุนเศรษฐการ จำกัด		100,000.00
433	พ.อ. ธานินทน์ ณ สงขลา		2,000.00
434	สมาคมสามล้อแห่งประเทศไทย		40,809.00
435	คุณอนันต์ ศรีกุเรขา		5,000.00
436	คุณรายิบ เคอร์ปาชิงค์		2,500.00
437	คุณอัญชัย กาญจนพบ		100.00
438	คุณสมพล ศรีวราทิตย์		250.00
439	คุณฉลาม วรรณะศิริกุล และครอบครัว		2,000.00
440	คุณอดุลย์-บุญล้น เยรบุตร		10,000.00
441	คุณไพรัช ภัททิยกุล		10,000.00
442	บ. สหะศักดิ์พานิช (1975) จำกัด	2,000,000.00	"เสาเข็มคอนกรีต"
443	คุณชนะ-เพ็ญศรี ดิสถาพร		700.00
444	นายสัญญา-นางจิราพร สุขนิรมิตร		1,000.00
445	พนักงานองค์การเบเตอรี่ กระทรวงกลาโหม		200.00
446	นางสาวเทวี กาญจนกุญชร		11,000.00
447	ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการรักษาความมั่นคง ของชาติ รุ่นที่ 45		5,500.00
448	บ. เฟิซท แปซิฟิค จก.		50,000.00
449	ข้าราชการ ใน ฝสส.กอ.รมน.		5,530.00
450	นางเจียน พรรณพยอม		1,000.00
451	คุณกรกมล ร่วมรักษ์		20,000.00
452	คุณเสรี-นางรื่นรมย์ เดชโช		10,000.00
453	สหภาพแรงงานพนักงานการบินไทย		500.00
454	คุณชัยรัตน์ สุรชัยธนวัฒน์		500.00
455	นายสมจิตร์-อุบล จั่นเพ็ชร		300.00
456	ร. 1 พัน 3 รอ.		5,000.00

457	คุณสุจารีย์ มีพานิช	1,000.00
458	นางยุพา สุขารมณ์	200.00
459	คุณปรารถนา มาลัยขวัญ	100.00
460	คุณเชื้อ อาคมธนู	1,000.00
461	คุณอัญชัย พุ่มเรืองนาม	1,000.00
462	พ.ต.ท. ธีรบูรณ์ สมบูรณ์	500.00
463	คุณวีระชาติ นุสิทธิชัยการ	200.00
464	คุณพิชัย เกษมกรกิจ	200.00

หมายกำหนดสวดพระอภิธรรมศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก (ท.จ.ว.)

วันพฤหัสบดีที่ 17 มีนาคม 2526

เวลา 16.30 น.

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินในการบำเพ็ญพระราชกุศล 7 วัน พระราชทานศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ท.จ.ว.

- พระสงฆ์ 10 รูป สวดพระพุทธมนต์จบแล้ว
- มีพระธรรมเทศนา 1 กัณฑ์
- พระสงฆ์ 4 รูป สวดธรรมคาถาจบแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การแต่งกาย ปกติขาว ไว้ทุกข์

เวลา 19.30 น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

การแต่งกาย ปกติคอพับ แขนยาว

วันศุกร์ที่ 18 มีนาคม 2526

เวลา 10.45 น.

- พระสงฆ์ 10 รูป ที่สวดพระพุทธมนต์แต่วันก่อนถวายพรพระแล้วรับพระราชทานฉันท์
- พระสงฆ์อีก 10 รูป บังสุกุลเป็นเสร็จพิธี

การแต่งกาย ปกติขาว ไว้ทุกข์

วันศุกร์ที่ 18 มีนาคม 2526

1. พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก บุตร ธิดา และญาติ
2. เตรียม ทบ.รุ่น 5

วันเสาร์ที่ 19 มีนาคม 2526

1. กองทัพบก
2. กอ.รมน.
3. วปอ. รุ่น 22

วันอาทิตย์ที่ 20 มีนาคม 2526

1. ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
2. องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย
3. ธนาคารทหารไทย และ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ นวธนกิจ
4. พล.ปตอ., ศบบ.
5. เครือบริษัท ที.ซี.ซี. จำกัด
6. ฟาร์มจระเข้ และสวนสัตว์สมุทรปราการ
7. สมาชิกกิตติมศักดิ์นายร้อย จปร. รุ่น 6
8. โรงงานดอกไม้เพลิงสยาม

วันจันทร์ที่ 21 มีนาคม 2526

1. พลตรี ประมาณ อดิเรกสาร
2. กระทรวงมหาดไทย

3. ทภ.4

4. บก.ทหารสูงสุด

5. พล.ต.ท.บันเทิง กัมปนาทแสนยากร, พล.ต.ท.องอาจ ผุดผาด และ เตรียม ทบ. รุ่น 7

6. บริษัท เงินทุนยูไนเต็ดมาลายัน จำกัด

7. บริษัท สุรามหาราษฎร์ จำกัด

8. สมาคมจีนต่าง ๆ มูลนิธิ และหนังสือพิมพ์

9. สมาคมผู้ขับขี่ และ เจ้าของรถรับจ้างไทย

10. ททบ. 7 สี

11. คุณชวลิต ทั่งสัมพันธ์

วันอังคารที่ 22 มีนาคม 2526

1. กกล.รพน.

2. ทภ.1 และ นขตฯ และ รมน. (เร่งรัด) ทภ.1

3. การเคหะแห่งชาติและชาวชุมชนแออัด และ ทสปช.รุ่นพิเศษ

4. ธนาคาร กรุงเทพฯ และ บริษัทศรีกรุงวัฒนา และ ชมรมน้ำใจชาวบัวหลวง

5. เอราวัณทรัสต์

6. ชมรมศิษย์เก่าเคนซิงตัน

7. สมาคมเท่งไฮ้

วันพุธที่ 23 มีนาคม 2526

1. ทภ.2 และชาวจังหวัดนครราชสีมา

2. กรมตำรวจ

3. สภาสังคมสงเคราะห์

4. สหธนาคาร

5. กองบัญชาการตำรวจนครบาล

วันพฤหัสบดีที่ 24 มีนาคม 2526

เวลา 10.45 น. - ทำบุญเลี้ยงพระเพล

เวลา 19.30 น. - สวดพระอภิธรรม

1. ทภ.3 และ เตรียม ทบ.รุ่น 4

2. เตรียม ทบ.รุ่น 6

3. กรมการทหารสื่อสาร, ททบ.5

4. ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน จ.นครปฐม

5. โรงเรียนทิวไผ่งาม

6. ชาวจังหวัดลพบุรี

7. หอการค้าไทยจีน

วันพฤหัสบดีที่ 7 เมษายน 2526

1. พล.ร.1 รอ.

2. มทบ.2 และชาวจังหวัดปราจีนบุรี

3. สมาคมแม่บ้านทหารบก

4. สมาคมแม่บ้านทหารอากาศ

5. สมาคมแม่บ้านพิทักษ์ไทย

6. เครือบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด

7. จปร. รุ่น 1

8. สมาคมศิษย์เก่าเบญจมบพิตร

9. สมาคมชาวอีสาน

10. นตน.รุ่น 10 / จปร.รุ่น 3

11. นตน.รุ่น 11 / จปร.รุ่น 4

วันศุกร์ที่ 15 เมษายน 2526

เวลา 10.45 น. ทำบุญเลี้ยงพระเพล ที่วัดเบญจมบพิตร

วันพฤหัสบดีที่ 21 เมษายน 2526

1. พล.อ.ประเสริฐ และ คุณหญิง วชิราวัลย์ โฆกขสมิต

2. คณะสงฆ์วัดมหรรณพาราม

3. คณะสงฆ์วัดเวฬุวนาราม

4. คณะสงฆ์วัดนาคนิมิตร

5. ยศ.ทบ. และ นขต.ฯ

6. นตน.รุ่น 15 / จปร.รุ่น 8

7. กพ.ตร.

8. บริษัท เงินทุนสหไทย จำกัด

9. สลก.ทบ., ร.1 รอ., ร.2 รอ., ร.4, ร.5, ร.7, ร.11 รอ., ร.13, ร.21 รอ., ร.31 รอ., ร.17, ปตอ.2, ช.11, ม.2, ป.5

10. ผบ.ทร.

11. พ.อ.พล เริงประเสริฐวิทย์

12. คุณธงชัย โกมลศิริภักดี

13. คุณสุพจน์ เดชสกุลธร

วันอาทิตย์ที่ 1 พฤษภาคม 2526

- พิธีบำเพ็ญพระราชกุศลครบ 50 วัน (ครบวันที่ 29 เมษายน 2526) (เหมือนกับพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลครบ 7 วัน)

- 19.30 น. สวดพระอภิธรรม

วันพฤหัสบดีที่ 12 พฤษภาคม 2526

1. นตน.รุ่น 12 / จปร.รุ่น 5

2. พธ.ทบ.

3. ยย.ทบ.

4. สก.ทบ.

5. พล.ม.2

6. คุณกฤตย์ รัตนรักษ์

7. จปร.รุ่น 12

วันพฤหัสบดีที่ 26 พฤษภาคม 2526

1. นตน.รุ่น 17 / จปร.รุ่น 10

วันพฤหัสบดีที่ 9 มิถุนายน 2526

1. นตน.รุ่น 18 / จปร.รุ่น 11

2. นตน.รุ่น 6 และ รุ่น 7

วันศุกร์ที่ 17 มิถุนายน 2526

บำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ ณ ศาลาบัณฑรศภาค

วันเสาร์ที่ 18 มิถุนายน 2526

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ ณ พลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันอาทิตย์ที่ 19 มิถุนายน 2526

พระราชทานผ้าไตรและภัตตาหาร 3 หาบ ในการเก็บอัฐิ

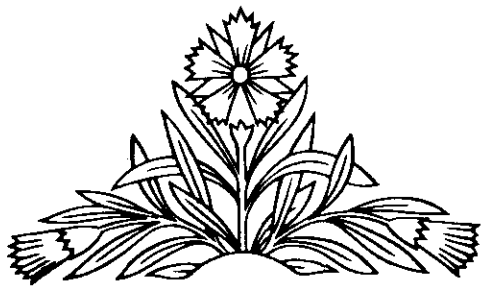

รายนามผู้วางหรีดในงานบำเพ็ญกุศลศพ ท่านผู้หญิง ประภาศรี กำลังเอก ท.จ.ว.

วันศุกร์ที่ 11 มีนาคม 2526

1. จอมพลประภาส จารุเสถียร และท่านผู้หญิง
2. พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี
3. พล.อ.ประจวบ สุนทรางกูลและคุณหญิง
4. พล.อ.เสริม ณ นคร และคุณหญิง
5. พล.อ.สิทธิ จิรโรจน์ และ คุณหญิง ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
6. พล.อ.สายหยุด - อุไรวรรณ เกิดผล
7. พล.อ.ประยุทธ จารุมณี และ คุณหญิง
8. พล.อ.ประเสริฐ ธรรมศิริ และ คุณหญิง
9. พล.อ.บุญฤทธิ์ ทรรทรานนท์ และภริยา
10. พล.อ.ปาโมชช์ - ทรัพย์สิดี ถาวรฉันท์
11. พล.อ.ปฐม - สมบูรณ์ เสริมสิน
12. พล.อ.ทวนทอง - สุขุมพรรณ สุวรรณทัต
13. พล.อ.เหรียญ - ผะอบ ดิษฐบรรจง
14. พล.อ.ประเสริฐ - วิชารวัลย์ โมกขะสมิต
15. พล.ร.อ.สมุทร สหนาวิน และ คุณหญิง
16. พล.ร.อ.ประพัฒน์ - ผกา จันทวิรัช
17. พล.ร.อ.สมจิตต์ - วันเพ็ญ ธัมมรัคคิต
18. พล.ร.อ.สมบูรณ์-คุณหญิงสมบัติ เชื้อพิบูลย์
19. พล.อ.อ.วีระ - เผ่าทิพย์ ไทยกล้า
20. พล.อ.อ.ประพันธ์ - วินิต ธูปะเตมีย์
21. พล.ต.อ.ณรงค์ มหานนท์
22. พล.ท.จารุ จาติกานนท์ และ ภริยา
23. พล.ท.พักตร์ - พญ.อำพรรณ มีนะกนิษฐ
24. พล.ท.พัฒน์ - จันทนา อุไรเลิศ
25. พล.ท.หาญ ลีนานนท์
26. พล.ท.สัมผัส - ยุพิน พาสนยงภิญโญ
27. พล.ท.ไฉน - ไขแข การุณยะวนิช
28. พล.ท.วิจิตร - สมพงษ์ จิตตเสวี
29. พล.ท.นพ - สมมุข พิณสายแก้ว
30. พล.ท.อัจฉ์ บุญกระพือ และ ภริยา
31. พล.ท.ถนอม - สมหมาย ไวถนอมสัตว์
32. พล.ท.มานะ - พ.ต.อ.หญิง เฉลิมศรี รัตนโกเศศ
33. พล.ท.องอาจ - นงเยาว์ ศุภมาตย์
34. พล.ท.สุรพงศ์ - รสสุคนธ์ ศรีสนั่น
35. พล.ท.พร้อม ผิวนวล
36. พล.ท.ฉลอง - กุหลาบ เจียมสุชน
37. พล.ท.ประยูร - พัชรินทร์ บุนนาค
38. พล.ท.ชวลิต - พันธ์เครือ ยงใจยุทธ

39. พล.ท.วิสิษฐพร - นงลักษณ์ วงศ์ไทย
40. พล.ท.ชาญ - จินดา อังศุโชติ รัฐมนตรี สำนักนายกฯ
41. พล.ท.เสนีย์ - เครือพันธุ์ จำเนียรไวย
42. พล.ท.พงษ์ - มานี ทิพวาที
43. พล.ท.บัณฑิต - ยุพา อมาตยกุล
44. พล.ร.ท.นิพนธ์ - ปรานีต ศิริธร
45. พล.ร.ท.ยุธยา - จรูญ เชิดบุญเมือง
46. พล.ร.ท.ธาดา ดิษฐบรรจง
47. พล.ต.ท.สุวรรณ - สิริพร รัตนชื่น
48. พล.ต.ท.เสน่ห์ - จิตต์จรุง สิทธิพันธ์
49. พล.ต.ท.บันเทิง กัมปนาทแสนยากร
50. พล.ต.ท.พิชิต มีปรีชา ผบ.ช.น.
51. พล.ต.ท.ชัย - จงกลณี สุวรรณศร
52. พล.ต.ท.ณรงค์ - สุภา อัลภาชน์
53. พล.ต.ท.องอาจ - ประยงค์ฉัตร ผุดผาด
54. พล.ต.ท.จุมพล - ปราณี กาญจนพนัง
55. พล.ต.ท.สุทัศน์ - ประไพพันธ์ สุขุมวาท
56. พล.ต.พิจิตร กุลละวณิชย์ และ คุณหญิง
57. พล.ต.ชูวิทย์ - กัญญา ช.สรพงษ์
58. พล.ต.พิศิษฐ์ - พยอม เหมะบุตร
59. พล.ต.สุพจน์ - นพรัตน์ จันทรปรรณิก
60. พล.ต.ประยุทธ - ชูศรี สุจปลื้ม
61. พล.ต.อิสระพงศ์ - พญ.สุมนา หนุนภักดี
62. พล.ต.อภิเทพ - ชูศรี อินทร์พิทักษ์ ผบ.จทบ.ช.ม.
63. พล.ต.วิชิต - ยุวกา บุณยะวัฒน์
64. พล.ต.ฉลาด - ศรีสุข นิยมไทย
65. พล.ต.เฉลา แจ่มโสภณ
66. พล.ต.เด่นไชย - สุมาลย์ บุญงาม
67. พล.ต.เลิศ - วิภาพัลณ์ กนิษฐนาคะ
68. พล.ต.สันติ - วงเดือน สุวรรณาคร
69. พล.ต.วัฒนชัย - สุภา วุฒิศิริ
70. พล.ต.ต.วิเชียร วัฒนกุล ผู้บัญชาการธนบุรี
71. พล.ต.ต.สุชาติ - ภักดี เผือดสกนธ์
72. พล.ต.ต.สัญชัย ชวาลวิวัฒน์
73. พล.ต.ต.ลัดดา ปัญจพรรค์
74. พล.ต.ต.สมควร - พญ.สุภา หริกุล
75. พล.ต.ต.เวทย์ - สุดารัตน์ เพชรบรม
76. พล.ต.จรวย - นิตยา วงศ์สายัณห์
77. พล.ต.ชัยชนะ - ดาวเรือง ธารีฉัตร
78. พล.ต.สุจินดา - วรรณี คราประยูร
79. พล.ต.สมคิด - น้อมฤดี จงพยุหะ
80. พล.ต.สฤษดิ์วงศ์ วงศ์ถ้วยทอง
81. พล.ต.กาญจนะ - ศิริลักษณ์ จันทรางกูร
82. พล.ต.วิชิต - ขนิษฐา วิชิตสงคราม
83. พล.ต.ประสิทธิ์ - บุนนาค วรเนตร
84. พล.ต.ประทวน - ดวงกมล กิติติรัต ผบ.บชร.3
85. พล.ต.สมบูรณ์ - นารีรัตน์ ชีวะประเสริฐ
86. พ.อ.มนัส - คุณหญิง สมรศรี อร่ามศรี
87. พ.อ.พล - เพ็ญศรี เริงประเสริฐวิทย์
88. พ.อ.สมเจตน์ - พ.อ.หญิง ประภัสสร ลักขณา
89. พ.อ.วีรยุทธ - พ.ท.หญิง มารศรี ดวงนิมิตร
90. พ.อ.วิโรจน์ - ลักขณา แสงสนิท
91. พ.อ.ประเสริฐ - ปัญจา ชูหมื่นไวย
92. พ.อ.ธงชัย - วลัย เชื้อสนิทอินทร์
93. พ.อ.มาโนช - นันทนา บัวชุ่ม
94. พ.อ.สุรยุทธ จุลานนท์ และ ภริยา
95. พ.อ.สิทธิชัย สัมมามัต และ ภริยา
96. พ.อ.สมพร - พวงพรรณ เติมทองไชย

97. พ.อ.มงคล - ทัศนีย์ อัมพรพิสิฏฐ์
98. พ.อ.สกัณห์ - วัลลีพันธ์ สถิตยุทธการ
99. พ.อ.ประทีป - วิบูลเพ็ญ ชัยปราณี
100. พ.อ.ธานินทร์ - สมพร ณ สงขลา
101. พ.อ.ภุชงค์ - กองกุล นิลขำ
102. พ.อ.ทบ - เสริฐศรี เกษโกวิท
103. พ.อ.สุเทพ - ศิริพร สีวะรา
104. พ.อ.ชูชาติ เสือเพ็ชร และครอบครัว
105. พ.ต.อ.สำเริง - พิยะดา อิ่มสำราญ
106. พ.ท.รณรงค์ - ดวงใจ วัฒนภูติ
107. พ.ท.ชัยแสง - นงนุช ครามะคำ
108. พ.ท.ทวีป สุวรรณสิงห์
109. พ.ท.กนต์ธีร์ - อำภา สุวรรณรัต
110. พ.ท.กิตติศักดิ รัฐประเสริฐ
111. พ.ท.ภาณุ - สายใจ โกศลสิทธิ์
112. พ.ท.โสภณ วนากลม
113. พ.ต.ท.พุทธิชัย ธนะภูมิ
114. พ.ต.ธีรพงศ์ - วีนัส จิระวงศ์
115. จุล - พ.ต.หญิง ประจวบสุข กาญจนลักษณ์
116. พ.ต.ต.เชาวลิต - กันยา สิงห์เจริญ
117. รองปลัดกระทรวงกลาโหม (1)
118. ผบ.กกล.ทอ.
119. รองผู้บัญชาการทหารบก
120. ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก
121. ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก
122. ผช.เสธ.ทบ.ฝขว.
123. ผบ.พล.รพศ.1
124. ผบ.ศม. และ ผบ.จทบ.ส.ป.
125. รอง ผอ.ปค.
126. ผบ.พตท.21
127. ผบ.ร.13
128. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และภริยา
129. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
130. ร.ต.ท.ชาญ มนูธรรม
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
131. นายมนตรี พงษ์พานิช
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
132. นายณรงค์ วงศ์วรรณ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์
133. นายชวน หลีกภัย
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์
134. นายโกศล ไกรฤกษ์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง มหาดไทย
135. นายปรีดา พัฒนถาบุตร
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์
136. นายวิเชียร เวชสวรรค์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง มหาดไทย
137. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง มหาดไทย
138. ปลัดกระทรวงมหาดไทย และ คุณหญิง
139. นายเสน่ห์ วัฑฒนาธร
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
140. นายจำรูญ ปิยัมบุตร
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
141. นายเจริญจิตต์ ณ สงขลา
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
142. นายชาญ กาญจนาคพันธ์

รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

143. นายสมบูรณ์ ไทยวัชรามาศ
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

144. นายไสว พราหมณี
รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

145. นายปราโมทย์ แก้วพรรณ
รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

146. นายเลิศ หงษ์ภักดี
รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

147. นายชำนาญ พจนา
ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น

148. ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม

149. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

150. ผู้ว่าราชการจังหวัดระนอง

151. อธิบดีกรมการปกครอง

152. อธิบดี และข้าราชการกรมประมวลข่าวกลาง

153. นายสมพร กลิ่นพงษา เลขาธิการ รพช.

154. เลขาธิการคณะกรรมการปฐมศึกษาแห่งชาติ

155. นายสนั่น วงศ์พัวพันธุ์
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย

156. ประธานกรรมการ และผู้อำนวยการองค์การแก้ว

157. น.พ.เอกชัย เขื่อนขันธ์สถิตย์
ครอบครัว ผอ.รพ.จังหวัดเลย

158. คณะข้าราชการกองคลัง กระทรวงมหาดไทย

159. วปอ. รุ่นที่ 22

160. ม.จ.หญิง ทิตยาทรงกลด จักรพันธุ์
และ บุตร - ธิดา

161. คุณเกษม - คุณหญิง พรทิพย์ ณรงค์เดช

162. สุนทร เสถียรไทย และ คุณหญิง

163. วินิจ - คุณหญิง พรรณี วินิจฉัยภาค

164. นายพินิจ - คุณหญิง เลอศักดิ์ สมบัติศิริ
และครอบครัว

165. คุณหญิง สมร ภูมิณรงค์
คุณถนอมจิต ปัทมานุช

166. ดำรง ลัทธพิพัฒน์

167. แคล้ว ธนิกุล

168. ตามใจ - อรสา ขำภโต

169. อุดม โอภาศรี และ ภริยา สส.ชลบุรี

170. นายพินิจ จันทร์สุรินทร์ สส.ลำปาง

171. ปิยะ อังกินันทน์ และ ภรรยา
สส.เพชรบุรี

172. นายสีหนาท ฤาชา
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ

173. นายเจริญ เชาว์ประยูร สส.เชียงใหม่

174. ทวี - รพีพรรณ ชูทรัพย์

175. อารีย์ วงศ์โกมลเชษฐ

176. ศจ.ดร.กัญจน์ - สุดารัตน์ นาคามดี

177. ดร.สอาด ปิยวรรณ

178. ดร.สำอาง - บานชื่น พ่วงบุตร

179. ดร.สุพจน์ - มาเรีย ม่วงศิริ

180. ดร.เถลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์

181. ดร.วัฒนา เขียววิมล
หัวหน้าพรรคประชาเสรี

182. น.พ.เทพนม เมืองแมน และ ภริยา

183. น.พ.บัวจันทร์ - สมนา สกุลณะมรรค

184. นายชวน รัตนรักษ์

185. สุขุม นวพันธ์

186. เฉลิม - กัญญา กรัณยวัฒน์

187. อุเทน เตชะไพบูลย์ และ ภรรยา

188. สุเมธ เตชะไพบูลย์ และ ภรรยา
189. เถลิง เหล่าจินดา
190. โชติ - กัลยา โสภณพนิช
191. ชาตรี - สุมณี โสภณพนิช
192. ชิน - บุญศรี โสภณพนิช
193. บัญชา - สำอางวรรณ ล่ำซำ
194. ราศรี อังศุโชติ
195. จิตติ - บัญศรี อัครพงษ์กุล
196. ถาวร พรประภา
บริษัท สยามกลการ จำกัด
197. ปรีชา - ไพพรรณ พรประภา
198. ปริญญา - ลักษณา พรประภา
199. พ่วง สุวรรณรัฐ และ ครอบครัว
200. เปรมชัย กรรณสูต
201. สุทักษิณา สนคามิน
202. เปล่งศักดิ์ - อรพรรณ ประกาศเภสัช
203. นายดำรง รัตนพานิช
204. ฆรรค์ชัย บุนปาน
205. เจริญ - วรรณา ศรีสมบูรณานนท์
206. มงคลชัย กุลพฤกษ์
207. บรรยงค์ - ภรณี ล่ำซำ
208. อนุตร์ อัศวานนท์
209. ดวงตะวัน โปษยะจินดา
210. สุกิจ จุลละนันทน์ และ ภรรยา
211. วีรวัตร - เพ็ญพรรณ อิศรกุล
212. ชัยรัตน์ คำนวณ
213. อนุ - สุจินต์ พานิชการ
214. ประสิทธิ์ ประสานสิทธิ์พร
215. ดำริ รัตนวงศ์
216. นายปะเกียรติ บุญสูง
217. ชัยวัฒน์ พลังวัฒนกิจ (โหงว 5 พลัง)
นายกสมาคมมวยอาชีพแห่งประเทศไทย
218. วิจิตร - ประไพ ทองคำ
219. ชาญณรงค์ โตชูวงศ์
220. สุจิตน์ - สว่าง เลาหทัย
221. บัญญัติ - ดวงใจ ภักดุรงค์
222. พชร - ม.ล.สุรธีร์ อิศรเสนา
223. พฤทธิ์ อุปถัมภานนท์
224. คุณชวลิต ทั่งสัมพันธ์
225. แสงระวี สุภางคเสน และ ครอบครัว
226. "ปธะวงศ์ สาทรกิจ"
227. ครอบครัวบรรณกิจโสภณ
228. คุณเฉลิมชัย เล็กชม และ ภรรยา
229. อัมพร บูลภักดิ์
230. บุญสืบ ชนารัตน์
231. สุชาติ ว่องไววิทย์
232. ศิริชัย - ศันสนีย์ มูลกุล
233. กองทัพบก
234. กองกำลังรักษาพระนคร
235. สน.ผช.เสธ.ทบ.ฝกร.
236. กองทัพภาคที่ 2
237. กองทัพภาคที่ 3
238. กองทัพภาคที่ 4
239. กองทัพภาคที 4
240. กองบัญชาการช่วยรบที่ 1
241. กองบัญชาการช่วยรบที่ 2
242. ศูนย์อำนวยการสร้างอาวุธกองทัพบก
243. ศูนย์การทหารราบ
244. ศูนย์การบินทหารบก
245. มณฑลทหารบกที่ 1
246. มทบ.2
247. จทบ.ช.บ.
248. จังหวัดทหารบกลพบุรี
249. จังหวัดทหารบกราชบุรี

(ส่วนแยกกาญจนบุรี)
250. กองกิจการพลเรือน ทภ.1
251. สน.รอง ผบ.ทหารสูงสุด (3)
252. ศูนย์ปฏิบัติการข่าวฯ
253. กรมพระธรรมนูญ
254. โรงเรียนรวมเหล่า
255. กองทัพเรือ
256. กองกำลังทหารเรือ
257. ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพเรือ
258. กกล.ทอ.
259. วิทยาลัยการทัพอากาศ ชุดที่ 5
260. กองบัญชาการผสมพลเรือน, ตำรวจทหาร ที่ 13
261. กองบัญชาการป้องกันชายแดน จันทบุรี, ตราด
262. กรมยุทธศึกษาทหารบก
263. กรมแพทย์ทหารบก
264. กรมสรรพาวุธทหารบก
265. กรมกิจการพลเรือนทหารบก
266. กรมการเงินทหารบก
267. กรมการกำลังสำรองทหารบก
268. กรมการรักษาดินแดน
269. กรมข่าวทหารบก
270. กรมการขนส่งทหารบก
271. กช. และ จทบ.ร.บ.
272. กพ.ทบ. และ ฝกพ.ศปก.ทบ.
273. กรมพลาธิการทหารบก
274. กรมการทหารสื่อสาร
275. กรมส่งกำลังบำรุงทหารบก
276. กรมส่งกำลังบำรุงทหารบก
277. กรมสารบรรณทหารบก
278. กรมสวัสดิการทหารบก
279. กรมยุทธโยธาทหารบก
280. กรมยุทธการทหารบก
281. กรมวิทยาศาสตร์ทหารบก
282. สำนักงานปลัดบัญชีกองทัพบก
283. สำนักงานปลัดบัญชีกองทัพบก
284. สำนักงานปลัดบัญชีกองทัพบก
285. สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง
286. สวพ.ทบ.
287. สลก.ทบ.
288. หน่วยข่าวกรองทางทหาร
289. โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
290. รร.จปร.
291. รร.พยาบาล ทบ.
292. กองพลทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์
293. กองพลทหารราบที่ 2
294. กองพลทหารราบที่ 4
295. กองพลทหารราบที่ 6
296. กองพลทหารราบที่ 9
297. กองพลที่ 11
298. กองพลที่ 12
299. ร.1 รอ.
300. กรมทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์
301. กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์
302. ร.7 และ พตท.35
303. ร.21 รอ.
304. กรมทหารราบที่ 31 รักษาพระองค์
305. กรมสนับสนุน กองพลทหารราบที่ 9
306. กรมทหารราบที่ 19
307. กรมทหารราบที่ 112
308. กรมรบพิเศษที่ 1
309. ป.1 รอ. และ นขต.
310. กรมทหารปืนใหญ่ที่ 5

311. กรมทหารปืนใหญ่ที่ 21
312. กรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 2
313. กรมทหารช่างที่ 21
314. ร.1 พัน.1 รอ.
315. ร.1 พัน.2 รอ.
316. ร.11 พัน.1 รอ.
317. พัน.ร.มทบ.1
318. กองพันสารวัตรที่ 1
319. กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 9
320. ร.2 พัน.3 รอ. และ ครอบครัว
321. ร.21 พัน.1 รอ.
322. ร.21 พัน.3 รอ.
323. กองพันทหารสื่อสารที่ 1 รักษาพระองค์
324. กองพันทหารสื่อสารที่ 12
325. กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 15
326. กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 5
327. กองพันทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์
328. กองพันทหารช่างที่ 111 (ก่อสร้าง)
329. ป.พัน.1 รอ.
330. เตรียม ทบ. รุ่นที่ 5
331. เตรียมนายร้อย รุ่น 12
332. เตรียมนายร้อย รุ่น 17
333. พยาบาล ทบ. รุ่น 12
334. พยาบาลตึกศักดิ์เดชน์
335. สถาบันพยาธิวิทยา กรมแพทย์ทหารบก
336. ค่ายฝึกรบพิเศษแก่งกระจาน
337. กองกำลังสุรนารี
338. ข้าราชการในสำนักงาน ผบ.ทบ.
339. ข้าราชการศูนย์อำนวยการร่วม
340. ข้าราชการกองทัพภาคที่ 1
341. ข้าราชการ พล.ม.9
342. ข้าราชการ กองพลที่ 16
343. ข้าราชการ รพ.พระมงกุฎเกล้าฯ
344. ข้าราชการ จ ทบ. ส. ร.
345. ข้าราชการ พล.ปตอ.
346. คณะข้าราชการมณฑลทหารบกที่ 4
347. ข้าราชการนักศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง รุ่นที่ 37
348. ข้าราชการ กรป.กลาง
349. ข้าราชการกรมทหารราบที่ 23
350. ข้าราชการ ร.9 พัน.2
351 ข้าราชการ ศปก.ทบ.315
352. คณะแม่บ้าน ทบ.ทภ.2
353. คณะข้าราชการกองบัญชาการช่วยรบที่ 3
354. คณะข้าราชการ พล.รพศ.1
355. คณะข้าราชการ พล.ม.2
356. คณะข้าราชการค่าย "อดิศร" สระบุรี
357. คณะข้าราชการกรมทหารราบที่ 3 และครอบครัว
358. คณะข้าราชการกรมทหารราบที่ 9
359. คณะข้าราชการ ม.4 รอ.
360. คณะข้าราชการ ร.1 พัน.3 รอ.
361. คณะข้าราชการ ม.พัน.3 รอ.
362. คณะข้าราชการ พัน.ร.มทบ.3 ค่ายสุรนารี
363. คณะข้าราชการ กองพันทหารราบที่ 2 และ กรมทหารราบที่ 3 (และครอบครัว)
364. คณะ นทน.รร.สธ.ทบ. ชุดที่ 61
365. นทน.วทบ. ชุดที่ 28
366. เตรียม ทบ. รุ่น 15 - จปร. รุ่น 8
367. สมาคมภริยาทหารเรือ
368. ชมรมแม่บ้าน บก.ทหารสูงสุด
369. ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก 311

370. ศปก.ทบ.309
371. ฝกบ.ศปก.ทบ.
372. นอก.923
373. นายทหารเสริมกำลังพิเศษ
374. เจ้าหน้าที่ บก.พิเศษ
375. กอ.รมน.
376. ส่วนปฏิบัติการจิตวิทยา ฝกร.กอ.รมน.
377. ฝ่ายกิจการพลเรือน กอ.รมน.
378. ศอพป.กอ.รมน.
379. ศอพป.กอ.รมน.ภาค 1
380. ฝบร. กอ.รมน.
381. ฝขร.กอ.รมน.
382. กอ.รมน.จังหวัดเลย
383. ผอ.ปค.จังหวัดเลย
384. ศขร.พตท.2 ชลบุรี
385. หน.ฝขว.กอ.รมน.
386. จนท.ศขส.กอ.รมน.
387. ข้าราชการ กอ.รมน.ภาค 1
388. คณะข้าราชการหน่วยผสมพลเรือน, ตำรวจ, ทหาร 22
389. นักธุรกิจ กอ.รมน. รุ่นที่2/3
390. กอ.รมน.นักธุรกิจ รุ่นที่ 24
391. ศูนย์ไทยอาสาป้องกันชาติ เขตยานนาวา
392. ศูนย์ ทสปช.เขตป้อมปราบฯ
393. ทสปช.รุ่น 8 เขตพญาไท
394. ทสปช.อำเภอเมือง นครราชสีมา
395. หน่วยเฉพาะกิจอาสาสมัคร ทหารพราน ทภ.1
396. อาสาสมัครทหารพราน (ค่ายปักธงชัย)
397. หน่วยเฉพาะกิจทหารอาสาสมัคร ทหารพรานกองทัพบก
398. กรมตำรวจ
399. กองกำลังตำรวจ
400. สำนักงานใหญ่ กรมตำรวจ
401. นายแพทย์ใหญ่ กรมตำรวจ
402. เลขานุการกรมตำรวจ
403. กองตำรวจป่าไม้
404. กรมตำรวจทางหลวง
405. กองตรวจคนเข้าเมือง
406. โรงเรียนตำรวจนครบาล
407. กก.ภ.จังหวัดเลย
408. สน.ดุสิต
409. สน.ตลาดพลู
410. ข้าราชการตำรวจ กก.น.13
411. ข้าราชการตำรวจ กก.สส.น.ธน.
412. คณะข้าราชการตำรวจ สน.บางมด
413. ข้าราชการเขตดุสิต
414. สำนักงาน ป.ป.ส.
415. กรมพลศึกษา
416. การเคหะแห่งชาติ
417. ศูนย์ประสานงานธุรกิจไทย ในต่างประเทศ (ศธต.)
418. คณะกรรมการองค์การโทรศัพท์
419. คณะสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรศาสตร์
420. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
421. โรงพยาบาลจังหวัดเลย
422. วชิรพยาบาล
423. คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร
424. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
425. นายกคณะกรรมการเหล่ากาชาดจังหวัดนครราชสีมา
426. น.พ.เดชา - ทิพย์สุดา สุขารมณ์ โรงพยาบาลเดชา

427. ธนาคารกสิกรไทย
428. ธนาคารเอเซีย จำกัด สาขาอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ
429. ธนาคารทหารไทย จำกัด สำนักราชดำเนิน
430. ธนาคารทหารไทย จำกัด
431. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาวารินชำราบ อุบลราชธานี
432. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาอุรุพงษ์
433. คำรณ เตชะไพบูลย์ ธนาคารมหานคร
434. พรรคประชากรไทย
435. พรรคสยามประชาธิปไตย
436. กองบรรณาธิการ น.ส.พ.บางกอกโพสต์
437. น.ส.พ.ดาวสยาม
438. น.ส.พ.มติชน
439. น.ส.พ.เส้นทางเศรษฐกิจ
440. น.ส.พ.แนวหน้า
441. ไทย ทีวีสี ช่อง 3
442. สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7
444. สถานีวิทยุ พล.1 รอ.
445. วิทยุ รด.
446. บริษัท สุราทิพย์ศรีบูรพา จำกัด
447. บริษัท อีริคสันเทเลโฟนฯ จำกัด
448. บริษัท ไทยเซ็นทรัล เคมี จำกัด
449. บริษัท เจ้าพระยาพืชไร่ จำกัด
450. บริษัท เบ็ญมาศ จำกัด
451. บริษัท กรุงเทพผลิตเหล็ก
452. บริษัท โอเชี่ยนแลนด์ โอซูก้า จำกัด
453. บริษัท แกมมาตรอน จำกัด
454. บริษัท เตชะไพบูลย์ จำกัด
455. บริษัท ยูเอ็มซีอินเตอร์เนชั่นแนล คอร์ปอเรชั่น จำกัด
456. บริษัท อาร์ไอซี มาร์เก็ตติ้ง คอเปอเรชั่น
457. บริษัท ยูไนเต็ดฟลาวมิลล์ จำกัด
458. บริษัท ศรีกรุงพัฒนา จำกัด
459. บริษัท สยามชัย จำกัด
460. บริษัท ชะอำไพน์แอปเปิ้น แคนเนอรี่ จำกัด
461. บริษัท ยิบซัมอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
462. บริษัท เสตท จำกัด
463. บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ สหไทย จำกัด และบริษัทในเครือฯ ธงชัย โกมลศิริภักดี
464. บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์นวธนกิจ จำกัด
465. บริษัท เงินทุนยูไนเต็ด มาลายัน จำกัด
466. บริษัท สุรามหาราษฎร์ จำกัด
467. บงล.กรุงศรีอยุธยา จำกัด สงบ พรรณรักษา
468. บง.เอราวัณทรัสต์ จำกัด
469. หน่วยถ้วยทอง บริษัท เอ.ไอ.เอ. ธงชัย - กุลฤดี วงษ์จริต
470. เครือบริษัท เจริญโภคภัณฑ์
471. ห.จ.ก.นพวงศ์ พาณิชย์
472. ห้างเพชรทองยิ่งเฮง
473. ห้างเพชรการัต
474. สมาคมครูไทยอาสา
475. สมาคมศิษย์ เซนต์โยเซฟ ในพระบรมราชินูปถัมภ์
476. สมาคมศิษย์เก่า วิทยาลัยครูเพชรบุรี วิทยาลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
477. สมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์ จุฬาฯ
478. สมาคมผู้ปกครองและครู โรงเรียนราชวินิตประถม
479. สมาคมนักเรียนเก่าเบญจมบพิตร
480. สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย

481. สมาคมวิชาชีพ หนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย
482. สมาคม พลังไทย
483. มูลนิธิ โรงพยาบาลกรุงธน
484. มูลนิธิ รักษาแผ่นดินไทย
485. สุรสีห์สภาสังคมสงเคราะห์ฯ รุ่นที่ 13
486. อาจารย์และนักศึกษา ช่างกลปทุมวัน
487. คณะครูและนักเรียน โรงเรียนราชวินิตประถม
488. ศูนย์สุขภาพ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์
489. โรงแรมเอเซีย
490. ที่ปรึกษากรรมการมูลนิธิรวมน้ำใจ โสภณ บุริยเมธากุล
491. รัฐศาสตร์จุฬา รุ่น 22
492. รัฐศาสตร์จุฬา รุ่น 22
493. คณะเพื่อนศิษย์เก่า บ.น.
494. ชมรมเขตบินตัน นครปฐม
495. สันนิบาต เสรีชนแห่งประเทศไทย
496. คอร์ตราชสีมาสุรนารี
497. ครอบครัว เดลานิ
498. คุณสุวรรณ เมตยานุวัฒน์ ผู้อำนวยการ ไทย ทีวีสี ช่อง 9
499. ห้องอาหารทิพย์สุมนต์
500. คณะกรรมการมูลนิธิรวมน้ำใจ คลองเตย
501. คณะสงฆ์ วัดขุนจันทร์ และชาวบ้าน
502. M.D. TOURS
503. THE BRITISH AMBASSADOR AND MRS. STAPLES
504. MICHAEL J. EORMAN BANGKOK POST-
505. AMBASSADOR OF THE REPUBLIC OF KOREA
506. N.H.K. TV
507. DEFENCE ATTACHE OF KOREA
508. YELLOW PAGES GENERAL TELEPHONE DIRECTORY COMPANY
509. SINGAPORE EMBASSY
510. AGRICO CHEMICAL COMPANY
511. MR. S. ITOH PRESIDENT GENERAL GLASS CO. LTD
512. M.R.H. WATADA, PRESIDENT MITSUI & CO. (THAILAND) LTD
513. COLONEL & MRS. EE TEAN CHYE EMBASSY OF THE REPUBLIC OF SINGAPORE
514. EMBASSY OF JAPAN
515. ITT ASIA PACIFIC (THAILAND) LTD
516. DEFENSE ATTACHE OFFICE AMERICAN EMBASSY
517. THAI TELECOMMUNICATIONS
518. SINGAPORE ARMED FORCES (SAF)
519. AMBASSADOR OF INDONESIA AND MRS. SOEBAMBANG
520. MILITARY ATTACHE CORPS OF THAI-- LAND (MACT)
521. JUSMAG
522. MILITARY ATTACHE CORPS OF THAILAND
523. DEFENCE & MILITARY ATTACHE INDONESIAN EMBASSY BANGKOK
524. SHEN KE — CHIN THE FAR EAST TRADE OFFICE
525. FROM THE WIVES OF THE MILITARY ATTACHE CORPS OF THAILAND

วันเสาร์ที่ 12 มีนาคม 2526

1. พล.อ.เกรียงศักดิ์ - คุณหญิง วิรัตน์ ชมะนันทน์
2. พล.อ.โชติ - คุณหญิง บุบผา หิรัณยัษฐิติ
3. พล.อ.เชาว์ สวัสดิสงคราม และ คุณหญิง
4. พล.อ.อ.ทะแกล้ว ศุษิลวรรณ์ และ คุณหญิง
5. พล.ท.บรรจบ - อรนุช บุนนาค
6. พล.ท.จิตรยุทธ - คำแปง ไกรสรพงษ์
7. พล.ท.จวน วรรณรัตน์ และ คุณหญิง
8. พล.ต.ท.บันเทิง - จิรวรรณ กัมปนาทแสนยากร
9. พล.ต.ท.กริช ปัจฉิมสวัสดิ์ และ คุณหญิง
10. พล.ต.ท.เภา สารสิน
11. พล.ต.อัธยา - สุนทรี แผ้วพาลชน
12. พล.ต.ปัญญา - เสมอใจ สิงห์ศักดา
13. พล.ต.รวมศักดิ์ ชัยโกมินทร์ และ ภริยา
14. พล.ต.ยงยุทธ ดิษบรรจง และ ภรรยา
15. พล.ต.ชาตรี - สุณีย์ รุธิรวัฒน์
16. พล.ต.วิเชียร - สุนี โลหิตคุปต์ ผบ.จทบ.ส.ข.
17. พล.ต.ต.สมโภช - อรพรรณ โอปนพันธุ์
18. พล.ต.ต.มนัส - สุวรรณศรี ครุฑไชยันต์
19. พล.ต.ต.เกษตร - วันทนา โรจนนิล
20. พ.อ. ม.ล.เถลิงลาภ - ม.ร.ว.วิมลพันธ์ ทวีวงศ์
21. พ.อ.ศัลย์ - สุชาดา ศรีเพ็ญ
22. พ.อ.กิตติ รัตนฉายา
23. พ.อ.ประสาท - สมรัตน์ แทนขำ
24. พ.อ.ประเทือง - สุภาพ พินโปน
25. พ.อ.สนั่น - รำพึงพิศ มะเริงสิทธิ์
26. พ.ท.ทวี - จันทนา อุโฆษไตรภพ
27. พ.ต.ต.อนันต์ เสนาขันธ์ ร.ต.ฉลาด วรฉัตร ส ส.ตราด
28. ร.ท.ชูชาติภัทร - สัณหพิศ โพธิรัตน์นังกูร
29. ร.ต.พยนต์ พิเรนทร ปลัดจังหวัดเพชรบุรี
30. ร.ต.ประพาส ลิมปะพันธุ์ รมช.กระทรวงพาณิชย์
31. ผบ.ศสพ.
32. ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ และ คุณนาย
33. ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และคุณนาย
34. ม.ล.ชินชัย - ประจิตต์ กำภู ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร
35. ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี และ คณะ
36. คุณหญิง จันทรเพ็ญ นาวีเสถียร และ ครอบครัว
37. นายเฮอเบิต และ คุณหญิง อัลมาลิงค์
38. ดร.เชาว์ ภู่เจริญยศ
39. ดร.อุกฤษ - มณฑินี มงคลนาวิน
40. ดร.ประภา วิริยประไพกิจ
41. บรรหาร - แจ่มใส ศิลปอาชา
42. ประมุท - จิราภา สูตะบุตร
43. พิชัย รัตตกุล
44. ผู้อำนวยการ รร.กรุงเทพคริสเตียน-วิทยาลัย
45. นายอำเภอกุยบุรี - ภรรยา
46. โกศล หงส์สกุล ป่าไม้จังหวัดลำพูน
47. ไพโรจน์ แสงภักดี จ่าศาลจังหวัดเพชรบูรณ์

48. เสรี สภาสกลวนิช
นายกสมาคมเท่งไฮแห่งประเทศไทย
49. อภิชาติ - จวงจันทร์ ศิริถาพร
บ. เอ็ม.ซี.ซี. จำกัด
50. กฤษ กมลคนธ์
51. สุพัตรา ศิริวัฒน์ และครอบครัว
52. ฉลวย จาริยานนท์
53. ธำรง - บุญนำ พัฒนรัฐ
54. บุญมี - มัจรีย์ สุขพระพฤติ
บริษัท รุ่งเรืองนครชัยก่อสร้าง จำกัด
55. อรุณ ภิงคารวัฒน์ ส.จ.เพชรบุรี
56. รุ่งเรือง - ทองทิพย์ จันทภาษา
57. วิศร์ ลิปตพัลลภ
58. จำนงค์ นวลนารถ โพธิสาโร
59. ญาญ - ลีทา ไชยภัทรานันท์.
60. มณฑลทหารบกที่ 7
61. กรมการสัตว์ทหารบก
62. กรมทหารราบที่ 5
63. กรมทหารม้าที่ 5
64. ปตอ.1
65. กองพันทหารม้าที่ 8
66. พัน.สร.ที่ 2
67. ข้าราชการกรมการเงินทหารบก
68. คณะข้าราชการ ศสพ.
69. คณะพยาบาล รพ.พระมงกุฎเกล้าฯ
70. คณะข้าราชการ กองอายุรกรรม
รพ.พระมงกุฎเกล้าฯ
71. คณะข้าราชการค่ายเสนาณรงค์
72. นักเรียนเตรียมนายร้อย รุ่น 16
73. คณะพยาบาล รพ.พระมงกุฎเกล้าฯ
74. นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์
75. ฝกพ.กอ.รมน.
76. ฝกพ.กอ.รมน.
77. เอกอัครราชทูต บราซิล
78. สถานทูตจีน
79. กองบัญชาการตำรวจนครบาล
80. กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
81. กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัด
ปทุมธานี
82. กองอำนวยการฝึกภาคสนาม
คณะสาธารณสุขศาสตร์
83. กองโทรศัพท์ภูมิภาค เขตที่ 2
นครราชสีมา
84. อ.ส.ม.ท.
85. สหกรณ์ประมง สมุทรสาคร
ยุทธคง สภาพศิริ
86. สโมสร ราษฎร์สราญรมย์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
87. สหภาพแรงงาน
พัฒนาแรงงานน่านน้ำไทย
88. สถาบันการพูดแบบการทูต
89. พุทธสัมพันธ์สมาคม แห่งประเทศไทย
90. คณะกรรมการสภาสตรีแห่งชาติ
91. คณะกรรมการอำนวยการ
ราชตฤณมัยสมาคม
92. คณะภคินีพระหฤทัย แห่งกรุงเทพ
93. คณะซอยมั่นสิน 2 อุรุพงษ์
94. พรรคชาติไทย
95. พรรคปวงชนชาวไทย
96. ขบวนการ "รัฐบุรุษ"
97. ขบวนการ "ชนวน"
98. ปาลาดิโน่

99. เดลินิวส์
100. สมาคมผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ภูมิภาค แห่งประเทศไทย
101. ร.ร.พระราชหฤทัย คอนแวนต์
102. กองลูกเสือนอกโรงเรียน วชิรชัย
103. บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ บี.ซี.ซี. จำกัด
104. บริษัท ถ้วยทองอุตสาหกรรม จำกัด
105. บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ตะวันออก
106. บริษัท เบอร์เนียวเอ็นจิเนียริ่ง จำกัด แผนกเครื่องยนต์ G.M.
107. บริษัท โรงงานน้ำตาลประจวบฯ จำกัด
108. บริษัท แอลโกไทยมอเตอร์ จำกัด
109. คณะกรรมการ บริษัท เอ็ม.ซี.ซี. จำกัด
110. ห.จ.ก.จงเจริญการพิมพ์
111. ห้างฯ บี.กริม. แอนด์ โก
112. ฟาร์มจระเข้และสวนสัตว์สมุทรปราการ
113. ชาวสลัม สวนลุมพินี
114. ชมรม รมน. - ลูกไทย
115. ชมรมแพทย์ชนบท
116. ชมรมกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์บุคคัโล
117. ชมรมประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย
118. ศูนย์รวมพลังสามัคคี ลูกเสือศิลปิน
119. ศูนย์ไทยอาสาป้องกันชาติกลาง
120. ทสปช.อรัญประเทศ
121. มูลนิธิ ทสปช.
122. B.C.C.
123. MR. MANNY - FAMILY
124. D.W. CALAERT CHAIMAN OF AGRICO-
125. H.E. THE PHILIPPINE AMBASSADOR & MRS. R. MILETO
126. ARMY DIVISION JUSMAG
127. AMERICAN AMBASSADOR & MRS. JOHN GUNTHER DEAN
128. KENSINGTION UNIVERSITY CALIFORNIA U.S.A.

วันอาทิตย์ที่ 13 มีนาคม 2526

1. จอมพล ถนอม กิตติขจร
2. พล.อ.อ.พะเนียง - คุณหญิง สุรนุช กานตรัตน์
3. พล.ท.สวัสดิ - ละม้าย มักการุณ
4. พล.ต.ท.รุจ การธราชว์
5. พล.ต.ยรรยง หงษ์ศรีทอง และ ภรรยา
6. พล.ต.ต.สัมฤทธิ์ สิงห์ปรีชา
7. พล.ต.ต.ศุภวัฒณ์ วาทยานนท์ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร 2
8. พ.อ.ชนินทร์ - กุลยา ชูจิตารมย์
9. พ.ต.อ.ธนิต แสงพิทักษ์
10. พ.ต.อ.เทพ ดุษฎี
11. พ.ต.อ.นิยม วัจนลักษณ์ ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี
12. น.ต.ปุณมี ปุณศรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
13. มีชัย - อัมพร ฤชุพันธ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
14. คุณหญิง สุหร่าย สีวะรา และ ครอบครัว
15. สมาน - คุณหญิง สุวัฒนา เพชรทองคำ
16. น.พ.เหวง - ธิดา โตจิราการ
17. บรรเจิด - คุณหญิง สาลี ชลวิจารณ์
18. รองอธิบดีกรมการปกครอง และภรรยา พิชิต - สุพัตรา
19. อเนก โรจนไพบูลย์ ผอ.ปค. เขตจังหวัดสงขลา

20. สมัคร - สุรัตน์ สุนทรเวช
21. มังกร - สุภาณี กองสุวรรณ
22. สุนีรัตน์ เตลาน
23. เกรียงไกร พิมลศิริผล
24. วิเชียร - เรณู วัฒนคุณ
25. รุ่งอรุณ ศรีส่องแสง
26. เมตตา เต็มชำนาญ
27. บุญเยี่ยม โสภณ
28. เกรียงกมล เวชากร
29. เชิงชัย จารุพัฒนเดช
30. จุ่ยฮวด แซ่ซิน
31. ธเนศ กิติวงศ์ไพศาล
32. บัณฑิตย์ บวรรัตนกนก, ขจร อิ่มเกียรติ
33. ซิสเตอร์ วัดเซนต์ฟรัง ซีสเซเวียร์
34. ผู้กำกับจังหวัดขอนแก่น
35. จังหวัดทหารบกขอนแก่น
36. จังหวัดทหารบกเพชรบุรี
37. สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
38. คณะข้าราชการจังหวัดทหารบกอุดร
39. แม่บ้านทหารบก จังหวัดทหารบกอุดร
39. แม่บ้านทหารบก จังหวัดทหารบกอุดร
40. กรมทหารราบที่ 8
41. ข้าราชการกองพันทหารสื่อสารที่ 3
42. กองบัญชาการตำรวจภูธร 2
43. ครอบครัว "สาลิตุล"
44. สภาสังคมสงเคราะห์
45. หอการค้า จังหวัดนครราชสีมา
46. ล.บ.ภ. หน่วยสำราญราษฎร์
47. ชาวสว่างแดนดิน ฐานเฉลิมพล สกลนคร
48. ชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
อำเภอพระประแดง
49. ชมรมนครเขื่อนขันธ์
50. ชมรมแออัดชาวสามยอด
51. บริษัท ไทยคาวาซากิมอเตอร์ จำกัด
52. บริษัท ชานนท์ และ ณัฐดนัย
อินเวสเมนต์ จำกัด
53. บริษัท แคนน่า จำกัด
54. ห้างเซ็นทรัล
55. ห.จ.ก.อุดมข้าวไทย
56. ห.จ.ก.ยากียา โรงงาน
57. สโมสรวัฒนธรรมหญิง ในพระบรมราชินูปถัมภ์
58. สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่ง
ประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์
59. สมาคมคหเศรษฐศาสตร์
แห่งประเทศไทย
60. สมาคมสตรีไทยมุสลิม แห่งประเทศไทย
61. สมาคมพ่อค้า จังหวัดเลย
62. มูลนิธิ "ลุงขาว ไขอาชีพ"
63. คณะกรรมการวัดอัมพวานาราม
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
(ดงมะม่วง)
64. โรงแรมศรีวัฒนา จำกัด
จังหวัดนครราชสีมา
65. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
66. อบภ.หน่วยตรอกหม้อ
67. ไพศาลเฟอร์นิเจอร์ บริษัท อพิฑูรย์ชัย
จำกัด (นครราชสีมา)
68. วัดพระธรรมกาย
69. หมู่บ้านเทพประทาน คลองเตย
70. พับลิตโปรโมชั่นอิ้งค์
72. ใจไหล บริการน้ำแข็ง
73. COL & MRS ALPERN ARMY ATTACHE

วันจันทร์ที่ 14 มีนาคม 2526

1. พล.อ.พร - เรณู ธนะภูมิ
2. พล.อ.เฉลย สงวนศักดิ์ และ ภริยา
3. พล.ท.เฉลิม โพธิพรรค และ ภรรยา
4. พล.ท.สวัสดิ์ - ละม้าย มักการุณ
5. พ.อ.สมาน - จันทนา อรัญยะปาล
6. พ.อ.ประยุทธ ไว้ใจ จังหวัดมุกดาหาร
7. พ.ต.อ.สืบสกุล - นัดดา ศรีประพาที
8. พ.ต.อ.สุรัตน์ สุมานัส และครอบครัว
9. พ.ต.อ.เนรมิตร คล้ายมณี
10. พ.ต.ท.วันชัย - วิชุดา วิสุทธินันท์
11. น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ
    เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
12. บุญเท่ง ทองสวัสดิ์
    ประธานสภาผู้แทนราษฎร
13. ดร.กัลย์ อิศรเสนา และ ท่านผู้หญิง
14. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์
    เทคโนโลยี่ และการพลังงาน
15. ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
    และการพลังงาน
16. บุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ
    รัฐมนตรีช่วยว่าการเกษตรและสหกรณ์
17. วิโรจน์ อำมรัตน์
    ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม
18. ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ
    และภริยา
19. ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี
20. ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร
21. คุณหญิง วิระยา ชวกุล
22. รองอธิบดี กรมการปกครอง และ
    ภรรยา พิชิต - สุพัตรา
23. อรุณ ปรีดีดิลก
    รองอธิบดีกรมการฝึกหัดครู
24. ดร.นิยม บุราคำ
25. วิเชียร - เสาวนีย์ เตชะไพบูลย์
26. วิโรจน์ - เพ็ญศรี เลาหะพันธุ์
27. สถิตย์ หิรัณยัษฐิติ และ ครอบครัว
28. ครูสุทธิ์ สายนิล และ ครอบครัว
29. แร่ม พรหโมบล บุญประสพ
30. สุพจน์ เดชสกุล
31. สืบชัย ไชยนุวัติ บริษัท กรรณสูต
    เจเนอรัล แอสเซมบลี จำกัด
32. วิเชียร - สมทรง จันทาภากุล
33. สมชาย - พิกุล ทีมมงคล อินทราทัวร์
34. อวยชัย อัศวินวิจิตร
    บริษัท แสงทองค้าข้าว (1968) จำกัด
35. กฤตย์ รัตนรักษ์
36. ยศ - ประอรนุช เอื้อชูเกียรติ
37. จิรายุ - อรนุช อิศรางกูร ณ อยุธยา
38. ทองสุข อยู่ใจเย็น
39. จักราวุธ เจียรกิต
40. สามอนงค์ วลัยวรรณ สุกกสังค์
41. ปวุติ - ศันสนีย์ ฐานะวุฑฒ์
42. บรรจง อัศวสังสิทธิ์
43. สมชาย - เฉลียว ศิริพัลลภ
44. อมร มุกดา จันทรสมบูรณ์
45. เนาวรัตน์ พัฒโนดม
46. มนตรี - สุธาดา ร่ายนิรัตน์
47. สมชาย - ไพโรจน์ กุลมณี
48. อำไพ ปกาสิต
49. ศูนย์การทหารปืนใหญ่
50. โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

51. คณะข้าราชการ มณฑลทหารบกที่ 6
52. กรมทหารปืนใหญ่ที่ 3 และ หน่วยขึ้นตรง
53. คณะข้าราชการ กองพันทหารม้าที่ 4 รักษาพระองค์
54. ข้าราชการ กองพันทหารสื่อสารที่ 3
55. ฝกร.ศปก.ทบ.
56. สารบรรณ/สัสดี ชั้นนายร้อย รุ่นที่ 4
57. เลขานุการ พบพ.ทภ.
58. ข้าราชการ ศปส.114 กอ.รมน.
59. กอ.รมน. จังหวัดสงขลา
60. กอ.รมน.ทภ.1 รุ่น 17
61. กอ.รมน. จังหวัดมุกดาหาร
62. สำนักงานกรรมการชายแดนทั่วไป
63. นักบริหาร รมน. รุ่น 20
64. นักธุรกิจ รมน. รุ่น 25
65. กองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู
66. นายกเหล่ากาชาด จังหวัดสุพรรณบุรี
67. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร
68. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
69. ธนาคารเอเซีย จำกัด
70. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด
71. บริษัท ลุมพินีเฮิรทซ์ จำกัด
72. บริษัท เงินทุนเอราวัณทรัสต์ จำกัด
73. บริษัท ดีโอสยาม จำกัด
74. ชมรมไทยอาสาสมัคร
75. ชมรมนักวิ่ง จังหวัดเลย
76. กลุ่มผู้แทนเคหะชุมชนดินแดน
77. พรรครักเมืองไทย
78. สมาคมสตรีนักธุรกิจ และวิชาชีพ สงขลา ในพระบรมราชินูปถัมภ์
79. สมาคมการแต่งผม แห่งประเทศไทย
80. สมาคมชาวโป๊เป๊
81. สมาคมผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ไทย
82. สมาคมเสริมสวยแห่งประเทศไทย
83. สมาพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทย
84. คณะสงฆ์ และกรรมการ วัดอินทาราม เขตธนบุรี
85. มูลนิธิธรรมะชีวิน
86. มูลนิธิร่วมกตัญญู
87. ประธานลูกเสือชาวบ้าน เขตบางกอกน้อย
88. ทสปช. รุ่น 5 เขตพญาไท
89. M. KEMAL (ALKEMAL)
90. TOR MOBELS AGENCY
91. MR HIDEO SHIMIZU MITSOI & CO LTD LONDON BRANCH

วันอังคารที่ 15 มีนาคม 2526

1. พล.อ.เจริญ พงษ์พานิช และ คุณหญิง
2. พล.ท.ณรงค์ฤทธิ์ - สุรางค์ มหารักขกะ
3. พล.ต.เชาวน์ - วิบูลย์ คงพูลศิลป์
4. พล.ต.ไตรเดช - ปทุมมา ปั้นตระกูล
5. พล.ต.ต.สุภัทร์ - สังวาล วีณิน
6. พล.ต.ต.ประทิน - กุณฑลา สันติประภพ
7. พ.อ.ประจักษ์ สว่างจิตร
8. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
9. ไพโรจน์ ไวกาสีห์ รองประธานศาลฎีกา
10. ศาสตราจารย์ กำธร พันธุลาภ ประธานคณะกรรมการ ป.ป.ป.
11. สืบ รอดประเสริฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก
12. บุญชู - เรณู โรจนเสถียร
13. ดร.กระมล ชูใจ ทองธรรมชาติ

14. ยิ่งยง ธัญธรรมรักษ์
ศาลจังหวัดนครปฐม
15. จำนงค์ จิตต์สักคุณา
จังหวัดนครศรีธรรมราช
16. พงษ์ สารสิน
17. ชาญ มีศรี
18. แดง นานา - เล็ก นานา
19. ไกรศรี จาติกวนิช และ ภรรยา
20. วิศิษฐ์ ศรีสมบูรณ์
21. เกียรติ - จรรย์สมร วัธนเวคิน
22. น.พ.ดิลก - พ.ญ.นวลศรี ทิวทอง
23. ไขแสง สุกใส และ คณะ
24. บัญชา อัศนีย์วุฒิกร
25. อาภา สง่าเมือง และ ครอบครัว
26. ชัยรัตน์ สิริเศรษฐนนท์
27. พิฑูร - ดอลลี่ พุกกะณะสุต
28. ดิเรก มีบุตรภักดี
29. ลิขิต หงส์ลาดรมภ์
ผู้อำนวยการ หนังสือพิมพ์มาตุภูมิ
30. กรมราชองครักษ์
31. จังหวัดทหารบกชุมพร
32. ฉก.พล.ม.2
33. กองสูตินารีเวชกรรม
โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ
34. ข้าราชการศูนย์รักษาความปลอดภัย
35. ม.3 - พตท.33
36. กรมอาสาสมัครทหารพราน
อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
37. เตรียมนายร้อย รุ่น 11 จปร. 2500
38. เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุ พล.1 รอ.
39. นักดาบสากล จปร.
40. กรมศุลกากร
41. สำนักงานโยธา กรุงเทพมหานคร
42. นพต.รุ่น 55 รร.น.กก.2
กองปราบปราม ลาดพร้าว
43. นพต.รุ่น 55 กองตำรวจสันติบาล
44. การท่าเรือแห่งประเทศไทย
45. โรงงานยาสูบ
46. โรงงานยาสูบ 4 แผนกบรรจุซอง
47. พนักงานยาสูบ
48. พนักงาน ร.ย.ส.5
49. คณะกรรมการ บขส.
50. โรงเรียนสุรนารีวิทยา
จังหวัดนครราชสีมา
51. ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด
52. สมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน
53. สมาคมสันติสุข
54. มูลนิธิ หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร
55. พรรคพลังใหม่
56. คณะกรรมการจัดโรงเรียนราชประชา-
สมาสัย
57. คณะ ศ.ม. จังหวัดราชบุรี
58. ศูนย์ชุมชน บ้านครัวใต้
59. สหภาพแรงงานรวมพนักงานการขนส่ง
มวลชน
60. ชุมชนวัดลาดบัวขาว
61. สยามเฮลท์คลับ
62. บริษัท ทองคำส่งเสริมเศรษฐกิจไทย
จำกัด
63. บริษัท เงินทุนบางกอกเงินทุน จำกัด
64. บริษัท จุรีส่งเสริมการพาณิชย์ จำกัด
65. หนังสือพิมพ์ มาตุภูมิ
66. ทสปช. รุ่น 7 เขตบางกะปิ
67. เสือป่านวพล

68. บก.นวพล ส่วนหน้า
69. สำนักงานสงเคราะห์ผู้ประสบภัย - ผู้ลี้ภัย - COERR
70. THE EMBASSY OF THE SOR OF VIETNAM
71. THAI TRADING & INVESTMENT CO LTD
72. THE FURUKAWA ELECTRIC CO LTD

วันพุธที่ 16 มีนาคม 2526

1. พล.อ.อ.จรรย์ จุลชาติ
2. พล.ต.สำเภา - สมจิตต์ ศรีคชา
3. พล.ต.บรรจบ - จงรักษ์ พงษ์โสภณ
4. พล.ต.สมบูรณ์ - จันทิรา สิทธิโชค
5. พ.อ.นฤดล - พรรณโสม เดชประดิยุทธ์
6. พ.ต.อ.อำนวย - ขจีนุช อุดมเดช
7. พระครู สมุทร ภัทรกิจ วัดพระยาญาติ
8. ชรัช ศรจิตติ
9. สมชาย แสงพลสิทธิ์
10. พิศิษฐ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา กรรมการผู้จัดการ บริษัท ฟาร์มกุ้ง กรุงเทพ จำกัด
11. นิพนธ์ นิละนนท์
12. กองพลทหารราบที่ 3
13. ข้าราชการจังหวัดทหารบกสระบุรี
14. คณะข้าราชการจังหวัดทหารบกปราจีน (ส่วนแยกอรัญประเทศ)
15. ข้าราชการ ร.25 พัน.1
16. จปร. รุ่น 12
17. เตรียมทหาร รุ่น 1
18. ชมรมแม่บ้านทหารบก ค่ายอดิศร
19. นิสิตปริญญาโทสหกรณ์
20. เพื่อนร่วมรุ่น โรงเรียนเพชรบุรีวิทยากรณ์
21. มหาวิทยาลัยมหิดล
22. องค์การแรงงานรักษาความมั่นคงแห่งประเทศไทย
23. สร.การประปาภูมิภาค
24. สร.การรถไฟแห่งประเทศไทย
25. กรรมการกวดขนส่งการรถไฟ
26. บริษัท ซีวิลคอนสตรัคชั่น จำกัด
27. บริษัท เสรีภัณฑ์การโยธาและก่อสร้าง จำกัด
28. บริษัท ไพเซสอีสต์ จำกัด
29. สมาคมสตรีไทยมุสลิม
30. สมาคมโรงสีข้าวไทย
31. ชมรมโรงสีข้าว จังหวัดนครราชสีมา
32. กลุ่มผู้ใช้แรงงานทั่วประเทศ
33. ขบวนการ ปชต.แห่งชาติ
34. กลุ่มพลังประชาชนเพื่อ ปชต.
35. กลุ่มแท็กซี่ประชาธิปไตย
36. ขบวนการชาตินิยมไทย
37. ไทยอาสาป้องกันชาติ เขตบางกอกน้อย
38. ศูนย์ไทยอาสาป้องกันชาติ เขตพญาไท
39. คณะกรรมการวัดพระยาญาติ (ปากง่าม)
40. ลูกเสือชาวบ้าน รุ่น 5 เขตบางรัก
41. T JOHN

วันพฤหัสบดีที่17มีนาคม2526

1. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และคุณหญิง
2. พ.ต.อ.สถิต - นงนุช โรจนเวทย์
3. ดร.นิพนธ์ - ปิยะดา ศศิธร

4. วิไล มหาอำนาจ บริษัท มหาภวานนท์ จำกัด
5. สมชัย ชัยวัฒนศิริกุล บริษัท เซ็นทรอลนิคส์ จำกัด
6. คณิต เล้าลิขิตนนท์
7. สุขศรี สกลธนารักษ์ กรรมการผู้จัดการ บริษัทสถาปนิกเจน สกลธนารักษ์ จำกัด
8. ศขร.พตท.7
9. พยาบาลกองทัพบก รุ่น 16
10. ธนาคารทหารไทย จำกัด สาขาจรัลสนิทวงศ์
11. ธนาคารหวั่งหลี จำกัด
12. คณะ สอ.รด.จังหวัดเลย
13. ประธาน ทสปช. เขตป้อมปราบฯ
14. กลุ่มสุภาพสตรีผู้สูงอายุชาวเรณูนคร ในกรุงเทพฯ
15. มนุษยสัมพันธ์สมาคม
16. คณะสงฆ์ - ทายกทายิกา วัดโคนอน
17. ชมรมภักดีบดินทร์
18. ชมรมลูกเสือชาวบ้านกรุงเทพฯ
19. ลูกเสือชาวบ้าน เขตบางเขน
20. ลูกเสือชาวบ้าน เขตธนบุรี
21. ลูกเสือชาวบ้าน รุ่น 5 ค่ายวัดอินทาราม เขตธนบุรี

วันศุกร์ที่ 18 มีนาคม 2526

1. พล.ท.อาจ - พรพิมล ชาตินักรบ
2. น.ต.กำธน - คุณหญิง พึงใจ สินธวานนท์
3. จอกมุกต์ บุนนาค
4. ดร.จรัญ - อารี โสตถิพันธุ์
5. ดร.สมัคร เจียมมรุเศรษฐ
6. ทองจันทร์ อิงคตานุวัฒน์
7. นงนุช ตันสัจจา
8. บุญเลิศ เกียรประวัติดี, พรชัย สมชาย-เพชร, ปรีชา ธนากร ห.จ.ก.ชีราพล ตลาดอำเภอด่านชัย จังหวัดสุพรรณบุรี
9. คุณแดิม - คุณจันทร์ฉาย เพ็งสุข บุตร-ธิดา
10. เพื่อน ๆ ร.ท.ฐิติวัจน์ กำลังเอก B.C.C.123
11. สุรสีห์รุ่นเยาว์ โรงเรียนบางกะปิ
12. มณฑลทหารบกที่ 5
13. กองพยาธิคลีนิค สถาบันพยาธิ กรมแพทย์ทหารบก
14. ม.พัน. 1 รอ.
15. พัน.ลว.ฉก.พล.ม. 2
16. กอ.รมน.จังหวัดเพชรบุรี
17. วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
18. สมาคมจิตวิทยาความมั่นคงแห่งประเทศไทย
19. กลุ่มเพื่อนต่างอาชีพ ยุวสมาคมแห่งประเทศไทย ธนบุรี
20. ศูนย์รวม อ.ช.ภ.ชาวกรุงธนบุรี
21. อบภ.อริยศีลาจารย์ วัดสังข์กระจาย
22. คณะข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ
23. คณะผู้ค้าในศูนย์อพยพ พนัสนิคม
24. ทสปช.รุ่น 4 วัดโคนอน
25. ชมรมชาวบ้านอาสา บางกะปิ
26. บริษัท ซัมมิทเอ็นจิเนียริ่ง จำกัด
27. ไทยออโตเมชั่น
28. สุราบางยี่ขัน
29. B.C.C.66 - 68

30. M.G.W.L. CHOO AND PARTY
31. NIPPON ELECTRIC CO LTD. (NEC.)

วันเสาร์ที่ 19 มีนาคม 2526

1. พล.ท.ประชุม - คุณหญิง สวาท ประสิทธิ์สรจักร์
2. พล.ท.จำเนียร - กรรณิการ์ พงษ์ไพโรจน์
3. รอง ผอ.ปค.
4. เสธ. กอ.รมน.
5. ผช.ผอ.ปค.ฝท. (1)
6. ผช.ผอ.ปค.ฝท. (2)
7. พ.ต.อ.ประยูร อัมพรมหา รองผู้บังคับการกองปราบปราม
8. พ.ต.ต.สวัสดิ์ - ลดา ทุมโฆสิต
9. สมพงษ์ คงคาทิพย์ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองพระประแดง
10. โกมล คงคาทิพย์ ชมรมส่งเสริมกีฬาพระประแดง
11. สำนักงานประถมศึกษาฯ จังหวัดเพชรบุรี
12. คณะกรรมการ โครงการพัฒนาความสะอาด
13. กอ.รมน.

วันอาทิตย์ที่ 20 มีนาคม 2526

1. พล.อ.ประยุทธ จารุมณี และคุณหญิง
2. พงษ์ สารสิน
3. ดร.ประเสริฐ แสงหิรัญ
4. ประยูร จินดาประดิษฐ์
5. เถลิง เหล่าจินดา
6. จุล กาญจนลักษณ์
7. เจริญ ศรีสมบูรณานนท์
8. อนุตร์ อัศวานนท์
9. คณะกรรมการ ธนาคารทหารไทย จำกัด
10. เงินทุนหลักทรัพย์ นวธนกิจ
11. ชมรมรวมใจภักดิ์
12. เครือสุรา ที.ซี.ซี.
13. "YELLOW PAGES" GENERAL TELEPHONE DIRECTORY CO.

วันจันทร์ที่ 21 มีนาคม 2526

1. พล.ท.ประสิทธิ์ - จิรภา ใจชื้น
2. พล.ต.ประมาณ อดิเรกสาร และ คุณหญิง
3. เจนจิรา - ร.ท.กงจักร์ แก้วคำ
4. กิตติศักดิ์ ศรีอำไพ
5. สงบ พรรณรักษา
   บงล.กรุงศรีอยุธยา จำกัด
6. คุณสดใส และ คณะ
7. กองบัญชาการทหารสูงสุด
8. เตรียม ทบ.รุ่น 7
9. กองพลทหารราบที่ 5
10. กองพันทหารปืนใหญ่ที่ 6
11. คณะข้าราชการ กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 5 ค่ายสิรินธร
12. การทางพิเศษแห่งประเทศไทย
13. พยาบาลสาธารณสุข รุ่น 3
14. ห้างพาต้า
15. หนังสือพิมพ์ ซันเดย์มิเรอร์
16. ทสปช.
17. CONDOLENCE FR.MANNY CONCEPTION AND FRIEND'S FR.PHILIPPINES

วันอังคารที่ 22 มีนาคม 2526

1. พล.อ.ต.ประหยัด - คุณหญิง วิจิตรา ดิษยะศริน
2. พล.ร.ต.อำพล - อรอุไร สิงห์ณรงค์
3. พ.อ.มนตรี - เหมือนหมาย ประเทืองมาศ
4. สุจิตร - สว่าง เลาหทัย
5. ตท.รุ่น 17
6. คณะนายตำรวจ กก.ภ.จังหวัดสระบุรี
7. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
8. คณะประธานกรรมการชุมชน ซอยบุญเหลือ เขตดุสิต
9. ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ
10. ชุมชนบางไส้ไก่ เขต 1 ชุมชนวัดประดิษฐาราม
11. ชุมชนซอยบุญอยู่
12. ชุมชนบ้านครัว
13. ชมรมน้ำใจชาวบัวหลวง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
14. ชุมนุมซอยสุขสวัสดิ์
15. ทสปช.เขตห้วยขวาง
16. แขกบริการ น.ฐ. ซัง แซ่ลี้ - พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล
17. เอราวัณทรัสต์
18. หนังสือพิมพ์ เส้นทางเศรษฐกิจ
19. บริษัท ไทยเซ็นทรัลเคมี จำกัด
20. บริษัท ยูเอ็มซี อินเตอร์เนชั่นแนล คอร์ปอเรชั่น จำกัด
21. บริษัท ศรีกรุงพัฒนา จำกัด
22. บริษัท ยูไนเต็ด ฟลาวมิลล์ จำกัด
23. บริษัท เจ้าพระยาพืชไร่ จำกัด
24. บริษัท กรุงเทพผลิตเหล็ก จำกัด
25. สหพันธ์ชาวไร่อ้อย แห่งประเทศไทย
26. สมาคมผู้ปกครอง - ครู โรงเรียนมัธยมสาธิต ม.ศ.ว.ประสานมิตร
27. สมาคมการเกษตร จังหวัดระยอง
28. สมาคมกลุ่มชาวไร่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ - เพชรบุรี
29. สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตร จังหวัดชลบุรี
30. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อย เขต 6 จังหวัดกำแพงเพชร
31. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อย เขต 7
32. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วันพุธที่ 23 มีนาคม 2526

1. น.อ.ธงชัย - พวงทอง รัตนไชย
2. น.ท.ทินกร พันธุ์กระวี รมว. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน
3. ดร.เถลิง เหล่าจินดา
4. จรูญ - ศิริรัตน์ วัฒนากร
5. ชูศักดิ์ - นงเยาว์ จิตต์กุศล
6. ไพรัช ภัททิยกุล และครอบครัว
7. เจริญ - วรรณา ศรีบูรณานนท์
8. วิไล มหาอำนาจ บริษัท มหาภาวานนท์ จำกัด
9. สุรสีห์ สภาสังคมสงเคราะห์ รุ่น 2
10. สงบ พรรณรักษา บ.กรุงศรีอยุธยา จำกัด
11. กองธนาคารเลือด สถาบันพยาธิวิทยา กรมแพทย์ทหารบก
12. ภาควิชาพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

13. กองทุนสงเคราะห์ชุมชน
14. กองทุนสงเคราะห์ชุมชน
15. มูลนิธิ วัย วัฒนานิวาส ส.ป.
16. โรงเรียนพณิชยการเจ้าพระยา
17. หนังสือพิมพ์แรงงานไทย
18. วงดนตรี อินโทรดั๊กชั่น
19. ชมรมแบดมินตัน นครราชสีมา
20. YIU SHUE SING HONG KONG

วันพฤหัสบดีที่ 28 มีนาคม 2526

1. พล.ท.พร้อม ผิวนวล แม่ทัพภาคที่ 3
2. ประสิทธิ์ ทรัพย์สาคร
3. สงวน อัศวโรจน์
4. กองทัพภาคที่ 3
5. แม่บ้านทหารบก กองทัพภาคที่ 3
6. เตรียม ทบ.รุ่นที่ 6
7. คณะข้าราชการและครอบครัว จทบ.ช.ร.
8. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
9. ธนาคารเอเซีย จำกัด
10. มูลนิธิพุทธอุทยานธรรมโกศล
11. สโมสรไลออนส์ พญาไท
12. สโมสรโรตารี่ นครปฐม
13. สมาคมจงหัวแห่งประเทศไทย
14. โรงเรียนทิวไผ่งาม ณรงค์ - อุษา
15. โรงแรมนครอินทร์ นครปฐม
16. ชาวจังหวัดลพบุรี
17. ชาวจังหวัดลพบุรี
18. ทส.ปช.อำเภอกำแพงแสน

วันพฤหัสบดีที่ 7 เมษายน 2526

1. ประธานศาลฎีกา และคุณหญิง
2. ชัยทัต - วิมลศรี อนะมาน
3. เทพยุดา - ปทุมวดี ศรียาภัย
4. คณะนายทหาร จปร. รุ่น 1
5. จทบ.ข.ก. (ส่วนแยก ล.ย.)
6. ข้าราชการ กองพันที่ 1 กรมทหารราบที่ 8
7. กองพันที่ 3 กรมทหารราบที่ 8
8. สมาคมศิษย์เก่ากรุงเทพคริสเตียน
9. สมาคมชาวอีสาน
10. ชาวชุมชนคลองเตย
11. เครือบริษัท เจริญโภคภัณฑ์
12. MANUFACTURERS HANOVER TRUST-

วัสพฤหัสบดีที่ 21 เมษายน 2526

1. พล.อ.ประเสริฐ และ คุณหญิง วชิราวัลย์ โมกขะสมิต
2. กองทัพเรือ
3. มูลนิธิธารน้ำใจ
4. ชมรมมิตร 19
5. บ้านสุทธิทิพย์
6. สมาคมแพทย์แผนโบราณ กรุงเทพมหานคร
7. พระครูสถาพรพุทธมนต์ (หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร)
8. บริษัท อินเตอร์ทรานส์ แอนด์ เทรด จำกัด

ดร.ชัชเวทย์ มุสิกไชย
คุณไพศาล ฝ่ายวงศ์จันทร์

วันเสาร์ที่ 21 พฤษภาคม 2526

พล.ต.ต.เสมอ–พนิดา ดามาพงศ์

ประมวลภาพระหว่างงานสวดพระอภิธรรมศพ ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก

ขอขอบพระคุณ

เนื่องด้วยท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ต้องรับการรักษาที่โรงพยาบาล และที่บ้านพัก ตลอดจนเดินทางไปรับการรักษาพยาบาลที่ต่างประเทศ การรักษาพยาบาลได้รับการดูแลจากนายแพทย์และพยาบาลที่เกี่ยวข้องอย่างดียิ่ง ทุกท่านได้พยายามอย่างเต็มความสามารถที่จะให้ได้รับชัยชนะต่อโรคร้ายและเป็นผลดีต่อการรักษา จนทำให้ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก สามารถต่อต้านกับโรคภัยไข้เจ็บได้เป็นเวลานาน ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากความกรุณาของท่านทั้งหลายทั้งสิ้น กระผมต้องขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้อย่างสูง ท่านที่กรุณาต่อท่านผู้หญิงและกระผมนั้น กระผมต้องขออนุญาตกล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ คือ

1. คณะแพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า โดยเฉพาะ พลตรีนายแพทย์ สิงหา เสาวภาพ ผู้อำนวยการ ได้จัดตั้งคณะแพทย์เพื่อทำการรักษา และผลัดเปลี่ยนกันดูแลตลอดเวลาทุกวัน กองพยาบาลก็ได้จัดพยาบาลดูแลตลอดเวลา ขณะที่รักษาตัวอยู่ที่บ้าน ก็ได้มีนายแพทย์ไปดูแลและเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนายแพทย์จากกองกายภาคบำบัดก็ได้ไปช่วยเหลือรักษาด้วย นายแพทย์ที่รักษาเป็นประจำและต่อเนื่องมาเป็นเวลารวม 10 ปี คือ พ.อ.นายแพทย์ บัวจันทร์ สกุลมรรคา ซึ่งนับว่าเป็นเจ้าของคนไข้โดยตรง

2. ศจ.นายแพทย์ จรัส สุวรรณเวลา นายแพทย์ผู้นี้ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้มีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ ให้มาช่วยดูแลรักษา และได้เป็นผู้ติดต่อและนำท่านผู้หญิงเดินทางไปรักษา ณ โรงพยาบาลวอลเตอร์รีด สหรัฐอเมริกา

3. รศ.แพทย์หญิง นิตยา สุวรรณเวลา ท่านผู้นี้ได้กรุณาตรวจรักษาจากเครื่องตรวจสมองของโรงพยาบาลจุฬา ฯ

4. ศจ.นายแพทย์ รุ่งธรรม ลัดพลี จาก ร.พ.ศิริราช ท่านผู้นี้ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้มีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ ให้มาช่วยเหลือในการรักษาท่านผู้หญิง

5. นายแพทย์ สมพนธ์ บุญยคุปต์ ได้กรุณามาช่วยดูแลรักษาโดยคำเชิญจากผู้อำนวยการและคณะแพทย์จากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ฯ โดยเฉพาะได้มาดูแลรักษาโรคติดเชื้อโดยเฉพาะ

6. คณะแพทย์ศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องการรักษาโดยใช้รังสี และเคมีบำบัด นอกจากนั้นได้ทำการตรวจเช็คเลือดประจำวันทุกสัปดาห์ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับโรคแทรกซ้อน ซึ่งมีนายแพทย์หลายท่าน คือ รศ.แพทย์หญิง พวงทอง ไกรพิบูลย์ รศ.แพทย์หญิงวิชัย อดิชาตการ และ ศจ.นายแพทย์ อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าภาควิชาอายุรศาสตร์ เป็นต้น

7. โรงพยาบาลเพชรบุรี ได้ส่งนายแพทย์และพยาบาลมาตรวจและช่วยรักษาทางกายภาคบำบัดโดยตลอด ขณะที่รักษาตัวที่บ้านพัก

8. DR.EUGENE D. GEORGE และคณะแพทย์พยาบาลใน ร.พ.วอลเตอรรีด และคณะแพทย์ที่ปรึกษาจากสถาบัน A.F.I.P. จากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ช่วยเหลือรักษาและแนะนำการรักษาตลอดเวลาที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา และขณะที่อยู่ในประเทศไทย ก็ได้แนะนำการรักษาให้โดยตลอด

กระผมคงไม่สามารถจะกล่าวนามของท่านผู้มีเมตตา และอุปการะคุณในการรักษาดูแลท่านผู้หญิงได้หมดทุกท่าน ซึ่งกระผมต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ ความเมตตาของท่านทั้งหลายขอได้รับการขอบพระคุณจากกระผมและบุตรธิดาอย่างสูง ซึ่งกระผมจะต้องจารึกไว้ในจิตใจชั่วกาลนาน.

พลเอก

และบุตรธิดา

กระผมและบุตรธิดาต้องขอกราบขอบพระทัย ขอบพระคุณ และขอบคุณทุกท่านที่ได้สละเวลามาเยี่ยม ท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก เมื่อรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และยังได้มาร่วมในพิธีสวด-พระอภิธรรม และพิธีพระราชทานเพลิงศพของท่าน-ผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ในวันนี้

หากมีสิ่งใดที่ขาดตกบกพร่อง กระผมและบุตร-ธิดา ขอประทานอภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก

บุตร-ธิดา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์บริษัท แนตมีเดียจำกัด
427-31 ถนนเอกมัย กรุงเทพฯ